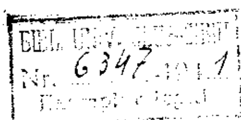
XXX ANUL XXX

NR. 5—8 MAIU—AUGUST 1940

REVISTA TEOLOGICĂ

MITROPOLITUL NICOLAE AL ARDEALULUI DOUĂZECI DE ANI DE ARHIPĂSTORIRE

REDACȚIA ADMINISTRAȚIA

SIBIU, ACADEMIA TEOLOGICĂ ANDREIANĂ

ÎN ACEST NUMĂR:

MITROPOLITUL NICOLAE AL ARDEALULUI DOUĂZECI DE ANI DE ARHIPĂSTORIRE

Mitropolit Nicolae

ANUL XXX Maiu—August 1940 Nr. 5—8

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

REDACTOR: Prof. Dr. GRIGORIE T. MARCU

CUVÂNT DE LĂMURIRE

„Un asemenea arhiereu ni se cădea nouă!...“

Aşa trebue să-şi fi spus, în clocot de duhovnicească bucurie, mulţimea norodului dreptcredincios adunat la Rusaliile anului 1920, în catedrala mitropolitană din Sibiu, spre a fi de faţă la sfinţirea întru arhiereu a celuice avea să şadă pe scaunul vlădicesc al Mitropolitului Andrei Şaguna.

Acest murmur de lăuntrică bucurie nu era stârnit numai de albaştrii ochi ai „Mirelui“, în privirea căruia se resfrângea parcă toată seninătatea cerului românesc şi toată curăţenia strămoşeştii noastre credinţe; el nu era stârnit nici numai de statura impresionantă a celui încununat cu mărire şi cu cinste, nici numai de luminata şi calda lui propovedanie din marea zi de praznic. Nu. Ci bucuria celorce i-au strigat cu însufleţire „vrednic este“ avea o obârşie mult mai adâncă şi o îndreptăţire mult mai neînşelătoare. Ea izvora din strălucita mărturie a celor cincisprezece ani de neîntrerupt apostolat, pe care profesorul de teologie Dr. Nicolae Bălan îi închinase dreptmăritoarei Biserici a lui Hristos — şi, prin ea, neamului.

Intr'adevăr cincisprezece ani de zile propoveduise Profesorul Nicolae Bălan de pe cele două amvoane, al şcoalei şi al presei, pe cari le-a cinstit cu luminata sa minte, cu 'nflăcărata sa simţire, cu eroica sa credinţă şi cu jertfelnica sa faptă. De pe aceste două amvoane a vestit, cu neîmpuţi-

nată însufleţire, Impărăţia lui Dumnezeu şi Impărăţia neamului.

Pe cea dintâi o aşteptăm încă. Ci pe-a doua, iată, că ne-a dăruit-o bunul Dumnezeu, drept răsplată a silinţelor şi jertfelor înaintaşilor noştri.

Aşa cum trebue luată Impărăţia lui Dumnezeu „cu asalt" (Matei 11, 12) — a fost luată şi Impărăţia neamului. In acest asalt a fost de faţă, luptând, şi Profesorul Dr. Nicolae Bălan. Căci — ca să nu pomenim decât un singur episod al luptei — eroicul drum făcut de el la Iaşi în toamna furtunoasă a anului 1918, drum despre care s'a scris şi în această carte omagială, nu poate fi socotit decât ca o faptă de „asalt" pentru cucerirea Impărăţiei neamului, între ale cărei sfinte hotare vieţuim de douăzeci şi doi de ani încoace.

Asemenea fapte aveau darul de a împrumuta mărime epică personalităţii de „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet", pe care izbutise să şi-o zidească dascălul de teologie Dr. Nicolae Bălan, încă din tinereţele sale.

Iubirea de Hristos şi iubirea de neam — până la jertfă — iată însuşirile de căpetenie ale unei personalităţi vlădiceşti, aşa cum se desprind din învitorata istorie bisericească a Românilor ortodocşi din Ardeal şi aşa cum le întruchipase mai ales uriaşul Mitropolit Andrei Şaguna.

Profesorul Dr. Nicolae Bălan era binecuvântat din belşug cu duhovniceasca podoabă a acestor două însuşiri, pe cari — cu lumina minţii sale îmbogăţită prin harnica şi statornica ispitire a cărţilor şi cu devotamentul său izvorît din trăirea Evangheliei lui Hristos — a ştiut să le facă roditoare pentru Biserică şi neam.

Iată pricina, pentru care toată suflarea românească de lege ortodoxă din cuprinsul Ardealului desrobit avea dreptul să-şi spună, în ziua de Rusalii a anului 1920: „Un asemenea arhiereu ni se cădea nouă!..."

Dar oricât de frumoşi şi de rodnici au fost anii de dăscălicească îndeletnicire ai lui Nicolae Bălan, măsura excepţionalei lui vrednicii nu i-o dau decât epocalele fapte, din cari şi-a împletit I. P. S. Sa primele două decenii de viaţă,

ca Mitropolit al Românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş.

De sigur, îndeobşte contemporaneitatea nu preţueşte la dreapta lor valoare faptele omeneşti. E şi firesc să se întâmple astfel, fiindcă pentru dreapta judecată şi preţuire a acestora este necesară o anumită perspectivă istorică. Totuşi, sunt şi fapte, a căror mărime şi trăinicie se vădeşte grabnic; fiindcă sunt săvârşite pe temeiul unei lucide cunoaşteri a realităţii date şi pe profetica viziune a scopului celui mai înalt. Asemenea fapte sunt ale Mitropolitului nostru Nicolae. De aceea ele vor intra, cu toată strălucirea lor, în istoria neamului.

Aşezat pe scaunul nemuritorului Şaguna, I. P. S. Mitropolit Nicolae a început metodic uriaşa muncă pentru înfăptuirea măreţului Său program care era: înviorarea, desvoltarea şi sporirea aşezămintelor bisericeşti moştenite. Ele aveau să înlesnească apoi o mai temeinică pregătire a clerului, al cărui luminat şi însufleţit apostolat era menit să înoiască şi să adâncească viaţa religioasă şi naţională a poporului credincios.

E singurul program înţelept şi singura metodă rodnică a oricărui ierarh. Căci buna îndrumare a vieţii poporului către limanurile fericirii vremelnice şi veşnice nu e cu putinţă decât cu ajutorul unui cler luminat şi devotat misunii sale sfinte. Iar pregătirea unui asemenea cler reclamă instituţii culturale temeinic rânduite. De aceea una dintre primele griji ale tinărului mitropolit a fost reorganizarea învăţământului teologic. Dar nu numai aşa... trântindu-i o pravilă improvizată, şi lăsându-l apoi în voia întâmplării, ci sporind anii de studiu ai ucenicilor ştiinţei sacre, înzestrând Academia teologică din Sibiu cu o strălucită bibliotecă şi cu un nu mai puţin strălucit paraclis — pentruca şi mintea şi inima să aibă de unde-şi lua hrana — şi aşezând pe dăscăliceştile catedre ale acestei şcoale tineri împătimiţi de carte şi cu sufletul arzând de dragostea Bisericii lui Hristos şi a neamului — tineri cărora le-a verificat în prealabil aptitudinile şi pe cari i-a purtat apoi, cu neprecupeţite jertfe, la înaltele şcoale din ţară şi străinătate, până când, sub neîntrerupta

nată însufleţire, Impărăţia lui Dumnezeu şi Impărăţia neamului.

Pe cea dintâi o aşteptăm încă. Ci pe-a doua, iată, că ne-a dăruit-o bunul Dumnezeu, drept răsplată a silinţelor şi jertfelor înaintaşilor noştri.

Aşa cum trebue luată Impărăţia lui Dumnezeu „cu asalt" (Matei 11, 12) — a fost luată şi Impărăţia neamului. In acest asalt a fost de faţă, luptând, şi Profesorul Dr. Nicolae Bălan. Căci — ca să nu pomenim decât un singur episod al luptei — eroicul drum făcut de el la Iaşi în toamna furtunoasă a anului 1918, drum despre care s'a scris şi în această carte omagială, nu poate fi socotit decât ca o faptă de „asalt" pentru cucerirea Impărăţiei neamului, între ale cărei sfinte hotare vieţuim de douăzeci şi doi de ani încoace.

Asemenea fapte aveau darul de a împrumuta mărime epică personalităţii de „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet", pe care izbutise să şi-o zidească dascălul de teologie Dr. Nicolae Bălan, încă din tinereţele sale.

Iubirea de Hristos şi iubirea de neam — până la jertfă — iată însuşirile de căpetenie ale unei personalităţi vlădiceşti, aşa cum se desprind din învîforata istorie bisericească a Românilor ortodocşi din Ardeal şi aşa cum le întruchipase mai ales uriaşul Mitropolit Andrei Şaguna.

Profesorul Dr. Nicolae Bălan era binecuvântat din belşug cu duhovniceasca podoabă a acestor două însuşiri, pe cari — cu lumina minţii sale îmbogăţită prin harnica şi statornica ispitire a cărţilor şi cu devotamentul său izvorît din trăirea Evangheliei lui Hristos — a ştiut să le facă roditoare pentru Biserică şi neam.

Iată pricina, pentru care toată suflarea românească de lege ortodoxă din cuprinsul Ardealului desrobit avea dreptul să-şi spună, în ziua de Rusalii a anului 1920: „Un asemenea arhiereu ni se cădea nouă!..."

Dar oricât de frumoşi şi de rodnici au fost anii de dăscălicească îndeletnicire ai lui Nicolae Bălan, măsura excepţionalei lui vrednicii nu i-o dau decât epocalele fapte, din cari şi-a împletit I. P. S. Sa primele două decenii de viaţă,

ca Mitropolit al Românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş.

De sigur, îndeobşte contemporaneitatea nu preţueşte la dreapta lor valoare faptele omeneşti. E şi firesc să se întâmple astfel, fiindcă pentru dreapta judecată şi preţuire a acestora este necesară o anumită perspectivă istorică. Totuşi, sunt şi fapte, a căror mărime şi trăinicie se vădeşte grabnic; fiindcă sunt săvârşite pe temeiul unei lucide cunoaşteri a realităţii date şi pe profetica viziune a scopului celui mai înalt. Asemenea fapte sunt ale Mitropolitului nostru Nicolae. De aceea ele vor intra, cu toată strălucirea lor, în istoria neamului.

Aşezat pe scaunul nemuritorului Şaguna, I. P. S. Mitropolit Nicolae a început metodic uriaşa muncă pentru înfăptuirea măreţului Său program care era: înviorarea, desvoltarea şi sporirea aşezămintelor bisericeşti moştenite. Ele aveau să înlesnească apoi o mai temeinică pregătire a clerului, al cărui luminat şi însufleţit apostolat era menit să înoiască şi să adâncească viaţa religioasă şi naţională a poporului credincios.

E singurul program înţelept şi singura metodă rodnică a oricărui ierarh. Căci buna îndrumare a vieţii poporului către limanurile fericirii vremelnice şi veşnice nu e cu putinţă decât cu ajutorul unui cler luminat şi devotat misunii sale sfinte. Iar pregătirea unui asemenea cler reclamă instituţii culturale temeinic rânduite. De aceea una dintre primele griji ale tinărului mitropolit a fost reorganizarea învăţământului teologic. Dar nu numai aşa... trântindu-i o pravilă improvizată, şi lăsându-l apoi în voia întâmplării, ci sporind anii de studiu ai ucenicilor ştiinţei sacre, înzestrând Academia teologică din Sibiu cu o strălucită bibliotecă şi cu un nu mai puţin strălucit paraclis — pentruca şi mintea şi inima să aibă de unde-şi lua hrana — şi aşezând pe dăscăliceştile catedre ale acestei şcoale tineri împătimiţi de carte şi cu sufletul arzând de dragostea Bisericii lui Hristos şi a neamului — tineri cărora le-a verificat în prealabil aptitudinile şi pe cari i-a purtat apoi, cu neprecupeţite jertfe, la înaltele şcoale din ţară şi străinătate, până când, sub neîntrerupta

De față a fost I. P. S. Sa și la discuția legii pentru regimul cultelor, când și-a rostit în Senatul Țării celebrul discurs, incomparabil monument de erudiție, de elocință, de simțire ortodoxă și de înflăcărat patriotism, dupăcum de față a fost și la discuția parlamentară a nenorocitului Concordat, împotriva căruia I. P. S. Sa a redactat și citit, în numele Sfântului Sinod, cunoscutul Protest, ale cărui adânci temeiuri n'au fost și nu vor putea fi surpate niciodată.

De față a fost I. P. S. Sa, cu toată puterea judecății sale limpezi și cu toată căldura inimii sale iubitoare de Hristos și de neam, atunci când acelaș Sfânt Sinod a alcătuit răsunătoarea declarație **pentru** *prezența activă a preotului în toate compartimentele vieții obștești, fiindcă „Biserica, având o concepție totalitară despre existență, misiunea preoțimii e angajată în toate ramurile de acivitate ale vieții, pentru a le creștina"; dupăcum de față a fost și atunci, când Instituția sacră s'a rostit, prin supremul său organ de conducere,* **împotriva** *francmasoneriei și a literaturii imunde.*

N'a lipsit nici din Blajul care în 1936 găzduia adunarea generală a „Astrei", adunare cinstită cu prezența augustului nostru Suveran. Prin memorabilul Său discurs rostit cu acest atât de solemn prilej, I. P. S. Mitropolit Nicolae a făcut să plutească măcar o clipă duhul Marelui Șaguna peste mica metropolă a fraților noștri „din cealaltă strană".

Și — ca să vorbim de-un fapt dintre cele mai recente — gata la datorie a fost I. P. S. Sa și atunci, când s'a legiferat reînființarea episcopiei ortodoxe a Timișorii. Căci fără ținuta neînduplecatei Sale consecvențe și a justificatei Sale dârzenii, împlinirea testamentarei dorinți a lui Șaguna s'ar fi amânat încă multă vreme.

După unele ca acestea, vom putea spune cu tot dreptul, că nici un moment de măreață afirmare a sfintei noastre Biserici nu s'a petrecut în ultimele două decenii, fără ca deasupra lor să nu se profileze covârșitoarea personalitate a Mitropolitului Nicolae Bălan.

Se spune de obiceiu, că omenii cu preocupările legate de viața tărâmului duhovnicesc n'o prea brodesc cu rostuirea și

sporirea bunurilor materiale. Nu ştiu cât adevăr va fi cuprinzând această zicală. Ceea ce ştiu cu certitudinea întemeiată pe socoteli precise este, că în cei douăzeci de ani de înţeleaptă şi de rodnică arhipăstorire ai I. P. S. Mitropolit Nicolae zestrea materială a Arhiepiscopiei de Alba Iulia şi Sibiu a sporit cu echivalentul impresionantei sume de **una jumătate de miliard de Lei,** *sumă din care peste două sute de milioane au fost învestite în monumentala Şcoală normală ortodoxă din Sibiu, mare cât o Universitate, în cele 155 de biserici nouă, în cele 149 case parohiale şi în cele 35 de case culturale cari s'au durat sub înţeleapta îndrumare a I. P. S. Sale.*

Constatarea osebit de îmbucurătoare a acestui fapt e destul de elocventă pentru a arăta, cât de binecuvântată a fost activitatea Mitropolitului Nicolae şi pe tărâmul gospodăresc.

O, dar încă multe am avea de spus, dacă am vrea să înşirăm şi să zugrăvim după cuviinţă toate faptele de proporţii cu adevărat şaguniene ale Mitropolitului nostru Nicolae, care în nu mai mult de douăzeci de ani de activitate arhierească a izbutit să-şi zidească un incomparabil prestigiu.

Rostul cuvântului nostru însă este altul. El nu vrea decât să justifice gestul prin care un comitet de iniţiativă, desigur în asentimentul întregului cler şi popor, a pus la cale alcătuirea unui volum omagial închinat Inalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae, la împlinirea celor două decenii ale arhipăstoriei Sale.

Cu prilejul unei solemnităţi religioase desfăşurate în catedrala din Sibiu am avut cinstea şi bucuria de a sluji şi de a purta masiva cârje arhierească a marelui nostru Mitropolit. După slujbă, un venerabil preot îmi adresă această întrebare cu tâlc :

— E grea cârja lui Şaguna, Prea Sfinţite?

— Grea, Părinte, şi la propriu şi la figurat, îi răspunsei eu.

I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae a purtat această cârje, două zeci de ani, cu neasemănată vrednicie.

De aceea, clerul şi poporul credincios îi aduce astăzi omagiul sărbătoreştii sale recunoştinţe, al însufleţitei sale

admiraţii şi al caldei sale iubiri. Şi-odată cu acest omagiu, acelaş cler şi popor — într'un gând şi'ntr'o simţire — îndreaptă către Cerul milostivirii obştească rugăciune:

Inalt Prea Sfinţiei Sale, Prea luminatului şi cu vrednicie încuviinţatului nostru Domn Nicolae, Arhiepiscop al Arhiepiscopiei ortodoxe-române de Alba-Iulia şi Sibiu, şi Mitropolit al Românilor ortodocşi din Ardeal, Bănat, Crişana şi Maramurăş, dă-i, Doamne, zile bune şi îndelungate, viaţă pacinică, sănătate, mântuire şi bună sporire întru propovăduirea evangheliei păcii şi în păstorirea turmei cei cuvântătoare pe calea mântuirii şi-l păzeşte pe dânsul întru mulţi fericiţi ani!

† *NICOLAE COLAN*
Episcopul Clujului

DOUĂZECI DE ANI DE ARHIPĂSTORIE

de

I. P. S. S. NICODIM, PATRIARHUL ROMÂNIEI

Inalt Preasfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului împlineşte douăzeci de ani de fericită arhipăstorie. Cuvintele din urmă nu aruncă în umbră greutăţile pe care a trebuit să le învingă iubitul nostru Frate întru Hristos, ci trezesc dimpotrivă în mintea noastră stăruinţa, vitejia duhovnicească şi tactul neasemuit de ales cu care acest mare ierarh al Neamului a ştiut să întâmpine şi să deslege cele mai grele probleme. Cuvintele fericită arhipăstorie privesc şi însemnează însă cu dreptate şi lumină rezultatul muncii şi realizările cugetului entuziast al Inalt Preasfinţitului Nicolae.

Urmaş al tradiţiei bisericeşti şaguniane de glorioase înfăptuiri naţionale, Mitropolitul Nicolae, strâns legat cu înţelegătoare admiraţie de un trecut poruncitor, a păşit cu bărbăţie pe calea unor noi înfăptuiri. Om de carte înaltă şi cuvântător dăruit de Dumnezeu cu străfulgerări care i-au îngăduit în multe rânduri nu numai să încălzească şi să înalţe ci şi să formuleze, în cuvinte care vor rămâne, drepturile şi idealurile Bisericii româneşti, Mitropolitul Nicolae a îngrijit cartea, în primul rând. Lucrările de învăţătură publicate la Sibiu sub privegherea şi cu sfatul Inalt Preasfinţiei Sale, sunt modele de tipărituri, ca prezentare, şi contribuţii serioase la cultura noastră teologică.

Mitropolitul Nicolae a îngrijit apoi întotdeauna de oamenii cărţii şi îndeosebi s'a străduit să formeze o elită de slujitori ai Bisericii, cărturari, vorbitori şi misionari din care cei mai aleşi strălucesc în fruntea eparhiilor ardelene. In această direcţie Inalt Preasfinţia Sa cugetă şi la întemeerea unei şcoale de predicatori emeriţi pe care vrea să o rânduiască în monastirea Sâmbăta-de-Sus, cu dragoste şi cu adâncă pricepere restaurată şi rostuită de El însuşi.

Cuvântul măsurat și îndelung gândit al Mitropolitului Nicolae vine cu greutate și prestigiu în multe prilejuri să lumineze nu numai drumul cel bun al poporului Său, ci și calea cea largă a Bisericii noastre.

Prieten iubitor dela sfinţirea Inalt Preasfinţitului în arhierie, când Dumnezeu ne-a îngăduit să ne rugăm pentru dânsul, am întâlnit totdeauna în ceasuri de însemnătate prietenia Sa curată și sufletul Său devotat.

Cu dragoste adâncă și cu neasemuită preţuire închinăm aceste rânduri de dreaptă înțelegere și frățească iubire Mitropolitului Nicolae al Ardealului, și rugăm din suflet pe Dumnezeu să-i înmulţească anii cu ai vulturului și să-i dăruiască puterea de a spori binele și lumina în Biserica noastră strămoșească.

București, 24 Ianuarie 1940

† Nicodim
Patriarhul României.

MĂRIRE ARHIEREULUI

de

PROFESORII FACULTĂȚII DE TEOLOGIE DIN CERNĂUȚI[1]

Suflarea românească ortodoxă de peste munți, are pe cine sărbători.

Aniversarea de 20 de ani de arhipăstorie a Inaltpreasfințitului mitropolit al Ardealului, este vrednic și binecuvântat prilej de prăznuire a unei arhierii care are dreptul să se numească și prăznuire a ortodoxiei românești, celei cu așa de mucenicești suferinți din trecutul ei din grele lanțuri de dinaintea întregirii noastre naționale și așa de minunat întruchipată în personalitatea eminentului ierarh Nicolae.

Incontestabil, mitropolitul *Dr. Nicolae Bălan* incarnează în sine figura cea mai reprezentativă a episcopatului nostru dela unire încoace. Neîntrecut în măestria cuvântului răscolitor de suflete, în cunoștințele lui de teologhicească cărturărie trudnic câștigate pe băncile Facultății de teologie din Cernăuți la poalele marilor săi dascăli din epoca lui *Eusebie Popovici* și *Vasile Găina*, și sporite apoi cu largi orizonturi în profesoratul său de peste un deceniu, de teologie fundamentală și de dogmatică dela Institutul teologic din Sibiu; neegalat de nimeni în prestigiu și neajuns de altcineva în realizările sale național-bisericești.

Sol de înmugurire și primăvară literară pe tărâmul scrisului teologic, tânărul profesor își asociază repede un al doilea amvon pentru propovăduirea noilor idealuri cari băteau la poarta sufletului lui *Nicolae Bălan* și pe care și le înmănunchia și le justifica printr'un scris ca tăiat în

[1] Semnează: Decan: Prof. Dr. *Nicolae Cotos;* Prodecan: Prof. Dr. *Vasile Loichița;* Seniorul Facultății: Prof. Dr. *Valerian Șesan;* Profesori: Dr. *S. Reli,* Dr. *O. Bucevschi,* Dr. *P. Procopoviciu,* Dr. *I. Zugrav,* Dr. *Vl. Prelipcean,* Dr. *Milan Șesan;* Asistenți: Dr. *Eus. St. Saghin,* Dr. *Șt. Slevoacă.*

2*

marmoră, lapidar și plin de subtile nuanțe dialectice în *Revista Teologică* fondată de el.

Două ideologii deosebit de scumpe sufletului nostru românesc și-au încrucișat tăișurile *deopotrivă* de biruitoare întru desemnarea profilului de viitor al preotului român, organul așezat de Dumnezeu spre a fi chivernisitor de neam și de lege românească. Pe acest preot-apostol, totdeauna regretatul nostru *Octavian Goga* și-l visa și pe mai departe învăluit în poezia întămâiată a epitrafirului și molitvelnicului secular, iar *Nicolae Bălan* îl cerea de acum înainte înpăvăzat *și cu lumina cărții* și iscusințele ei, deschizând și tâlcuind Scripturile, în drumul apostoliei. In acest semn și-a crescut el clericii și pe viitorii săi preoți, iar când generația unirii l-a înscăunat în jețul nemuritorului *Șaguna*, ea n'a făcut altceva, decât să cinstească strădalnica și învăpăiata muncă a uneia dintre cele mai nobile dăscălii, consacrate de întreaga obște românească desrobită. Ea i-a trasat însă și drumul, *șagunian*, pe care va trebui să-l lungească și să-l lărgească, continuându-l.

Moștenirea testamentară a marelui *Andrei* s'a sălășluit în brațe vânjoase, și toiagul mitropolitului Nicolae a făcut să țâșnească apa vie a noilor ctitorii vlădicești, plăsmuite și atât de fierbinte dorite de Șaguna, dar chemate la luminoasă viață abia de mitropolitul marei Uniri: una în inima Ardealului și trei dealungul frontului de vest al Țării până la prelungirea noastră etnică dincolo de Timișoara Bănatului nostru, cu priviri spre toți fiii săi duhovnicești.

Dar această fructificare și prisosire a moștenirii din linia de tradiție șaguniană, strălucește mai viu și mai elocvent în centrul de însemnată cultură teologică ce a știut să-l facă din orașul reședinței sale vlădica Nicolae. Revista Teologică și cărțile de frumoasă și apreciată ținută teologică apărute în tiparnița lui Șaguna din Sibiu în acest răstimp de arhipăstorie, vestesc deapururi strălucirea ei. Forțe tinere și de talent, ca și pe Șaguna, pe vremuri, îl încunjură și dau prestigiu mitrei mitropolitane. Toți aceștia, fii ai Facultății noastre de Teologie din Cernăuți, ca și sărbătoritul lor părinte. Și ea este mândră că i-a putut

creşte la vatra luminii şi dragostei sale şi să-i dăruiască bisericii şi neamului, ca şi pe atâţi alţi preavrednici chiriarhi români, sârbi și bulgari. Cândva, când se va scrie istoria așezării şi consolidării noastre naționale de pe toate tărâmurile vieţii noastre româneşti, figura mitropolitului Bălan se va reliefa cu pregnanţă și se va situa în rândurile de avantgardă ale făuritorilor ei. Căci nu este manifestare creatoare, a bunului și așa de cinstitului suflet românesc, întru făurirea noului său Stat, căreia mitropolitul Bălan să nu-i fi impregnat ceva din luminile sufletului său într'aripat, înțelept şi atâta de iubitor de credinţă şi de neam. Arătarea sa la sufleteștile popasuri ale sbuciumului nostru românesc, ca să aducă povețele și binecuvântările bisericii sale cu verbul de rezonanţă al arhipăstorului inspirat și convins de puterea harului lucrător într'ânsul, înălţa şi cucerea inimile până la fascinare. Vraja și farmecul cuvântului său răpia și interioriza spre Dumnezeul părinților noștri, pe care se ostenea să-l facă să-l adorăm cu toţii în strânsă solidaritate și frăţie naţională, cu osebire în Ardeal și Bănat, unde mai stăruie ruptura credinței ca o rană care strigă în neputință între fraţii aceluiaş sânge.

Mitropolitul Unirii a căutat să spele, să ungă şi să lege, dar n'a isbutit să tămăduiască această rană... și ar fi mulţumit și fericit, ca şi noi toţi, când va închide ochii, să zărească de departe, la orizont, cum se ivesc zorile acestei tămăduiri.

Iată ce-i dorim noi, Facultatea de Teologie din Cernăuţi, cârmaciului inteligent cu mâni încercat de sigure și aureolat de demnitate și imens prestigiu, al celei mai sărace mitropolii din câte avem, la praznicul arhipăstoriei sale de două decenii.

Nr. 877/1940

Cernăuţi, 31 Ianuarie 1940

MITROPOLITUL NICOLAE ŞI ŞCOALA ŞAGUNIANĂ

de

Dr. LUCIAN BOLOGA
Profesor la Şcoala normală „A. Şaguna"

Opera şcolară a marelui mitropolit Şaguna poate fi privită din două puncte de vedere: în primul rând din punctul de vedere al spiritului, care a stat la baza ei şi care i-a dat viaţă, trăinicie, şi în al doilea rând din punctul de vedere al organizării, al laturei vizibile, materiale, în care s'a sălăşluit şi s'a desvoltat acel spirit. Spiritul a fost acela al ortodoxiei noastre naţionale, călit veacuri dearândul în suferinţele poporului nostru şi conturat în năzuinţele acestuia spre o treaptă mai superioară în drumul desăvârşirii. Ochiul ager al mitropolitului Şaguna l-a desprins din bună vreme şi l-a desvoltat în conformitate cu cerinţele timpului şi cu structura sufletească a poporului ardelean. O cultură în spirit superior creştinesc adaptată sufletului nostru naţional a format conţinutul Şcoalei şaguniene. Pentru a putea creia condiţii bune de desvoltare acestei culturi, Şaguna a stăruit fără odihnă să scoată dela foştii stăpâni dreptul de a înfiinţa cât mai multe instituţii şcolare, de ale organiza şi desvolta corespunzător nevoilor noastre naţionale. Şcolile primare confesionale-ortodoxe, Institutul teologic-pedagogic din Sibiu, şcolile secundare din Braşov şi Brad sunt realizările de căpetenie din acest punct de vedere.

Şcoala primară, şcoala poporului, la noi în Ardeal a fost opera Bisericii. Biserica a înfiinţat şi a întreţinut şcoale pe seama credincioşilor ei. Sub înţeleapta îndrumare a mitropolitului Şaguna, ea a luat un avânt considerabil sub raportul înmulţirii numărului, al perfecţionării

corpului didactic, al materialului de învățământ, programelor etc.[1] Conținutul acestei școale nu s'a modificat întru nimic nici sub cârmuirea urmașilor lui Șaguna; din contră, a fost adâncit și făcut mai conștient în mintea și inima conducătorilor și condușilor.

Prin înfăptuirea unității politice și naționale a neamului și de dragul cimentării ei, cu convingerea că sufletul nu-i va fi alterat, Biserica ardeleană nu numai că a cedat școala sa primară statului, ci i-a pus la dispoziție în condiții optime și lăcașurile ridicate prin truda și jertfelnicia credincioșilor ei.

Caracterul intelectualist — rezultat al raționalismului secolelor trecute — pe care învățământul și educația din școalele noastre și l-au însușit în mare măsură, a atenuat mult din puterea acestui suflet. Și „noi știm că omul nu este în primul rând *rațiune,* ci are un tezaur mai mare decât rațiunea: *sufletul.*"[2] Pe acest suflet, care a slăbit, a încercat Biserica să-l învioreze prin intrarea din nou a preotului în școala primară. Era anul 1932 când, în această ordine de idei, s'a pus problema catehizării din partea preoților. I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae, în cuvântarea ținută la adunarea generală a Asociației clerului „Andreiu Șaguna", secția Sibiu, în ziua de 24 Noemvrie 1932, relevând această lipsă de suflet, constată că școala primară, preocupată prea mult de programe și legi, a uitat un lucru fundamental, care ar fi trebuit să-i lipsească mai puțin: *„un ideal de educație izvorît dintr'un ideal de viață".*[3] Și acest ideal nu poate fi decât acela „smuls din inima lui Hristos și din inima Evangheliei mântuitoare", căci „caractere poți să faci numai dacă chemi sufletul la o nouă viață, și aceasta se poate face prin religie, care este un duh de viață". „Dintre toate materiile religia are cea mai strânsă legătură cu idealul școalei: formarea caracterelor religios-

---

[1] Vezi I. Lupaș: Mitropolitul Andreiu Șaguna, Sibiu, 1909.

[2] Mitropolitul Nicolae, Idealul școalei, în: Revista Teologică, XXII, 1932 nr. 12, p. 419.

[3] Mitropolitul Nicolae, art. citat, p. 420.

morale".[1] Admițând chiar, conform postulatelor educative ale zilelor noastre, că scopul școalei e să formăm cetățeni buni, putem afirma cu toată tăria că „nu pot fi cetățeni buni cei ce n'au caracter religios moral..., numai fiind bun creștin ești de folos Statului tău". Iar misiunea aceasta — ne spune Inalt Prea Sfinția Sa mai departe — nu poate fi încredințată decât preoților, căci „cine să ducă la Hristos sufletele din școalele noastre, dacă nu slujitorii lui Hristos, cari nu sunt numai slujitori la altar și săvârșitori ai sfintelor Taine, ci trebuie să fie și educatorii celor mici? Mântuitorul a spus odată Apostolilor: „Lăsați copiii să vină la mine". Aceste cuvinte trebuie să le înțelegem mai ales noi, acum când ne spune Mântuitorul: „Aduceți copilașii voștri la mine!" Noi nu trebuie să lăsăm ca alții să aducă copilașii la Hristos, ci noi să-i ducem, căci dela noi îi cere Hristos".[2] Plecând dela aceste premise, încheie Inalt Prea Sfinția Sa adresându-se preoțimii: „Ce fericiți trebuie să fim intrând în școală! Prin râvna și devotamentul nostru vom crește cetățeni buni și pentru împărăția românească de pe pământ și pentru împărăția lui Dumnezeu din cer".[3] Un naționalism înviorat de credința creștină-ortodoxă, iată suflul, pe care Inalt Prea Sfinția Sa nu l-a lăsat să dispară din „programa" școalei primare, stăruind pentru revenirea preotului în cadrele școalei primare alături de dascălul împărtășitor de cunoștințe. Cine nu vede în aceasta continuarea spiritului șagunian, adaptat nevoilor și situației politice actuale? Și socotim aceasta cu atât mai mult ca o revenire întrucât, până în preajma unirii, clericii erau obligați să facă și examenul de absolvire a secției pedagogice. Aceasta pentru a putea face față nevoilor din ce în ce mai mari ale școalei. Așa că aproape toți clericii începeau prin a fi dascăli în școala primară și nu rare ori s'au găsit de aceia, care s'au legat sufletește de lumea celor mici și au rămas acolo. Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a menținut în orga-

[1] Mitropolitul Nicolae, art. citat, p. 421.
[2] Mitropolitul Nicolae, art. citat, p. 419.
[3] Același articol, p. 422.

nizarea învățământului teologic principiul pregătirii clericilor pentru școală, iar prin reîntoarcerea preotului în școala primară i-a dat și aplicarea practică, ce decurge din situația nou creiată. Nu a fost împietat Statul în drepturile sale și în tendința de îndrumare unitară a școalei, i-a redat însă acesteia sufletul.

Grija Inalt Prea Sfinției Sale a mers pe această cale și mai departe. In afara îndrumărilor date prin circulare, „Telegraful Român" și „Revista Teologică", a ținut seama că preoțimii noastre i-ar fi foarte folositoare oarecari îndrumări metodice și didactice mai precise. De aici cele două volume de metodică a religiei din școala primară: „Hristos în școală" de D. Călugăr și volumul „Evanghelia în școală" de Dr. N. Terchilă, precum și manualele acestui învățământ, ieșite din Tiparnița Arhidiecezană a Sibiului, din îndemnul și sub apropiata supraveghere a Inalt Prea Sfinției Sale. Și în această strădanie preoțimea ortodoxă ardeleană și-a înțeles arhipăstorul.

Vechiul „Seminar" șagunian, cunoscut mai târziu sub numirea de „Institutul teologic-pedagogic", avea două secții: una teologică pentru creșterea clericilor, alta pedagogică pentru pregătirea dascălilor. Cursul clerical înființat de episcopul Vasile Moga la anul 1811, pentru păstorirea sufletească a poporului — unde au muncit un Gheorghe Lazăr, Ion Moga, Moise Fulea — Șaguna îl ridică la un an (în anul 1846), apoi la doi ani (în anul 1852) pentrucа în anul 1861, dându-i o alcătuire superioară, să-i schimbe numirea în „seminar", unde să fie primiți ca studenți numai absolvenți de liceu.

„Idealul școalei preoțești șaguniene era să crească devotați slujitori ai norodului obijduit — preoți deșteptării noastre, semnelor vremii profeți — în stare să conducă în duh național și ortodox viața totalitară a neamului românesc de dincoace de Carpați. Și ea a izbutit în această izbăvitoare râvnă a ei. Dovadă, că — datorită înțelepciunii și jertfelniciei părintești a „popilor" ei — nația noastră din Ardeal, trecând prin atâtea vifornițe ale istoriei, a fost în stare să-și păstreze sufletul său „întreg, cinstit și sănătos"

pentru marea răfuială, care avea să rodească unitatea noastră națională".[1]

Cu înfăptuirea unității naționale, viața poporului nostru a devenit mai complexă, problemele cărora preoțimea trebuia să le facă față mai multe, mai variate și mai grele. Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a înțeles noua situație creiată preoțimii, și-a dat pe deplin seama că o pregătire mai temeinică atât în domeniul teologic cât și în cel al nevoilor și preocupărilor cu care vine în atingere poporul nostru, cer o reorganizare și o lărgire a instituției în sarcina căreia cădea această muncă. Fostul „Seminar" cu trei ani de studii fu ridicat la rangul de Academie (1924) cu patru ani de studii, învățământul reorganizat „pentru a fi în stare să dea Bisericii noastre apostoli și „blânzi ca porumbeii" dar și „înțelepți ca șerpii",[2] care să slujească neamului în spiritul ortodoxiei noastre naționale.

Secția dăscălească a „Seminarului" își avea origina în cursul care s'a organizat aci la Sibiu încă din anul 1786. Cursul acesta, care în prima jumătate a veacului trecut ajunsese la o durată de 6 săptămâni, a fost ridicat de Șaguna la un an (în anul 1853), apoi la doi ani (în anul 1861). In urmă, a fost ridicat la 3 ani (1881) și apoi la 4 ani (1907), tocmai pentru a putea satisface cerințele vremii și pentru a face posibilă ridicarea nivelului de cultură și civilizație a poporului nostru.

Spiritul în care erau crescuți tinerii „pedagogi", era identic cu acela care domina în secția teologică. Aceiași dascăli înflăcărați în misiunea lor instruiau și luminau pe cei ce aveau să devină îndrumătorii culturali ai poporului; se deosebeau de colegii lor clerici doar prin lumea în care erau chemați să activeze în primul rând, lumea copiilor, și ca o urmare prin mijloacele și metodele cu care erau înzestrați pentru a putea face față acestei cerințe.

---

[1] Episcopul Nicolae Colan, O sută douăzeci și cinci de ani, in: Anuarul Academiei teologice „Andreiane" pe anul 1935—36, p. VI—VII.

[2] Același articol p. VII.

Piatra de răscruce a istoriei noastre naționale, unirea, a pus și aici probleme nouă. Secția pedagogică a trebuit despărțită de cea teologică, dându-i-se o organizație aparte. Astfel a luat ființă Școala Normală „A. Șaguna" cu 8 clase (1919) într'o vreme când școlile normale ale patriei mame aveau doar 6 clase, iar acelea din ținuturile alipite au fost silite de organele în drept să se organizeze la fel. Aproape zece ani a ținut această situație când școlile normale ale Statului fiind ridicate la 7 ani, Biserica s'a învoit să reducă și ea școlaritatea la acelaș număr de ani. In anul 1935 Statul ridică cursul școalelor normale la 8 ani, o situație pe care Biserica noastră, sub conducerea Inalt Prea Sfinției Sale Mitropolitului Nicolae o avusese cu mulți ani înainte. Această școală normală, mixtă până în anul 1929, devine școală normală cu două secții — băeți și fete — pentruca în anul 1938 să se separe definitiv. Această ridicare la opt ani a cursului școalei normale a fost o cerință a timpului, pe care Statul n'a ajuns să o înțeleagă decât abia după un deceniu.

Școala Normală „A. Șaguna", socotită ca prima școală de dascăli în țara românească întregită, după ce a ieșit din cadrele fostului Institut teologic-pedagogic „Andreian", a rămas fără adăpost. Ani dearândul a stat găzduită într'o cazarmă veche, necorespunzătoare cerințelor didactice și educative. Gândul, de a-i face rost de un sălaș demn atât de trecutul ei istoric cât și de menirea ei actuală și viitoare, încolțit în mintea Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae încă dela înființarea ei ca școală independentă, a făcut posibil ca în ziua de 6 Octomvrie 1934 să se pună temelia noului locaș al acestei școale. Insemnătatea actului a pecetluit-o însuși M. S. Regele Carol al II-lea, care a binevoit să ia parte la această solemnitate, prezenți fiind pe lângă Inalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Nicolae și episcopul Grigorie al Aradului, arhiereii Andrei Magieru și Vasile Stan, pe atunci primul vicar al Orăzii, cel de al doilea al Sibiului, apoi ministrul președinte Gh. Tătărescu cu miniștrii Dr. C. Angelescu, A. Lapedatu, I. Inculeț, M. Constantinescu și A. Mocioni. După 4 ani, în toamna anului 1938, cursurile au putut fi începute în

noul edificiu. Câtă grijă şi chibzuinţă a arătat Inalt Prea Sfinţia Sa în tot timpul edificării, dela planul general al edificiului până la cele mai mici amănunte de execuţie, o ştiu toţi câţi au avut de a face cu această chestiune. Iar în ultimul an al lucrărilor, aproape zi de zi îşi găsea, printre multiplele preocupări, câteva clipe, ca să coboare în strada Orfanilor, în fosta grădină a lui Lebu, pentru a controla de aproape lucrările, a da îndrumări şi indicaţii în aranjamentul interior sau exterior al acestei şcoale. Astăzi, înzestrată cu săli igienice, laboratoare bine utilate, biblioteci bogate, ateliere variate şi cu o minunată capelă, simbol al sufletului de care e dominată, face fală nu numai Bisericii noastre, ci întregei noastre organizaţii şcolare.

Şcoala Normală de fete, adăpostită deocamdată, provizor, în fosta şcoală primară ortodoxă centrală, se bucură de aceeaşi solicitudine din partea Inalt Prea Sfinţiei Sale. Grija de a păstra o moştenire scumpă şi a o face să rodească înmiit spre binele neamului şi ţării noastre e punctul de orientare în tot ceeace întreprinde Inalt Prea Sfinţia Sa în legătură cu această şcoală. La fel liceele ortodoxe din Braşov şi Brad, creaţii şaguniene, îşi urmează drumul pe făgaşul trasat de înaintaşi, sub supravegherea celui ce este părinte şi povăţuitor întru toate spre lauda şi mărirea lui Dumnezeu şi a neamului nemurire.

PROFESORUL Dr. NICOLAE BĂLAN ȘI TEOLOGIA PASTORALĂ IN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN ARDEAL[1]

de

Preot Dr. SPIRIDON CÂNDEA
Consilier arhiepiscopesc, Sibiu

Teologia pastorală este, ca știință sistematizată, disciplina cea mai tânără dintre toate studiile actuale ale Teologiei. Frământările sociale cu tot felul de „renașteri și revoluții", desbinările și luptele din sânul bisericii creștine și nevoile tot mai multiple și mai variate, atât ale individului cât și ale colectivității, au determinat ramificarea Teologiei practice și chiar crearea unor discipline noi în cadrele acestui ram teologic. Din această ramificare a luat ființă și știința Teologiei pastorale. In jumătatea a doua a veacului al XVIII-lea s'au pus primele baze științifice studiului Teologiei pastorale. An de an și deceniu cu deceniu, acest studiu s'a desvoltat și astăzi se găsește în plină maturitate.

Când vremile schimbate și nevoile tot mai simțite ale neamului românesc de dincoace de Carpați cereau o pregătire mai temeinică și mai superioară îndrumătorilor sufletești ai poporului și când Pronia cerească a trimis pe acel mare și nemuritor arhiereu Șaguna, a apărut — din înțelegerea necesităților neamului și din puterea și dorința sufletului său curat — cel dintâi manual original de Teologie pastorală în biserica ortodoxă română din Ardeal. In prefața acestui manual, autorul, „care a pus fundamentul *literaturii teologice* la noi și a devenit de atunci și până astăzi cel dintâi „Mare Dascăl" al preoțimii noastre"[2]

[1] Capitolul prim din lucrarea: „Activitatea pastorală a I. P. S. Sale Dr. Nicolae Bălan, arhiepiscop și mitropolit", ce se va publica în curând.

[2] Dr. Nicolae Bălan, profesor de teologie, Probleme actuale pentru cultura preoțimii noastre. „Revista Teologică", an. 1907. Nr. 3, p. 117.

spune: „Ingrijirea mea de a deplini ori ce lacună în studiile clericale, m'a îndemnat pe mine a compune acest op, și a-l preda clericilor spre învățare, dar totodată și preoților actuali, căci dintr'însul mult se pot folosi".[1] Mulțumește apoi Proniei cerești că l-a învrednicit și l-a întărit — bătrân și bolnav fiind — să compună și să editeze „amăsurat isvoarelor învățăturilor bisericii noastre, precum și amăsurat lipsurilor clerului nostru acest „Manual de Studiu pastoral", de care clerul nostru tinăr are... mare și intețitoare trebuință... pentru viața practică. Fără această învățătură clericul nu se poate prepara cu desăvârșire spre oficiul preoțesc".[2] Manualul lui Andrei Baron de Șaguna a fost isvorul din care s'au adăpat sufletește și s'au înarmat cu armele necesare luptei pe teren pastoral toți preoții din Ardeal, timp de peste trei decenii.

In urma evoluției firești, a progresului continuu, precum și în urma prefacerilor sociale tot mai pronunțate, s'a ajuns ca „Manualul de Studiu pastoral" să nu mai cuprindă toate îndrumările, care erau necesare să se dea viitorilor preoți. Invățăturile acestui „Manual", scrise în veacul al XIX-lea, nu dădeau soluții pentru rezolvarea problemelor aduse în mijlocul societății românești de primii ani ai veacului al XX-lea.

Pronia cerească însă s'a îngrijit și a trimis atunci pe un al doilea „Mare Dascăl" al preoțimii noastre și acesta a fost profesorul de Teologie din vremea aceea Dr. Nicolae Bălan. Deși specializat pentru Teologia sistematică, proeminenta sa personalitate a proectat lumină, a deschis drumuri noi și a îmbogățit toate ramurile Teologiei ortodoxe. Terenul Teologiei pastorale a fost — alături de terenul celorlalte studii teologice — puternic consolidat și repertoriul acestei discipline simțitor îmbogățit și pus la curent cu ceeace pretindeau vremile și nevoile neamului, de activitatea sistematică, desfășurată prin grai viu și prin scris de cel de al doilea „Mare Dascăl" teologic al preoțimii noastre.

---

[1] Andreiu Baron de Șaguna, Manual de studiu pastoral. Edițiunea a doua, Sibiu 1878, p. IV.

[2] Ibidem, p. I.

In primul rând concepţia înaltă pe care profesorul Dr. Nicolae Bălan o avea despre preoţie în general şi despre misiunea ei pastorală şi duhovnicească în special a fost o noutate, care a impresionat puternic întreg clerul şi poporul ortodox român de dincoace de Carpaţi. Acest profesor a ridicat cel dintâi în viaţa neamului nostru steagul necesităţii înălţării preotului ortodox român până la exemplul cel mai desăvârşit, până la modelul „Păstorului cel bun", până la măsura stabilită în canoanele clasicismului din epoca de aur a bisericii lui Iisus Hristos. Cu elemente din sfânta Scriptură şi din sfânta Tradiţiune a zugrăvit în nenumărate rânduri chipul păstorului ideal, chipul acelui preot desăvârşit, care singur era în stare să mântuiască un neam din prăpastia împrejurărilor grele de atunci. Valul de lumină stârnit de profesorul Dr. Nicolae Bălan, pentru înălţarea vieţii spirituale a preoţilor şi a neamului întreg, a fost din cale afară de strălucitor.

Duelul care s'a încins între revista „Luceafărul" şi proaspăta „Revista Teologică" ne arată cât erau de improprii pentru înţelegerea idealurilor mari şi a perspectivelor largi pe care le schiţa profesorul Dr. Nicolae Bălan chiar şi cei mai luminaţi şi mai talentaţi fii ai neamului nostru.[1] Prin luptă însă adevărul a triumfat şi pentru Teologia pastorală românească s'au scris pagini, care vor rămânea pururea pline de adevăr şi de viaţă.

Pornind dela Sfântul Ioan Gură-de-aur, profesorul Dr. Nicolae Bălan înalţă un adevărat imn de slavă preoţiei şi în pagini pline de strălucire arată frumuseţea misiunii pastorale şi duhovniceşti a preoţiei. Dar spre a fi pe deplini edificaţi asupra acestor afirmaţiuni, lăsăm să vorbească însuşi scrisul acestui „Mare Dascăl" teologic al preoţimii noastre:

„Preoţia se poartă pe pământ, dară are un rang de serviciuri cereşti... De aceea trebue să fie preotul atât de curat, ca şi când ar sta în cer... să fie tare la suflet, ca să nu se împuţineze cu inima... Asemenea unei lumini

[1] Vezi revista „Luceafărul" an. 1906, Nr. 21—24, an. 1907, Nr. 2—3 şi „Revista Teologică" an. 1907, Nr. 3 şi an. 1912, Nr. 18—19.

ce luminează pământul trebue să lumineze și sufletul preotului" (scrierea: Despre preoție).

„Preoția e apostolatul iubirii. Iubirea e cheia pentru a deschide inimile oamenilor. Ea le încălzește. Ea topește patimile și tot ea ușurează greutățile apostolatului. Ea face ca legea lui Hristos Mântuitorul să fie un jug lin și o sarcină ușoară. Un alt părinte bisericesc aseamănă legea iubirii lui Hristos cu ceeace sunt aripile pentru o pasăre. Până ce pasărea e pe pământ, aripile sunt pentru ea o povară, dar îndată ce s'a ridicat de pe pământ, ele o fac ușoară și o poartă în înălțime. Așa e și legea lui Hristos: dacă te lași copleșit de valurile vieții, ea e un jug greu, dar îndată ce te-ai ridicat pe aripile iubirii către Dumnezeu, ea îți dă puterea de lipsă să porți greutățile vieții ca pe o sarcină ușoară. Iubirea de Hristos și de slujba Lui, în carea ai intrat, trebue mereu însuflețită, ca să nu scadă, ci să tot crească spre binele oamenilor. Iți trebue o continuă cultivare și o încordare neîntreruptă a tuturor forțelor sufletești, ca să te apropii măcar întru câtva de înălțimea idealului preoției".[1]

Despre misiunea pastorală, pe care e dator s'o îndeplinească preotul, profesorul Dr. Nicolae Bălan spune:

„Păstorirea sufletelor spre mântuire e chemarea cea mai grea și cea mai plină de răspundere de pe lume. Păstorul sufletesc nu e răspunzător numai înaintea conștiinței sale și înaintea oamenilor, ci e răspunzător cu însuși sufletul său mai ales înaintea lui Dumnezeu. Și e răspunzător nu pentru lucruri lumești și pentru bunuri trecătoare, ci pentru sufletele oamenilor încredințați purtării lui de grijă. El trebue să fie mijlocitorul providenței dumnezeești între oameni, pentru mântuirea lor. De aceea, tot ce face, trebue să facă cu înțelepciune și siguranță deplină, având pururea înaintea ochilor ținta supremă, pentru care lucrează și pentru care trăește".[2]

---

[1] Dr. Nicolae Bălan, Către cetitori. Prefața lucrării: Taina pocăinții, studiu pastoral, de preotul Ioan Hanzu. Sibiu, 1911, p. II—IV.

[2] Dr. Nicolae Bălan, Către cetitori. Prefața lucrării: Taina pocăinței, studiu pastoral, de preotul Ioan Hanzu, p. I—II.

Iar atunci când privește pe preot în rolul său de duhovnic al sufletului omenesc ne spune: „Povățuirea poporului în cele culturale, politice și economice, este o datorie a noastră, a tuturor cărturarilor lui, fie poeți sau scriitori în proză, fie învățători, advocați, medici sau altceva, dar: înlocuirea preoțimii în chemarea sa înaltă de părinți duhovnicești, nu o poate lua asupra sa altă tagmă de oameni. Este un dar dela Dumnezeu sălășluit în sufletul păstorului bun, ceeace îi binecuvântă lucrările Sfinției Sale. Vai și amar de acel preot, care chiverniseşte rău, ca un ziler plătit, cu acel dar sfânt, căci va trebui să-și dee seama înaintea oamenilor și înaintea Celui-ce i-l-a dat! Păstorul cel bun însă, care bine chiverniseşte cu darul său, va înțelege de bună seamă toate nevoile și năcazurile turmei sale; el va fi „lumina lumii" credincioșilor săi în cele culturale, va fi stâlp de întărire al adevărului și dreptății lor în cele politice și chivernisitorul cu tragere de inimă al lor în cele economice".[1] In lumina veșnic neapusă a strălucirilor cerești a văzut profesorul Dr. Nicolae Bălan, desfășurându-se pe planul eternității, misiunea sfântă a preoției. In ani de studii și de meditație a descoperit toată frumusețea celei mai înalte chemări din lume, dar în aceiași ani, prin experiență și observare a ajuns să-și dea seama: cât de departe este preoțimea noastră de această frumusețe. Intre ideal și realitate, între ceeace era și între ceea ce trebuia să fie, exista o prăpastie și tocmai pentruca să astupe această prăpastie, pentruca să niveleze terenul, pentruca să înalțe clerul ortodox român pe piedestalul strălucitor al idealului evanghelic, profesorul Dr. Nicolae Bălan s'a hotărât să înceapă lupta. Această personalitate, cu uriașa putere de muncă pe care o avea, cu cultura vastă pe care o poseda și cu dorința de a vedea mai presus de orice fericirea și mântuirea neamului său, nu mai putea să stea pasivă în fața realității de atunci și de aceea a deschis școala cea mare de formare a preoțimii noastre.

---

[1] Dr. Nicolae Bălan, Probleme actuale pentru cultura preoțimii noastre. „Revista Teologică" an. 1907, Nr. 3, p. 115.

3

La începutul anului 1907 „desfăşoară steagul pe care scrie: *Credinţă, morală, cultură*".[1] Din primele pagini ale „Revistei Teologice" — pe care a născut-o, a crescut-o în întregime şi a servit-o acest profesor cu un devotament vrednic de cea mai înaltă admiraţiune — vedem clar întreg programul unei acţiuni de proporţii mari, a cărui notă fundamentală a fost: *ridicarea preoţimii şi prin preoţime ridicarea neamului întreg*. Acest program concentrează în sine şi cuprinde în esenţă întreg scopul Teologiei pastorale. Dar pentruca să ne putem da şi mai bine seama de cele afirmate, lăsăm să vorbească însuşi întemeietorul „Revistei Teologice", care ne spune clar:

„Vom dedica silinţele noastre ridicării nivelului cultural al clerului parohial, spre a întări în aceşti gregari ai lui Hristos convingerile dogmatice ale bisericii noastre, spre a alimenta în sufletele lor conştiinţa religioasă-morală şi spre a-i face să-şi înţeleagă tot mai bine îndoita misiune, — ca astfel să poată deveni paznici şi mai convinşi şi luminaţi ai instituţiunilor noastre, apostoli devotaţi ai altarului şi culturei româneşti".[2]

Intru cât munca trebuia pornită dela începutul alfabetului, „Revista Teologică" a luat asupra sa greaua sarcină de a săvârşi, după concepţia profesorului Dr. Nicolae Bălan, în primul rând educaţia păstorilor de suflete ai neamului românesc, lucrare care a fost cu totul neglijată până la apariţia acestei reviste. Iată ce ne spune în această privinţă „Marele Dascăl" al preoţimii noastre: Nu trebue neglijată îndatorirea „de a face educaţie şi păstorire duhovnicească şi cu aceia, cari sunt chemaţi să păstorească poporul, adecă cu preoţii...

„Fără o preoţime, al cărei suflet să fie alimentat în continuu de hrana spirituală necesară, nu poţi produce în popor roadele vieţii creştineşti... Trebue să ne pătrundem de convingerea că a sosit timpul să ne îngrijim de toate acele mijloace, cari sunt în stare să-i dea lumină şi putere

[1] Dr. Nicolae Bălan, Cătră cetitori. „Revista Teologică" an. 1907, Nr. 1, p. 1.
[2] Dr. Nicolae Bălan, Cătră cetitori. „Revista Teologică" an. 1907, Nr. 1, p. 3.

sufletească și să pună preoțimea noastră în curentul unei vieți pline de însuflețire și devotament pentru chemarea pe cât de grea pe atât de frumoasă, ce are s'o îndeplinească în mijlocul poporului nostru.

„In serviciul acestei probleme vitale pentru noi, vrem să punem „Revista Teologică".[1]

Dar și mai explicit se arată profesorul Dr. Nicolae Bălan în intențiunile sale și în scopul pe care îl urmărea prin „Revista Teologică" atunci când dă răspuns acelora care intenționat îi răstălmăceau gândurile și căutau să-i zădărnicească toate intențiunile sale curate. Prin opera pe care o săvârșește „Revista Teologică", „dorim să vedem preoțimea noastră ridicată din îngustimea unei vieți dela coarnele plugului, la înălțimea și vrednicia chemării ce o are: de a face în toate privințele educația creștină a unui neam ca al nostru, prea rămas în urma altora. Aceasta o va putea face însă numai acel slujitor al altarului, care însuși va fi o puternică *personalitate de preot*, pătruns de veșnicul adevăr al învățăturilor ce le propoveduește, pătruns de conștiința vredniciei chemării ce o îndeplinește, un preot, în sufletul căruia legea creștinească să fie sălășluită, cu adânci rădăcini, ca un nestrămutat principiu de viață, din care să isvorască toată vorba ce o rostește și toată fapta ce o săvârșește.

„Această conștiință să o trezim și întărim în preoțimea noastră, pentrucă numai un astfel de preot va putea fi *părintele* și povățuitorul cuminte al poporului în toate trebuințele vieții lui. Și iarăș, numai un *astfel* de preot ne va da chezășia că își va câștiga și cunoașterea „economiei naționale și a drepturilor cetățenești, înțelegerea istoriei noastre politice și literare" și a altor lucruri folositoare, pe cari și noi le cerem dela un preot luminat".[2]

Putem spune că scopul acesta atât de superior pe care și l-a propus „Revista Teologică", a și fost realizat. Prin o voință neînfrântă, prin o muncă neobosită, desfășurată în

---

[1] Dr. Nicolae Bălan, Mergem inainte. „Revista Teologică" an. 1911, p. 2—3.

[2] Dr. Nicolae Bălan, Răspuns. „Revista Teologică", an. 1907. Nr. 2, p. 76.

timpuri foarte grele și prin o stăruință luminată continuu de razele idealului, profesorul Dr. Nicolae Bălan a reușit să mobilizeze în jurul steagului desfășurat pe toți luptătorii zeloși, a reușit să strângă în jurul său pe cele mai talentate condee ale scrisului bisericesc românesc și să alimenteze zi de zi sufletul preoțimii ardelene cu toată hrana spirituală necesară. Paginile „Revistei Teologice" din anii 1907—1916 sunt o dovadă nedesmințită despre această lucrare, iar atitudinea eroică și plină de demnitate creștină și românească a preoțimii ardelene din vremea cumplitelor încercări, a fost în mare parte rezultatul educațiunii ce i s'a făcut prin „Revista Teologică". Insuflețirea păstorilor, trezirea poporului și „promovarea întăririi *acelei unități de gândire și acțiune,* care va fi cea mai puternică chezășie pentru consolidarea vieții religioase, morale, culturale"[1] — și noi spunem și naționale — în biserica noastră s'a făcut tot prin „Revista Teologică". Chiar în pregătirea sufletească pentru marea unire românească „Revista Teologică" își are partea ei de contribuție prețioasă.

In ceeace privește Teologia pastorală propriu zisă, profesorul Dr. Nicolae Bălan a spus dela început „că „Revista Teologică" nu are să facă numai știință pură — sau abstractă — bisericească, ci să îmbrățișeze și domeniul practic".[2] Pe lângă știința teologică vom da atențiunea cuvenită trebuințelor praxei pastorale[3] și vom da povețe și îndemnuri referitoare la activitatea pastorală a preoțimei..."[4] Tot ceeace a spus a și realizat. „Revista Teologică" cuprinde material mult și deosebit de prețios pentru Teologia pastorală. Noi ne vom limita însă întru a arăta în rezumat numai ceeace a scris profesorul Dr. Nicolae Bălan în această direcție.

Intemeietorul „Revistei Teologice" a tratat alături de atâtea probleme din domeniul Teologiei sistematice și multe subiecte cu caracter pastoral. Așa, în anul 1911, scriind

---

[1] Dr. Nicolae Bălan, Cătră cetitori. „Revista Teologică", an. 1908, Nr. 1, p. 2.
[2] Ibidem, an. 1907, Nr. 1, p. 2.
[3] Ibidem, Mergem înainte, an. 1911, Nr. 1, p. 2—3.
[4] Ibidem, Către cetitori, an. 1908, Nr. 1, p. 2.

despre *necesitatea educației religioase a intelectualilor noștri,* după ce arată importanța acestei probleme spune: „Aici avem un teren frumos pentru o înțelegătoare păstorire duhovnicească. Bisericii și slujitorilor ei îi stau la îndemână multe mijloace ca să-l cultive cu îngrijire, ca: o bună catehizare în școalele medii, preoți cu cultură superioară și cu darul vorbirii în centrele universitare cercetate de tineri de ai noștri, predici ținute sistematic în centrele noastre culturale, conferințe cu subiecte religioase, răspândirea sf. Scripturi, mai ales a Noului Testament în edițiile mai ieftine ce le avem, o propagandă prin scrieri literare cu conținut religios moral etc." [1] Iată atâtea mijloace, care sunt și astăzi tot atât de actuale și de necesare pentru rezolvarea aceleiași probleme.

In acelaș an discută problema necesității *literaturii de propagandă creștină* și constată că „ne trebue o literatură creștină, ca să combatem răul și să așezăm binele în locul lui. Noi nu vom putea face operă de educație creștinească, dacă vom privi nepăsători cum alții, prin scrisul lor, se fac stăpâni pe suflete. [2] In alte biserici și la alte popoare, cari au ajuns să înțeleagă mai bine decât noi taina conducerii sufletelor în cele religioase, o întreagă literatură străbătută de spirit creștin stă în serviciul acestui scop". [3] Iată constatări și afirmațiuni, făcute înainte cu aproape treizeci de ani, care își păstrează pentru împrejurările de astăzi toată valoarea și întreagă prospețimea lor.

In anul următor, pune în discuție necesitatea organizării *filantropiei creștine* în biserica ortodoxă română din Ardeal și propune ca lucrarea să înceapă cu înființarea unui *orfelinat* pentru copiii orfani ai preoților. Constată „că, deși la noi nu s'a făcut o filantropie organizată, totuș poporul nostru cu inimă creștinească a sărit în ajutorul celor năpăstuiți și a săvârșit acte de caritate evanghelică din îndemn propriu. O asemenea filantropie e frumoasă, e edi-

---

[1] Ibidem, Educația religioasă a intelectualilor noștri. „Revista Teologică", an. 1911, Nr. 1, p. 22—23.

[2] Ibidem, Literatura de propagandă religioasă, Nr. 2, p. 35.

[3] Ibidem, p. 33.

ficatoare pentru ceice o fac și poate alina lipsurile multor oameni năcăjiți. Progresând însă biserica noastră pe zi ce merge, trebue să ne gândim și la datorințele ce le are ea de a purta grijă de alinarea năcazurilor și prin instituții de filantropie, organizate pe baza unor principii morale mai superioare decât acela al întinderii unei bucăți de pâne cerșitorului dela ușa casei".[1]

Profesorul Dr. Nicolae Bălan nu s'a limitat să pună problema înființării unui orfelinat pentru orfanii de preoți numai în coloanele „Revistei Teologice", ci ca deputat sinodal a făcut propunere în ședința sinodului pentru realizarea acestei instituțiuni.

Necesitatea *organizării preoțimii ardelene* și constituirea unui „corp capabil de-a desvolta o activitate mai intensivă în interesul culturii proprii și a chemării pastorale" era încă din anul 1909 un punct însemnat din programul „Revistei Teologice".[2] In anul 1913 profesorul Dr. Nicolae Bălan formulează planul unei noi organizări a conferințelor preoțești și în calitatea sa de deputat sinodal a făcut propunere amănunțită în ședințele sinodului arhidiecezan din acel an cu privire la această problemă. Propunerea făcută cuprinde în linii generale și scopul urmărit prin noua organizare a conferințelor preoțești și anume: „publicarea unei reviste religioase pentru popor, tipărirea Sf. Scripturi, tipărirea de cărți teologice și moralizatoare, acordarea de ajutoare preoților infirmi și familiilor celor lipsite... zidirea aici în centru a unei case pentru găzduirea preoților și alte asemenea opere de binefacere",[3] care sunt tot atâtea probleme practice și în același timp preocupări de ordin pastoral.

Dar cel mai desăvârșit program de activitate pastorală, în care se schițează uneori până în cele mai mici amănunte întreagă datoria păstorului de suflete, ni-l dă

---

[1] Ibidem, Un azil pentru orfanii de preoți. „Revista Teologică" an. 1912, Nr. 6, p. 190 și Nr. 7—8, p. 240.

[2] Vezi „Revista Teologică", an. 1909, p. 349.

[3] Chestia organizării conferințelor preoțești. O propunere și o anchetă. „Revista Teologică", an. 1913, p. 245—246.

profesorul Dr. Nicolae Bălan în articolul: „Să desgropăm comorile", publicat în fruntea „Revistei Teologice" din anul 1913. Tonul de intimitate cu care se adresează preoţimii noastre este deosebit de captivant şi sinceritatea care transpiră din fiecare cuvânt are într'adevăr puterea să desgroape comorile ascunse ale sufletului omenesc şi să pună în lucrare toate energiile preotului. Având în vedere frumuseţea acestui studiu, vom spicui din el şi vom reda ceeace ni se pare mai însemnat. Adresându-se în chip personal cetitorului, îi spune: „Poate nu ne-am văzut niciodată şi nu te cunosc, dar asta una o ştiu cu siguranţă: că ai în fiinţa ta puteri pe cari până acum nu le-ai folosit de loc, ori nu le-ai folosit bine.

„Ţi-ai încordat toate puterile minţii ca să le pui în slujba datoriilor şi chemării tale? Ţi-ai apropiat mintea de adevărul cel dumnezeesc, ca să te luminezi şi să luminezi şi pe alţii cu făclia ta? Cum stai cu predica? Poporul înseteazǎ după cuvintele vieţii cei vecinice şi aşteaptă cu atât mai mult să i-le vestească păstorul său cel duhovnicesc, cu cât mai greu îl apasă povara năcazurilor vieţii. Adă-ţi aminte de ceeace ne spune evanghelia, că Mântuitorul, păstorul cel mare al nostru al tuturora, văzând poporul ce-i urma obosit şi flămând, *i-s'a făcut milă de el* şi l-a săturat „ca nu cumva să slăbească pe cale" (Matei, 15, 32). Mila e numai o altă vorbă pentru iubire, fă deci să vorbească şi din inima ta, această profundă iubire de popor, dându-i hrană sufletească prin care să-l întăreşti ca să nu slăbească pe calea vieţii acesteia pline de griji şi de ispite".[1]

După ce arată datoria preotului de a predica, autorul îndreaptă atenţiunea păstorului de suflete asupra datoriei sale de a stârpi în parohie *patima beţiei*. „Uite, crâşma satului e plină de lume, iar biserica poate rămâne goală şi evanghelia n'are ascultători... Spuneţi-mi: nu e de prisos acel păstor care stă cu mânile în sân în mijlocul acelor oameni?"[2]

---

[1] „Revista Teologică" an. 1913, p. 3.
[2] Ibidem p. 3.

Tot atât de mare este datoria păstorului de suflete de a interveni, cu lumina învăţăturilor sale şi „cu căldura dragostei lui Hristos, care topeşte munţii de ghiaţă din inimi", spre a înlătura motivele care învrăjbesc spiritele în parohie şi duc pe oameni la tot felul de *procese*. Existenţa proceselor în parohie vădeşte existenţa unui păstor de suflete, care nu-şi face pe deplin datoria sa. „Păstorul de suflete să cultive puterile interne, condiţiile *sufleteşti* ale vieţii celei bune dintre oameni, căci numai pe ogorul *astfel* lucrat cresc roadele vieţii creştineşti".[1]

Să înfiinţeze păstorul de suflete *sala de lectură* pentru popor, în care preotul şi învăţătorul, aceşti „ochi sufleteşti" ai satului, să citească oamenilor gazete şi cărţi ziditoare de suflet şi să stea de vorbă cu ei, luminându-i şi îndrumându-i pe cărările bune ale vieţii.

Tot în sala de lectură să ţină preotul *şezători biblice* cu poporul şi aici să tâlcuească cuvântul lui Dumnezeu... pregătind lumea sufleteşte pentru ziua Domnului şi pentru sărbători. Cursurile pentru combaterea analfabetismului din parohie şi lucrarea de trezire a gustului de cetit, se pot face tot în sala de lectură a parohiei.

Cum stai preotule cu *catehizaţia* şi în ce raporturi te găseşti cu învăţătorul satului? „Cooperarea dintre aceşti doi luminători ai satelor noastre e o necesitate arzătoare, iar neînţelegerea dintre dânşii — o fărădelege".[2]

Ce faci păstor de suflete cu *tinerimea adultă*, continui cu ea lucrarea de catehizare, sau ai organizat chiar şi un *cor pentru biserică?*

In ce măsură te străduești să-ţi formezi *„ucenici printre credincioşi,* adecă oameni mai însufleţiţi prin cari să întreţii o propagandă vie pentru viaţa creştinească?"[3] Cu alte cuvinte preotul este întrebat dacă face uz de *apostolatul laic* în lucrarea de îndrumare a sufletelor spre Dumnezeu.

In ce măsură aplici metodul *păstoririi individuale, cercetarea bolnavilor, vizitarea familiilor,* pentruca prin aceste mijloace să conduci pe oameni la Hristos? Şi într'o formă mai sumară i se aminteşte apoi preotului datoria de a se

[1] „Revista Teologică", an. 1913, p. 5. [2] Ibidem, p. 8. [3] Ibidem, p. 9.

pregăti sufletește pentru sfânta slujbă, de a fi atent la săvârșirea sfintelor taine, de a se interesa de „daraverile cetățenești, de îndeletnicirile gospodărești, de îmbunătățirea condițiilor sanitare de traiu, de problemele naționale, culturale, financiare etc."[1] ale păstoriților săi. Iată deci că în aceste lucruri, arătate aici pe scurt, profesorul Dr. Nicolae Bălan pune la început de an-nou în fața păstorului de suflete un program bogat și foarte amănunțit de activitate pastorală. Programul acesta este atât de desăvârșit încât face cinste deosebită și astăzi acelui păstor de suflete care se strădueşte să-l realizeze în parohia sa.

Când roadele triste ale războiului mondial erau culese din belşug și de neamul românesc din Ardeal, când numărul orfanilor creștea în fiecare zi, profesorul Dr. Nicolae Bălan vede mai bine decât oricine altul realitatea tristă și arată mijlocul prin care se poate aduce măcar în parte alinare cumplitei dureri. „Din mijlocul acestor griji și clădită din dragostea tuturor inimilor noastre creștinești trebue să se înalțe instituția de salvare: *orfelinatul.* Micii orfani trebuesc strânși de pe uliți, scoşi din brațele mizeriei și cerșitoriei, adăpostiți într'un *cămin* și împărtășiți de o astfel de creștere, care să-i pună în situația de a se ajuta ei înșiși în viață și a fi folositori prin munca lor în sânul neamului întreg".[2]

Paralel cu întreagă această activitate pastorală, desfășurată în paginile „Revistei Teologice", profesorul Dr. Nicolae Bălan inițiază și desvoltă o altă lucrare foarte importantă din punct de vedere pastoral. Este vorba de „Biblioteca bunului păstor", bibliotecă în care s'au publicat atât lucrări originale, cât și traduceri și prelucrări. Intre anii 1911 și 1916 au apărut următoarele lucrări, toate deosebit de valoroase și foarte folositoare preoțimii noastre întru îndeplinirea datoriilor ei pastorale: „Taina pocăinții", studiu pastoral, Sibiu, 1911; „Clerul și chestiunea alcoolismului", Sibiu, 1912; „La centenarul seminarului „Andreian", Sibiu, 1912; „Chemarea preoțimii noastre", Sibiu, 1912; „Șase predici pentru Duminecile postului mare și

[1] Ibidem, p. 11. [2] Ibidem, Orfanii neamului, „Revista Teol.", an. 1916, p. 47.

Un cuvânt pentru Ziua Invierii Domnului", Sibiu, 1913; „Indrăzniţi eu am biruit lumea", „Predici pentru timp de războiu", Sibiu, 1915; „Predici la credinţa creştină sau tâlcuirea crezului", Sibiu, 1916.

Având în vedere subiectele tratate şi forma în care au fost ele lucrate, putem spune cu toată hotărârea că prin aceste lucrări s'a ajuns scopul urmărit cu „Biblioteca bunului păstor" şi anume: „... Să servim preoţimea noastră întru îndeplinirea mai cu succes a chemării sale pastorale".[1]

Dar profesorul Dr. Nicolae Bălan a desfăşurat o activitate bogată cu caracter pastoral, muncind zi de zi şi clipă de clipă şi întru îndeplinirea slujbei de dascăl de Teologie, de predicator şi conferenţiar strălucit şi chiar în conversaţiile intime pe care le avea cu studenţii şi preoţii noştri. Acest profesor se socotea chemat şi dator ca sub „grea responsabilitate" să muncească în tot locul şi prin toate mijloacele bune, „pentru a creşte neamului apostoli devotaţi credinţei, culturii şi binelui său".[2] Vedem acest lucru şi din cuvântarea ţinută studenţilor săi la serbarea încheierii de an şcolar, când între altele spunea: „Institutele de felul institutului nostru sunt şi trebue să fie farul de lumină, focularul celei mai curate însufleţiri, din care să se adape ceice au să ieie asuprăşi sarcina de apostoli ai unui neam ca al nostru... Să fiţi, fiecare pentru sine, tot atâtea modele de imitat, — ca cinste şi cuviinţă, ca ordine şi respect către superiori, — înaintea poporului, care se lasă cucerit mai încurând prin puterea exemplului, decât prin strălucirea cuvântului; să vă faceţi ispravnicii binelui învăţat dela noi în şcoală; chivernisitorii cuminţi şi cu tragere de inimă către tot ce poate promova aşezămintele noastre bisericeşti şi culturale, pentrucă Voi sunteţi chemaţi a întrupa în massele poporului gândul şi însufleţirea dascălilor Voştrii; Voi aveţi să fiţi nemijlociţii redeşteptători ai însufleţirii pentru credinţa religioasă şi imediaţii cultivatori în popor ai tradiţiilor noastre culturale...

[1] Taina pocăinţii, Către cetitori, op. cit. p. 1.
[2] „Revista Teologică", an. 1907. Nr. 3, p. 111.

„Să fiţi, fiecare din Voi, apostolii progresului în credinţă şi în cultură, în credinţă prin cultură şi în cultură sfinţită prin darul credinţei“.[1] Aşa vorbea profesorul Dr. Nicolae Bălan studenţilor săi, iar preoţilor care erau în slujbă le spunea: „Voi preoţi ai altarelor Domnului, cari aveţi să reprezentaţi interesele cele mai mari ale oamenilor în mijlocul atâtor patimi, atâtor griji şi năcazuri mari ale vieţii, înarmaţi-vă cu toate virtuţile inimii, fiţi tari la suflet ca să nu vă împuţinaţi cu inima“.[2] Cu cuvinte ca acestea se străduia profesorul Dr. Nicolae Bălan să trezească conştiinţa, să aprindă focul dragostei de lucru şi să învioreze entuziasmul activităţii pastorale.

Din tot ceeace a făcut se vede clar că profesorul Dr. Nicolae Bălan a fost omul robit de cel mai înalt ideal, omul mereu însufleţit, care prin munca sa neobosită şi variată a fost în stare să realizeze lucruri neperitoare în multe domenii din câmpul vast al Teologiei. Dar în acelaşi timp a fost omul care a însufleţit un neam întreg, hrănindu-i mereu nădejdile de isbăvire cerească şi pământească.

Pentru studiul Teologiei pastorale din biserica ort. rom. din Ardeal a creat cadre largi şi a turnat acele tipare proprii, care erau cerute de vreme şi de împrejurări. Prin problemele puse în discuţie, prin fluturarea continuă a steagului purtător al celui mai desăvârşit program de activitate preoţească, a deschis drumuri largi şi pline de lumină pentru întreaga Teologie pastorală.

Dar profesorul Dr. Nicolae Bălan, pentru înalta sa vrednicie a ajuns Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Nicolae şi în această calitate a umplut cu realizări practice cadrele largi pe care le-a creat ca profesor, ba şi mai mult: a întrecut în faptă ceeace plănuise în scris şi a făcut I. P. S. Sa mai mult decât a pretins altora să realizeze. Despre aceste înfăptuiri se va vorbi însă în cele ce urmează.

---

[1] Vezi „Telegraful Român“ Nr. 66, an. 1906. Dr. Nicolae Bălan, Vorbire festivă, rostită cu ocazia încheierii anului şcolar în seminarul „Andreian“.

[2] Taina pocăinţii, Cătră cetitori, op. cit. p. III.

AMINTIRI DE ACUM DOUĂZECI DE ANI DESPRE ALEGEREA DE MITROPOLIT

de

Iconom-Stavrofor Dr. GH. CIUHANDU

Incă nu se terminase războiul mondial, când, în Octomvrie 1918, interveni sedisvacanța scaunului mitropolitan dela Sibiu. Ingrijorărilor din laturea politică li se adăoga, acum, una nouă: Când și mai ales, *cine* va fi ridicat în văduvitul scaun, trecut printr'o funestă eclipsă, al mitropolitului Andrei Șaguna?

Nu trecură nici două luni dela începutul sedisvacanței, până să se ivească zorile de libertate ale vieții românești și, cu ele deodată, Marea Adunare națională dela Alba-Iulia. Cu aceasta, se simplifica și ușura și deslegarea întrebării cu privire la îndeplinirea scaunului mitropolitan dela Sibiu. Mai mult chiar: sufletul românesc ardelean, descătușat, avea acum certitudinea, că obștea creștinească ortodoxă a Românilor ardeleni va putea de astădată să-și aleagă, în deplină libertate, căpetenia duhovnicească.

Și tocmai această certitudine trezea în conștiința „ardelenească" — la lumina libertății trăite acum în Stat național reîntregit — încă un îndemn, ce trecea dincolo de cadrul unui statutar act electoral: Simțeam anume că stăm în fața unui mare imperativ, după care Biserica ardeleană, prin spiritul Constituției sale, să-și deie întreg concursul cerut de noua răscruce a vremurilor.

Durata de peste un an (Oct. 1918—Febr. 1920) a sedisvacanței mitropolitane, era tocmai deajuns — mai mult chiar decât ce se cerea prin litera din Statutul organic — pentru ceice aveau să-și drămuiască serios conștiința în vederea exprimării votului electoral. Dar, și altmintrea, toată suflarea românească, nu numai „electorii" mitropolitani,

aveau deja lămurit în conştiinţa lor, gândul că, prin alegerea de astădată, Biserica ardeleană avea, nu numai să repare o recentă profanare politică a scaunului său mitropolitan, şi nu numai să îndeplinească o vacanţă, ci ceva mult mai mult şi de un interes mai larg, covârşitor.

Tocmai în aceea vreme de sedisvacanţă, în luna August din 1919, se întâmplase, ca primul sfetnic de atunci al Tronului, Ionel I. C. Brătianu să fie la Arad şi să rostească aici, cuvinte alese despre personalitatea uriaşe şi despre opera de organizator bisericesc, ale lui Andrei Şaguna. Mărturiseam,noi cu toţii şi atunci, că era să fie o mult mai mare binefacere pentru Neam şi Biserică, dacă era să treacă organizaţia „şaguniană" şi dincolo de Carpaţi, decât să treacă dincoaci un fel de autocratism „ierarhic", care să stânjenească viaţa bisericească, organizată în colaborare cu mirenii, din Ardeal.

In acest înţeles am cuprins noi cuvintele lui Ionel I. C. Brătianu, rostite ca răspuns celuice scrie aceste cuvinte, zicând: Andrei Şaguna, în culmea organizaţiei bisericeşti din Ardeal, care cheamă pe toţi cei buni la colaborare în Biserică, apare ca stând în vârful unui masiv de munţi; şi va apare cu atât mai mare, cu cât mai îndepărtată va fi perspectiva de timp din care îi vor fi privite, în istorie, personalitatea şi opera îndeplinită.

Pot s'o spun, că aceste cuvinte au servit, aici la Arad, de un îndemn în plus pentru ceice, în legătură cu îndeplinirea scaunului mitropolitan vacant, ne gândeam la ceva mai mult decât un act electoral: să ne păstrăm organizaţia bisericească, verificată prin frumoase realizări semicentenare, şi ca ea să treacă şi dincolo de frontierele mitropoliei Ardealului... Şi ne-am zis atunci, toţi din toate părţile: *Cine va fi omul acestei mari chemări?*

Privirile noastre, ispititoare după omul acestei misiuni, dădeau, întâi de toate, de vrednicii noştri lucrători de până atunci în Via Domnului, îmbătrâniţi în stăruitoare muncă din trecut. Şi ne întrebam: Care dintre dânşii ar putea să facă faţă aşteptărilor de vremuri nouă? Intrebarea nu-şi putea primi, în această direcţie, răspunsul pe care-l impunea

noua stare de lucruri şi mai ales idealul de primeniri şi reorânduiri, care se întrezăreau limpede. Astfel, în mod firesc, atenţia obştească a trebuit să se îndrepte în altă parte. Dar, în calea căutării după omul vremurilor nouă, se ivea o mare dificultate: aşa numitul principiu al „ansienităţii", respectat la noi aproape întotdeauna până atunci. După acest principiu, în scaunul mitropolitan avea să fie înălţat cineva din rândurile înalţilor demnitari bisericeşti, în locul prim dintre episcopii mitropoliei. Era ceva ce, prin prisma unei tradiţii oarecare, era perfect justificat, dar nu mai corespundea deplin împrejurărilor mai nouă.

Aradul „eclesiastic", dintre ai cărui episcopi unii se înălţaseră, în trecut, în scaune de mitropoliţi la Carloviţ şi la Sibiu, se ţinea îndreptăţit în această privinţă. Astfel unii militau pentru avansarea episcopului Ioan dela Arad, care — după trecerea episcopului Miron dela Caransebeş în scaunul de mitropolit-primat — se simţea singur îndreptăţit. Mai aveam, pe atunci, între înalţii demnitari eclesiastici şi alte persoane vrednice de înaintare spre treapta Episcopatului; dar cu toţii, inclusiv episcopul Aradului, erau prea înaintaţi în vârstă pentru a purta o povară aşa de mare, cum era aceea de mitropolit ardelean, ce nu putea fi îndeplinită numai în cadrul local al afacerilor curente legate de demnitatea mitropolitană.

Şi-atunci, fireşte, privirile trebuiau îndreptate spre oricine — din oricare treaptă de preoţie din Ardeal — care ar fi putut fi capabil să poarte cu demnitate marea sarcină eclesiastică, dublată de superioare interese naţionale.

In vremea în care opinia publică ortodoxă din Ardeal se frământa cu gândul fericitei deslegări a acestei probleme, din partea fraţilor din vechiul Regat încă ni s'a purtat un deosebit interes, bine ştiindu-se, că mitropolitul ce va fi ales, al Ardealului, trebue să aducă şi un aport special, în numele unei Biserici care, chiar sub stăpânire străină, şi-a păstrat curată moştenirea duhovnicească, reuşind să-şi creieze o organizaţie şi să-şi ducă o viaţă liberă, de care a fost legată foarte deaproape propăşirea Românismului însuş, în Ardeal.

Alături de acel luminos gând al fraților de peste Munți, ni-a fost dată, însă, și o surpriză: era svonul ce ne venia, pe la Crăciunul din 1919, ca un fulger tulburător, prin agenția „Dacia", svon dat în vileag și prin ziarul „Românul" dela Arad din 31 Dec. Respectiva agenție pretindea a ști, că „alegerea mitropolitului Transilvaniei este *aranjată*": episcopul Aradului va deveni mitropolit; vor fi apoi *numiți*: Roman Ciorogariu la Oradea, Nicolae Ivan la Cluj, Nicolae Bălan la Arad, Traian Bădescu la Caransebeș. Se mai spunea, tot atunci, că în această privință s'ar fi ajuns la înțelegere „în urma *acordului dintre factorii competenți* ai bisericii și ai guvernului".

Era, firește, o intrigă ce a avut tocmai efectul contrar: de a consolida și mai mult opinia publică ortodoxă ardeleană în jurul luminoaselor sale gânduri de bine, pe cari le-am arătat și cari pătrunseseră deja, instinctiv, în cele mai largi cercuri ale mitropoliei noastre.

Pentru a nu ieși din nota de cronicari fideli, trebue să înregistrăm, alături de acea intrigă, și următoarea stare de lucruri: Nu era tocmai și numai o întâmplare oarbă, că, tot atunci, se făceau întinse pregătiri, din cealaltă parte, pentru biruința principiului de „ansienitate". La câteva zile adică, după vestirea prin agenția „Dacia", în 9/22 Ianuarie (1920), se înfățișeau la Arad doi clerici din altă parte, dând unor fruntași electori mireni sugestii „ansieniste"; dar fără nici un rezultat. Tot atunci se svonea, pe de altă parte, că bănățenii, sub conducerea unui fruntaș politic și cu rosturi bisericești, și tot așa și bihorenii, ar fi pentru înaintarea episcopului dela Arad, bihorean el însuși după naștere. Arădanii, însă, nu s'au pretat la sprijinirea acestei combinații, care ar fi dat numai prilej de experiențe inutile atunci, când în fruntea mitropoliei ardelene se cerea un om de o solidă cultură teologică, cu concepții în nota vremurilor nouă, ajutat și de o potrivită vârstă, cari, toate la un loc, să-i înlesnească realizarea misiunii ce trecea foarte departe peste îngustele hotare ale problemelor și îndeletnicirilor administrative și birocratice...

Imediat a doua zi după sondările și sugestiile făcute în Arad, — cari însă n'au fost adresate și celuice scrie aceste șire pe baza unor însemnări curente din acea vreme — am fost cercetat de alt cineva, care aducea aproape aceeaşi formulă: Avansând la mitropolie episcopul dela Arad, aci să se aleagă un cleric cu legături în partea locului — etc. — iar profesorul de Teologie dela Sibiu, Nicolae Bălan, tinăr fiind, mai poate „să aștepte" după mitropolie,la care să ajungă, însă numai mai târziu, de pe scaunul episcopesc al Orăzii. Această „variantă" încă era „căzută", înaintea noastră, încă și din acel motiv foarte limpede: Biserica din mitropolia Ardealului trebuia ferită dinadins, chiar și în cadrele noui ale Statului român reîntregit, de sbuciumul și frământările electorale în jurul scaunelor episcopeşti. Şi acest lucru se putea realiza numai alegând un mitropolit mai tinăr, spre a evita, anticipativ, alte variații electorale.

In chipul acesta, și din acest motiv, dar mai ales cu considerare la calitățile personale — de teolog desăvârșit, român întreg, cu tinerețǎ neprihănită închinată studiului și propagandei religioase și culturale, mai pe sus de toate capabil de a-și face datoria pe înțeles de vremuri nouă — atenția obștească s'a îndreptat, tot mai mult, spre profesorul sibian de atunci, Părintele Dr. Nicolae Bălan.

Congresele naționale-bisericești dela Sibiu, din 1920, cari au urmat în curând — unul „ordinar", pentru chestiunile curente și altul „electoral", amândouă întrunite în luna Februarie — ni-au servit cel mai bun prilej, tuturora, să ne revizuim conștiințele și de a ne drămui votul, exclusiv la lumina interesului superior al Neamului și-al prosperării Bisericii.

In special, Congresul ordinar, prin bogăția problemelor discutate cu răgaz îndelungat și cu temeinicie — între cari era nu numai gândul scump sufletului nostru de a salva organizația „şaguniană" a Bisericii noastre, ci și de a înfrunta ispita ce venise din partea Stăpânirii, în forma unui proiect de caracter contrar — a fost un minunat prilej, pentru a stabili o unanimitate de păreri, pe toată

linia, în toate chestiunile — inclusiv cea de alegerea mitropolitului.

La prilejul dat, în decursul desbaterilor congresuale în chestia de organizare bisericească, Părintele profesor Dr. Nicolae Bălan, ca membru în congres, a ţinut o cuvântare mai mult ca magistrală despre Biserică şi dreptul ei la autonomie, şi despre posibilităţile ei de afirmare, pe teren duhovnicesc şi în slujba Neamului. După această cuvântare — dacă bine ne reamintim — bătrânul şi venerabilul arhiereu-vicar mitropolitan Dr. Ilarion Puşcariu, — care îşi începuse activitatea în vremea lui Şaguna şi era un vajnic apărător al concepţiilor acestuia — i-a grăit celuice avea să fie ales mitropolit: Acum sunt încredinţat pe deplin, că vei fi ales şi că organizaţia şaguniană nu se va poticni! Şi totodată, a fost bucuros să se deie deoparte, necandidând la scaunul de mitropolit. Spre cinstea lor, şi ceilalţi demnitari au înţeles la fel, că e datoria lor morală să lase drum deschis, spre tronul mitropolitan, pentru acela a cărui alegere era acum mai presus de orice îndoială.

Astfel, s'a ajuns, îndată după terminarea sesiunii „ordinare" a Congresului, în următoarea zi de 15/28 Februarie, la alegerea de mitropolit.

La Congresul electoral s'au exprimat 68 voturi, dintre cari 8 bile albe. Astfel, unanimitatea voturilor au fost date aceluia care, de atunci şi până astăzi, a fost şi este *Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan.*

*

...Uşile Istoriei i-au fost larg deschise, din clipa alegerii Sale chiar.

Avem convingerea nestrămutată, că prin această alegere şi prin calităţile şi atitudinile I. P. S. Sale, Ardealul bisericesc-ortodox s'a achitat, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al oamenilor înţelegători, de mari îndatoriri în legătură cu arzătoarea problemă a unificării bisericeşti, care — fără de concepţia „şaguniană" şi fără de alegerea profesorului sibian identificat total cu aceea moştenire — ar fi putut,

4

prea ușor, să apuce pe cărarea altor deslegări, mai puțin prielnice pentru Biserică și pentru Neam deopotrivă.

Izbânda aceasta, însă, nu este numai una personală, *ci și a idealului* care deopotrivă și până astăzi, încălzește și obligă pe toți membrii și slujitorii sfintei Biserici ortodoxe române.

Prin această isbândă, I. P. Sf. Sa Mitropolitul nostru a intrat în Istoria Neamului și a Bisericii Sale. Și-i dorim — la acest prilej de comemorare a celor două decenii dela alegerea Sa — viață îndelungată și roade și mai bogate, în Via Domnului și'n slujba Neamului!

SPORUL MATERIAL AL ARHIEPISCOPIEI NOASTRE SUB PĂSTORIREA I. P. SF. MITROPOLIT NICOLAE

de

DUMITRU COLTOFEANU

Consilier arhiepiscopesc

Inţeleapta păstorire de două decenii a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, înscrie în istoria vieţii noastre bisericeşti o pagină de bogate şi minunate realizări, şi pe teren material-economic.

Datorită simţului Său de perfectă cunoaştere şi de adâncă înţelegere a necesităţilor Bisericii, şi înzestrat de Dumnezeu cu un remarcabil simţ de prevedere, I. P. S. Sa a ştiut să conducă spre bine şi chestiunile de ordin material-economic ale acestei Biserici, înfruntând cu mult curaj şi cu succes dificultăţile pe cari le-a întâmpinat adeseori.

Este ştiut că Biserica ortodoxă română din Ardeal a trebuit să îndure în cursul trecutului ei glorios, frământat de luptele naţionale, multe suferinţe şi nedreptăţi din partea regimului unguresc de pe vremuri.

Asupritorii neamului nostru românesc de dincoace de Carpaţi ştiau că poporul românesc are o legătură de suflet indisolubilă cu Biserica sa, care având-l sub aripile sale ocrotitoare, în vremuri de grea restrişte îi alina suferinţele, îl mângăia şi-l încuraja îndrumându-l pe acele căi, pe cari mergând cu credinţa în Dumnezeu, trebuia să ajungă la realizarea unităţii sale naţionale.

De aceea toate atacurile pornite de asupritori în acţiunea lor de desnaţionalizare a poporului românesc de dincoace de Carpaţi erau îndreptate mai ales în contra Bisericii ortodoxe şi a instituţiunilor ei culturale, cu tendinţa vădită de a zădărnici măreaţa operă naţională, la

a cărei îndeplinire această Biserică lucra din toate puterile sale.

Aceste atacuri se rezumau în bună parte în refuzarea sprijinului material din visteria Statului, deși Biserica noastră ortodoxă avea tot dreptul la acel sprijin, alături de celelalte culte.

Căci pe când regimul austro-ungar de pe vremuri, pe lângă că a înzestrat celelalte culte în mod princiar cu moșii întinse și cu alte bogății din averea Statului — le mai subvenționa și din bugetele anuale ale Statului, dându-le posibilitatea să se desvolte și să-și creieze instituțiunile de cari aveau nevoie, — Biserica noastră ortodoxă nu numai că nu a fost înzestrată cu averi de către Statul ungar, ci i s'a luat destul și din puținul ce a putut să-și agonisească din sărăcia credincioșilor ei.

Așa numita „congruă", ce s'a acordat de către fostul Stat ungar pentru întregirea salariilor preoțimii noastre cu începerea abia din anul 1900, s'a acordat nu pentruca să se săvârșească un act de dreptate față de această preoțime, ci pentruca guvernele ungurești să aibă la dispoziție o nouă armă de represalii contra acelor preoți cari își îndepliniau cu prea mare zel misiunea lor națională, amenințându-i cu sistarea congruei. Dar această încercare a fost zadarnică, căci — spre marea cinste a preoțimii noastre — ea nu s'a lăsat intimidată de amenințările cu sistarea congruei, ci și-a îndeplinit până la capăt, cu toate riscurile, sublima-i misiune ce i-a fost încredințată.

Au fost multe și grele privațiunile și suferințele Bisericii ortodoxe din Ardeal în trecut. Căci cu cât această Biserică le înfrunta cu mai mare bărbăție, cu atât atacurile dușmanilor neamului nostru se îndreptau mai furioase în contra ei.

După ce cursa întinsă cu congrua slujitorilor Altarului nu a avut nici un rezultat, acei dușmani au pornit un violent atac direct în contra celei mai importante instituțiuni culturale a Bisericii, în contra școlilor confesionale. Știind ei că Biserica noastră nu dispune de resurse materiale suficiente și cunoscând și sărăcia materială a credin-

cioşilor ei, au crezut că dacă vor impune prin lege, în mod obligator, plata de salarii mari personalului corpului didactic al şcoalelor primare, vor aduce Biserica în situaţia de a nu mai putea susţine şcolile confesionale, şi astfel aceste şcoli urmau să fie aproape toate închise din cauza lipsei fondurilor necesare la plata salariilor prea mult sporite prin lege.

Dar duşmanii neamului nostru s'au înşelat şi de astădată, căci lupta înverşunată pornită de către faimosul conte Apponyi pentru desfiinţarea şcolilor noastre confesionale, a fost primită cu curaj şi câştigată pe întreaga linie de Biserica noastră, înscriind această luptă una din cele mai alese pagini în istoria trecutului măreţ al acestei Biserici.

Pentru câştigarea acestei lupte, Biserica noastră ortodoxă din Ardeal a jertfit aproape tot ce a avut. Centrele Eparhiale şi-au epuizat fondurile culturale, mulţi preoţi au renunţat la venitul sesiunilor parohiale, iar foarte multe din parohii şi-au vândut puţinul pământ ce au avut, numai şi numai pentruca să se poată plăti lefurile învăţătorilor impuse de legea şcolară a lui Apponyi, şi astfel să salveze existenţa şcolilor noastre confesionale.

Providenţa a voit ca în scurtă vreme după câştigarea acestei lupte de către Biserica noastră, să se deslănţuiască marea şi decisiva luptă provocată de isbucnirea războiului mondial din anul 1914, care avea să ducă la săvârşirea marelui act al unităţii noastre naţionale, la a cărui realizare această Biserică a lucrat din toate puterile sale.

Biserica ortodoxă română din Ardeal, din cauza suferinţelor şi nedreptăţilor îndurate în cursul vremurilor dela duşmanii ei, se găsia la data unirii Ardealului cu Patria mamă într'o situaţie materială de tot inferioară faţă de celelalte culte, care au fost favorizate de Statul ungar. Sărăcită de grelele sacrificii materiale ce a trebuit să aducă în trecut pentru susţinerea şcolilor confesionale, această Biserică n'a avut posibilitatea materială să-şi creieze şi alte instituţiuni, de cari celelalte culte bogat înzestrate din averea Statului unguresc de pe vremuri au destule, şi le

pot susţine cu uşurinţă şi în România întregită, din veniturile rentei de expropriere ce le-a pus Statul român la dispoziţia acelor culte, pentru moşiile ce dobândiseră dela Statul ungar.

Biserica noastră trebuia deci să-şi înfiinţeze acum astfel de instituţiuni, de cari nu se poate lipsi, mai ales că în noua situaţie creiată de îndeplinirea unităţii noastre naţionale, lărgindu-se cercul de activitate al Bisericii, ea trebuie să-şi îndrepte privirile spre îndeplinirea unei noui opere misionare şi culturale. Dar, pentruca Biserica noastră să-şi poată creia şi susţine instituţiunile de cari are nevoie pentru îndeplinirea misiunii sale, ea are nevoie şi de mijloace materiale.

De aceea, una din preocupările principale ale I. P. S. Mitropolit Nicolae, încă dela începutul păstoririi Sale, a fost să caute a se face tot posibilul, ca nedreptatea istorică ce i s'a făcut Bisericii noastre de către Statul ungar de pe vremuri, să fie reparată de către Statul român.

Cel mai potrivit prilej pentru repararea acestei nedreptăţi l-a avut Statul român atunci când prin Legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe române din anul 1925 i-a recunoscut acestei Biserici autonomia. Atunci ar fi trebuit ca Statul român să sublinieze principiul autonomiei Bisericii ortodoxe prin înzestrarea acestei Biserici cu o avere mai importantă, cu care să se pună bază unui Fond religionar ortodox pentru întreaga Biserică ortodoxă din ţară. Căci numai astfel s'ar fi putut desfiinţa situaţia privilegiată în care continuă a se găsi şi astăzi unele culte din ţară, cari au încasat dela Statul român multe milioane în rentă, pentru moşiile ce li s'au expropriat prin Reforma Agrară. Să ne gândim numai cu câtă uşurinţă îşi pot susţine aceste culte instituţiunile ce şi-au creiat şi pe cele ce desigur le vor mai înfiinţa în viitor, având la dispoziţie venitul acelei rente cu care desigur vor putea să-şi acopere şi alte cheltuieli.

Principiul autonomiei bisericeşti se poate manifesta şi validita cu eficacitate numai atunci, dacă Biserica are la bază şi o independenţă materială. Reducerile sânge-

roase de personal și material ce i s'au făcut Bisericii noastre ortodoxe în bugetul Ministerului cultelor, începând din anul 1930, prin suprimarea din buget a unui însemnat număr din posturile dela Centrele Eparhiale și a cheltuielilor de material ale acestor Centre, prin reducerea posturilor de protopopi și prin aplicarea faimoaselor „curbe speciale" *numai* la salariile personalului bisericesc, ne poate servi ca avertisment, că Biserica noastră trebuia să se gândească cu toată seriozitatea și să lucreze la realizarea acestei independențe materiale.

I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, ca unul dintre cei mai convinși reprezentanți și luptători ai principiului autonomiei noastre bisericești, înzestrat cu un admirabil simț de prevedere, a folosit în decursul Arhipăstoriei Sale de până acum, cu deosebit tact și cu multă înțelepciune, toate dispozițiunile legale, determinând chiar — cu Inalta Sa autoritate bazată pe încrederea nelimitată a clerului și poporului Său — legiferarea de dispozițiuni cari făceau posibilă promovarea intereselor materiale ale Bisericii noastre.

O deosebită grije a purtat I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae pentru înființarea de noui instituțiuni în Arhiepiscopia noastră, și pentru reorganizarea și complectarea instituțiunilor existente la începutul Arhipăstoriei Sale.

In realizarea planului de reînființare a monahismului în Arhiepiscopie, I. P. S. Sa a înființat *Schitul Păltiniș* împreunat cu un *Sanatoriu* pentru recreație pe seama personalului bisericesc. Această instituțiune, care se găsește în cea mai încântătoare regiune din munții Sibiului, reprezentând o valoare materială remarcabilă, s'a înființat cu fonduri câștigate de I. P. S. Sa, fără să reclame nici o jertfă materială din partea Arhiepiscopiei.

Reluând firul istoriei, I. P. S. Sa a reînființat *Mănăstirea Brâncovenească* dela Sâmbăta de sus, din județul Făgăraș, pe terenul pe care se aflau ruinele vechei Mănăstiri a lui Constantin Brâncoveanu, cu care Statul a împroprietărit Arhiepiscopia noastră împreună cu pădurea ce se găsește în jurul acestui teren, în suprafață totală de

114 jugăre. Această Mănăstire va fi împreunată cu o tiparniță, în care se vor tipări cărți bisericești și alte cărți folositoare pentru popor.

In scopul susținerii acestor instituțiuni, Statul — în baza Legii pentru înzestrarea unor mănăstiri din țară, publicată în Monitorul Oficial nr. 74 din 30 Martie 1938 — a înzestrat Mănăstirea Brâncovenească dela Sâmbăta de sus cu pădure în suprafață de 1000 hectare, iar Schitul Păltiniș cu pădure în suprafață de 100 hectare. Aceste păduri s'au și luat în primire de către Arhiepiscopia noastră în toamna anului 1939, din rezervele de păduri de stejar pe cari le are Statul în județul Prahova, și se lucrează acum la întocmirea amenajamentului în vederea punerii lor în exploatare.

Tot în cadrul acțiunii de reînființare a monahismului activ, I. P. S. Sa a inițiat înființarea în orașul Sibiu a unei *mănăstiri de maici* pentru creșterea surorilor de caritate în spirit religios.

Ministerul sănătății și ocrotirilor sociale cu adresa Nr. 7847/1934, apreciind frumoasa inițiativă a I. P. S. Sale, și pe baza art. 224 din Legea sanitară și de ocrotire, a autorizat înființarea și funcționarea școalei pentru pregătirea surorilor de caritate în această mănăstire, și a intervenit chiar la Primăria Municipiului Sibiu să-i cedeze Arhiepiscopiei noastre terenul necesar pentru înființarea mănăstirii.

Tratativele dintre Arhiepiscopie și Primărie sunt în curs, urmând ca după ce Arhiepiscopia va primi terenul cerut în apropierea Spitalului public din Sibiu — să se înceapă lucrările de construcție a mănăstirii.

Inființarea acestei instituțiuni de care se simte așa de mare nevoie, va da posibilitate Bisericii să îndeplinească o prețioasă operă misionară în spitale, în cari — mai ales în Ardeal — se găsesc încă și astăzi multe surori de caritate de origine etnică minoritară.

Căci este mai presus de îndoială, că numai prin credință și prin creștere religioasă sub directa supraveghere a Bisericii, pot să-și însușască viitoarele surori de caritate acel

devotament sacru, de care au ele nevoie la îngrijirea conștiincioasă a bolnavilor plasați prin spitale.

Spre a veni în ajutorul copiilor orfani ai preoților, I. P. S. Sa a înființat în anul 1922 în Sibiu *Internatul arhidiecezan*, cu scopul ca acești orfani să fie crescuți sub directa supraveghere a Bisericii, în mod gratuit sau pe lângă plata unei taxe reduse. Fondul acestui internat, care s'a înființat și se alimentează din contribuțiunile lunare ale întregului personal bisericesc al Arhiepiscopiei — preoți, personalul dela Centrul Eparhial și profesori — și din cotizațiile parohiilor, are la 31 Decemvrie 1939 o avere de Lei 3.591.247.

O deosebită grije a avut și are I. P. S. Sa de creșterea clerului tinăr, pentru ca creșterea acestui cler să se poată face în cele mai mulțumitoare condițiuni.

Spre a-i da posibilitatea clerului tinăr ca să-și câștige încă în școală o pregătire duhovnicească cât mai temeinică — după ce a ridicat vechiul Institut Teologic la rangul de Academie cu 4 ani de studiu — a înzestrat Academia teologică cu o *capelă proprie*, pe care a construit-o în directă legătură cu edificiul Academiei. Această capelă, care servește totodată și de capelă mitropolitană, I. P. S. Sa a înzestrat-o cu un iconostas vechiu de o deosebită valoare artistică.

In legătură cu această capelă s'a construit un local propriu pentru *biblioteca mitropolitană*, pentru a cărei sporire I. P. S. Sa a lucrat cu o deosebită stăruință, înzestrând această bibliotecă cu mobilier și rafturi construite numai din fier, spre a fi ferită de distrugere printr'un eventual incendiu.

Această bibliotecă, pentru a cărei sporire, înzestrare și organizare s'au făcut sacrificii materiale considerabile, va servi pentru toate timpurile ca o icoană vie a epocii de înaltă propășire culturală, la care s'a ridicat Biserica noastră sub înțeleapta păstorire a I. P. S. Sale.

O altă instituție nouă înființată de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae este *Școala de cântăreți bisericești* a Arhiepiscopiei noastre. Se știe că Arhiepiscopia noastră nu

avea în trecut şcoală proprie pentru creşterea şi pregătirea cântăreţilor bisericeşti. In lipsa unei astfel de şcoale, cântăreţii noştri bisericeşti îşi câştigau singuri cunoştinţele în cântarea bisericească, învăţând unii dela alţii — cei tineri dela cei bătrâni — să cânte la strană.

Cum însă acest fel de pregătire sumară a cântăreţilor nu mai putea corespunde cerinţelor vremii, I. P. S. Sa a înfiinţat în anul 1927 Şcoala de cântăreţi din Sibiu, asigurându-i existenţa prin înscrierea salariilor personalului didactic şi de serviciu al acestei şcoale în bugetul Ministerului cultelor, şi prin împroprietărirea ei de către Stat cu pământ cultivabil în suprafaţă de 30 jugăre.

Prin înfiinţarea acestei şcoale care funcţionează cu 3 cursuri, li se dă posibilitatea viitorilor cântăreţi bisericeşti să-şi câştige o pregătire temeinică şi mai complectă nu numai în ale cântării, ci să-şi câştige şi pregătirea intelectuală atât de necesară pentru a-şi putea îndeplini cu succes misiunea de colaboratori ai preoţimii noastre dela sate.

Este de remarcat că odată cu înfiinţarea acestei şcoale, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae s'a îngrijit şi de salarizarea cântăreţilor bisericeşti, şi că după repeţite şi stăruitoare insistenţe, Ministerul cultelor a înscris în bugetul său, începând cu exerciţiul financiar 1937/38, salariile unui număr de treizeci cântăreţi bisericeşti, absolvenţi ai şcoalei de cântăreţi a Arhiepiscopiei noastre. Acest început de salarizare de către Stat a cântăreţilor bisericeşti din Arhiepiscopia noastră, desigur se va lărgi în viitor, în măsura posibilităţilor şi în raport cu sporirea numărului absolvenţilor acestei şcoale, căutându-se a se asigura plata de către Stat a salariilor tuturor cântăreţilor absolvenţi ai acestei şcoale.

Dar una dintre cele mai importante realizări înfăptuite de I. P. S. Sa este înzestrarea *Şcoalei normale de băieţi „Andrei Şaguna" din Sibiu cu un nou local propriu.*

In executarea planului Său de reorganizare a Seminarului „Andreian" pe care — după cum am văzut mai sus — l'a ridicat la rangul de Academie teologică, I. P. S.

Sa a găsit că este necesar ca Şcoala normală de băieţi „Andrei Şaguna" să fie mutată din localul acelui Seminar, ceea ce s'a şi întâmplat în anul 1920.

Mutarea Şcoalei normale „Andrei Şaguna" în cazarma „Avram Iancu", pe care Ministerul Armatei cu multă înţelegere şi bunăvoinţă a pus-o la dispoziţia Arhiepiscopiei noastre pentru a se plasa acolo numita şcoală, a fost însă numai un provizorat, pânăce Şcoala normală avea să fie înzestrată cu un local propriu.

Cum Arhiepiscopia noastră nu dispunea de un fond destinat pentru construirea acestui local, este uşor de înţeles ce sarcină grea şi-a luat I. P. S. Sa de a construi un nou local propriu pentru această şcoală împreunată cu şcoală de aplicaţie şi cu internat pentru adăpostirea şi întreţinerea a peste 200 elevi.

Dar I. P. S. Sa nu s'a lăsat descurajat de dificultăţile de tot grele ce ştia că va avea să întâmpine în calea realizării acestui plan măreţ al Său, ci încrezător în ajutorul bunului Dumnezeu, pornind în împrejurări cât se poate de grele la realizarea lui, a început lucrările de construcţie a acestei şcoale în anul 1934, pe cari cu o stăruinţă de fier le-a continuat până la complecta lor terminare, în toamna anului 1938, când noul local a fost predat destinaţiei sale.

Astfel — mulţumită stăruinţelor I. P. S. Sale — s'a putut înfăptui această importantă realizare a înzestrării Şcoalei normale de băeţi „Andrei Şaguna" cu un local propriu monumental, demn de trecutul ei glorios de peste 150 de ani de muncă asiduă depusă pe altarul culturii noastre naţionale. Construind acest local corespunzător tuturor cerinţelor vremurilor de astăzi, în care s'a plasat importanta sumă de 29 milioane Lei, I. P. S. Sa a realizat şi o însemnată sporire a patrimoniului material al Arhiepiscopiei.

O altă realizare a I. P. S. Sale este înfiinţarea *Şcoalei normale ortodoxe de fete „Andrei Şaguna"* din Sibiu, a cărei susţinere a asigurat-o prin înscrierea cheltuielilor de personal şi material în bugetul Ministerului educaţiunii

înzestrarea în mod mulțumitor a parohiilor noastre cu pământ prin Reforma Agrară întâmpina mari și serioase dificultăți, din cauza unor dispozițiuni de tot nefavorabile Bisericii noastre ortodoxe, cuprinse în Legea pentru Reforma Agrară din Transilvania, cu privire la împroprietărirea bisericilor cu sesiuni parohiale și cantorale.

Această lege dispune exproprierea în întregime a proprietăților de pământ ale bisericilor, scutind din ele numai sesiunile parohiale până la 32 jugăre, sesiunile cantorale până la 8 jugăre și terenurile pentru trebuințele bisericilor până la 10 jugăre, *dar numai dacă au avut această destinațiune la 1 Decemvrie 1918.* Iar mai departe dispune legea, ca acolo unde nu sunt, să se creeze sesiuni parohiale și cantorale, *dar numai după satisfacerea tuturor celor îndreptățiți la împroprietărire.*

Legea pentru Reforma Agrară deci — poate dintr'o regretabilă trecere cu vederea, sau din cauza necunoașterii temeinice a situației în care se găsea Biserica ortodoxă din Ardeal la 1 Decemvrie 1918 — n'are în vedere pe deoparte împrejurarea, că o bună parte a proprietăților de pământ ale acestei Biserici neavând la 1 Decemvrie 1918 destinațiunea de sesiuni parohiale sau cantorale, urma ca să fie expropriate în baza dispozițiunii de mai sus a legii, iar pe de altă parte nu ține seamă de împrejurarea, că în Ardeal negăsindu-se prea mult pământ expropriabil față de numărul mare al celor îndreptățiți la împroprietărire, bisericile noastre numai cu greu pot ajunge la sesiuni parohiale sau nu pot ajunge de loc, fiind ele așezate prin numita lege în categoria celor din urmă îndreptățiți la împroprietărire.

Puțin pământ al Bisericii ortodoxe din Ardeal a putut avea la 1 Decemvrie 1918 destinațiunea de sesiune parohială, pentrucă această Biserică avea nevoe de venitul proprietăților sale de pământ la susținerea școlilor confesionale. Preoțimea noastră în bună parte a renunțat în vremuri grele la dreptul său de a reclama pentru sine ca sesiune parohială pământul Bisericii, numai și numai ca venitul pământului să se poată întrebuința la susținerea școlilor confesionale.

Față de această situație în care se găsia Biserica ortodoxă la 1 Decemvrie 1918, cu totul alta era situația cultelor minoritare. Aceste culte, cari erau favorizate de regimul unguresc și înzestrate cu moșii și alte bogății, posedau la 1 Decemvrie 1918 sesiuni parohiale cu această destinațiune, pe cari Reforma Agrară românească le-a scutit de expropriere.

Astfel, încă în primele luni de aplicare rigidă a dispozițiunilor Legii pentru Reforma Agrară, s'a ajuns în comunele cu populație mixtă acolo că preotul cultului minoritar a rămas cu sesiunea parohială complectă de 32 jugăre, iar preotul român ortodox a rămas tot sărac cum a fost, fără sesiune parohială, sau în cazul cel mai bun i s'a dat o sesiune de câteva jugăre, închegată din fărămiturile de pământ ce au mai prisosit după satisfacerea tuturor celor îndreptățiți la împroprietărire. Aceasta a fost într'adevăr o dureroasă fază în aplicarea Reformei Agrare în Ardeal pentru Biserica ortodoxă. Ea a produs o adâncă și justificată amărăciune și mâhnire în sufletul preoțimii noastre, care dupăce în trecut, în vremuri grele și pe lângă cele mai mari privațiuni, a știut în mod atât de admirabil să-și îndeplinească misiunea națională ce i-a fost încredințată, s'a văzut pusă în situația de a vedea că Statul român consfințește și menține prin Reforma Agrară situația privilegiată a cultelor minoritare, pe care aceste culte și-o câștigaseră în trecut prin generozitatea regimului unguresc de pe vremuri.

Aici a fost nevoie de prețioasa intervenție a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, căruia după multe și stăruitoare intervenții la factorii de conducere în drept, i-a reușit să determine luarea de măsuri, cari au schimbat în spre bine, în favorul Bisericii noastre, cursul aplicării Reformei Agrare.

Numai mulțumită intervențiilor făcute de I. P. S. Sa s'a putut ajunge la rezultatul obținut, acordându-se prin Reforma Agrară parohiilor din cuprinsul Arhiepiscopiei noastre pământ în suprafață totală de peste *6000 jugăre cadastrale.*

Tot în cadrul aplicării Reformei Agrare i s'a acordat Arhiepiscopiei noastre *sesiunea mitropolitană* în suprafață de 336 jugăre pământ cultivabil, în hotarul comunelor Draşov şi Galda de jos.

Puțini vor şti că ideea înzestrării de către Stat a Mitropoliilor şi Episcopiilor cu *pădure,* pentru satisfacerea necesităților lor de lemne de foc și construcție, tot dela I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae a pornit. Comisiunea județană pentru Reforma Agrară a județului Alba — la cererea I. P. S. Sale — a atribuit în anul 1923 Arhiepiscopiei noastre, o pădure în suprafață de 970 jugăre spre acest scop. Cum însă această înzestrare nu se putea încadra perfect în dispozițiunile Legii pentru Reforma Agrară, Ministerul Agriculturii şi Domeniilor precum şi Comitetul agrar, la cererea I. P. S. Sale — constatând necesitatea şi îndreptățirea Mitropoliilor şi Episcopiilor de a fi înzestrate de către Stat cu pădure pentru satisfacerea trebuințelor lor de lemne de foc şi de construcție — s'a ajuns la soluția, ca această chestiune să fie legiferată printr'o lege specială, ceea ce s'a şi întâmplat, legiferându-se la Art. 44 din Legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe române.

Astfel Arhiepiscopia noastră, în baza acestei legi, a primit dela Stat *pădure în suprafață totală de 1000 jugăre,* din care 818 jugăre pădure de stejar în hotarul comunei Cisnădie, iar 182 jugăre pădure de fag în hotarul comunei Vurpăr.

Aici este locul a se aminti că stăruințele depuse de I. P. S. Sa pentru realizările ce a îndeplinit pe terenul înzestrării Bisericii noastre cu pământ și cu pădure, au fost cu toată căldura sprijinite de răposatul Ministru al agriculturii și domeniilor *Alexandru Constantinescu,* care cu o deosebită înțelegere și cu o adâncă cunoaștere a necesităților acestei Biserici, a rezolvat în mod favorabil și prompt cererile I. P. S. Sale.

Tot sub oblăduirea și cu binecuvântarea I. P. S. Sale s'a înființat în anul 1932 *„Fondul de ajutorare preoțesc“*, din contribuțiunile preoților, profesorilor şi ale personalului dela Centrul Eparhial al Arhiepiscopiei — pentru ajuto-

rarea lor şi a moştenitorilor lor în caz de deces. Acest fond, care la finea anului 1939 are o avere de Lei 3.256.725 a acordat, începând din anul 1932 până la finea anului 1939, membrilor săi, în 136 cazuri de deces, ajutoare în sumă totală de Lei 4.355.000.

Iar în anii 1938 şi 1939 s'a construit şi înfiinţat „*Căminul preoţesc*" în staţiunea balneară Bazna, unde preoţii suferinzi de reumatism îşi pot căuta sănătatea în condiţiuni materiale avantajoase.

O importantă realizare îndeplinită de I. P. S. Sa în favorul personalului bisericesc, este *trecerea acestui personal la Casa generală de pensiuni a Statului*, prin votarea de către Corpurile legiuitoare a „Legii pentru încadrarea funcţionarilor eclesiastici (clerici şi civili) ai Mitropoliei ortodoxe române a Ardealului, în Legea generală de pensiuni a Statului", publicată în Monitorul Oficial Nr. 74 din 30 Martie 1937.

Prin această lege a trecut la Casa generală de pensiuni întreg personalul bisericesc al Arhiepiscopiei noastre, aflat în funcţiune la 1 Aprilie 1937, şi cel viitor, care este şi va fi retribuit din bugetul Statului.

Tot prin această lege au fost trecuţi în sarcina Casei generale de pensiuni pensionarii Arhiepiscopiei noastre, ale căror drepturi la pensiune au fost stabilite după data de 1 Octomvrie 1925.

Însă în baza dispoziţiunilor citatei legi, personalul bisericesc aflat în funcţiune la 1 Aprilie 1937, era obligat să verse la Casa generală de pensiuni a Statului 10% din salariile ce le-a primit în timpul dela 1 Decemvrie 1918 până la 1 Aprilie 1937. Astfel personalul bisericesc al Arhiepiscopiei noastre era obligat să verse la numita Casă în total suma de Lei 7.783.031'—. Cum acest obligământ însemna o sarcină prea grea pentru personalul bisericesc, Ministerul finanţelor — în urma stăruitoarelor insistenţe ale I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae — a binevoit să dispenseze întreg personalul bisericesc din cuprinsul Mitropoliei ortodoxe a Ardealului de plata acestor sume.

Astfel I. P. S. Sa a ştiut să rezolve în mod atât de fericit şi mulţumitor şi această importantă chestiune a

încadrării personalului bisericesc în Legea generală de pensiuni a Statului, asigurându-i acestui personal o existenţă materială mulţumitoare şi pentru anii de retragere în pensiune.

Şi pentruca mulţumirea să fie deplină, I. P. S. Sa nu i-a dat uitării nici pe pensionarii rămaşi în sarcina Arhiepiscopiei, ci în părinteasca Sa grije ce cu dragoste le-o poartă, le-a sporit în mod simţitor pensiunile din Fondul de pensiuni al Arhiepiscopiei, cu începere dela 1 Ianuarie 1939.

Un act important petrecut în administraţia Arhiepiscopiei sub păstorirea I. P. S. Sale, este şi *împărţirea averii Arhiepiscopiei cu nou înfiinţata Episcopie a Clujului*, care chestiune, după îndelungate tratative, s'a rezolvat în mod mulţumitor pentru ambele părţi în anul 1927, Arhiepiscopia escontentând Episcopia Clujului cu suma de Lei 7.000.000 plătită în numerar. Este de remarcat faptul, că pe urma acestei împărţiri de avere întreaga avere imobilă a Arhiepiscopiei a rămas intactă, Arhiepiscopia răscumpărând în numerar drepturile ce i s'au cuvenit Episcopiei Clujului din averea imobilă a Arhiepiscopiei.

Dar averea imobilă a Arhiepiscopiei a sporit în mod simţitor sub păstorirea I. P. S. Sale. Astfel, în afară de edificiile construite pentru instituţiuni de cari s'a făcut amintire mai sus, şi în afară de cele *şase imobile clădite* din Sibiu, dobândite din patrimoniul fostei comunităţi de avere denumită „Universitatea săsească şi a celor şapte juzi", Arhiepiscopia a achiziţionat prin cumpărare *patru imobile* clădite în Sibiu, în valoare totală de *Lei 11.118.149* al căror preţ a fost complect achitat. Prin cumpărarea acestor imobile, — pe lângă punerea în siguranţă a capitalurilor — s'a asigurat şi un venit important, ce se realizează din chiriile ce aduc aceste imobile.

O altă realizare importantă a I. P. S. Sale este *restituirea de către Stat a pagubelor ce le-au suferit în urma aplicării Legii pentru lichidarea datoriilor agricole şi urbane, fondurile bisericeşti şi culturale depuse la bănci.* Această chestiune, iniţiată în Congresul economic al Ardealului,

ţinut la Cluj în anul 1935, sub preşidenţia I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, s'a rezolvat cu bine în cursul anului 1939, când Ministerul finanţelor a restituit în rentă $4^1/_2\,^0/_0$ 1936 pagubele ce au suferit fondurile bisericeşti şi culturale depuse la bănci. Parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei noastre inclusiv, fondurile dela Centrul Eparhial şi fondurile instituţiunilor culturale ale Arhiepiscopiei, au încasat dela Ministerul finanţelor, sub titlul de restituire a acelor pagube, rentă în valoare nominală totală de **Lei 35.470.500'—**.

Astfel s'a putut salva o însemnată parte a patrimoniului Bisericii noastre, cu care multe din parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei vor putea relua continuarea şi terminarea lucrărilor de construcţii de biserici şi case parohiale, dat fiind că o bună parte a pierderilor restituite aparţin fondurilor destinate pentru astfel de construcţii.

Încă dela începutul păstoririi Sale, I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae a luat iniţiativa, ca să se înfiinţeze în cât mai multe parohii fonduri pentru construcţii de biserici noui, de case parohiale şi case culturale, îndemnând şi sfătuind pe preoţi să caute toate posibilităţile pentru înfiinţarea acestui fel de fonduri. Astfel mulţumită acestei fericite iniţiative, pe care harnica noastră preoţime şi-a însuşit-o cu toată înţelegerea şi cu tot devotamentul, sub păstorirea de până acum a I. P. S. Sale s'a pornit şi s'a desfăşurat în Arhiepiscopia noastră o intensă şi fructuoasă campanie de **construcţii de biserici, case parohiale şi case culturale,** în cursul căreia s'au construit: **155 biserici noui în valoare de Lei 191.792.000; case parohiale s'au construit 149, în valoare de Lei 36.003.500, iar** case **culturale s'au construit 35 în valoare de Lei 15.402.000.** Astfel valoarea totală a bisericilor, caselor parohiale şi caselor culturale ce s'au construit în parohiile din cuprinsul Arhiepiscopiei sub păstorirea I. P. S. Sale reprezintă frumoasa sumă de **Lei 243.197.500'—.**

Din bisericile nou construite amintim pe cele mai monumentale, ce au fost înălţate în oraşele: Sighişoara, Mediaş, Mercurea-Ciuc, Gheorgheni, Diciosânmărtin, Brad, Orăştie şi Blaj.

Cel mai important act săvârşit în cadrul operei de înzestrare a Arhiepiscopiei noastre realizată de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae, este acela prin care Majestatea Sa Regele Carol II, cu Inaltul Decret Regal Nr. 2420, dat în Bucureşti la 2 Iunie 1937 şi publicat în Monitorul Oficial Nr. 126 din 3 Iunie 1937, a trecut în deplina proprietate a Arhiepiscopiei 75% din averea mobilă şi imobilă a fostei comunităţi de avere denumită *„Universitatea săsească şi a celor şapte juzi"* din Sibiu.

Acest gest al Munificenţei Regale, cu care **Majestatea Sa Regele Carol II se înscrie ca prim Ctitor Regal al Arhiepiscopiei noastre,** constituie cel mai superior act de reparaţie istorică, pentru care întreaga Arhiepiscopie — cler şi popor — va păstra întotdeauna Majestăţii Sale cea mai adânc simţită recunoştinţă şi gratitudine.

Biserica noastră ortodoxă — care sub regimul duşmanilor asupritori de pe vremuri ai neamului nostru a avut parte numai de nedreptăţiri, de sărăcie şi de umilinţă — vede în acest gest al Majestăţii Sale recunoaşterea serviciilor extraordinare pe cari le-a adus ea cauzei naţionale în trecut. Uşurată acum, în parte, de grijile materiale, ea va avea posibilitatea de a-şi lărgi cercul de activitate în viitor potrivit cerinţelor vremii, prin intensificarea operei misionare şi culturale, creind instituţiuni de cari are aşa de mare nevoie.

Aici este locul a se aminti că la început s'a proiectat — şi s'a şi votat în anul 1937 de către Corpurile legiuitoare — o lege prin care averea fostei „Universităţi săseşti şi a celor şapte juzi" urma să se împartă aşa: 75% s'a destinat pentru înfiinţarea unui aşezământ cultural numit „Mihai Viteazul", iar restul de 25% s'a atribuit Bisericii evanghelice luterane C. A.

Dar I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae văzând nedreptatea ce i se face Arhiepiscopiei noastre prin felul cum s'a legiferat împărţirea acestei averi prin amintita lege, conform căreia Arhiepiscopiei noastre nu i s'a atribuit nimic, — a intervenit la sfetnicii de atunci ai Majestăţii Sale Regelui, ca Arhiepiscopia noastră să nu fie desmoştenită de partea ce i se cuvine din această avere.

Dl Gheorghe Tătărăscu, preşedintele Consiliului de Miniştri de atunci, împreună cu colaboratorii săi de guvernare, au binevoit a se face interpreţii cererii I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae pe lângă Majestatea Sa Regele, care prin Inaltul Decret Regal mai sus amintit a binevoit să treacă în deplina proprietate a Arhiepiscopiei noastre 75% din patrimoniul fostei comunităţi de avere denumită „Universitatea săsească şi a celor şapte juzi".

Incheind acest capitol al realizărilor înfăptuite de I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae pe teren material-economic în cursul înţeleptei Sale păstoriri de două decenii de până acum, realizări a căror valoare se urcă la suma de circa **cincisute milioane Lei,** cu care a sporit patrimoniul material al Arhiepiscopiei şi a părţilor ei constitutive, întreg clerul şi poporul drept credincios al acestei Arhiepiscopii îi va păstra I. P. S. Sale o adâncă recunoştinţă pentru felul înţelept şi pentru deosebita grije cu care I. P. S. Sa a veghiat şi a lucrat la apărarea şi la satisfacerea intereselor Bisericii.

Dumnezeu să-i dăruiască I. P. S. Sale Arhiepiscopului şi Mitropolitului nostru Nicolae încă mulţi fericiţi ani, pentruca să se poată bucura de roadele binefăcătoare ale realizărilor Sale de până acum, văzând cum prosperează şi se ridică Biserica pe urma acestor realizări, şi pentruca să poată înfăptui şi în viitor încă multe lucruri bune şi folositoare.

BISERICA STRĂMOȘEASCĂ ȘI MAREA NOASTRĂ UNIRE

CONTRIBUȚIA MITROPOLITULUI NICOLAE LA ACTUL UNIRII

de

Icon. Stavr. Lt. Colonel I. DĂNCILĂ

Confesorul Garnizoanei Sibiu

Luna Noemvrie 1918.

Monarhia habsburgică intra încetul cu încetul în domeniul trecutului, iar poporul românesc de dincoace de Carpați se pregătea pentru marea împărtășanie din potirul visului său milenar. Pentru săvârșirea istoricului act, Consiliile Naționale din Ardeal făceau toate preparativele.

Conștiința românească de aici căuta, pentru o mai bună siguranță, Crainicul care să invite și să grăbească sosirea cu o clipă mai de vreme a Dorobanțului Român spre pământul făgăduinții.

Degetul bunului nostru destin ne indică atunci pe tânărul și valorosul profesor de teologie din Sibiu, Dr. Nicolae Bălan, care înfruntând toate primejdiile împreunate cu această onorifică dar grea misiune, la 18 Noemvrie 1918 sosește cu bine la Iași.

Acest eveniment este hotărâtor pentru marea Adunare națională ardeleană dela Alba-Iulia, căci numai mulțumită prezenței trimisului nostru la Iași, unirea cea mare din Bălgradul Ardealului își primi epocalul său piedestal moral și național, a toate covârșitor, prin sugestiile mai mult decât prețioase pe cari solul Ardealului le face sufletului Consiliului Național din Arad, Vasile Goldiș, și anume: „Să se proclame unirea Ardealului cu Țara Mamă fără condiții!"

Tot El grăbi intrarea trupelor române în Ardeal, a căror prezență aici trebuia să ridice la valoare de drept hotărârile Adunării din 1 Decemvrie 1918.

Multă vreme contribuția I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului la desăvârșirea actului unirii cu Patria-

Mamă, a fost cunoscută doar de câţiva iniţiaţi. Şi ea ar fi rămas poate o taină până astăzi, dacă la zece ani dela întregirea României n'ar fi dat-o în vileag eminentul gazetar şi om politic *Ion Rusu Abrudeanu*, în toate amănuntele ei.

Cu prilejul împlinirii unui deceniu dela alegerea Episcopului Caransebeşului Dr. *Elie Miron Cristea* ca Mitropolit Primat al Bisericii României (31 Decemvrie 1919—31 Decemvrie 1929), răposatul Ion Rusu Abrudeanu a tipărit monumentala monografie întitulată: *„Inalt P. S. Sa Patriarhul României Dr. Miron Cristea, Inalt Regent.* Omul şi faptele. Contribuţii la studiul istoriei bisericii române ortodoxe contimporane (vol. I, cu o planşe şi numeroase ilustraţii în text. Bucureşti, Editura „Cartea Românească„ 1929 p. 480)." Capitolul al 29-lea al acestei lucrări, tratează despre „Un moment critic în desfăşurarea acţiunii pentru intrarea trupelor române în Ardeal" (p. 254—266). Il reproducem[1] fără nici un comentar, convinşi că în faţa unor fapte mari ca cele pe cari le istoriseşte el, admiraţia noastră trebue să tacă respectuoasă.

„S'au împlinit 11 ani dela noua mobilizare a armatei române din Moldova, ca răspuns la mesagiul verbal trimis în ziua de 21 Octomvrie 1918, pe cale aeriană, din partea primului ministru francez *G. Clémenceau*, către fostul prim-ministru român *Ion I. C. Brătianu*, mesagiu[2] prin care se spune Românilor: *„Fiţi gata!"* — şi totuşi până azi presa şi în general opinia publică n'a înregistrat şi n'a aflat că în acţiunea desfăşurată atunci pentru trimiterea trupelor noastre în Ardeal s'a ivit, în Noemvrie 1918, un moment foarte critic şi grav, care a produs la Iaşi o enormă îngrijorare în sufletele celor puţini iniţiaţi: regele *Ferdinand, Ion I. C. Brătianu*, general *C. Coandă*, preşedintele consiliului de miniştri, şi general *C. Prezan*, şeful marelui cartier general al armatei.

După 11 ani credem că a sosit timpul ca istoria să înregistreze şi acest secret din lungul şir al sforţărilor supra-omeneşti, făcute de neamul nostru pentru desăvârşirea unităţii sale naţionale. Bazaţi pe informaţiuni certe şi care nu sufer nici cea mai mică îndoială, socotim

[1] Vezi şi „Telegraful Român" LXXVIII, 1930, Nr. 1—2.

[2] Mesajul a fost adus la Iaşi cu aeroplanul de d. *Victor Antonescu*, fostul ministru al României la Paris, care a străbătut văzduhul, plecând dela Salonic.

că facem un real serviciu istoriei, povestind faptele aşa cum s'au petrecut. Iată-le:

Consiliul naţional din *Sibiu*, de sub preşedinţia regretatului *Andrei Bârseanu* şi care număra în sânul său tineri entuziaşti, ca profesorii *Dr. Nicolae Bălan*, actualul mitropolit al Ardealului, *Dr. Silviu Dragomir* şi *Dr. I. Broşu*, văzându-se către sfârşitul lunei Octomvrie 1918, într'o complectă izolare de factorii din Moldova în momente aşa de importante pentru viitorul neamului, cerea consiliului naţional central din *Arad* să facă tot posibilul ca să intre în legături cu bărbaţii conducători dela *Iaşi*, spre a coordona de comun acord mişcarea ce trebuia începută în Ardeal în sensul afirmării voinţei poporului român pe baza principiilor wilsoniene. Consiliul naţional central din Arad, care sta zilnic în legătură, prin curieri speciali, cu toate consiliile naţionale din Ardeal, recunoscând dreptatea punctului de vedere al fraţilor dela *Sibiu*, li-a trimis vorbă acestora că, întru cât sunt mai aproape de graniţa română să caute să intre ei, cum vor şti mai bine, în relaţiuni cu sferele conducătoare dela *Iaşi*, cărora să le ceară totodată *intrarea cât mai urgentă a trupelor române în Ardeal.*

PLECAREA PROF. DR. N. BĂLAN ŞI A CĂPITANULUI VICTOR PRECUP DIN SIBIU ÎN MOLDOVA

Pentru ducerea la bun sfârşit a acestei delicate şi periculoase misiuni, s'a oferit profesorul *Dr. Nicolae Bălan*, care nefiind căsătorit, nu-şi risca eventual şi soarta familiei sale. Curajosul profesor a pus, pentru plecare, consiliului naţional următoarele două condiţiuni: *a)* drumul să-l facă cu automobilul şi *b)* să fie însoţit de un ofiţer român din armata austro-ungară, om de încredere şi de curaj. In acest scop a fost luat un automobil „Benz" dela armata germană, care începuse să se retragă, iar *Dr. Valeriu Liuba*, actual inspector de siguranţă în Timişoara, care era comandantul legiunii naţionale din judeţul Sibiu, i-a pus la dispoziţie ca tovarăş de drum pe căpitanul din legiune *Victor Precup*[1] cu 1 şofeur.

[1] Căpitanul *Victor Precup*, care purta legitimaţiunea de voluntar Nr. 692 a legiunii române din Sibiu, avea cu dânsul următorul act:

„*Legitimaţie* pentru D. căpitanul *V. Precup*, care este persoană de încredere şi trimisul legiunii române şi al comitetului naţional român. Toate oficiile şi organele oficiale sunt rugate a da numitului domn mână de ajutor în misiunea sa.

Sibiu, 13/XI 1918.

Valeriu Liuba
comandantul legiunii române

Plecarea din Sibiu a avut loc în dimineaţa zilei de Joi, 1/14 Noemvrie. Profesorul *Bălan* îmbrăcase şi el uniforma militară austriacă, ca ordonanţă a căp. *Precup*, punându-şi costumul civil într'un geamantan. Itinerariul fixat era: dela *Sibiu* la *Mediaş, Târgu-Murăş, Reghin, Bistriţa, Dorna-Vatra, Paşcani, Iaşi.* Teama îndrăzneţilor misionari era de *Târgu-Murăş*, vestit centru unguresc. Traversarea oraşului, chiar prin centru, s'a făcut însă fără nici un inconvenient, graţie faptului că automobilul arborase tricolorul unguresc, care, după eşirea din oraş, a fost înlocuit apoi tot drumul cu tricolorul românesc.

Misiunea a sosit la *Reghin* în acea zi la amiazi. Aici *Drul Bălan* a luat imediat, în scop informativ, contact cu membrii consiliului naţional român şi apoi cu primarul oraşului, un sas, care i-a declarat că lumea de acolo aşteaptă intrarea armatei române. A doua zi, sosind la *Bistriţa*, şeful misiunii s'a întâlnit cu dnii *Dr. V. Pahone* şi *Dr. D. Loghin*, membri ai consiliului naţional din judeţul Bistriţa-Năsăud, cari i-au dat lămuriri asupra stării spiritelor de acolo. De aci înainte drumul spre *Dorna-Vatra* peste muntele *Măgura calului*, la *Triplex Confinium*, a fost mai greu din cauza zăpezii, care făcea automobilul să derapeze. Totuşi, cu ajutorul ţăranilor români din partea locului, cari au pus boii să tragă maşina, au ajuns cu bine la *Dorna-Vatra*, unde deja sosise un prim detaşament de trupe româneşti, sub comanda unui maior, care a avut bunăvoinţa să le pună la dispoziţie un vagon şi o platformă pentru transportul automobilului până la *Iţcani.* Se renunţase la traiectul cu maşina peste muntele *Mestecăniş* din cauza zăpezii prea mari.

A treia zi misiunea a sosit în gara *Paşcani*, unde prof. *Bălan* şi căpitanul *Precup* s'au întâlnit cu regretatul prof. *Solomon Haliţă*, care mergea în Ardeal, trimis de *Ion I. C. Brătianu*, ducând bani şi instrucţiuni pentru consiliul naţional central.

CONTACTUL PROF. BĂLAN CU BĂRBAŢII CONDUCĂTORI DIN IAŞI

In ziua de Duminecă, 5/18 Noemvrie, misiunea sosise la *Iaşi*. A doua zi, Luni, prof. *N. Bălan* şi căp. *Victor Precup* s'au prezentat dlui general *C. Coandă*, preşedintele consiliului de miniştri, căruia, dupăce i-au făcut un raport detailat asupra situaţiei din Ardeal, i-au cerut să trimită acolo cât mai repede armată, care este aşteptată de populaţie cu o vie nerăbdare şi în frigurile entuziasmului. Dl general *Coandă*, la despărţire, a recomandat profesorului *Bălan* să vază şi pe-

Ion I. C. Brătianu, ceeace, bine înţeles, era în programul său, dar el înţelegea să vază mai întâi pe şeful marelui cartier general.

Dela locuinţa primului ministru, *Bălan* şi căpitanul *Precup* s'au dus direct la marele cartier general, unde au fost primiţi cu afabilitate de dl general *Prezan*. Timp de 2 ore, distinşii misionari ai consiliului central ardelean au dat, cu indicaţiuni pe hartă, cele mai preţioase informaţiuni asupra mişcării celor două divizii austro-ungare aflătoare în Ardeal, apoi asupra stării sufleteşti a populaţiei româneşti şi a celei minoritare, precum şi asupra noutăţilor din presa ungurească, terminând prin a cere trimiterea de urgenţă a trupelor româneşti în Ardeal, spre a afirma astfel fără întârziere puterea statului român. Adânc mulţumit de informaţiile îmbucurătoare ce primise, dl general *Prezan* a invitat pe prof. *Bălan* şi pe căp. *Precup* să meargă în fiecare dimineaţă la marele cartier, spre a-i pune şi el în curent cu măsurile militare ce lua în privinţa Ardealului.

Abia pe la ora 1 au ajuns prof. *Bălan* şi căpitanul *Precup* acasă la *Ion I. C. Brătianu*, unde se aflau întruniţi — ca de altfel în fiecare zi — toţi membrii marcanţi ai partidului liberal, spre a discuta asupra evenimentelor la ordinea zilei, care se precipitau fără oprire. Fostul prim-ministru, fericit de această vizită şi avid de a afla ştiri precise din Ardealul atât de scump inimei lui şi pentru eliberarea căruia intrase în război, a introdus imediat pe cei doi ardeleni în camera, unde erau adunaţi toţi foştii miniştri liberali, rugând pe prof. *Bălan* să expună sincer şi pe larg întreaga situaţie. Lipsiţi de ştiri exacte, toţi cei prezenţi sorbeau cu nesaţ lămuririle date de dnii *Bălan* şi căp. *Precup* până la orele $3^1/_2$ după amiazi. Uitaseră şi de masă autorii războiului, în râvna şi curiozitatea lor de a afla ce simte şi ce vrea Ardealul, care, prin glasul celor doi misionari ai săi, le cerea insistent să trimită cu un ceas mai curând trupe româneşti, arătarea lor în Ardeal constituind afirmarea puterii statului român, din care trebue acum să facă parte *toţi* Românii.

Insistenţa profesorului *Bălan* de a se trimite fără întârziere armată română în Ardeal, dacă umplea de o mare şi explicabilă bucurie sufletele celor prezenţi, ea îi nelinіştea întru câtva în acelaşi timp. Se bănuia anume că în Transilvania şi-ar fi făcut apariţia *bolşevismul* distrugător. Explicaţiile prompte şi adevărate date însă de *Drul Bălan*, care spunea că cele câteva devastări întâmplate erau rezultatul unor vechi răfueli cu nişte aristocraţi unguri şi câţiva negustori şi cârciumari evrei şi că gărzile naţionale au reuşit să menţină

ordinea, au risipit uşor această nelinişte şi ideia trimiterii de trupe a fost acceptată cu dragă inimă şi entuziasm.

La plecarea dela *Ion I. C. Brătianu,* care îl uimise cu cunoştinţele sale temeinice de oameni şi localităţi din Ardeal, profesorul *Bălan* era convins că fusese în casa unui *mare român.*

A treia zi cei 2 misionari au vizitat pe *Alex. Constantinescu* şi pe dl prof. *N. Iorga,* iar în 7/20 Noemvrie au fost primiţi în audienţă de regele *Ferdinand*[1] şi în 9/22 Noemvrie de regina *Maria.*

Dr. NICOLAE BĂLAN VORBIND LA IAŞI

In ziua de 8/21 Noemvrie 1918 (ziua sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavriil), *Liga culturală* a organizat la Teatrul naţional un festival în amintirea lui Mihai Viteazul. Printre oratori a fost pus de dl prof. *N. Iorga* şi modestul profesor de p'atunci dl *Dr. Nicolae Bălan,* care a rostit următoarea cuvântare:

DOMNILOR ŞI FRAŢILOR!

Romanii cei vechi aveau credinţa că eroul, ale cărui osăminte nu-şi dorm somnul de veci împreunate în acelaş pământ, îşi poartă fără odihnă sufletul dela o margine la alta până când e întregită mâna de lut, în care odinioară se sălăşluise. Aşa a cutreierat şi sufletul mare al eroului dela Călugăreni şi Şelimbăr cuprinsul pământului românesc... Trupul lui a fost sfâşiat în bucăţi de duşmani pe Câmpia Turdei. Capul lui, în cuprinsul căruia s'a plămădit cel mai sfânt vis al neamului nostru, după o pribegie de peste 317 ani, în cursul căreia a străbătut pământul românesc dela Arieş până la marginile Niprului, astăzi se găseşte în cetatea Unirii, unde acum 59 de ani s'a realizat unirea Moldovei cu Muntenia şi unde nu de mult s'a îndeplinit şi unirea Basarabiei cu patria-mamă. Inaintea acelui craniu de cea mai înaltă semnificaţie simbolică pentru noi în zilele mari de astăzi, am venit, ca sol al Ardealului, ca să tălmăcesc voinţa nestrămutată a întregului nostru popor de-a reîntregi moştenirea naţională a marelui erou. Ceea ce neîntrecutul Voevod, pentru o clipă, vai, prea scurtă, a putut înfăptui, a rămas ca un vis:

Ca un vis neîmplinit,
Copil al suferinţii,
De dorul cui ne-au răposat
Şi moşii şi părinţii.

[1] *„Du Ardealului inima mea!"* — i-a spus Regele liberator Profesorului Bălan. (Nota noastră).

Duhul lui Mihai a lăsat, în acea tresărire de o clipă, urme adânci în sufletul poporului nostru. Acel duh a mânat în luptă desrobitoare pe **Horia, Cloşca** *şi* **Crişan**, *el a însufleţit pe Craiul munţilor apuseni,* **Avram Iancu** *şi pe tovarăşii lui,* **Popa Balint** *şi* **Axente Sever**, *şi tot el a întărit inimile luptătorilor noştri, cari au umplut temniţele mucede dela Vaţ, dela Seghedin şi Cluj. Iar acum, când au căzut lanţurile robiei de veacuri şi fosta monarhie a habsburgilor s'a rupt în tot atâtea bucăţi câte neamuri ţinea prinse în legături nefireşti, tot duhul lui Mihai, ascuns în adâncimile sufleteşti ale întregului nostru popor, cu o voinţă oţelită prin focul multelor suferinţe, îşi ia avânt spre culmile marelui nostru ideal. Statul român consolidat nu şi-a putut găsi rosturi mai mari pe lume decât în înfăptuirea acestui ideal. Fericiţi să fie toţi aceia, cari au pus piatră după piatră la alcătuirea lui plină de mari nădejdi, care, când ceasul a bătut, şi-a pus în cumpănă întreaga sa fiinţă, ca să toarne în forme veşnice visul lui Mihai. Slăvită să fie pe veci amintirea voastră, dragi copii ai României, cari cu dispreţ de moarte, într'un nespus elan de însufleţire, v'aţi vărsat sângele vostru, pentruca să croiţi prin jertfele voastre un viitor plin de glorie pe seama naţiunii române. Faptele eroilor dela* **Mărăşti** *şi* **Mărăşeşti** *ne-au umplut de mândrie şi ne-au întărit nădejdile, care, nici în cele mai grele clipe de încercare, nu s'au stins, ci au trăit neînduplecate în inimile noastre. Eternă recunoştinţă viteazului căpitan al oştirii, M. S. Regele* **Ferdinand I**, *care într'un chip atât de desăvârşit s'a identificat cu idealul lui Mihai şi al neamului românesc de pretutindeni! Recunoştinţă adâncă şi neuitată aducem Maiestăţii Sale Regina* **Maria** *pentru osteneala şi jertfele supra-omeneşti ce le-a depus, ca mamă a răniţilor şi a celor suferinzi, pe altarul fericirii neamului!*

Iar noi, fraţilor, dacă ne-a învrednicit Dumnezeul părinţilor noştri să fim martori ai acestor vremuri mari, să ne oţelim sufletele, să ne curăţim simţirile, să ne strângem rândurile, să ne încordăm toate puterile pentru munca serioasă, prin care chemaţi suntem să croim viitorul plin de glorie al neamului nostru.

Patria noastră astăzi este în sufletele noastre şi cu ajutorul preţios al puternicilor aliaţi şi generoşi protectori ai cauzei noastre drepte, va primi fiinţă văzută în ochii tuturora, strălucind mândră între popoare ca soarele aici în răsărit.

Trăiască Dinastia, sub sceptrul căreia se înşiruiesc rândurile credinciosului său popor din Ardeal! Pe cetatea din **Alba-Iulia** *fâlfâie*

astăzi mândrul nostru tricolor și așteaptă intrarea triumfală a demnului urmaș al lui Mihai.

PRIMUL AEROPLAN ROMÂNESC PE CÂMPIA DELA BLAJ

Rezultatul misiunei ardelene la *Iași* s'a văzut repede. La 10/23 Noemvrie a plecat din *Bacău* în Ardeal un aeroplan, condus de locotenentul *Vasile Niculescu* și însoțit de căpitanul *Victor Precup*, ducând 6000 manifeste date de dl general *Prezan*, care au fost aruncate prin satele ardelene. Aeroplanul a aterizat apoi pe câmpia libertății dela *Blaj*, având, între altele, misiunea să predea aici dlui *Dr. Vasile Suciu*, p'atunci vicar al Mitropoliei, iar azi Mitropolit al Blajului, o scrisoare confidențială din partea prof. *Bălan* cu instrucțiuni, spre a fi transmisă consiliului național central dela *Arad*.

In acea scrisoare, *Drul Bălan* făcea atent pe dl *Vasile Goldiș*, sufletul consiliului național din Arad, ca la marea adunare din *Alba-Iulia*, ce se pregătea, să nu se pună nici un fel de condițiune la unire, deoarece un asemenea fapt ar îngreuna enorm mersul tratativelor diplomatice ulterioare.

UN MOMENT CRITIC ȘI GRAV

In preajma zilei de 10 Noemvrie 1918 profesorul *Dr. N. Bălan* se prepara să părăsească *Iașii* și să se întoarcă la *Sibiu*. In acest scop merge la marele cartier general, ca să-și ia adio dela dl general *Prezan*, care îi dovedise în tot timpul o mare încredere și afecțiune. Spre marea lui uimire, găsește pe distinsul general abătut și îngrijorat. Văzându-l preocupat și întristat, *Drul Bălan* încearcă să-și ia rămas bun și vrea să plece, dar este oprit în trei rânduri de general, care se plimba îngândurat, frământându-se în sufletul său de bun român.

La un moment dat, șeful marelui cartier general al armatei se apropie de *Bălan* și dupăce îi ia jurământul că va păstra secretul ce-i va comunica și care îl neliniștea atât de mult, îi spune că a primit din *Giurgiu*, dela generalul *Berthelot*, o comunicare, prin care i-se punea în vedere **„că aliații opresc înaintarea trupelor române în Ardeal"**.

Comunicarea aceasta gravă din partea generalului *Berthelot*, care comanda armata franceză dela Dunăre, a produs o adevărată consternare în cercurile diriguitoare dela Iași. Ea nu era cunoscută decât

de regele *Ferdinand*, *Ion I. C. Brătianu*, generalul *C. Coandă*, care era prim-ministru, şi de generalul *Prezan*, şi a fost ţinută tot timpul ca un mare secret de stat, cum şi era de fapt. Dacă acest demers din partea aliaţilor, care numai ceva mai târziu şi-a găsit explicarea lui, ar fi fost cunoscut de armată şi de opinia publică din *Iaşi*, putea să aibă consecinţe din cele mai rele pentru starea de spirit din Moldova.

Din fericire, secretul a fost bine păstrat şi cercurile conducătoare, în frunte cu regele *Ferdinand*, deşi alarmate şi îngrijorate, au trecut totuşi peste opreliştea pusă în vedere şi au continuat să trimită trupe în Ardeal.

PROFESORUL BĂLAN PREPARĂ UN MEMORIU CĂTRE GENERALUL BERTHELOT

Profund îndurerat de cele ce îi comunicase generalul *Prezan*, modestul profesor dela seminarul din Sibiu s'a retras la hotelul său, unde s'a pus pe gânduri şi se muncea să afle ce ar mai putea întreprinde pentru a nu fi împiedecată trimiterea trupelor româneşti în scumpul său Ardeal, care ţine să scape de robie şi să ajungă la limanul îndeplinirii visurilor sale seculare.

Hotărât să amâne reîntoarcerea acasă, profesorul *Bălan* se pune pe lucru şi redactează un documentat memoriu către generalul *Berthelot*, prin care explica pe larg motivele, care impuneau trimiterea de trupe române şi *aliate* în inima Ardealului. Acest memoriu a fost tradus în franţuzeşte de dl *Const. Sărăţeanu*, actualul Inalt Regent, care îi fusese recomandat în acest scop de dl *Mihai Popovici*, cumnatul acestuia.

Inainte de a pleca spre Dunăre, ca să întâlnească şi să remită generalului *Berthelot* memoriul său, prof. *Bălan* a fost reţinut de dl general *Prezan* la Iaşi. Şeful marelui cartier general hotărâse să plece în persoană la *Giurgiu*, spre a avea o întrevedere cu comandantul armatei franceze dela Dunăre. A doua zi un tren special conducea pe dna şi dl general *Prezan*, pe regretatul general francez dela Iaşi *Laffont* şi pe *Drul N. Bălan* la *Bucureşti*. Aici au descins incognito la Hotelul Bulevard, fără să se arate nicăeri şi luând masa în camere.

GENERALUL PREZAN ŞI PROF. N. BĂLAN LA GIURGIU

Dela Bucureşti au plecat a doua zi dimineaţa cu automobilul la *Giurgiu*. La *Călugăreni*, unde *Mihai Viteazul* bătuse la 1595 pe

Turci, au întâlnit primele detașamente franceze, cari înaintau dela Dunăre spre București. Ce măreață coincidență a istoriei!

Ajunși la *Giurgiu* au descins la cartierul generalului *Berthelot*. Intâlnirea dintre generalul *Prezan* și generalul *Berthelot* a fost extrem de duioasă. Ei s'au îmbrățișat și s'au sărutat. Apoi au avut între 4 ochi o lungă întrevedere, care a lămurit situația îngrijorătoare de pân'atunci și care nu era de fapt decât rezultatul unei confuziuni, datorită generalului *Franchet d'Esperey*, comandantul suprem al armatei aliate din Balcani, care, în urma armistițiului ce încheiase în ziua de 7 Noemvrie cu contele *M. Károlyi*, dictatorul Ungariei, la *Belgrad*, hotărâse, necunoscând situația din Transilvania, *„că administrația civilă va rămâne și mai departe în mâinile guvernului unguresc"*.

După terminarea convorbirei dintre cei doi distinși generali, dl *N. Bălan* a fost prezintat de dl general *Prezan* generalului *Berthelot*, căruia profesorul ardelean, fără a-i mai remite memoriul, i-a exprimat însă dorința fierbinte a poporului român ca armata română și cea *aliată* să pătrundă cât mai repede în Transilvania. Generalul *Berthelot* i-a răspuns că acest fapt se va întâmpla în curând și că el personal se simte fericit de a vedea înfăptuirea unității naționale a poporului român, exprimându-și convingerea că marile jertfe aduse de armata franceză în tot decursul crâncenului războiu vor strânge din ce în ce mai mult legăturile dintre Franța și România. Generalul, sincer amic al Românilor, spunea: *„Istoria decurge acum foarte rapid și nimeni n'o mai poate opri"*.

In întrevederea dela *Giurgiu* s'a stabilit modul cum să înainteze trupele române în Ardeal, fixându-se ca armata română să se oprească pe valea Murășului, iar teritoriul dela Murăș și până la granițele fixate în convenția dela 4/17 August 1916 dintre *Ion I. C. Brătianu* și puterile aliate, înainte de intrarea României în războiu, să fie ocupat de două divizii franceze.

Liniștiți și satisfăcuți de rezultatul întrevederii dela *Giurgiu*, generalul *Prezan* și *Drul N. Bălan* s'au întors la Iași, primul ca să grăbească trimiterea de noui trupe în Ardeal, iar al doilea ca să ia pe căpitanul *Precup* și să se ducă împreună la *Alba-Iulia*. Acesta din urmă a rămas însă la Iași și s'a înrolat în armata română, ținând să meargă în orașul lui Mihai Viteazul ca ofițer în armata românească. Profesorului *N. Bălan* i s'a pus la dispoziție de către dl general *Prezan* un tren special, spre a-l duce în Ardeal. El a făcut drumul întovă-

de regele *Ferdinand, Ion I. C. Brătianu,* generalul *C. Coandă,* care era prim-ministru, şi de generalul *Prezan,* şi a fost ţinută tot timpul ca un mare secret de stat, cum şi era de fapt. Dacă acest demers din partea aliaţilor, care numai ceva mai târziu şi-a găsit explicarea lui, ar fi fost cunoscut de armată şi de opinia publică din *Iaşi,* putea să aibă consecinţe din cele mai rele pentru starea de spirit din Moldova.

Din fericire, secretul a fost bine păstrat şi cercurile conducătoare, în frunte cu regele *Ferdinand,* deşi alarmate şi îngrijorate, au trecut totuşi peste opreliştea pusă în vedere şi au continuat să trimită trupe în Ardeal.

PROFESORUL BĂLAN PREPARĂ UN MEMORIU CĂTRE GENERALUL BERTHELOT

Profund îndurerat de cele ce îi comunicase generalul *Prezan,* modestul profesor dela seminarul din Sibiu s'a retras la hotelul său, unde s'a pus pe gânduri şi se muncea să afle ce ar mai putea întreprinde pentru a nu fi împiedecată trimiterea trupelor româneşti în scumpul său Ardeal, care ţine să scape de robie şi să ajungă la limanul îndeplinirii visurilor sale seculare.

Hotărât să amâne reîntoarcerea acasă, profesorul *Bălan* se pune pe lucru şi redactează un documentat memoriu către generalul *Berthelot,* prin care explica pe larg motivele, care impuneau trimiterea de trupe române şi *aliate* în inima Ardealului. Acest memoriu a fost tradus în franţuzeşte de dl *Const. Sărăţeanu,* actualul Inalt Regent, care îi fusese recomandat în acest scop de dl *Mihai Popovici,* cumnatul acestuia.

Inainte de a pleca spre Dunăre, ca să întâlnească şi să remită generalului *Berthelot* memoriul său, prof. *Bălan* a fost reţinut de dl general *Prezan* la Iaşi. Şeful marelui cartier general hotărâse să plece în persoană la *Giurgiu,* spre a avea o întrevedere cu comandantul armatei franceze dela Dunăre. A doua zi un tren special conducea pe dna şi dl general *Prezan,* pe regretatul general francez dela Iaşi *Laffont* şi pe *Drul N. Bălan* la *Bucureşti.* Aici au descins incognito la Hotelul Bulevard, fără să se arate nicăeri şi luând masa în camere.

GENERALUL PREZAN ŞI PROF. N. BĂLAN LA GIURGIU

Dela Bucureşti au plecat a doua zi dimineaţa cu automobilul la *Giurgiu.* La *Călugăreni,* unde *Mihai Viteazul* bătuse la 1595 pe

Turci, au întâlnit primele detaşamente franceze, cari înaintau dela Dunăre spre Bucureşti. Ce măreaţă coincidenţă a istoriei!

Ajunşi la *Giurgiu* au descins la cartierul generalului *Berthelot*. Intâlnirea dintre generalul *Prezan* şi generalul *Berthelot* a fost extrem de duioasă. Ei s'au îmbrăţişat şi s'au sărutat. Apoi au avut între 4 ochi o lungă întrevedere, care a lămurit situaţia îngrijorătoare de pân'atunci şi care nu era de fapt decât rezultatul unei confuziuni, datorită generalului *Franchet d'Esperey*, comandantul suprem al armatei aliate din Balcani, care, în urma armistiţiului ce încheiase în ziua de 7 Noemvrie cu contele *M. Károlyi*, dictatorul Ungariei, la *Belgrad*, hotărâse, necunoscând situaţia din Transilvania, *„că administraţia civilă va rămâne şi mai departe în mâinile guvernului unguresc"*.

După terminarea convorbirei dintre cei doi distinşi generali, dl *N. Bălan* a fost prezintat de dl general *Prezan* generalului *Berthelot*, căruia profesorul ardelean, fără a-i mai remite memoriul, i-a exprimat însă dorinţa fierbinte a poporului român ca armata română şi cea *aliată* să pătrundă cât mai repede în Transilvania. Generalul *Berthelot* i-a răspuns că acest fapt se va întâmpla în curând şi că el personal se simte fericit de a vedea înfăptuirea unităţii naţionale a poporului român, exprimându-şi convingerea că marile jertfe aduse de armata franceză în tot decursul crâncenului răsboiu vor strânge din ce în ce mai mult legăturile dintre Franţa şi România. Generalul, sincer amic al Românilor, spunea: *„Istoria decurge acum foarte rapid şi nimeni n'o mai poate opri"*.

In întrevederea dela *Giurgiu* s'a stabilit modul cum să înainteze trupele române în Ardeal, fixându-se ca armata română să se oprească pe valea Murăşului, iar teritoriul dela Murăş şi până la graniţele fixate în convenţia dela 4/17 August 1916 dintre *Ion I. C. Brătianu* şi puterile aliate, înainte de intrarea României în răsboiu, să fie ocupat de două divizii franceze.

Liniştiţi şi satisfăcuţi de rezultatul întrevederii dela *Giurgiu*, generalul *Prezan* şi *Drul N. Bălan* s'au întors la Iaşi, primul ca să grăbească trimiterea de noui trupe în Ardeal, iar al doilea ca să ia pe căpitanul *Precup* şi să se ducă împreună la *Alba-Iulia*. Acesta din urmă a rămas însă la Iaşi şi s'a înrolat în armata română, ţinând să meargă în oraşul lui Mihai Viteazul ca ofiţer în armata românească. Profesorului *N. Bălan* i s'a pus la dispoziţie de către dl general *Prezan* un tren special, spre a-l duce în Ardeal. El a făcut drumul întovă-

răşit de dl *Mihai Popovici* până la Predeal, de unde acesta ne mai voind să călătorească cu trenul, şi-au continuat călătoria cu automobilul „Benz" cu care plecase *Drul Bălan* în Moldova şi care îi însoţea pe o platformă a trenului special. Iarna fiind însă grea şi zăpada mare, drumul dela Predeal la *Alba-Iulia* a fost făcut abia în 2 zile. Pe dealul Perşanilor, dintre *Vlădeni* şi *Şercaia*, viitorul mitropolit al Ardealului şi viitorul ministru de finanţe al României Mari au trebuit să împingă într'o noapte din greu timp de 5 ore, la automobil, spre a-l urni din loc până în vârful dealului. Din această cauză n'au putut ajunge la *Alba-Iulia* decât în seara zilei de 18 Noemvrie (1 Decemvrie), adică după terminarea marei adunări naţionale.

Fericirea, bucuria şi entuziasmul lor erau totuşi din plin şi vor rămâne în veci neuitate.

PRESA DELA IAŞI DESPRE ACŢIUNEA D-LOR BĂLAN ŞI CĂP. PRECUP IN CAPITALA MOLDOVEI

Ziarul *L'Indépendance Roumaine*, care, după retragerea trupelor române în Moldova, apărea la Iaşi, scria următoarele în numărul său din 23 Noembrie 1918 (stil nou) despre trimişii Transilvaniei în capitala Moldovei:

„Excelenţa Sa d. de Saint-Aulaire, *ministrul Franţei, a primit alaltăieri la legaţiune delegaţiunea Românilor transilvăneni, trimisă la Iaşi din partea consiliului naţional al Românilor din Ungaria, pentru a se pune în legătură cu guvernul român. Se ştie că această delegaţiune se compune din domnii* Nicolae Bălan, *profesor din Sibiu, şi căpitanul* Precup *din armata austro-ungară. Delegaţii au tălmăcit ministrului Franţei mulţumita şi recunoştinţa Românilor din Transilvania pentru marele sprijin, pe care Franţa şi d.* de Saint-Aulaire *personal l-au dat totdeauna cauzei idealului lor naţional. Delegaţii şi-au exprimat convingerea că acest sprijin va fi asigurat şi în viitor Românilor din Ungaria şi că, după unire, ei se vor putea bucura şi de binefacerile civilizaţiei franceze, de care până azi au fost ţinuţi departe de către stăpânirea austro-ungară. In sfârşit delegaţii au anunţat dlui min'stru al Franţei că consiliul naţional al Românilor din Ungaria a hotărât să facă în timpul cel mai scurt proclamarea unirei Transilvaniei cu România. Serbarea proclamării va avea loc în* Alba-Iulia.

„D. de Saint-Aulaire *a răspuns că Românii din Ungaria şi Transilvania, cari în timpul din urmă au fost prin România, cunosc căl-*

dura dragostei Franței și a reprezentantului ei pentru poporul român din monarhia austro-ungară. Promite că îndată-ce va avea prilej, va merge în Transilvania, pentru a cunoaște de aproape situația poporului.

„La sfârșitul audienței Excelența Sa ministrul Franței a prezentat delegația colegilor săi, Excelențelor Lor: Sir George Barclay, *ministrul Engliterei, d-lui* Vopicka, *ministrul Statelor-Unite, și d-lui* Auritti, *girantul afacerilor Italiei. La invitarea dlui* de Saint-Aulaire, *delegația a repetat înaintea reprezentanților antantei declarațiile ce le făcuse dânsului. Miniștrii aliați s'au interesat în amănunt și luând act de aceste declarații, au promis să comunice și guvernelor lor dorința de unire a Românilor din Transilvania și Ungaria cu România".*

Am introdus în volumul de față acest necunoscut și extrem de interesant capitol de istorie contimporană, deși nu este în legătură directă cu viața actualului Patriarh și Inalt Regent, împinși de dorința de a complecta, pe cât ne-a fost posibil, lunga și dureroasa gamă a emoțiilor și sforțărilor uriașe, suportate și depuse de conducătorii micei, dar eroicei Românii pentru desăvârșirea visului secular: întregirea neamului într'un singur Stat, mare și puternic".

Să zăbovim acum asupra acelor forțe spirituale cu ajutorul cărora Biserica strămoșească a ținut treaz în conștiința neamului românesc și a desăvârșit la plinirea vremii supremul nostru ideal național: unirea tuturor Românilor între hotarele firești ale pământului locuit și stăpânit de noi.

Dorul nostru de unire și de întregire a pământului românesc are originea atât de îndepărtată, încât acest ideal național se confundă cu însăși formația conștiinței despre rosturile noastre aici pe pământ, făcând Biserica neamului din această unanimă dorință a noastră o realitate permanentă a sufletului românesc de pretutindenea.

Și a fost posibil ca Biserica noastră să susțină intactă ideia unirii în decursul veacurilor, mulțumită contopirii ființei spirituale a Bisericii cu însași marea ființă a neamului și cu interesele ei superioare.

Fixarea în sufletul neamului a credinței că forțele cerești colaborează efectiv cu poporul românesc întru desăvârșirea idealului unirii, este clasica operă a Bisericii strămoșești. In drumul apostolatului și a misiunii divine a

acestei Biserici, nici o forță lumească n'a putut ridica un stăvilar de neînvins.

Evanghelia mântuitoare de suflete, care singură înalță pe om spre culmi de ideal, a fost și ea pusă în serviciul supremului nostru ideal național; căci Biserica noastră, care n'a făcut un monopol pentru slujitorii ei din propovăduirea cuvântului Domnului, s'a străduit din răsputeri ca prin evanghelizarea maselor largi ale poporului nostru să popularizeze și să fixeze în conștiința neamului acele forțe spirituale superioare, cu ajutorul cărora ne-a fost posibil să concentrăm toată gândirea și toată simțirea poporului românesc în jurul dorului nostru de unire.

Conservând deci, cu ajutorul Evangheliei mântuitoare, ființa etnică a neamului, Biserica noastră dreptmărturisitoare se identifică astfel până la perfecțiune cu ideia unirii, dând românismului de dincoace de Carpați un superb elan de opoziție și zidind chiar sub ochii dușmanilor unirii acea conștiință *a demnității noastre naționale*, care numai la aparență era într'o continuă defensivă, dar care, spre marele nostru noroc, în realitate era într'o permanentă ofensivă istorică.

Da, între zidurile duhovnicești ale credinței strămoșești susținută chiar și cu prețul sângelui slujitorilor altarului, s'a plămădit, întru susținerea idealului unirii, *clasica sinteză spirituală a rasei noastre*, sinteză exprimată în cuvintele: Credință strămoșească pusă în serviciul neamului.

Insă susținerea și desăvârșirea unui ideal național cum a fost acela al unirii, reclama concentrarea tuturor forțelor morale și fizice ale fiilor neamului respectiv, întrebuințând pentru traducerea în faptă a acestei idei toate mijloacele de apărare și de atac, cari fatalmente duc la riscul vieții.

Și a fost cu putință Bisericii să pregătească în decursul veacurilor pe eroii martiri, jertfiți pe altarul unirii, pentrucă în adâncurile tainice și fecunde ale ortodoxismului nostru pus în slujba neamului, noi am găsit mistica putere cu ajutorul căreia Biserica a fixat în conștiința neamului nestrămutata convingere, că pentru noi Românii Dumnezeu n'a fost și nu este un suveran inaccesibil învăluit în

nori, ci dimpotrivă, un Părinte cu o statornică dragoste și cu o permanentă purtare de grije pentru toate rosturile vieții noastre sufletești și naționale; deci un Dumnezeu totdeauna prezent cu ajutorul și cu răsplata Lui cerească în toate suferințele, în toate bucuriile și deci în desăvârșirea tuturor idealurilor morale și naționale ale cucernicului nostru popor.

Fără această clară viziune a prezenței lui Dumnezeu în evoluția destinului neamului său, cum ar fi putut suferi chinurile Popa Laurențiu cel despicat în patru la 1514, sau cum ar fi putut îndura grozăviile sdrobirii pe roată Horia, sau cum putea să jertfească un neam întreg 800.000 de eroi pe altarul unirii fără ca acest neam să fi întrezărit, cu ochii credinței, apropierea ultimului act din minunata epopee a neamului?

Pentru susținerea idealului unirii, tot Biserica strămoșească, conștie de misiunea ei în această privință, pune temelie de stâncă *solidarității noastre naționale,* căci această Biserică nu cunoaște un mai perfect mijloc de a solidariza un neam întreg decât prin și cu ajutorul unui ideal național, pe care ridicându-l pe temelia împreună-simțirii unui popor de 15 milioane de suflete, îl investește la timp cu pecetea *specifică a solidarității românești.*

Locul de întâlnire pentru închinare în fața aceluiași Dumnezeu și pentru contopirea conștiințelor puse în serviciul aceluiaș neam, era doar biserica, atât pentru mândrul boier și smeritul negustor, cât și pentru țăranul cuviincios, îndulcind astfel, în vederea desăvârșirii idealului unirii, raporturile sociale între fiii aceluiaș neam ce se voia unit!

Și a fost posibil să facem aceasta îndeosebi la noi în Ardeal, pentrucă aici Biserica neamului a fost o forță ținută de evenimente într'o necontenită trezvie spirituală.

In cadrele vieții noastre naționale, iarăși singură strămoșeasca noastră Biserică a săpat o alvie normală unui naționalism sănătos și fecund, făcând din acest naționalism *un crez,* un bun spiritual *accesibil* și comun *pentru toți fiii*

6*.

țări, fără deosebire de grad social sau aspirațiuni personale!

Prin flacăra acestui naționalism, pus în serviciul supremelor noastre idealuri naționale, Biserica a căutat să purifice în permanență gândirea și simțirea fiilor ei, înlănțuindu-i pe toți de virtuțile și de tradițiile noastre atotsalvatoare, în absența căror virtuți morale și tradiții naționale, neamurile se prăbușesc în neantul păcatului atoate mistuitor.

Slavă Bisericii strămoșești, care este suprema expresie a adevăratului patriotism concentrat și raliat în jurul ideii de Dumnezeu, Patrie și Rege. Slavă Bisericii noastre care nu s'a considerat pe sine niciodată ca stând în serviciul unei regiuni, ci care a stat în permanență în serviciul întregului neam și a tuturor idealurilor naționale urmărite de acest neam.

Măreţul act al unirii, act miresmuit de jertfelnicia și de rodnicia spiritualității Bisericii strămoșești, a trecut cu toată splendoarea lui în domeniul Istoriei noastre naționale.

Dintre cei ce au contribuit în ultimul timp la desăvârșirea dorului nostru de unire — dintre cei ce și-au adăpat sufletul din înțelepciunea Evangheliei îmbrățișate de familiile noastre preoțești — I. P. S. Mitropolit al Ardealului, în calitatea Sa de vrednic urmaș al marelui Arhiereu Șaguna, — imediat după înscăunarea Sa ca Mitropolit al Românilor ortodocși de dincoace de Carpați — ia în mâinile-i viguroase, cu tot entusiasmul tinereții Sale, destinele românismului de pe aceste plaiuri — căutând să pună bazele și să popularizeze noul nostru ideal național, în cadrele căruia să vieze și să activeze sufletul românismului din țara întregită, ideal național concentrat în cuvintele: *„Apărarea și păstrarea intactă a moșiei strămoșești“*.

Clar văzător și adânc cugetător, în scopul de mai sus, Inalt Prea Sfinția Sa — încă din primele zile ale Arhipăstoriei Sale — se identifică în chip spontan și sincer cu idealurile superioare urmărite de Armata Țării.

Aceia dintre noi cari cunoaștem — și suntem mulți cei cari am avut norocul să fim părtași spontanelor manife-

stări ale sufletului I. P. S. Mitropolit Nicolae în această privință — legăturile trainice ale Mitropolitului Ardealului cu Armata Țării și cu înalții factori politici chemați să-i dea Oștirii toate posibilitățile materiale și morale pentru ca ea să asigure, între ori ce împrejurări, trăinicia noului ideal național, acela al apărării pământului românesc, toți aceștia nu putem decât să spunem la acest loc un cuvânt de sinceră admirație la adresa marelui luptător naționalist din trecut și din prezent, care s'a dovedit a avea în sufletul Său viziunea clară a prezentului, așa cum se înfățișează acest prezent, cu toate pericolele dar și cu toate măreţele manifestări ale vigurozității sufletului românesc.

Și este bine să se știe că Președintele Societății „Cultul Eroilor" din Sibiu, sub a cărui înțeleaptă oblăduire această Societate chemată să cinstească și să perpetueze memoria eroilor unirii, cheltuiește în decursul celor 20 de ani trecuți, pentru cimitire și monumente de eroi, din propriile sale resurse, peste 3.000.000 Lei — pentru ca bilanțul din acest an să și-l încheie la purtător cu 1.500.000 Lei destinați slăvirii eroismului românesc — este un devotat și probat prieten al Oștirii române, în care I. P. S. Sa vede și simte vibrând și activând sufletul neamului și al Bisericii Sale.

Părinteasca și permanenta purtare de grije a I. P. S. Sale, pentru ca sufletul Oștirii, în aceste vremuri grele, să-și păstreze toate virtuțile ce vor asigura biruința românismului de mâine, o poate cunoaște și aprecia ori cine din faptul că I. P. S. Sa tipărește 50.000 bucăți cărți de rugăciuni, cari vor fi distribuite pe „Zonă" de către Prietenul și Inaltul Părinte al ostașului român, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Zecile de mii de ofițeri cari și-au făcut școala la Sibiu, au avut fericitul prilej de a duce cu ei din această citadelă a spiritualității ardelene — în centrul căreia tronează inalta personalitate a Mitropolitului Nicolae — nutremântul sufletesc din care, pe câmpurile de luptă, ei se vor hrăni și prin ei se vor îndulci sufletește sutele de mii de ostași, din belșug.

Din acest motiv, toţi aceia cari şi-au format caracterul lor moral-ostăşesc în apele limpezi ale ortodoxismului şi naţionalismului propovăduit de Biserica ardeleană în frunte cu Inaltul ei Ierarh: Pentru slava acestei Biserici şi pentru a da dovadă de un omagiu plin de recunoştintă şi de admiraţie pentru Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, cu acest prilej al sărbătoririi I. P. S. Sale de către întreaga suflare românească, Oştirea îi spune un loial şi fiiesc: „Intru mulţi ani Stăpâne, pentru Slava lui Dumnezeu şi pentru întărirea Bisericii neamului adânc dinastică şi de Neam iubitoare!"

CU OCAZIUNEA ANIVERSĂRII A XX-A DELA ÎNSCĂUNAREA MITROPOLITULUI NICOLAE AL ARDEALULUI

de

Dr. VASILE GHEORGHIU

Profesor onorar al Facultăţii de Teologie din Cernăuţi

Cu multă bucurie şi, pot zice, şi cu multă satisfacţie sufletească am primit din partea Comitetului de iniţiativă, în fruntea căruia se găseşte Prea Sfinţia Sa Episcopul Clujului şi fostul Ministru al Cultelor şi Artelor Excelenţa Sa Domnul *Nicolae Colan*, învitaţiunea, ca să contribui cu câteva rânduri la alcătuirea unui volum omagial, care va fi închinat Inalt Prea Sfinţiei Sale Mitropolitul Ardealului **Dr. Nicolae Bălan**, cu ocaziunea aniversării a XX-a dela urcarea sa pe tronul Arhiepiscopal din Sibiu ca Mitropolit al Ardealului.

Vreau să scriu şi eu câteva rânduri în acest volum omagial, cu conştiinţa împăcată că acest mare Ierarh al sfintei noastre Biserici ortodoxe învredniceşte pe deplin, ca să primească din partea noastră, a tuturor acelora, cari îl cunoaştem mai de aproape, cel puţin cu ocaziunea aceasta festivă, omagiile noastre de dragoste şi recunoştinţă, de devotament şi de admiraţie pentru tot ceeace a ştiut să înfăptuiască în acest răstimp în calitatea sa de Mitropolit al Ardealului şi bun Român între fraţii noştri cei de peste munţi.

In toată vremea Mitropolitul Dr. Nicolae Bălan s'a dovedit un bărbat care întruchipează un convins şi ferm caracter creştin, gata să jertfească tot ceeace îi stă în putinţă pentru binele Bisericii, pe care Pronia divină a dat-o sub conducerea sa văzută şi pentru fericirea neamului românesc, care poate fi mândru că îl are în mijlocul său. Inzestrat

cu vaste cunoştinţe pe terenul teologiei speculative şi cu multă înţelegere şi pentru viaţa practică a Bisericii, Inalt Prea Sfinţia Sa cu lumina cuvântului său, inspirat de sus, a ştiut întotdeauna să alunge întunericul care ne pândeşte, şi să răspândească în jurul său binecuvântările mari ale adevăratei lumini evanghelice. Cu focul dragostei, cu care îşi serveşte Biserica şi Neamul, nu a întârziat să înflăcăreze pe toţi ai săi şi să-i facă ca toţi să se simtă voioşi şi fericiţi în sufletele lor, dacă le este dat ca să treacă cu răbdare şi adâncă înţelegere peste toate necazurile, cari ne vin dela cei răi, colaborând cu dragoste şi devotament alături de acest puternic stâlp al ortodoxiei şi al neamului românesc la marea operă de refacere atât a sfintei noastre Biserici ortodoxe, cât şi a neamului românesc spre mai marea mărire a lui Dumnezeu.

In volumele omagiale dedicate unor mari Personalităţi este obiceiul, ca fiecare dintre cunoscuţi să scrie câte ceva despre raporturile personale pe cari le are cu sărbătoritul, sau despre impresiile, pe cari şi le-a câştigat cândva despre acea Personalitate.

Eu am cinstea să-l cunosc pe Inalt Prea Sfinţia Sa actualul Mitropolit al Ardealului încă de pe vremea când îşi făcea studiile sale la Facultatea de Teologie din Cernăuţi. Era pe la anul 1900/1901. Şi îmi amintesc încă şi acum, cu drag, că între studenţii cei mai aleşi ai Ardealului am cunoscut şi pe Nicolae Bălan, un tânăr albineţ, svelt şi frumos la chip, dar şi cuminte şi bun la suflet, delicat şi bine manierat în toate manifestările sale. Zelos în studii şi iubit de toţi profesorii săi pentru felul distins, cum ştia să se prezinte, şi iubit şi de colegii săi, între cari ştia să-şi păstreze demnitatea unui frate de ferme şi nestrămutate convingeri creştine, şi de frate mai mare între cei mai tineri, întotdeauna deplin conştient şi de rolul şi de îndatoririle mari, pe cari le aveau la noi în Bucovina, mai ales pe vremurile de atunci, fraţii români de peste munţi.

Aşa l-am cunoscut. Şi pot să spun acest lucru, pentrucă numai puţini fii aleşi ai Ardealului studiau pe atunci teologia la Cernăuţi şi la întrunirile societăţilor academice

studențești, din cari făceau parte și dânșii, veniau și profesorii universitari și venea, cu drag, și tot ceea ce avea Cernăuțul mai distins ca societate românească. Și mai era la noi în Cernăuți și obiceiul frumos și creștinesc, ca de sfintele Sărbători ale Crăciunului și ale Paștilor studenții, cari nu puteau să plece pe la vetrele lor, ca să-și vadă părinții, fie din cauza depărtării, fie din cauza cheltuielilor prea mari, să fie invitați la masă de profesorii lor. Cu această ocaziune studenții din Ardeal puteau să cunoască societatea românească de dincoace de munți și să înțeleagă străduințele noastre, cari trebuiau să ne unească. Dar și noi puteam să desprindem din vorbele lor suferințele și asupririle, pe cari le îndurau și dorul lor de a-și câștiga cunoștințe cât mai aprofundate și mai solide, pentru a putea rămâne stăpâni pe situațiunea grea, pe care aveau să o înfrunte în țara lor de baștină. Cu câtă convingere și dor de muncă, cu câtă însuflețire și nădejdi mari pentru viitor ne vorbea și teologul ardelean Nicolae Bălan! Trăiam momente de înălțare sufletească și multă mângăiere se pogora în inimele noastre, când vedeam, că numărul luptătorilor noștri de mâne crește. Și de mari și frumoase nădejdi pentru viitorul neamului și al sfintei noastre Biserici era plin sufletul nostru.

Ziua de 29 Iulie 1905, când teologul ardelean Nicolae Bălan a fost promovat Doctor în sf. Teologie, a fost o zi de sărbătoare pentru Facultatea noastră de Teologie. Aceasta dăduse din nou dovadă despre rolul important, pe care-l avea ca Facultate de Teologie ortodoxă în cuprinsul marelui imperiu austro-ungar, cum era pe vremurile de atunci. Acea zi a fost o zi de sărbătoare și pentru studențimea română dela noi și tot așa și pentru întreaga societate românească, care l-a cunoscut și l-a îndrăgit și știa acum că nou promovatul Doctor în sf. Teologie Nicolae Bălan, ne va fi un bun și devotat prieten între frații noștri de dincolo de munți.

Dacă a plecat dela noi la Sibiu, a devenit încă în toamna aceluiași an (1905) profesor la Institutul teologic, azi „Academia teologică Andreiană" din Sibiu, unde a activat

ani dearândul cu multă cumințenie și cu zel neobosit pentru formarea și educarea tinerilor candidați de preoție și de profesură, alături de ceilalți colegi ai săi.

Convingerea că cuvântul scris rămâne și își găsește în orice vreme calea spre inima omului, unde să poată prinde rădăcini adânci și să încolțească și să aducă roadă însutită, l-a făcut pe harnicul și zelosul profesor Dr. Nicolae Bălan, ca să înființeze, în colaborare cu ceilalți colegi ai săi, „Revista Teologică". In felul acesta se face, că activitatea profesorilor dela acest Institut teologic trece peste marginile înguste ale unor săli de cursuri și gândurile lor înalte și salutare își croesc drum în lumea largă românească, setoasă de îndrumare cât mai sănătoasă în cele teologice și bisericești. Apariţiunea „Revistei Teologice" era „izvorâtă dintr'un îndemn curat de a satisface o mare și adânc simțită trebuință culturală a preoțimei și a bisericii de peste munți",[1] tinzând „să concentreze și să înfrățească răslețitele forțe de muncă intelectuală a membrilor bisericii de acolo".[2] Programa ei era cultivarea științei teologice în toate ramurile ei și ridicarea vieții religioase și bisericești la un nivel mai potențat și mai dinamic. Cu jertfe mari și încordări vrednice de toată lauda, „Revista Teologică" apare în condițiuni tot mai frumoase și cu pagini tot mai alese și mai bine documentate, creindu-și astfel un loc de frunte între publicațiunile teologice din cuprinsul României-Mari.

Dupăce s'a potolit marele și crâncenul războiu mondial, Biserica ardeleană, care suferise greu de pe urma lui, își reia firul tradițiilor ei mai bune. Congresul național bisericesc din Februarie 1920 îl alege, cu multă însuflețire, pe distinsul profesor Dr.Nicolae Bălan Mitropolit al Ardealului.

Nouă, celor din Bucovina, știrea aceasta ne-a umplut inimile de bucurie. Ne-am zis cu toții: Ardelenii și-au ales un vrednic Mitropolit, care va ști să conducă bine

[1] V. „Revista Teologică", 1908, p. 1.
[2] V. „Revista Teologică", 1907, p. 1.

biserica și neamul românesc de peste munți și va înfăptui ceea ce așteptăm cu toții dela el!

Cât despre activitatea binecuvântată a Mitropolitului Ardealului Dr. Nicolae Bălan în timpul celor 20 de ani, cari s'au scurs dela înscăunarea sa pe tronul mitropolitan din Sibiu, nu este locul și nici timpul, ca să vorbim aici. O vor face alții în mai bună cunoștință de cauză și mai documentat. Eu, din partea mea, spun numai atât, că am privit întotdeauna cu deplină încredere și cu mândrie la distinsul și înțeleptul Mitropolit al Ardealului Dr. Nicolae Bălan, vrednic Ierarh și bun Român.

Neuitate mi-au rămas acele clipe, când Mitropolitul Ardealului Dr. Nicolae Bălan, cu cuvântul său așezat și documentat din sfintele Scripturi, a susținut, cu hotărâre, în una din memorabilele ședințe ale Sfântului Sinod din vara anului 1935 propunerile, pe cari reprezentanții Facultăților de teologie din țară le făceau în chestia bisericii anglicane, care își trimisese la București o delegațiune de vr'o 11 Arhiepiscopi și Episcopi de-ai ei.

In vara anului 1936 îmi făceam cura obicinuită la Călimănești. Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Bălan, aflând despre acest lucru, a ținut să mă vadă și a venit până la Călimănești. Eu, din partea mea, dupăce mi-am terminat cura, m'am simțit dator ca să-i întorc vizita. Am plecat cu soția mea și cu fiul meu cel mai mic la Sibiu. Inalt Prea Sfințitul era la Păltiniș. Totuși dăduse ordin, că în caz că sosim la Sibiu, mașina sa să ne ducă până la Păltiniș. Ajunși aici, dupăce am trecut prin interesantul sat românesc Rășinari, unde este mormântul Marelui Mitropolit al Ardealului de pe vremuri Andreiu Baron de Șaguna, și dupăce am urcat îngrozitoarele serpentine ce ne-au dus pe culmile munților, cari au o înălțime de peste 1000 de metri, am ajuns, în fine, la reședința de vară a Mitropolitului Bălan din Păltiniș. Am admirat frumoasa clădire, ridicată în stil românesc din bârne de brad, precum și instalațiunile din jurul ei. Nu pot să nu spun, că la toate s'a gândit, pentruca să facă petrecerea oaspeților săi în aceste locuri, îndepărtate de sgomotul enervant al orașelor

mari și înălțate până deasupra norilor, într'o atmosferă de aer curat și plin de ozon de brad, cât mai plăcută și mai dătătoare de nouă energie și de dor de muncă.

Am petrecut aici mai multe zile în societatea Inalt Prea Sfinției Sale în discuțiuni interesante despre trecutul și prezentul Bisericii și al Neamului românesc din Ardeal, care cu toate greutățile, pe care le are de învins, are frumoase perspective pentru viitor.

Am admirat și frumușica și cu mult gust clădita bisericuță de lemn, care este situată câțiva pași mai în sus de clădirea principală, într'un încântător de mistic luminiș de pădure de brad.

Am vizitat împreună și sanatorul „Hohe Rinne", care este situat cam la 2 km. mai în fundul munților.

Neuitate mi-au rămas însă, mai ales, discuțiunile pe cari le-am avut cu Inalt Prea Sfinția Sa cu privire la creșterea unei pleiade de tineri, cari la rândul lor să poată continua tradițiile frumoase ale îndrumătorilor săi de astăzi. Și atunci mărturisesc că m'a impresionat până în adâncul sufletului meu declarațiunea, pe care Inalt Prea Sfinția Sa, vădit mișcat, dar cu hotărâre, a ținut să mi-o facă, zicându-mi: „Nu am fonduri atât de bogate, cum are biserica Bucovinei. Dar totuși fac tot ceeace îmi este cu putință, pentru a asigura viitorul Bisericii mele. Și să știi, că dacă ar trebui să-mi dau chiar bucățica dela gură, voiu face-o cu drag, pentrucă mă simt dator să-mi servesc sf. noastră Biserică, căreia mi-am închinat viața, și să-mi servesc și neamul din care mă trag. Eu trebue să am în jurul meu profesori cât mai bine înzestrați cu știința necesară! Și eu am și grija ca să-mi cresc urmași cât mai destoinici! Căci sunt convins, că numai prin cultură superioară și muncă statornică, neobosită și desinteresată vom putea să justificăm rostul nostru pe aceste plaiuri." Iată cuvinte izvorâte dintr'un suflet de elită, suflet nobil, care este pătruns de iubire caldă și devotament gata până la supremul sacrificiu pentru Biserica sa și pentru Neamul său!

După câteva zile, petrecute într'o atmosferă atât de înălțată și plăcută, a trebuit să mă despart de Inalt Prea

Sfinția Sa Mitropolitul Bălan, bunul meu prieten, pentrucă îndatoririle mă chemau în altă parte.

Dar și de atunci înainte am rămas în contact destul de viu. Inalt Prea Sfinția Sa a ținut, întotdeauna, să-mi comunice scrisul său, și m'a sprijinit atât cu cuvântul, cât și cu fapta, pentruca lucrările mele pe terenul studiului biblic și al exegezei Testamentului Nou să fie cunoscute și răspândite în tot cuprinsul Arhidiecezei Sibiului.

Câte nu ar mai fi de spus!

Dar încheiu cu dorința și ruga fierbinte către Cel Atotputernic, ca să ni-l susțină pe Marele și înțeleptul și bunul Mitropolit al Ardealului *Dr. Nicolae Bălan,* pe acest vrednic urmaș al Marelui Șaguna, încă mulți, mulți ani în mijlocul nostru, în deplină sănătate și vigoare, pentru a putea păstori cu puterea cuvântului său inspirat de sus și cu inima sa pătrunsă de caldă dragoste creștinească și devotată Domnului, încă lungă vreme sf. noastră Biserică strămoșească, peste care Pronia divină l-a chemat conducător spiritual suprem, conducându-i pe toți, cler și popor, spre mântuire și fericire netrecătoare.

UN CHIP DE IERARH

de

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Congresele „Oastei Domnului" și alte prilejuri, m'au dus mai des la Sibiu, frumoasa cetate de scaun arhiepiscopesc a lui Șaguna, marele ierarh ardelean.

In aceste dăți am fost cinstit a cunoaște mai îndeaproape pe I. P. S. Sa Nicolae, arhiepiscopul și mitropolitul de azi al Ardealului, — și a mă împărtăși din darurile sufletești cu care Dumnezeu l-a înzestrat.

Imi aduc aminte cea dintâi dată când am fost găzduit în ospitalierul palat mitropolitan din Sibiu, cât de emoționat am fost, atât din pricina felului părintesc în care am fost primit de înaltul ierarh, cât și din pricina unei vii impresii ce aveam că peste tot calc pe urmele marilor înaintași, în frunte cu Șaguna, Mețianu și ceilalți care alcătuesc firul neîntrerupt de ierarhi apărători de țară și de lege. Tablourile de pe pereți, mobila veche, paturile simple, biblioteca bogată în cărți rare, icoanele de vădită vechime, dar în deosebi o atmosferă de blajină patriarhalitate care plutea peste tot, mă smereau într'atât, încât pot spune că tot timpul cât am fost oaspetele ierarhului, m'am simțit în altă lume, în altă vreme. Imi aduc aminte că am dormit, în cele două-trei seri cât am stat acolo, în aceeași odaie (așa mi s'a spus) în care a dormit marele Șaguna, având la cap un imens tablou, înfățișând pe Domnul Hristos cu brațele desfăcute. Mărturisesc că toată vremea am avut în duhul meu imaginea blândă și îndemnătoare a marelui înaintaș. Chiar în visul meu, din nopțile acelea, chipul lui m'a însoțit, dând sufletului meu o nespus de plăcută și mângăietoare mireasmă.

Apoi, par'că văd, în înșirarea amintirilor, măreața priveliște a soborului sărbătoresc pornind, în odăjdii și'n

cântări, dela palatul mitropolitan spre catedrală, în luminoasa zi de Rusalii. Impunător este soborul, dar par'că strălucirea cea mai de seamă i-o dă blajina și totuși impunătoarea figură a ierarhului Nicolae, arhiepiscopul. Chipul lui liniștit, plin de-o lumină de pace, având trăsături de mare tip arhieresc, — privirea lui blajină, dar având răsfrângeri de mare putere duhovnicească venită din adâncurile unui suflet care știe ce este mila, dar știe ce este și tăria, — mersul lui rar și măsurat, ușor legănat, după ritmul pe care parcă-l dă cârja arhierească, liniștitul gest de binecuvântare pentru mulțimea care-l privește totdeauna cu interes, niciodată cu nepăsare, — felul în care vestmântul strălucitor îi cade pe trup, în falduri de aur, dar mai ales acea inefabilă impresiune care se desprinde de peste întreaga ființă a ierarhului și care te face să cugeți la Însuși Domnul Hristos, — toate acestea laolaltă dau alaiului o măreție, în fața căreia duhul privitorului se umple de smerenie, de ascultare și de acea negrăită mulțumire că poate fi părtaș la o asemenea măreață priveliște. In vremea aceasta, cântările și clopotele măresc, cu unda lor, frumuseța duhovnicească, de se pare că deadreptul din cer sunt coborâte toate.

Pe urmă, slujba arhierească... Parcă niciodată n'am avut un fior mai adânc de evlavie ca atunci când pentru întâia oară am auzit pe bunul nostru ierarh Nicolae, chemând asupra poporului ajutorul lui Dumnezeu: „Doamne-Doamne caută din cer și vezi și cercetează via aceasta, pe care a sădit-o dreapta ta, — și o desăvârșește pe ea...". Bine îmi aduc aminte că n'am mai putut să-mi opresc lacrimile. Niciodată nu auzisem o chemare atâta de atingătoare, făcută de un ierarh al Bisericii. Aveam părerea că ierarhul vede chiar pe Domnul Hristos în înălțimile spre care erau îndreptate privirile lui, în clipele acelea. Nu voi uita niciodată fiorul de care a fost cutremurat sufletul meu atunci, în marea catedrală sibiană, — iar din mângăioasa amintire mereu se va desface figura plină de credință și de bunătate a dragului și respectatului ierarh Nicolae.

Iar când acestor prea frumoase amintiri li se adaogă aceea a primirii Sfintei Impărtășanii de către mine din

chiar mâna ierarhului, tabloul capătă o strălucire pe care puține amintiri din viața mea o au.

Pe urmă, în șiragul de aduceri-aminte vin și se așează altele: cântări, steaguri, defilare de ostași, fanfară religioasă, mărețe procesiuni de mii și mii de credincioși... Și ierarhul primește pioasa defilare, binecuvântând pe credincioși și drapelele lor întru ostășia cea duhovnicească. Cu răbdare, cu pace, cu reținută bucurie, cu privire pătrunzătoare, cu uitare de „grija cea lumească", ierarhul stă la răspântie de drum și în tăcere primește talazul de credință care-i trece prin față și-l binecuvintează în numele Domnului Hristos.

Nu voi putea uita niciodată acele ceasuri, — și iarăși, în mijlocul înflorit al amintirilor, voi afla totdeauna chipul blajin dar plin de tărie, al ierarhului nostru iubit și respectat, Nicolae.

Apoi, sala Thalia, în atâtea dăți... O mare de capete. Mii de oameni, dar o singură respirație și o singură privire: spre ierarh. Pe estrada înaltă, la mijloc, înconjurat de preoțime și de steaguri, el rotește o privire asupra sălii — și rostește poruncitor: „H r i s t o s în mijlocul nostru!"... — iar sala, un singur glas, îi răspunde: „Este și va fi!" Acelaș fior care merge în adânc de suflet răscolește ființa întreagă și mintea cugetă: „Doamne, merit eu, oare, să iau parte la o frumuseță atâta de mare?"

Pornesc vorbirile... Cea dintâi și cea de pe urmă, ale ierarhului. El deschide calea, — el o închide. Glasul lui e plin și moale, vorbele răsar încet și potolit, ca la vreme potrivită, să se arate mai repezi și mai avântate. Un duh de pace și de asigurare pogoară de pe buzele ierarhului spre sala care e numai urechi. Fiecare intonare a glasului, fiecare subînțeles al vorbei sunt îndeaproape urmărite de ascultătorii cari respiră în acelaș ritm cu vorbitorul. Din toată vorbirea se desface o cumințenie atâta de impunătoare și o mângăiere atâta de curată, în cât ai sta fără oprire ziua întreagă, să-l asculți. Sufletul îți capătă o liniște și o siguranță atâta de plăcute, în cât nu mai poate cădea ispită nici unei tulburări. Orice umbră

de îndoială este dată deoparte de pala de vânt duhovnicesc, plin de-o nespusă răcoare, care vine dinspre sufletul ierarhului, prin cuvintele lui, care, astfel, capătă un alt înțeles, de cât cel de obicei.

Vine apoi ospățul la care totdeauna, după aceste adunări, ne-a poftit ierarhul. Alt prilej ca să-i cunoaștem încă mai deaproape sufletu-i plin de bunele însușiri ale lui Dumnezeu. Convorbiri pline de înțelepciune, — nici o vorbă aruncată la întâmplare, — povestiri cuprinzând măcar un bob de învățătură, răscoliri de amintiri din vremea studiilor în străinătate, sfaturi strecurate, pe nebăgate de seamă, la cine știe ce întrebare a vreunui comesean, afirmări dârze de imprescriptibile drepturi ale unei ortodoxii naționale, păstrătoare de țară și de hotare, râs ușor nerăutăcios, la gluma cuviincioasă a vreunia dintre noi, gazdă plină de atenție pentru toți, având pentru fiecare o vorbă potrivită și o privire de prietenie, tuturor cerând, fără ostentație, o credință din ce în ce mai crescută, — acestea au fost ospețele la cari ierarhul ne făcea cinstea să ne cheme.

Dar șiragul de amintiri tot nu și-a sfârșit glasurile. Multe sunt chipurile duhovnicești în care bunul nostru ierarh și mare prieten, ni s'a arătat nouă dealungul celor aproape zece ani din urmă.

Din toate, se închiagă o minunată figură de ierarh ortodox. Păstrător al aceluiaș chip duhovnicesc și trupesc, care se desprinde din chipurile legiunilor întregi de ierarhi și sfinți ai Bisericii noastre, Inalt Prea Sfințitul nostru arhiepiscop și mitropolit Nicolae, sărbătoritul de azi, întregește sfântul lanț cu nobila Sa figură de ierarh al Bisericii noastre.

Și ce-am putea face mai nimerit cu acest prilej de cât să cădem cu smerită rugare la Dumnezeu și să-I cerem ca să dea mult iubitului nostru ierarh încă mulți ani de fericită păstorire a turmei drept-credincioase, sănătate bună în trup și în duh pentru ca să poată duce până la sfârșit greaua sarcină pusă pe umerii lui, — duh bun și înalt, plin de har și de sare duhovnicească, pentru ca să

poată păstra credința în sufletele păstoriților săi, îndemnându-i a săvârși faptele cele plăcute lui Dumnezeu, tărie neînfricată și toiag înțelept de strajă, ca nu cumva lupul cel șiret să se strecoare și să rupă oile, — bunătate neamestecată și dragoste fără încetare, pentru ca astfel, datorită lor, împărăția lui Dumnezeu să se întindă în tot mai multe suflete, viață neîntinată, petrecută în poruncile înalte, ca astfel să aibă „răspuns bun la înfricoșata judecată", — iar nouă să ne dea Domnul mare și bogată milă...

Iar fiul duhovnicesc care semnează aici, îi sărută dreapta, mulțumind lui Dumnezeu că i-a dat marea cinstire de a cunoaște și de a fi îngăduit a sta în preajma unui ierarh atâta de ales al Bisericii noastre ortodoxe.

MITROPOLITUL NICOLAE AL ARDEALULUI

BIO-BIBLIOGRAFIE

de
Diacon Dr. GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

I

Primul din cei opt copii ai preotului ortodox *Vasile Bălan* și ai preotesei *Maria* din Blașfalăul-superior (comitatul Bistrița-Năsăud), a văzut lumina zilei la 27 Aprilie 1882.

La botez, a primit numele **Nicolae**, după bunicul său *Nicolae Bălan* — notar în Blașfalăul-superior, bărbat cu pregătire preoțească dela Sibiu și cu mare vază în tot jurul, caracter integru și român de convingeri robuste — care l-a luat în casa sa și i-a purtat de grije ca un adevărat părinte, din pruncie și până la majorat.

Școala primară a făcut-o la *Năsăud* și tot în acest vestit centru „grănițeresc" al Românilor din Nordul Ardealului a urmat și studiile liceale. Elev sârguincios, talentat și de-o conduită exemplară, tânărul Nicolae Bălan se distinge în egală măsură prin rezultatele strălucite pe cari le obține la studii, ca și prin frumoasele aptitudini literare pe cari are prilejul să și le vădească ades în cadrele Societății de lectură „*Virtus Romana Rediviva*" a elevilor gimnaziului din Năsăud. In anul 1900 trece cu bun succes examenul de bacalaureat (matura).

Ajuns la răspântia cu care se întâlnește orișicare tânăr intelectual, fiul de preot din părțile năsăudene ia hotărârea atât de bogată în consecințe binecuvântate pentru desvoltarea ulterioară a vieții bisericești, naționale și culturale a Românilor ardeleni: se înscrie la Teologie, alegând în acest scop renumita *Facultate de Teologie ortodoxă din Cernăuți*. In cei patru ani (1900—1904) pe care-i folosește cu cele mai bune rezultate pentru agonisirea științei înalte

şi pentru întărirea vârtuţilor necesare întocmirii unui traiu duhovnicesc, studentul teolog Nicolae Bălan cucereşte deopotrivă preţuirea profesorilor şi stima colegilor. Neîntrecut la studii şi conştiincios în îndeplinirea exactă a îndatoririlor sale studenţeşti, isbuteşte curând să se facă remarcat până şi de ilustrul „părinte" al Istoriei bisericii universale dela noi, Profesorul *Eusebie Popovici,* care-i elogiază şi premiază câteva lucrări de seminar. Pentru Teologia dogmatică, Apologetică şi Teologia morală, nutreşte preferinţe speciale.

In afara şcoalei, preocupările studentului teolog Nicolae Bălan înclină spre carte şi meditaţie. Citeşte mult. Gândeşte — pentru sine şi pentru alţii — şi scrie. In această perioadă stabileşte primul contact durabil cu centrul Mitropoliei Ardealului, inaugurându-şi colaborarea la *Telegraful Român* (1903) şi concepând cea mai îndrăsneaţă faptă culturală din istoria ortodoxiei ardelene a veacului nostru: *înfiinţarea unei reviste teologice* care să întrunească, sub cupola aceleiaşi vreri nestrămutate de propăşire a neamului românesc prin Biserica strămoşească, condee încercate de pe ambele versante ale Carpaţilor despărţitori de fraţi (1904).

Isprăvind studiile teologice, se îndreaptă către *Universitatea din Breslau* (Germania), unde urmează diferite studii de specializare (1904—1905), fiind înscris la Facultatea de Litere.

In 25 Iulie 1905 este proclamat *doctor* al Facultăţii de Teologie din Cernăuţi.

La 1/14 August 1905 a fost numit *profesor provizor* la Seminarul pedagogic-teologic „Andreian" din Sibiu, încredinţându-i-se cursurile de *Teologie dogmatică, Apologetică* şi *Teologia morală.* In 1909 a fost numit *profesor titular definitiv.*

Pe lângă istovitoarea muncă dela catedra pe care a onorat-o ca puţini alţii,[1] Profesorul Dr. Nicolae Bălan desfăşură o activitate extraşcolară covârşitoare.

[1] In cei 15 ani de profesorat, după cum arată Anuarele Seminarului „Andreian" (1905—1919), n'a avut niciodată mai puţin de 15 ore săptămânal (1905—06 şi 1916—17), ajungând şi la 20 (1909—10). Pe lângă Dogmatică, Apologetică şi Teologia morală, a mai ţinut cursuri de Catehetică (1908—1919), Istoria Pedagogiei (1915—1916), Religie (1909—10) şi chiar Caligrafie (1907—1908).

In anul 1907 întemeiază organul pentru ştiinţa şi viaţa bisericească *Revista Teologică*, prima publicaţie de acest gen în Ardealul robit. După patru ani (1911), îi adaugă *Biblioteca Bunului Păstor*. Intre timp colaborează la *Telegraful Român*, publică studii valoroase în *Anuarele* Seminarului „Andreian", ţine *conferinţe* şi depune o impunătoare activitate constructivă în corporaţiunile noastre bisericeşti, fiind ales *deputat sinodal* în 1906. Conducerea noastră bisericească are într'ânsul un sfetnic de frunte care nu-i ocoleşte scăderile, dar nici nu-i refuză concursul pentru diregerea lor. Clerul vede în Profesorul Dr. Nicolae Bălan un iluminat pe care-l iubeşte şi-l urmează fără şovăire. Prin atitudinea demnă pe care o vădeşte în orice împrejurare, îşi câştigă simpatii chiar şi din partea acelora cari nu-i împărtăşeau părerile — sau n'aveau nici o părere — în anumite chestiuni.

Nu uită, în aceşti ani de neastâmpăr creator, nici de carte. Ţine legături strânse cu fraţii din România mică şi cu străinătatea. Vacanţele de vară şi le petrece alternativ „în Ţară" şi peste hotare, legând prietenii cu fraţii liberi de peste munţi, audiind cursurile şi răscolind bibliotecile celorlalţi.

Războiul îl găseşte încărcat de prestigiu. Profesorul Dr. Nicolae Bălan aruncă acest prestigiu, fără şovăire, în cumpăna intereselor naţionale ale Românilor ardeleni, îndreptând cugetele şi simţirile tuturor spre Răsăritul liberator. Impreună cu prietenii săi Dr. Ion Broşu şi Dr. Silviu Dragomir, întemeiază acum *Gazeta Poporului* (1918), a cărei menire era să pregătească şi să incendieze conştiinţele româneşti de pe aceste plaiuri în vederea înfăptuirii visatei noastre întoarceri la sânul Patriei-mame. O astfel de întreprindere era împreunată, fireşte, cu destule primejdii, dar omul care nu ştia să dea înapoi le nesocoteşte. Câteva zile înainte de măreaţa adunare dela Alba-Iulia (1 Decemvrie 1918), Profesorul Dr. Nicolae Bălan — după o călătorie dramatică, ameninţat la tot pasul de rigorile ştreangului care a sugrumat atâtea proteste ardeleneşti — ajunge la Iaşi şi cheamă oştirea biruitoare a Regelui Ferdinand I să ne ia în stăpânire, cu pământul, avutul, lacrimile şi nădejdile noastre cu tot.

Infăptuita unire a tuturor ţinuturilor locuite de Români a găsit văduvit scaunul mitropolitan pe care-l reabilitase oarecând şi-l umpluse de strălucire Andreiu Şaguna. Când a fost vorba să i se desemneze succesorul, toţi ochii s'au oprit asupra Preotului [1] Prof. Dr. Nicolae Bălan. La *14/27 Februarie 1920,* visatul „mire" al Bisericii ortodoxe române din Ardealul alipit pe veci la România rotundă, *a fost ales mitropolit, întrunind totalitatea voturilor exprimate.* Două luni mai târziu, venerabilul episcop al Aradului P. Sf. Ioan I. Papp, asistat de protoiereii Dr. Aurel Crăciunescu şi Dr. Gh. Ciuhandu, săvârşia la sf. Mănăstire Hodoş-Bodrog *tunderea în monahism* a nou alesului mitropolit (14 Aprilie 1920), care ascultând dorinţa iubitei sale mame îşi păstră şi'n călugărie numele de Nicolae. A doua zi (15 Aprilie 1920), în Capela episcopală din Arad, ieromonahul Dr. Nicolae Bălan era înălţat la rangul de *protosincel,* iar o zi mai târziu (16 Aprilie 1920), la cel de *arhimandrit.*

Hirotonirea întru arhiereu a arhimandritului Dr. Nicolae Bălan, care s'a săvârşit în *Dumineca Rusaliilor (17/30 Maiu) 1920,* în Catedrala mitropolitană din Sibiu, a îmbrăcat proporţiile unui eveniment naţional. I. P. Sf. Mitropolit Primat Dr. E. Miron Cristea, asistat de P. Sf. Lor Episcopii Ioan I. Papp al Aradului, Nicodim Munteanu al Huşilor, Arhiereii Ipolit Rădăuţeanul, Evghenie Piteşteanul, locţiitorul Episcopiei Argeşului, Vartolomei Băcăuanul, locţiitorul Episcopiei Râmnicului Noului Severin şi de Arhimandritul Filaret Musta, a săvârşit măreţul act, în prezenţa primului ministru General Alexandru Averescu, a miniştrilor P. P. Negulescu şi Octavian Goga şi a unei mari mulţimi de norod. Seara, dl Prof. Nicolae Iorga a rostit o conferinţă festivă.[2]

A doua zi de Rusalii (18/31 Maiu) 1920, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a făcut un pelerinaj la mormântul din Răşinari al pururea pomenitului nostru dătător de legi şi

---

[1] Hirotonit în 1 Sept. (st. n.) 1919. Cu o zi înainte, fusese hirotonit diacon.

[2] Tot atunci, dl Prof. V. Păcală a organizat în saloanele Reşedinţei noastre mitropolitane o frumoasă expoziţie cu obiecte şaguniene. „Telegraful Român" (LXVIII, 1920, nr. 27), a publicat din acel prilej o poezie închinată Arhiereului, sub semnătura dlui Coriolan Bărbat. Iar ziarul „Dacia" (4 Iunie 1920) prin dl Prof. Sextil Puşcariu, s'a făcut interpretul bucuriei şi nădejdilor obşteşti pricinuite de fericita alegere.

datini Mitropolitul Andreiu Şaguna. Semnificaţia gestului I. P. Sf. Sale e evidentă. In acea clipă, moştenirea şaguniană era chemată la nouă viaţă.

In *4/17 Iunie 1920*, la Palatul Regal din Capitală, primul mitropolit al Ardealului întors „acasă", primea legiuita *învestitură* din partea Majestăţii Sale Regelui Ferdinand I, în prezenţa Majestăţii Sale Reginei Maria, a Alteţei Sale Regale Principesa Elisabeta şi a înalţilor demnitari.

Prima noastră instituţie culturală, *Academia Română*, îl alege acum *membru onorar* al ei.

Pentru serviciile excepţionale pe cari le-a făcut Bisericii şi neamului, a fost distins cu mai multe ordine române şi străine.

Un ev nou îmbujora cu făgăduinţele-i întăritoare orizontul vieţii naţionale bisericeşti a Românilor ortodocşi în clipa în care visatul purtător de cârje arhierească al Mitropoliei Ardealului urca treptele jeţului lui Şaguna.

N'a desminţit cu nici un prilej încrederea ce i s'a arătat. Cu minte înţeleaptă, cu voinţă tare şi cu braţ înalt, a călăuzit din bine înspre mai bine „via" aceasta, Mitropolia Ardealului, la culmile de strălucire pe muchea cărora admiraţia şi recunoştinţa noastră zăbovesc respectuoase acum când prăznuim douăzeci de ani de binecuvântată arhipăstorire a Inalt Prea Sfinţiei Sale, murmurând ca o rugăciune de mulţămită cuvintele evanghelistului:

— *Fost-a om trimis dela Dumnezeu, numele lui Nicolae!*

II

Dacă Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a isbutit să-şi cucerească, în zarea atenţiunii obşteşti, faima unei personalităţi polare de dimensiuni gigantice, de stil nobil şi de posibilităţi geniale încă la o vârstă la care alţii nici n'au apucat să împlânte plugul în brazda ce le-a fost hărăzită s'o răstoarne, aceasta se datoreşte desigur însuşirilor alese cu cari l-a înzestrat Dumnezeu. Şi maicuseamă iscusinţei cu care a ştiut să şi le fructifice în slujba

Bisericii și a neamului. Pe deasupra tuturor preocupărilor legate de funcțiunile cinstitoare pe cari le-a onorat cu rezultate optime, *cartea* a fost — și a rămas — marea pasiune a vieții I. P. Sf. Sale. A bătătorit drumurile ei drepte în tinerețe — și le bătătorește și acum. Numai înflăcărata Sa iubire de Biserică și de neam covârșesc dragostea pe care o nutrește față de carte. Cartea i-a oferit zestrea bogată cu care s'a aruncat, la începutul veacului acestuia, în vâltoarea vieții naționale bisericești a Românilor ardeleni. Dumnezeu a adăugat comoara darurilor Sale bogate la agoniseala trudnică a I. P. Sf. Sale — și omul sortit să fie crainicul atâtor idei mărețe și purtătorul atâtor împliniri durabile pornea la drum, desăvârșit pregătit pentru tot lucrul bun.

Poziția cititorului în fața cărții e variabilă dela om la om. Unii citesc orice, de trecere de vreme. Alții citesc ca să se cultive. Și în sfârșit, alții citesc ca să poată infuza și altora dorul nestăpânit după tovărășia cărților și noblețea ideilor pe cari le pun ele în circulație.

Aceștia din urmă sunt făclierii entuziaști ai culturii — și veritabili creatori de cultură. Locul I. P. Sf. Mitropolit Nicolae în rândurile acestora trebue căutat — și nu altundeva.

„Pasiunea pentru cuvântul tipărit am avut-o de când eram student“ — spunea I. P. Sf. Sa într'un articol de amintiri.[1] Incă din tinerețe a înțeles, ca puțini alții, netrecătorul adevăr articulat în cuvântul Scripturii care zice că „ești mai fericit când dai, decât când iai“ (F. Ap. 20, 35). Firile devorate lăuntric de râvna dăruirii totale pentru luminarea altora nu sunt întrecute în generozitate decât de ceice-i ajutorează în nevoi pe sărmanii lumii, fără să aștepte altă răsplată decât aceea de-a avea certitudinea că au plinit cuvintele Mântuitorului. Generozitatea aceasta este însușirea care-l definește pe omul de cultură, este determinanta lui; și totdeodată însușirea care-l deosebește de omul cult. Când am zis „om de cultură“ am înțeles o

---

[1] Cum am întemeiat „Revista Teologică“, Amintiri. *Revista Teologică* XXV, 1935, p. 1.

minte luminată întregită de un suflet darnic până la risipă. Față'n față cu acesta, „omul cult" ni se pare a fi de cele mai multe ori o minte înavuțită, prin sforțări merituoase fără doar și poate, dar cu comorile zăvorâte de sgârcenia unui suflet lipsit de înțelegere pentru deficiențele culturale ale obștei, de un suflet care înmagazinează mereu și nu deșertează niciodată și nimic din avuțiile minții sale, n'o primenește pe aceasta. Omul de cultură nu asistă pasiv la ideile ce i le împărtășește cartea ci ia atitudine față de ele, le prelucrează și le cerne prin sita sufletului său, despărțind grâul de neghină.

— *Nu citesc nici o carte fără să n'o trec prin sufletul meu* — spunea cândva I. P. Sf. Mitropolit Nicolae celui ce scrie aceste rânduri.

Insușirile omului de cultură contemplat mai sus, I. P. Sf. Sa le posedă din tinerețe. Cum vom vedea.

In anul *1903*, studentul în Teologie dela Cernăuți Nicolae Bălan, prezintă marelui Eusebie Popovici o teză de seminar întitulată *„Figura și chipul Mântuitorului"*. Ilustrul învățat — ale cărui exigențe profesorale erau direct proporționale cu uluitoarea sa erudiție — o elogiază și o premiază. Incurajat și sigur de puterile sale, studentul Nicolae Bălan o supune la o a doua cenzură, nu mai puțin severă decât prima: o publică.[1]

Cei cari nu știu sau nu pot să scrie, obicinuiesc să califice un gest de natura aceasta, indiferent cine ar fi autorul lui, drept vanitate. Nouă însă ne place să vedem duduind în el înalta conștiință culturală a celui ce știe — nu dela oameni, nici prin om, ci dela Hristos-Dumnezeu — că menirea luminii e să lumineze și nu să fie pusă sub obroc. Conștiința aceasta n'o va mai putea înfrânge nimeni și nimic. Flăcările ei vor crește vâlvătae, atingând dimensiunile impunătoare ale rugului dătător de lumină și generator de înoire, din plenitudinea căruia noi cei de astăzi dobândim dar peste dar.

Calea străbătută până astăzi a fost adeseori înspinată — dar *totdeauna dreaptă.*

---

[1] Vezi *Telegraful Român* LI, 1903, nr. 96, 97, 98, 99, 100, 101 și 102.

Incă pe vremea când era student la Cernăuţi, abia trecut peste pragul alor douăzeci de primăveri, actualul Mitropolit al Ardealului a zămislit ideea întemeierii unei reviste care să întrunească sub flamura aceluiaşi ideal de propagare a luminii intelectuale şi morale pe toţi purtătorii de condeiu din ţinuturile locuite de Români. In acest scop, a adresat (Martie 1904) un apel inimos tuturor societăţilor studenţilor teologi din Vechiul Regat şi Ardeal, în fruntea căruia a aşezat dumnezeieştile cuvinte cari aveau să guverneze toate acţiunile sale de mai apoi: *„Să fie lumină!"* [1]

Temeiurile puternice cari l-au făcut să ia această iniţiativă, sunt arătate clar şi convingător. Studentul Nicolae Bălan porneşte dela un fapt constatat dealungul istoriei noastre de două ori milenare: Biserica ortodoxă e maica neamului românesc. Şi conchide: Ea trebue ajutată în sfânta-i misiune. Dar cum? Sprijinind fiecare, cu talantul ce i s'a încredinţat spre chivernisire, năzuinţele de regenerare şi înălţare a Bisericii româneşti prin crearea şi propagarea unei culturi spirituale româneşti ancorată în plenitudinea de viaţă a Evangheliei lui Hristos.

Apelul are momente presante:

„Ceasul reînvierii a sosit şi pentru Biserica răsăritului. „Ab oriente lux" a fost deviza veche, iar dacă nouă celor din Biserica răsăritului multă vreme ni-a răsărit soarele cultural din apus, trebue ca toţi într'un gând şi cu o inimă să ne angajăm în serviciul regenerării Bisericii noastre, al acelui proces de regenerare, ce acum ne stă deja în prag".

Grija cu care stabilea amănuntele împreunate cu realizarea acestui gând temerar, desvălueşte pe organizatorul iscusit al atâtor acţiuni durabile cari îi împodobesc astăzi arhipăstoria.

Apelul a avut un răsunet impresionant. Presa românească l-a reprodus[2] şi comentat cu elogii, [3] iar Societăţile

---

[1] Textul lui în *Revista Teologică* XX, 1930 p. 19—23.

[2] *Cronica* (Bucureşti) nr. din 12 III 1904; *Tribuna* (Arad) nr. de Paşti 1904.

[3] In *Tribuna* dela Arad (nr. 91 din 11/24 Maiu 1904), atunci cea mai bună gazetă din Ardeal, Dr. Gh. Ciuhandu a scris un articol amplu şi luminos în legătură cu apelul bunului său prieten Nicolae Bălan. Textul lui e reprodus în *„Revista Teologică"* XX, 1930, p. 23—29.

studenților teologi au anunțat cu entuziasm adeziunea lor totală la ideea înființării plănuitei reviste teologice.[1] Până și Sinodul nostru arhidiecezan s'a sesizat de „apelul diligentului nostru stipendist Nicolae Bălan dela Facultatea teologică din Cernăuți".[2] Cu toate acestea, ideea — de-o prometeică îndrăsneală — nu s'a putut înfăptui, din pricini lesne de 'nțeles. Stăpânitorii vremelnici ai Ardealului despicat în mod silnic din butucul compact al Românismului, aveau suficiente motive să se pună deacurmezișul acestei mobilizări a energiilor tineretului valah, cari sub streașina ocrotitoare a Bisericii strămoșești pregătiau un viitor mai bun oropsitului nostru norod, prăbușind Carpații peste fărădelegile împilatorilor. Dar ideea a rămas!... măreață și ispititoare, învălită în spuza sufletului zămislitorului ei, care știa să tacă și să aștepte.

In toamna anului 1905, a început strălucita sa carieră profesorală la Seminarul „Andreian" din Sibiu. Și cu ea, lupta pentru înfăptuirea măreţului gând dela Cernăuți, care n'a fost — n'a putut fi — dat uitării.

Biserica ortodoxă ardeleană străbătea atunci o zodie de „întârziere"[3] care contrasta atât de violent cu ritmul

---

[1] Studenții teologi din *București* au răspuns cei dintâi. Adeziunea lor, datată 21 Martie 1904, e iscălită de Stancu G. Brădișteanu, președinte și Petre Partenie (p.) secretar. Au urmat apoi: Societatea de lectură „Andreiu Şaguna" a studenților teologi din *Sibiu* la 25 Martie 1904, a căror adeziune e iscălită de Ilie Beleuță, președinte și Ștefan Mircan, notar; Societatea studenților dela Institutul teologic din *Arad*, la 2 Aprilie 1904, prin Aurel Papp și Societatea de lectură „Ioan Popasu" a studenților teologi din *Caransebeș*, la 20 Maiu (v.) 1904, prin Ioan Andreescu, vicepreședinte și Liviu Biro, notar. Răspunsurile au fost publicate de mine în articolul: *Inceputurile „Revistei Teologice". Câteva documente inedite.* „Revista Teologică" XXX, 1940, p. 81, urm.

[2] Vezi propunerea făcută de deputatul sinodal Prot. *Gregoriu Pletosu* în ședința din 7/20 Aprilie 1904. Textul ei, în „Telegraful Român" LII, 1904, nr. 39 („Revistă teologică").

[3] Această expresie cruțătoare e a Profesorului Nicolae Bălan. Indrumăm pe cititori la articolul scris de dânsul cu prilejul alegerii Păr. Dr. Elie Miron Cristea ca Episcop al Caransebeșului („Revista Teologică" IV, 1910, p. 229—232). Articolul, care a făcut o adâncă impresie asupra preoțimii noastre, oferă cea mai completă și mai reală apreciere a stărilor din Biserica ardeleană de după epoca lui Șaguna.

vioi al vremurilor şaguniene. Opera marelui adormit dela Răşinari nu răsbea la drepturile şi la consideraţia ce i se cuveneau. Fără a schimba formele în cari Şaguna a canalizat viaţa integrală a Bisericii noastre, urmaşii lui nu s'au îngrijit îndeajuns să asigure acestei vieţi un nivel de înaltă spiritualitate. Pe scurt, creatorul nu-şi dobândise încă interpretul fidel şi plinitorul neînfricat al operei sale. Aveam bisericani destui; sfintele lăcaşuri erau pururea pline; clerul, sârguincios în îndeplinirea îndatoririlor sale liturgice, naţionale şi administrative; intelectualii, bucuroşi să contribue în sinoade la bunul mers al Bisericii. Aveam destulă credinţă. Ne lipsea însă tuturor, începând din cancelariile consistoriale şi până'n satele pitite în văgăunile munţilor, credinţa luminată, viaţa religioasă de adâncimi sufleteşti abisale. Idealurile evanghelice nu apucau să răsbească dincolo de îndătinatele cetanii liturgice. Viaţa obştească era văduvită de puterea lor taumaturgică, fără a fi înstrăinată de ele.

Profesorul Dr. Nicolae Bălan a sesizat aceste lipsuri. Mai 'nainte ca ele să devină scăderi catastrofale, el indică bărbăteşte remediile şi pledează pentru imediata lor aplicare. Şi cum tot binele şi tot răul care există în viaţa bisericească este în ultima analiză consecinţa imediată a posibilităţilor preoţimii care slujeşte Biserica, Profesorul Dr. Nicolae Bălan tinde să-l schimbe pe preot. Nu stă pe gânduri. Gândul presupune zăbavă şi zăbava nu-i totdeauna binevenită. Cu un curaj exemplar, neînfricatul dascăl de teologie dela Sibiu rosteşte profeticul cuvânt festiv, cu prilejul încheierii anului şcolar 1905—1906 al Seminarului „Andreian", care-i va fi pus pe gânduri pe mulţi, dar care nu e mai puţin adevărat că constitue o piatră de hotar în orientarea preoţimii noastre. El pomeneşte mai puţin cuvântul de „preot", fiindcă preoţi conştiincioşi în săvârşirea sfintelor ierurgii aveam destui, *accentuând* în schimb, cu vădită intenţie, *funcţia apostolească de luminători ai poporului* pe care trebue s'o îndeplinească slujitorii altarelor. Afară, în vâltoarea vieţii, cu dogoarea Evangheliei lui Hristos în suflete şi pe buze — iată chemarea preoţimii noastre:

„Pe Voi, iubiţi elevi, vă aşteaptă această grea şi îndoită sarcină a misiunii religioase şi culturale în acelaşi timp în mijlocul poporului: pe Voi cei-ce ca preoţi la rândul vostru nu veţi putea să vă restrângeţi numai la funcţiunile sfinte, ci veţi trebui să purtaţi crucea'n frunte şi **pe terenul cultural,** *şi pe Voi, viitori învăţători, cari ajunşi în serviciul şcoalei confesionale aveţi misiunea nu numai de a instrui, ci şi de a educa: de a pune temelia caracterului religios-moral al fiecărui elev ca individ şi prin totalitatea acestora de a determina pe decenii înainte modul de gândire al poporului, soarta credinţii religioase-bisericeşti şi a culturii neamului nostru.*

Să fiţi, fiecare din Voi, apostolii progresului în credinţă și *în cultură, în credinţă prin cultură şi în cultură sfinţită prin darul credinţei!*

Acesta e idealul, de care ne călăuzim noi dascălii Voştrii;.... în nădejdea realizării acestui ideal arăm ţarina sufletelor Voastre tinere, neprihănite şi aperceptibile şi trierăm gândurile voastre îndreptându-le zborul spre regiunile senine ale culturii împletite cu credinţa".[1]

Un întreg program!... magnific program.

Dacă ar fi fost îmbrățișat cu căldura cu care se întâmpină marile revelații!...

Dar ce zic? Cu excepția autorității bisericești constituite — refractară, sau în cel mai bun caz zăbavnică, față de orice încercare de reînoire oridecâteori în fruntea ei se află conducători incapabili să vadă lucrurile altfel decât prin ochelarii diverselor comisii și senate și să ia hotărâri peste capetele și încetineala lor profesională — cuvintele Profesorului Dr. Nicolae Bălan n'au căzut în pământ sterp și nici n'au răsunat în pustiu. Tineretul, pentru care au fost articulate și față de care încrederea sa a fost și a rămas nesdruncinată, le-a priceput și le-a pus la inimă. Și cum glasul de arhanghel nu poate fi înlănțuit oricare ar fi ecoul pe care l-ar avea, Profesorul Dr. Nicolae Bălan continuă să are și să samene, cu nădejdea celui ce ştie că la seceriş va culege roade îmbelşugate.

---

[1] Textul lui în *„Telegraful Român"* LIV, 1906 nr. 66. Fragmente în *„Revista Teologică"* I, 1907 p. 111—112.

La *1 Ianuarie 1907*, împreună cu câțiva prieteni înțelegători și devotați, întemeiază *organul pentru știința și viața bisericească* **Revista Teologică**. Gândul înflorit în inima studentului teolog de odinioară s'a isbândit, în condițiuni mult superioare îngăduinței împrejurărilor. Pornită la drum pentru trebuințele clerului ortodox ardelean, ea se limita numai *„cu vorba"* — cum spune semnificativul cuvânt inaugural[1] — la stările de dincoace de munți. Sufletul ei, năzuițele ei, încălecau vulturește zidul despărțitor de frați, ca și când nici nu i-ar fi stat zăgaz în drum Carpații.

Colaboratori și cititori distinși și numeroși din „Țară"[2] își dădeau întâlnire în aria ei, pecetluind odată mai mult frăția românească pe care n'au putut-o înfricoșa toate spânzurătorile și temnițele ungurești.

Pentru preoțimea ardeleană, „Revista Teologică" a fost instrumentul cel mai potrivit în vederea realizării idealului renașterii Bisericii noastre prin cultură teologică, pe care Profesorul Dr. Nicolae Bălan i-l flutura pe dinaintea ochilor sufletești ca pe-o ispită irezistibilă, cu căldură cuceritoare de apostol, dela înălțimea catedrei Seminarului „Andreian". Revista este sinteza cărților, așa cum cărțile sunt sinteza culturii. Unde nu răsbat cărțile — și acesta era cazul pentru satele noastre — răsbește revista. Profesorul Dr. Nicolae Bălan i-a oferit preoțimii noastre această unealtă, cu nețărmurită dragoste. Sentimentele cu cari a întâmpinat-o clerul tânăr îndeosebi, n'au rămas mai prejos.[3] El și-a dat seama, cu simțul negreșelnic al sufletelor tinere — cari sunt totdeauna încrezătoare și generoase — că aici e vorba de ceva mult mai important decât ar fi putut părea la prima vedere: prestigiul Bisericii și nedeslipit de el prestigiul clerului, trebuiau sporite; formele de organizare bisericească

---

[1] Vezi *„Revista Teologică"* I, 1907, p. 1.

[2] I. P. C. Arhim. Dr. Iuliu Scriban, Prof. univ. Dr. Nicolae Dobrescu; mai târziu Prof. univ. Dr. Ioan Mihălcescu ș. a.

[3] Pe colecțiile revistei, de cari se servește actualul redactor al ei, începând dela 1 Ianuarie 1907, e iscălit „I. M. stud. teolog curs... (cutare)". Proprietarul lor îmi spunea că nu avea colegi cari să nu fi abonat-o de bună voie încă de pe băncile Seminarului „Andreian".

şaguniană trebuiau umplute cu un duh de viaţă nouă, activă, dinamică, cu o pulsaţie nestăpânită şi alimentată statornic din Evanghelia mântuirii neamurilor.

Lucrurile mergeau neted înlăuntrul Bisericii. Autorităţile bisericeşti n'au împiedecat apariţia „Revistei Teologice", dar nici nu s'au întrecut întru sprijinirea ascensiunii ei. In schimb, dinafara clerului, s'a auzit un glas opoziţionist care a stârnit apoi una din cele mai răsunătoare şi mai folositoare polemici.

Tâmpla înfierbântată a pururea regretatului nostru poet Octavian Goga, nu se putea împăca deloc cu concepţia revoluţionară pe care o avea Profesorul Dr. Nicolae Bălan despre preot şi despre chemarea lui în mijlocul poporului nostru. Opoziţia idealistă a lui Octavian Goga era condamnată la un eşec sigur. Iată dece! Goga a deschis focul asupra „Revistei Teologice" până ce aceasta nici nu apăruse.[1] Apoi discuta despre chemarea preoţimii noastre mânat de consideraţiuni nu tocmai conforme cu propăşirea Bisericii româneşti. El voia perpetuarea tipului de preot liturg, virtuos al molitvelnicului, naţionalist şi chiar economist, dar la nici un caz un preot cu ştiinţă teologică, un preot cult. Profesorul Dr. Nicolae Bălan i-a dovedit că acest tip de preot patriarhal, pentru care-şi mărturisea de altfel toată veneraţia, a dispărut aproape cu totul, locul lui fiind luat de un tip de tranziţie inconform cu vremurile evocate de Octavian Goga şi insuficient pentru cerinţele vremurilor noui. Cum vremurile s'au schimbat, înseamnă

---

[1] In revista „Luceafărul" 1906 nr. 21—24. Vezi răspunsul Profesorului *Bălan* în „Revista Teologică" I, 1907 p. 75—76. *Goga* revine în „Luceafărul" 1907 nr. 2—3 (art.: „Chemarea preoţimii noastre"), iar Prof. Bălan îi răspunde în *„Revista Teologică"* I, 1907 p. 109—121, (art.: „Probleme actuale pentru cultura preoţimii noastre. Cuvinte de înţelegere"). Vezi şi „Revista Teologică" II, 1908 p. 128—134 şi 236—240.

In apărarea „Revistei Teologice" scriu: Păr. Dr. *Gh. Ciuhandu* („Tribuna" 1907 nrii 22—25, 27 şi 28; „Revista Teologică" I, 1907, p. 165—168). — Prot. *Vasile Gan:* Răspuns „Luceafărului" („Telegraful Român" LV, 1907, nr. 6). — *Ion Crainic* (pseudonim pentru Dr. *Ioan Mateiu,* actualul rector al Academiei comerciale din Cluj): In jurul „Revistei Teologice" („Telegraful Român" LV, 1907 nrii 11 şi 12). — Prof. Dr. *Aurel Crăciunescu:* Revista Teologică („Gazeta Transilvaniei", reprod. „Telegraful Român" LV, 1907, nr. 15). — *Const. Dimian:* Lămurirea chemării preoţimii noastre („Telegraful Român" LV, 1907 nrii 28 şi 30).

că nu ne mai putem întoarce la preotul de altă dată şi nici nu ne putem bizui pe preotul de tranziţie pe care-l avem. Prin urmare, la vremuri noui ne trebuesc oameni noui şi **„pretindem respect pentru ştiinţa teologică“**,[1] deorece numai aceasta ne poate făuri apostolii de cari avem nevoie.

Din lupta care s'a încins între aceşti doi luceferi ai Ardealului antebelic, *a ieşit biruitor cel care avea dreptate.* Au trecut ani. Firea impetuoasă a lui Octavian Goga mai răbufnea din când în când, până ce Profesorul Nicolae Bălan a avut bucuria de a-l vedea pe „penitentul“ său[2] — pe care n'a încetat să-l stimeze şi să-l preţuiască — prăbuşit „pe drumul Damascului“,[3] nu ca un învins, ci ca un *convins.* Războiul şi anii de consolidare cari au urmat întregirii României, i-au făcut să se întâlnească pe aceşti străluciţi rivali de altă dată, în aria luptelor pentru triumful integral al ideii creştine şi naţionale.[4] Cine citeşte articolele încrucişate în toiul acelei dispute, se poate convinge că Profesorul Bălan nu s'a îndoit o clipă că o inteligenţă scânteitoare ca cea a neuitatului cântăreţ al pătimirii noastre nu poate ajunge decât la concluzia la care a ajuns — adică la credinţă.

Intre timp, lucrul bun mergea înainte, cu paşi victorioşi. Câţiva ani după înfiinţare, „Revista Teologică“ îşi lărgeşte câmpul de activitate cu **Biblioteca Bunului Păstor,** intemeiată în *1911,* care avea menirea de a ajutora preoţimea noastră, prin publicarea de lucrări potrivite, întru îndeplinirea îndatoririlor ei pastorale.

Pe lângă partea pur ştiinţifică şi pe lângă copioasele îndrumări pastorale, „Revista Teologică“ ia atitudine răspicată faţă de toate chestiunile cari interesează bunul mers al vieţii noastre bisericeşti, antrenând la discuţii şi la faptă

---

[1] *„Revista Teologică“* I, 1907 p. 119.

[2] Vezi articolele „Penitentul meu“ şi „Un epilog“, în *„Revista Teologică“* VI, 1912 p. 324—325 şi 244 (precum şi p. 497—512).

[3] Vezi articolul cu acest nume în *„Revista Teologică“* V, 1911 p. 247.

[4] Vezi cuvântarea rostită de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae la 6 Martie 1932, cu prilejul sărbătoririi lui Octavian Goga. *„Telegraful Român“* LXXX, 1932 nr. 21—22.

pe preoţii noştri şi dând soluţii inteligente oridecâteori era cazul. Dacă în fruntea gânditorilor cari îi însufleţeau paginile, răscolind şi desluşind probleme şi indicând mijloace pentru înfăptuirea lor, se afla tocmai Profesorul Dr. Nicolae Bălan, faptul e cât se poate de firesc. Inteligenţa sa vioaie, pregătirea sa serioasă, marea-i putere de muncă şi mai cu seamă caracterul său ferm, îl indicau din capul locului pentru situaţia de *înaintestătător*.

Dar şi pentru misiunea de *înaintemergător al renaşterii noastre bisericeşti.*

Intr'adevăr, toate îmbunătăţirile aduse vieţii noastre bisericeşti în ultimele decenii — şi cari ne par astăzi atât de fireşti — au fost anticipate demult şi cerute insistent de Profesorul Dr. Nicolae Bălan. Inşirăm câteva!

Incă din 1907, Profesorul Bălan îşi arăta nemulţumirea faţă de creşterea ce se dădea viitorilor preoţi în institutele noastre teologice. „La trei paşi de Consistor" — îi spunea un prieten al său — „am primit cea mai slabă catehizaţie".[1] Studenţii teologi erau instruiţi mulţumitor. Profesorul Bălan şi-a dat seama că nu instrucţia singură este esenţialul în pregătirea viitorilor preoţi, ci împreunată cu educaţia făcută în cadrul lecţiilor şi înafara lor, adică „cu timp şi fără timp". Pentru diregerea acestei lacune, propunea *„să se reformeze din temelii întreaga organizaţie a Seminarului nostru „Andreian", sporindu-i cursurile dela trei la patru ani şi întocmind viaţa de internat a studenţilor conform cu învăţăturile ce li se propun".*[2] Numai în chipul acesta vom putea creia adevăraţii luminători, înzestraţi cu podoaba convingerii religioase practice, ale căror fapte văzându-le norodul să preamărească pe Tatăl cel din ceruri. Numai în chipul acesta vom isbuti să ne veselim pe păstoria unui preot care *„deodată cu credinţa neclintită în veşnicia adevărului dumnezeesc — să creadă şi în trăinicia neamului nostru românesc"*. Cine citeşte astăzi rândurile de-o cuceritoare convingere prin cari Profesorul Bălan milita pentru deasa mărturisire a preoţilor,[3] va simţi alergându-i gândul

[1] Amănunte în *„Revista Teologică"* I, 1907 p. 114—115.
[2] *„Revista Teologică"* II, 1908, p. 173.
[3] Vezi *„Revista Teologică"* V, 1911, p. 470—475.

la cuvântul Evangheliei care zice: „Doftore vindecă-te pe tine însuţi" (Luca 4, 23).

Lipsurile religioase ale *intelectualilor* noştri mireni, au format obiectul unei atenţiuni speciale din partea clarvăzătorului profesor de Teologie. Articolele scrise în această chestiune, soluţiile indicate de dânsul pentru fortificarea convingerilor religioase ale intelectualilor mireni, ameninţaţi de seceta indiferentismului religios,[1] reprezintă adevărata şi unica temelie istorică a „Frăţiei Ortodoxe Române".

Necesitatea creării unei *literaturi de propagandă religioasă* a fost demonstrată de Profesorul Bălan, cu argumente optime, în scopul înduhovnicirii vieţii intelectuale şi a poporului nostru de rând.

La *înfiinţarea caselor culturale* s'a gândit şi a militat în acest scop cu mult înainte de înfiriparea acestor vetre de lumină ale satelor noastre.[2]

Odată cu isbucnirea războiului trecut, Profesorul Nicolae Bălan pledează pentru acomodarea activităţii pastorale a preoţimii noastre la împrejurările schimbate. Personal, se dedică unei acţiuni neînfricate de însufleţire a conştiinţei naţionale.

Odată cu sfârşitul anului 1916, „Revista Teologică" — biruită de greul vremilor tot mai tulburi şi de lipsurile cu cari lupta demult — şi-a sistat apariţia, dupăce luase drumul refugiului la Oradea-Mare, unde se strămutase şi Seminarul „Andreian". Cele din urmă flori ale primului ei deceniu de viaţă[3] s'au scuturat acolo, — departe de Sibiul care fusese martorul numeroaselor ei biruinţe.

Numai cine cunoaşte capitalul de vrere entuziastă care a fost aşezat la temelia ei — şi sunt mulţi ceice-l cunosc — îşi poate da seama cât de dureroasă trebue să fi fost despărţirea ziditorului de amvonul pe care l-a făcut să răsune cu atâta putere şi cu atâta folos zece ani de zile. Tristeţa momentului n'o îndulcea decât gândul tare ca o

[1] Vezi *„Revista Teologică"* I, 1907 p. 113 şi V, 1911 p. 20—23.

[2] *„Revista Teologică"* VII, 1913 p. 6.

[3] Nrii. 13—20 din 1916, apăruţi într'un singur fascicol.

nădejde că despărțirea aceasta avea să fie *trecătoare și drumul întoarcerii întru ale sale, triumfal.*

Anul 1917 se scurge'n nevoile inerente vremurilor de urgie. Biserica noastră suferea îndeosebi din pricina lor. Și maicuseamă din pricina cârmuitorilor ei. Mitropolitul Ioan Mețianu murise în 1916. Locul lui îl luase vicarul dela Oradea, părintele Vasile Mangra, care după o tinerețã pusă în slujba intereselor naționale românești, sfârșise atât de lamentabil alăturea de dușmanii noștri de veacuri. Prețul trădării lui — „tăierul de linte" — fusese tocmai scaunul mitropolitan. Noul vlădică lua frânele Mitropoliei noastre *împotriva* tuturor bunilor Români. Orice protest era nu numai de prisos, ci și primejdios. Profesorul Bălan însă, și alți câțiva naționaliști neînfricați, protestează, așa cum știau, așa cum se putea.[1] Conflictul cu vlădicul *impus* Românilor ortodocși de stăpânitorii vremelnici ai Ardealului, ajutați de câțiva fricoși și de vânduți, era inevitabil.

La *1 Ianuarie 1918,* Profesorul Dr. Nicolae Bălan, împreună cu catehetul Dr. Ion Broșu și cu Profesorul seminarial Dr. Silviu Dragomir, înființează foaia săptămânală **„Gazeta Poporului"**. Linia de conduită politică — vizibil naționalistă — a acestei foi nu putea fi pe placul ungurilor. Uneltele lor — în frunte cu Vasile Mangra — se sesizează și intervin.

La 3/16 Ianuarie 1918, Vasile Mangra, cu o grabă suspectă, dă un ordin — scris în întregime de mâna lui[2]

---

[1] Vezi „Revista Teologică" X, 1916 p. 165.

[2] Acest document — reprodus în parte în „Gazeta Poporului" II, 1919 nr. 2 — îl redăm după originalul care se află în arhiva Consiliului arhiepiscopesc (nr. 341/1918 Bis.) din Sibiul. Iată-l!

„După-ce în urma nefericitului răsboiu cu care România s'a ridicat în contra monarhiei și patriei noastre o parte considerabilă a preoților și învățătorilor noștri din comitatele mărginașe s'a alăturat dușmanului părăsindu-și posturile lor, această opoziție regretabilă, în cercurile diriguitoare ale patriei noastre s'a comentat și calificat ca crima trădarei de patrie provocată de lipsa spiritului și educațiunei patriotice în școalele noastre.

Pentru aceea înaltul guvern al țării s'a vezut îndemnat a lua mesuri escepționale pentru cultivarea și întărirea spiritului și simțului patriotic prin o controlă peste măsură severă a institutelor noastre pedagogice și prin statificarea școalelor noastre din comitatele mărginașe cu România.

— directorului seminarial şi asesorului referent pentru chestiunile şcolare, îndrumându-i să instruiască în termen de 8 zile cauza numiţilor profesori, citându-i şi ascultându-i „la protocol" asupra activităţii politice pe care o desfăşurau în cadrele „Gazetei Poporului". Acţiunea lor politică era judecată foarte neromâneşte. Cei trei profesori au dat declaraţiile cerute,[1] dar nu s'au lăsat intimidaţi de ameninţă-

---

Pentru a risipi bănuiala şi neîncrederea cercurilor conducătoare ale statului faţă cu patriotismul şi dinasticismul poporului român şi în deosebi a credincioşilor bisericii noastre, conducătorii fireşti ai poporului, de sus până jos, trebue să arete şi să dovedească prin toate actele şi atitudinea lor, publică şi privată, că lăpădând ori-ce animositate, idei şi aspiraţii centrifugale, din mintea şi inima lor, vor să conlucre şi să stăruiască cu sinceritate pe toată linia pentru înfăptuirea armoniei sufleteşti între cetăţenii patriei, şi închegarea lor în simţementul comun al iubirei de patrie.

Organ chemat şi îndreptăţit a supraveghea şi conlucra, în primul rênd, la înfăptuirea acestui ideal, cu părere de rău m'am informat că profesorii seminariului nostru Dr. Nicolae Bălan şi Dr. Silviu Dragomir împreună cu catehetul Dr. Ioan Broşu s'au angajat la o acţiune politică nu numai incompatibilă cu poziţia lor, dar şi foarte primejdioasă pentru institutul la care servesc, şi ale cărui interese datori sunt să le ocrotească, şi să le ferească de orice primejdie. Denşii adecă au întemeiat şi au pornit editarea unei foi politice sub titlul „Gazeta Poporului" cultivând şi propovăduind acelaşi spirit intransigent, care face imposibilă armonia, şi îi aduce în conivenţa dezertorilor şi trădătorilor de patrie, a căror păcate trebue acum să le espieze cei ce au remas credincioşi chemărei şi datoriei lor.

Hotărît a lua toate mesurile legale şi disciplinare pentru a împiedeca şi suprima ori-ce pornire care primejduieşte institutul seminarial, şi în general instituţiile noastre bisericeşti culturale, In. P. C. Ta (Prea On. DTa) vei asculta la protocol pre numiţii profesori, osebit pe fie-care (pre numitul catehet) asupra următoarelor:

1. Este adevărat că cu concursul Dtale s'a întemeiat şi se redactează foaia politică „Gazeta Poporului" în Sibiu?

2. Găseşti Dta că o astfel de activitate extraşcolară este compatibilă, mai ales în împrejurările de faţă cu poziţia de profesor seminarial (de catehet)?

Protocolul luat împreună cu raportul deslușitor al I. Pr. C. Tale (Pr. On. Dtale) îl vei înainta consistorului în timp de 8 zile.

Sibiu, la 3/16 Ianuarie 1918.

Vasilie, archiepiscop-mitropolit

[1] Prof. N. Bălan a dat următoarea declaraţie:

PROTOCOL luat în Nagyszeben (Sibiu) la 12/25 Ianuarie 1918 în cancelaria direcţiunii seminariale conform ordinului Inaltpreasfinţiei Sale Domnului arhiepiscop şi mitropolit din 3/16 Ianuarie 1918, Nr. 71.

Nr. 1. Prezentându-se profesorul Dr. Nicolae Bălan, i se pune întrebarea: „Este adevărat, că cu concursul D-Tale s'a întemeiat şi se redactează foaia politică „Gazeta

rile vlădicului Mangra, ci şi-au continuat colaborarea la foaie ca şi când nu s'ar fi întâmplat nimic.

„Gazeta Poporului" a apărut, în condiţiuni cari îi fac cinste, trei ani de zile.

Dupăce s'a prăbuşit monarhia austro-ungară, Profesorul Bălan se întâlneşte odată pe străzile Sibiului cu procurorul ungur care cenzura „Gazeta Poporului".

— De-acum încolo, puteţi scrie ce vreţi şi cum vreţi, Domnule Profesor — îi spuse magistratul maghiar. Profesorul Bălan îi răspunse:

— Mulţumesc domnule procuror, dar generozitatea dvoastră e tardivă.

Şi apoi îl linişti pe bietul om, care se temea să nu i se facă vreun rău de către Români.

După rotunjirea României, ajuns Mitropolit în Ţară nouă, porneşte la lucru cu însufleţire nouă. Opera culturală concepută în tinereţe, era în pragul împlinirii. Şi primul Mitropolit al Ardealului unit pe veci cu Ţara-Mamă, a împlinit-o cu metodă, cu energie, tenacitate şi cumpăt. Mobilizează preoţimea proaspăt constituită (1919) în Asociaţia clerului „Andreiu Şaguna" în congrese răsunătoare, dându-i directive şi dându-i însufleţire. Memorabile vor rămânea, pentru însemnătatea covârşitoare pe care au avut-o în înteţirea misiunii culturale a clerului nostru, *congresul biblic* din 30 Martie 1921 şi cel *catehetic* din 15 Noemvrie 1922. Amândouă reprezentau aluatul dospit al unor frământături antebelice. Pe de altă parte organizează primul *curs pastoral* pentru preoţii din arhi-

Poporului" în Sibiu?" — Este adevărat, că până acum am publicat sub numele meu în „Gazeta Poporului" două articole de cuprins religios.

Nr. 2. I-se pune întrebarea: „Găseşti D-Ta, că o astfel de activitate extraşcolară este compatibilă, mai ales în împrejurările de faţă, cu poziţia de profesor seminarial?" — Găsesc, că această activitate a mea este tot ce poate fi mai compatibil, între ori ce împrejurări, cu poziţia şi chemarea mea de profesor de teologie.

Pe urma acestui răspuns, aprecierile subiective, cuprinse în hârtia ce mi s'a cetit, în ce mă privesc pe mine, rămân cu desăvârşire fără obiect.

Constat, că răspunsul meu e corect şi exact luat la protocol, ceeace adeveresc cu subscrierea proprie.

Dr. Nicolae Bălan, profesor de teologie.

dieceză, deschis la 1 Februarie 1922, care reprezintă o nouă verigă în șiragul sforțărilor Arhipăstorului pentru înălțarea nivelului cultural și spiritual al ajutătorilor Săi.

„Pretindem respect pentru știință"! — spunea Profesorul Nicolae Bălan. Mitropolitul Ardealului, abia instalat în jețul arhieresc, ține să premeargă El însuși cu exemplu. In 19 Octomvrie 1920, întorcându-se dela alegerea Episcopului Roman Ciorogariu al Orăzii, poposește la Cluj și rostește la *Universitatea Daciei Superioare* o conferință vibrantă despre: *„Ideea creștină* și *formarea caracterului"*.

Școlilor Bisericii le acordă cinstea unei îndeaproape purtări de grije, care avea să dea cele mai bune rezultate. Sporește cursurile Seminarului „Andreian" la *patru ani,* ridicând această veche instituție de învățătură și educație ortodoxă la rangul de *Academie teologică* (1924), cu program egal celui al Facultăților de Teologie și cu profesori temeinic pregătiți pentru îndoita lor misiune de cărturari și educatori.

Aceeași grije o poartă față de *Școala normală „Andreiu Șaguna"* din Sibiu și de *liceele ortodoxe „Andreiu Șaguna" din Brașov și „Avram Iancu" din Brad.* In 4 Iulie 1923 prezidează primul examen de bacalaureat al celui din urmă.

Pentru îndeplinirea operei culturale plănuite încă de profesorul de teologie dinainte de războiu, Mitropolitul Ardealului se îngrijește din vreme de selecționarea și *formarea elementelor capabile* să-l secondeze cu succes în ducerea ei la bun sfârșit. Ca nimeni altul dintre chiriarhii noștri, cheltuește bani și suflet cu șiruri întregi de tineri buni, pe care-i susține la școlile înalte din țară și străinătate. Numărul lor astăzi e impresionant, iar activitatea pe care o desfășoară în funcțiunile în cari au fost rânduiți, e cel puțin satisfăcătoare. Dacă roadele silințelor lor devotate fac astăzi cinste Bisericii noastre, meritul e întreg al luminatului Ierarh care-i îndrumează și încurajază în toată bună vremea și care știe să se bucure ca puțini alții de succesele lor.

Paralel cu pregătirea ostenitorilor pentru cultură, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a agonisit mijloacele necesare studiului și a creat posibilități de valorificare, de circulație

largă a ideilor emanate de şcoala care face cunună neveştejită în jurul căpeteniei ei. **Biblioteca mitropolitană** trebue amintită în această privinţă la loc de frunte. Intemeiată şi înzestrată de I. P. Sf. Sa cu aproape 20.000 de volume — între cari şi preţioasa colecţie a scrierilor sf. Părinţi şi scriitori bisericeşti cunoscută îndeobşte sub numele de Patrologia *Migne* — Biblioteca mitropolitană din Sibiu a ajuns deja în situaţia de-a putea satisface râvna ştiinţifică a vizitatorilor ei. I. P. Sf. Mitropolit Nicolae se îngrijeşte personal şi neîntrerupt de procurarea cărţilor cari îi înmulţesc zi de zi inventarul.

Alăturea de ea, luminatul Ierarh a creiat o întreagă serie de publicaţii periodice, pentru toate stările şi pentru toate vârstele.

„Revista Teologică" continuă să apară în cele mai bune condiţiuni, şi auxiliarul ei, „Biblioteca Bunului Păstor", tot aşa.

In 1922 întemeiază foaia religioasă pentru popor **Lumina Satelor**, căreia avea să i se adauge mai târziu (1930) suplimentul „*Oastea Domnului*".

Nici intelectualii mireni n'au fost daţi uitării. Pentru popularizarea problemelor de cultură religioasă în obştea acestora, Profesorul *Nicolae Colan* — astăzi P. Sf. Episcop Nicolae al Vadului, Feleacului şi Clujului — întemeiază cu binecuvântarea I. P. Sf. Mitropolit Nicolae şi în cadrele „Revistei Teologice", al cărei iscusit director era, publicaţia periodică **Problemele Vremii** (1929) şi apoi (1934), neîntrecuta revistă de familie **Viaţa Ilustrată**, astăzi mutată la Cluj.

Tot pentru trebuinţele poporului nostru dreptcredincios, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae întemeiază colecţia **Popasuri Duhovniceşti** (1935) şi apoi biblioteca populară de luptă antisectară şi de întărire a dreptei credinţe **Veniţi la Hristos** (1938).

Culminaţia operei culturale săvârşită de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, o reprezintă fără îndoială colecţiile ştiinţifice **Seria Didactică** şi **Seria Teologică**, pornite la drum prima la Sf. Gheorghe 1933, iar cealaltă la 12 Iunie 1933. In luminoasa prefaţă cu care a inaugurat

„Seria Teologică", I. P. Sf. Sa scrie cu satisfacția omului care-și dă seama că timpul, dreptul judecător, a confirmat claritatea prevederilor Sale:

„Numărul și pregătirea științifică a scriitorilor în domeniul teologiei, ca și izvoarele de cercetare și mijloacele de investigație, au sporit simțitor — și probleme atrăgătoare, în legătură cu frământările vremii și altele cari se ridică deasupra lor, cheamă la întrecere forțele tinere. Intr'adevăr, astăzi avem puteri de muncă, avem mijloace de muncă, avem teren de muncă — dar munca însași trebue încurajată și organizată, ca să-și reverse efectele ei binefăcătoare în valuri cât mai largi". Și apoi arată, în fraze succinte și limpezi, scopul acestei colecții.

Câtă distanță între 1907 și 1933... Ca dela gând la împlinire!

Lucrul bun continuă cu pași repezi și siguri. Publicațiile inițiate și patronate de I. P. Sf. Sa își înmulțesc comorile an de an, într'un ritm puțin obicinuit. Și cu ele, bibliotecile noastre parohiale, cultura clerului nostru, prestigiul cultural al Bisericii noastre pentru care primul Mitropolit al Ardealului întors „acasă" a luptat cu energie leonină și cu însuflețire de iluminat.

*

Vor trece ani!... Și istoriograful care va așterne pentru posteritate istoria primului Mitropolit al Ardealului unit pentru deapururi cu Patria-Mamă, va trebui să se descopere cu respect în fața operei Sale culturale, ale cărei dimensiuni el le va putea măsura altfel decât noi cei de azi, cari asistăm doar la desfășurarea — și nici decum la încheierea — ei. Verdictul lui nu va diferi mult de-al nostru. De asta suntem siguri, pentrucă Profesorul Bălan nu și-a schimbat concepția despre cultură nici când a devenit Mitropolitul Nicolae al Ardealului.

— *Eu tot profesor am rămas!* — îmi spunea odată. Și așa și este. După truda zilei, împreunată cu rezolvirea atâtor chestiuni migăloase legate de înalta Sa funcțiune, după ascultarea atâtor dureri cari caută alinare în necontenitul dute-vino al audiențelor, luminatul Ierarh se refu-

giază în societatea cărților Sale dragi, cari îi întârzie adeseori pe genunchi până'n revărsatul zorilor. Citește mult!... și îndeamnă pe toți colaboratorii Săi să facă la fel.

— *Nu te lăsa de carte, ca să nu se lase nici ea de tine!* — iată sfatul pe care ți-l dă cu cea mai curată bunăvoință.

Intr'aceasta zace secretul prospețimii și noutății pe care o prezintă toate manifestările publice ale I. P. Sf. Sale. A pornit dela carte și a purces tot înainte, cu cartea alăturea.

Doamne, Doamne, Tu ai zis că după roadele lor îi vom cunoaște (cf. Mateiu 7, 16) pe ceice drept îndreptează cuvântul adevărului.

III

O încercare de inventariere a *scrierilor* I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului va trebui să îmbrățișeze nu numai scrierile *proprii*, ci și pe cele *patronate*. Contribuția I. P. Sf. Sale la apariția celor din urmă, el mult mai însemnată decât s'ar putea bănui. Să spunem că înaltul Ierarh controlează și corectează personal lucrările ce apar în harnica noastră tiparniță arhidiecezană?

I. SCRIERI PROPRII

1. PERIODICE

1 — REVISTA TEOLOGICĂ. Organ pentru știința și viața bisericească. Intemeiată în 1907. 30 volume.

Revista apare lunar. In anii 1911—16 a apărut de două ori pe lună, iar în anii 1917—1920 și-a sistat apariția din cauza răsboiului mondial. Reapărând la 1 Ianuarie 1921, întemeietorul ei, ajuns Mitropolit al Ardealului, îi acordă înaltul Său patronaj, îngrijindu-se îndeaproape de bunul ei mers. In cei XXX ani de apariție regulată, conducerea ei a fost asigurată de următorii redactori:
Prof. Dr. *Nicolae Bălan* (1907—1916; ajutat în 1914—1915 de Prof. Dr. *Silviu Dragomir)*
Preot *Pompei Morușca* (1921—1922)
Prof. *Nicolae Colan* (1923—1936)
Prof. Dr. *Grigorie T. Marcu* (1936—azi)

2 — BIBLIOTECA BUNULUI PĂSTOR. Intemeiată în 1911. 19 volume.

3 — GAZETA POPORULUI. Foaie săptămânală politică-culturală, întemeiată în 1918 de: Dr. Nicolae Bălan, Dr. Ion Broşu şi Dr. Silviu Dragomir. 3 volume.

4 — ACTELE primului congres al preoţimei din Mitropolia românilor ortodocşi din Ardeal, Bănat, Crişana şi Maramurăş, ţinut în Sibiu, în zilele de 6/19—8/21 Martie 1919 („Analele Asociaţiei „Andreiu Şaguna" a clerului Mitropoliei ortodoxe române din Ardeal, Bănat, Crişana şi Maramurăş" vol. I). Sibiu, Tipografia „Carpaţi" 1919, p. 140.

5 — LUMINA SATELOR. Foaie religioasă pentru popor, întemeiată în 1922. 19 volume.

6 — OASTEA DOMNULUI. Supliment religios la „Lumina Satelor". Foaie săptămânală pusă în slujba mântuirii sufletelor prin Hristos şi Biserica Sa. Organ de propagandă religioasă al societăţii misionare ortodoxe „Oastea Domnului", întemeiată în 1930. 11 volume.

7 — SERIA DIDACTICĂ. Intemeiată în 1933. 9 volume.
Colecţie de lucrări ştiinţifice pentru fundamentarea şi răspândirea ideilor educative pozitive. Pentru şcoala creştină ortodoxă, ea e tot atâta cât „Seria Teologică" pentru Biserica ortodoxă.

8 — SERIA TEOLOGICĂ. Intemeiată în 1933. 17 volume.
Colecţie de lucrări ştiinţifice pentru desvăluirea şi răspândirea comorilor Ortodoxiei in sânul preoţimii şi al intelectualilor noştri mireni şi pentru examinarea sine ira a poziţiilor doctrinelor şi opiniunilor deosebitoare ale celorlalte confesiuni, cu deosebire ale celorce s'au apropiat de noi cu intenţiuni de cucerire a sufletelor (Vezi Prefaţa I. P. Sf. Mitropolit Nicolae din fruntea vol. I al colecţiei).

9 — POPASURI DUHOVNICEŞTI. Intemeiată în 1935. 20 volume.
Bibliotecă populară cu caracter religios-educativ, accesibilă învăţaţilor şi neînvăţaţilor.

10 — VENIŢI LA HRISTOS. Intemeiată în 1938. 10 volume.
Bibliotecă populară de întărire a dreptei credinţe şi de luptă antisectară, scrisă pe 'nţelesul tuturor.

2. STUDII ŞI ARTICOLE

1903

11 — Figura şi chipul Mântuitorului. TR[1] LI, 1903 nrii 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102.

---

[1] *Prescurtări:*

AAC — Analele (Actele) Asociaţiei „Andreiu Şaguna" a Clerului din Mitropolia Ardealului

12 — Biserica „Mirăuților". TR LI, 1903 nrii 133 și 134

1906

13 — Problema religioasă în timpul de azi. In: XXII Anuariu al Institutului pedagogic-teologic al archidiecesei ortodoxe române transilvane în Sibiu pe anul școlariu 1905/6. Sibiu 1906 p. 2—52 (și'n extras).

14 — Biruința creștinismului în lumea veche. TR LIV, 1906 nrii 29, 30 și 31

15 — Curentele anticreștine. TR LIV, 1906 nrii 65. 66. 68 și 70

1907

16 — Cătră cetitori! (articol inaugural, în colaborare). RT I, 1907, p. 1—5

17 — Universalitatea religiunii. RT I, 1907 p. 5—12

18 — Religiunea primordială și originea religiunii. RT I, 1907 p. 42—50 89—95. 177—182. 217—225

19 — Răspuns. RT I, 1907 p. 75—76

20 — Probleme actuale pentru cultura preoțimii noastre. Cuvinte de înțelegere. RT I, 1907 p. 109—121 și VI, 1912 p. 497—512.

21 — Salomea. Un cuvânt despre arta decadentă. RT I, 1907 p. 382—383

22 — Sf. Ioan Gură de aur. RT I, 1907 p. 389—403. — II, 1908 p. 19—28. 70—79. 113—118. 162—165 și 205—209

BBP — Biblioteca Bunului Păstor
FOR — Frăția Ortodoxă Română
GP — Gazeta Poporului
LS — Lumina Satelor
OD — Oastea Domnului
PCNB — Protocoalele Congresului Național Bisericesc
PD — Biblioteca „Popasuri Duhovnicești"
PSA — Protocoalele Sinodului Arhidiecezan
PVAE — Procesele Verbale ale Adunării Eparhiale
PrV — Biblioteca „Problemele Vremii"
RT — Revista Teologică
SD — Seria Didactică
ST — Seria Teologică
TR — Telegraful Român
VH — Biblioteca „Veniți la Hristos"
VI — Viața Ilustrată

1908

23 — Cătră cetitori. RT II, 1908 p. 1—2
24 — Un curent primejdios. RT II, 1908 p. 128—134
25 — Repeţirea examenului de cvalificaţie — înlocuită prin examene de concurs. RT II, 1908 p. 139—142
26 — Un patriarh ortodox despre biserica romano-catolică. RT II, 1908 p. 169—171
27 — Seminarul Andreian. RT II, 1908 p. 171—173.
28 — Morala faptelor. RT II, 1908 p. 236—240
29 — Fost-au primii creştini din Ierusalim — comunişti? RT II, 1908 p. 409—415

1909

30 — Cătră cetitori. RT III, 1909 p. 1
31 — Făptura descoperirea fiilor lui Dumnezeu aşteaptă. RT III, 1909 p. 2—9
32 — Arderea cadavrelor. RT III, 1909 p. 36—38
33 — Pacea lui Hristos. TR LVII, 1909 nr. 34—35
34 — Este religiunea o invenţie a preoţilor? RT III, 1909 p. 193—196
35 — Chestia unirii bisericilor. Răspuns la o broşură. RT III, 1909 p. 268—273. 314—333. 365—372. 469—481. — IV, 1910 p. 317—330. 366—370. 410—416. — VI, 1912 p. 374—378 (şi'n extras).
36 — Sus să avem inimile! RT III, 1909, p. 389—391

1910

37 — Caractere creştine. RT IV, 1910 p. 1—7
38 — Lămuriri. TR LVIII, 1910 nr. 9
39 — Chestiunea bisericească din România şi autonomia bisericii noastre. TR LVIII, 1910 nrii 12, 13, 14, 15, 16
40 — Există Dumnezeu? RT IV, 1910 p. 133—134
41 — Noul episcop al eparhiei Caransebeşului. P. S. S. Dr. Miron E. Cristea. RT IV, 1910 p. 229—232
42 — O încercare de a lămuri pe baza ştiinţelor naturale căderea omului în păcat (trad.). RT IV, 1910 p. 296—302
43 — Putere de sus (trad.). RT IV, 1910 p. 302—303
44 — „Văzură ochii mei mântuirea Ta". RT IV, 1910 p. 389—392

1911

45 — Mergem înainte! RT V, 1911 p. 1—4

46 — Educația religioasă a intelectualilor noștri. RT V, 1911 p. 20—22
47 — Literatură de propagandă religioasă. RT V, 1911 p. 33—36
48 — Armonia dintre religiune și știință. Ateiști inventați de Dr. C. Thiron. RT V, 1911 p. 161—171
49 — La biserică. RT V, 1911 p. 193—197
50 — Pe drumul Damascului. RT V, 1911 p. 247
51 — Dl N. Iorga și chestia bisericească. RT V, 1911 p. 289—298
52 — E obligată căsătoria pentru preoți? RT V, 1911 p. 303—306
53 — Centenarul Seminarului „Andreian". RT V, 1911 p. 386—399
54 — Mărturisirea preoților. RT V, 1911 p. 470—475
55 — Cine va fi Mitropolit-Primat în România? RT V, 1911 p. 475—479
56 — Reforma omului (din Almanahul scriitorilor dela noi). RT V, 1911 p. 535—536
57 — Avem noi loc pentru Hristos? (După episcopul Phillips Brooks). RT V, 1911 p. 571—579

1912

58 — Cu puteri nouă. RT VI, 1912 p. 1—2
59 — Un congres biblic românesc. RT VI, 1912 p. 41—50. 73—83. 138—145 (și'n extras)
60 — Ameliorarea dotațiunii clerului nostru. RT VI, 1912 p. 193—204. 457—461
61 — O părere cu privire la căsătoria a doua a preoților. RT VI, 1912 p. 267—269
62 — Biserica papistă și doctrina despre uciderea ereticilor. RT VI, 1912 p. 309—319
63 — Pentru onorații abonați. RT VI, 1912 p. 329—330
64 — Caragiale — om religios. RT VI, 1912 p. 348—351
65 — Să jertfim pentru Seminarul „Andreian". RT VI, 1912 p. 385—393
66 — Ameliorarea dotațiunii preoților noștri. RT VI, 1912 p. 457—461
67 — Centenarul preparandiei române ortodoxe din Arad. RT VI, 1912 p. 481—485
68 — Părerile lui Petru Maior despre infalibilitatea Papei. RT VI, 1912 p. 486—490
69 — Pe pământ pace. RT VI, 1912 p. 537—541

1913

70 — Să desgropăm comorile! RT VII, 1913 p. 1—13
71 — „Cvincvenalele". In ce situație ne găsim prin acordarea noului ajutor și ce trebue să facem? RT VII, 1913 p. 105—109

72 — Adevărat că a înviat! RT VII, 1913 p. 169—172
73 — In chestia organizării conferinţelor preoţeşti. O propunere şi o anchetă. RT VII, 1913 p. 245—247
74 — „Un păstor model". O nouă carte a lui Petrov în româneşte. RT VII, 1913 p. 310—315
75 — In faţa noilor tulburări bisericeşti din România (în colaborare cu Dr. Aurel Crăciunescu, Dr. Silviu Dragomir, Dr. Onisifor Ghibu, Dr. Ioan Lupaş şi Dr. Pavel Roşca). „Românul" nr. 244-1913 şi RT VII, 1913 p. 449—452
76 — Scepticismul religios. Studiu apologetic (după Dr. Franz Hettinger). In: XXIX Anuar al Institutului pedagogic-teologic al arhidiecezei ortod. române transilvane în Sibiu, pe anul şcolar 1912/1913. Sibiu 1913 p. 2—49 (şi'n extras)
77 — Atitudinea preotului faţă de problema socială (după Fr. W. Foerster). TR LXI, 1913 nrii 105, 106, 109, 112 şi 116
78 — In chestia „Micei Biblii". RT VII, 1913 p. 497—503. 570—578
79 — Dăm lămuriri. RT VII, 1913 p. 510—515
80 — Dăm lămuriri. RT VII, 1913 p. 583—585

1914

81 — Cu însufleţire nouă. RT VIII, 1914 p. 1—3
82 — A biruit dreptatea! In chestia „Micei Biblii". RT VIII, 1914 p. 97—99
83 — Cuvinte de actualitate (culegere). RT VIII, 1914 p. 313—315

1915

84 — „Multe feluri de chei". RT IX, 1915 p. 11—14
85 — Un jubileu rar. RT IX, 1915 p. 38—40
86 — Foloasele suferinţelor. RT IX, 1915 p. 41—44
87 — Două mentalităţi. RT IX, 1915 p. 59—63
88 — Ostaşi credincioşi în Noul Testament. RT IX, 1915 p. 137—146
89 — Societăţi pentru cultivarea raporturilor internaţionale şi a uniunii bisericeşti (după „Internationale Kirchliche Zeitschrift" 1915 nr. 2). RT IX, 1915 p. 150—156
90 — Religiune şi ştiinţă. RT IX, 1915 p. 201—206
91 — Al Domnului e pământul. RT IX, 1915 p. 297—300
92 — Pentru noi. RT IX, 1915 p. 320—323

1916

93 — Orfanii neamului. RT X, 1916 p. 44—49

94 — Solia dela mormânt. RT X, 1916 p. 109—111
95 — Alegerea de mitropolit (a lui Vasile Mangra). RT X, 1916 p. 165
96 — La lucrul nostru. RT X, 1916 p. 237—238

1918

97 — Pe pământ pace. GP I, 1918 nr. 1
98 — Orfelinatele. Un episcop — părinte al orfanilor. GP I, 1918 nr. 3
99 — Unde-i razimul nostru? GP I, 1918 nr. 6
100 — Ce sameni — aceea vei secera. GP I, 1918 nr. 8
101 — Meşteşugari şi neguţători. GP I, 1918 nr. 9
102 — De un lucru să ne temem: de păcat. GP I, 1918 nr. 10
103 — Invăţăminte din Sfânta Scriptură. GP I. 1918 nr. 11
104 — Mântuitorul GP I, 1918 nr. 13
105 — Mulţi şi sănătoşi. GP I, 1918 nr. 14
106 — Solia biruinţii. GP I, 1918 nr. 18
107 — Binefacerile muncii. GP I, 1918 nr. 19
108 — Sinodul din Caransebeş. GP I, 1918 nr. 21
109 — Părerea lui Şaguna despre comisar. GP I, 1918 nr. 22
110 — „Porniri greşite". GP I, 1918 nr. 23
111 — Sărbătoarea duhului şi a puterii. GP I, 1918 nr. 25
112 — Pentru „Telegraful Român". GP I, 1918 nr. 25
113 — Tot cei vechi. GP I, 1918 nr. 26
114 — Icoane din parlament. GP I, 1918 nr. 28
115 — Ce-i cu orfelinatul din Sibiu? GP I, 1918 nr. 32
116 — Scurţi la vedere. GP I, 1918 nr. 33
117 — Simţământul naţional. GP I, 1918 nr. 39
118 — † A murit Vasilie Mangra. GP I, 1918 nr. 42
119 — In faţa hotărîrei celei mari. GP I, 1918 nr. 45

1919

120 — Biserica noastră. GP II, 1919 nr. 2
121 — Avem patrie! GP II, 1919 nr. 3
122 — Marele sfat al profesorilor. GP II, 1919 nr. 5
123 — In tot răul e şi bine. GP II, 1919 nr. 5
124 — In casa noastră. (In colaborare cu Dr. I. Broşu şi Dr. S. Dragomir). GP II, 1919 nr. 7
125 — Ziua Invierii. GP II, 1919 nr. 16

1921

126 — La o nouă vieaţă. RT XI, 1921 p. 1—3

1922

127 — Binecuvântare arhierească. LS I, 1922 nr. 1

1923

128 — Pasteur — om credincios. RT XIII, 1923 p. 1—4

129 — Despre Şaguna (Cu prilejul împlinirii a 50 ani dela moartea lui). TR LXXI, 1923 nr. 51—53 şi RT XIII, 1923 p. 178

1930

130 — Cheia succesului în teologie (autograf). RT XX, 1930 p. 1

131 — Către iubiţii cetitori ai foii „Lumina Satelor". LS IX, 1930 nr. 1

132 — Cu Dumnezeu înainte! (Cu prilejul contopirii foilor „Lumina Satelor" şi „Libertatea"). LS IX, 1930 nr. 41. TR LXXVIII, 1930 nr. 73

1931

133 — Către iubiţii mei fii sufleteşti din „Oastea Domnului" şi către toţi cetitorii „Luminei Satelor". LS X, 1931 nr. 22

134 — Adevărata viaţă nu stă în mulţimea anilor. LS X, 1931 nr. 27

135 — Pavel Apostolul lui Iisus Hristos. Tablou biografic după Konrad Kirch (Col. „Problemele Vremii" nr. 2) Sibiu, Ed. „Revista Teologică" 1931, p. 60

1933

136 — Pentru neam. LS XII, 1933 nr. 51

137 — Din frământările vieţii politice. LS XII, 1933 nr. 51

1934

138 — „Tu urmează-mi mie". LS XIII, 1934 nr. 1

139 — Binecuvântare. Iubite domnule director (Scrisoarea adresată Prof. Nicolae Colan, cu prilejul apariţiei revistei „Viaţa Ilustrată"). VI I, 1934 nr. 1

140 — Pe linia tradiţiei. Biserica naţiunea. VI I, 1934 nr. 1

141 — Pe linia tradiţiei. Ortodoxie şi românism. VI I, 1934 nr. 2

142 — Recunoştinţa noastră (Cu prilejul punerii pietrei fundamentale a Şcoalei normale de băeţi „Andreiu Şaguna" din Sibiu). TR LXXXII, 1934, nr. 41

1935

143 — Cum am întemeiat „Revista Teologică". Amintiri. RT XXV, 1935 p. 1—4

144 — Către iubiţii cetitori a gazetelor „Lumina Satelor" şi „Oastea Domnului". LS XIV, 1935 nr. 2
145 — La picioarele Mântuitorului. LS XIV, 1935 nr. 16
146 — Binefacerile muncii. LS XIV, 1935 nr. 29

1936

147 — Un an nou — Un an bun — Un an fericit. LS XV, 1936 nr. 1
148 — Mergem înainte. RT XXVI, 1936 p. 233—235
149 — Bucuria cea mare. LS XV, 1936 nr. 51

1937

150 — Din pragul Anului Nou. LS XVI, 1937 nr. 1

3. CUVÂNTĂRI

1. Conferinţe

1907

151 — Religiune şi cultură. Conferinţă cetită cu ocaziunea adunării generale a „Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român" ce s'a ţinut în Bistriţa în 21 şi 22 Sept. 1907. RT I, 1907 p. 336—350

1928

152 — Hristos şi natura (Fragmente dintr'o conferinţă rostită în cadrele Asociaţiunii „Astra"). TR LXXVI, 1928 nr. 6

2. Cuvântări festive

1906

153 — Vorbire festivă, rostită cu ocazia încheierii anului şcolar la Seminarul „Andreian". TR LIV, 1906 nr. 66

1918

154 — Glas din Ardeal la serbările lui Mihai Viteazul dela Iaşi (8 Nov. 1918). Cuvântarea Profesorului Dr. Nicolae Bălan din Sibiu. GP I. 1918 nr. 50 şi Ion Rusu Abrudeanu: Patriarhul Miron Cristea, vol. I. Bucureşti 1929 p. 259—261

1920

155 — Cuvântare rostită cu prilejul alegerii de Arhiepiscop şi Mitropolit (14/27 Februarie 1920). TR LXVIII, 1920 nr. 12. PCNB din 1920—21, Sibiu 1923 p. 145—148. GP III, 1920 nr. 9

156 — Cuvântare rostită cu prilejul investiturii (Bucureşti, Palatul Regal, 17 Iunie 1920). TR LXVIII, 1920 nr. 31

157 — Cuvântare rostită cu prilejul hirotonirii întru arhiereu şi instalării în scaunul de Arhiepiscop şi Mitropolit, la praznicul Rusaliilor (17/30 Maiu 1920) în biserica catedrală din Sibiu. TR LXVIII, 1920 nr. 55 şi LXXVIII, 1930 nr. 43—44. GP III, 1920 nr. 22

Aceste trei cuvântări au fost reproduse în o broşură

1921

158 — Cuvântare rostită cu prilejul hirotonirii întru arhiereu a arhimandritului Nicolae Ivan (21 Nov. 1921). TR LXIX, 1921 nr. 84

1922

159 — Cuvântare rostită cu prilejul încheierii anului, la Seminarul teologic „Andreian" (29 Iunie 1922). TR LXX, 1922 nr. 51

160 — Cuvântarea rostită la sfinţirea bisericii încoronării din Alba-Iulia, în ziua de 25 Sept. (8 Oct.) 1922. RT XII, 1922 p. 301—305

1923

161 — Cuvântare rostită la recepţia de Anul nou 1923. TR LXXI, 1923 nr. 3—4

162 — Cuvântare rostită la Şcoala politehnică din Timişoara (11 Nov. 1923), cu prilejul vizitei Suveranilor României în Banat. TR LXXI, 1923 nr. 90

1924

163 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1924. TR LXXII, 1924 nr. 3

164 — Avram Iancu, Regele munţilor. Cuvânt de pomenire (rostit la Ţebea cu prilejul serbărilor centenarului naşterii marelui nostru erou naţional). TR LXXII, 1924 nr. 60—61. RT XIV, 1924 p. 225—229. LS III, 1924 nr. 36

165 — Cuvântare rostită cu prilejul vizitării liceului ortodox român „Andreiu Şaguna" din Braşov (8 Dec. 1924). TR LXXII 1924, nr. 87—88

1925

166 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1925. TR LXXIII, 1925 nr. 3

167 — Cuvântare rostită cu prilejul hirotonirii întru Arhiereu a nou alesului Episcop al Aradului Dr. Grigorie Gh. Comşa (14 Iunie 1925) TR LXXIII, 1925 nr. 44

168 — Cuvântare rostită cu prilejul împlinirii a 75 ani dela înființarea liceului ortodox român „Andreiu Şaguna" (Braşov 28 Iunie 1925). TR LXXIII, 1925 nr. 48—49

1926

169 — Cuvântarea rostită cu prilejul recepției de anul nou 1926. TR LXXIV, 1926 nr. 3

170 — Cuvântare rostită la sfințirea clopotelor nouă ale catedralei din Sibiu (Duminecă 16 Maiu 1926). RT XVI, 1926 p. 153—155. TR LXXIV, 1926 nr. 39—40. LS V, 1926 nr. 22

171 — Cuvântare rostită cu prilejul sfințirii drapelelor şcolilor din Sibiu (21 Maiu 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 41

172 — Cuvântare rostită cu prilejul încheierii anului şcolar la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu (14 Iunie 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 46

173 — Cuvântare rostită cu prilejul desvelirii monumentului Şcoalei militare de Infanterie (Sibiu 1 Iulie 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 50—51

174 — Cuvântare rostită cu prilejul vizitației canonice făcute în Răşinari (12 Sept. 1926), împreună cu I. P. Sf. Mitropolit Vasile al Ascalonului. TR LXXIV, 1926 nr. 63—64

1927

175 — Cuvântare rostită la recepția de Anul nou 1927. TR LXXV, 1927 nr. 3

1928

176 — Cuvântări rostite la recepția de Anul nou 1928. TR LXXVI, 1928 nr. 3

177 — Cuvântare rostită cu prilejul primirii sărbătoreşti a I. P. Sf. Sale, în gara Sibiu, după votarea Legii Cultelor. TR LXXVI, 1928 nr. 28—29

178 — Cuvântare rostită cu prilejul sfințirii Schitului dela Păltiniş şi a inaugurării sanatorului (6 Aug. 1928). TR LXXVI, 1928 nr. 59. RT XVIII, 1928 p. 273—275

179 — Cuvântare rostită la inaugurarea liceului „Aurel Vlaicu" din Orăştie (9 Oct. 1928). TR LXXVI, 1928 nr. 73

1929

180 — Cuvântare rostită cu prilejul manifestației ce a făcut-o publicul sibian în onoarea I. P. Sf. Sale, în gara Sibiu (31 Maiu

1929), după ratificarea Concordatului cu Vaticanul. TR LXXVII, 1929 nr. 40

181 — Cuvântare rostită la Congresul profesorilor de istorie (Sibiu 7 Iunie 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 43

182 — Cuvântare rostită la încheierea anului şcolar la Academia teologică „Andreiană" (9 Iunie 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 43

183 — Cuvântare rostită cu prilejul sfinţirii mausoleului dela Odorhei. TR LXXVII, 1929 nr. 53

184 — Cuvântare rostită cu prilejul manifestaţiei din preseara zilei onomastice a I. P. Sf. Sale (5 Dec. 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 87—88

185 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Sf. Nicolae (6 Dec. 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 87—88

1930

186 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1930. TR LXXVIII, 1930 nr. 3—4

187 — Cuvântare rostită în Catedrala mitropolitană din Sibiu, la Rusalii 1930, cu prilejul împlinirii primului deceniu de arhipăstorire. TR LXXVIII, 1930 nr. 45—46

188 — Cuvântare rostită la deschiderea Adunării generale a „Astrei" (Caransebeş 13 Nov. 1930). TR LXXVIII, 1930 nr. 83—84

189 — Cuvântare rostită cu prilejul manifestaţiei făcute I. P. Sf. Sale în preseara sf. Nicolae (5 Dec. 1930). TR LXXVIII, 1930 nr. 89—90

190 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de sf. Nicolae 1930. TR LXXVIII, 1930 nr. 89—90

1931

191 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1931. TR LXXIX, 1931 nr. 3

192 — Cuvântare rostită cu prilejul încheierii anului şcolar la Academia teologică „Andreiană" (14 Iunie 1931). TR LXXIX, 1931 nr. 46

1932

193 — Cuvântare rostită la recepţia de Anul nou 1932. TR LXXX, 1932 nr. 3—4

194 — Cuvântare rostită cu prilejul sărbătoririi lui Octavian Goga (Sibiu 6 Martie 1932). TR LXXX, 1932 nr. 21—22

195 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei deputaţilor eparhiali (28 Maiu 1932). TR LXXX, 1932 nr. 44—45

196 — Cuvântare rostită cu prilejul vizitei M. Sale Regelui Carol II la Catedrala din Sibiu (24 Iulie 1932). TR LXXX, 1932 nr. 54. LS XI, 1932 nr. 31

197 — Cuvântare rostită la centenarul naşterii protoiereului Ioan Popescu, în Catedrala mitropolitană din Sibiu (30 Oct. 1932). TR LXXX, 1932 nr. 68—69

1933

198 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1933. TR LXXXI, 1933 nr. 3

199 — Ortodoxia în mijlocul frământărilor de azi. Discurs rostit la Congresul general al „Frăţiei Ortodoxe Române" (Cluj 5 Martie 1933) TR LXXXI, 1933 nr. 22—23. RT XXIII, 1933 p. 81—92 (şi'n extras, precum şi'n Biblioteca FOR, Cluj, nr. 2).

200 — Cuvântare rostită cu prilejul constituirii secţiei Sibiu a FOR-ului (18 Iunie 1933). TR LXXXI, 1933 nr. 51—52. RT XXIII, 1933 p. 308—309

201 — Cuvântare rostită la parastasul pentru Mitropolitul Şaguna (15 Oct. 1933). TR LXXXI, 1933 nr. 69

1934

202 — Cuvântare rostită cu prilejul hirotonirii Episcopului Caransebeşului, P. Sf. Vasile Lăzărescu (31 Dec. 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 2

203 — Cuvântare rostită în Catedrala mitropolitană din Sibiu (6 Oct. 1934), cu prilejul vizitei M. Sale Regelui Carol II. TR LXXXII, 1934 nr. 42—43

204 — Cuvântare rostită la solemnitatea punerii pietrei fundamentale a Şcoalei normale „Andreiu Şaguna" (6 Oct. 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 42—43

205 — Cuvântare rostită în Catedrala episcopală din Oradea (11 Nov. 1934), cu prilejul împlinirii a 150 ani dela aşezarea temeliei acelei catedrale. TR LXXXII, 1934 nr. 48—49 (şi'n extras, sub titlul: „Fereastră deschisă spre Ierusalimul românesc").

1935

206 — Cuvântare rostită cu prilejul târnosirii bisericii ortodoxe din Mediaş (28 Iulie 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 33

207 — Episcopul Ioan Popasu (1808—1889). Cuvântare rostită cu prilejul desvelirii monumentului primului episcop al Caransebeşului. TR LXXXIII, 1935 nr. 43
208 — Cuvântare rostită cu prilejul festivităţilor organizate în cinstea I. P. Sf. Mitropolit Nicodim al Moldovei (13 Oct. 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 44
209 — Cuvântare rostită cu prilejul desvelirii plăcii comemorative de pe casa care adăpostise în 1851 pe Ion C. Brătianu la Sibiu (Sibiu 27 Oct. 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 46

1936

210 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1936. TR LXXXIV, 1936 nr. 2
211 — Cuvântare de deschidere a festivalului organizat de Asociaţiunea „Astra" (Rusalii 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 24
212 — Cuvântare rostită la instalarea P. Sf. Episcop Nicolae Popoviciu al Orăzii (28 Iunie 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 28. RT XXVI, 1936 p. 368—370
213 — Cuvântare rostită la instalarea P. Sf. Episcop Nicolae Colan al Vadului, Feleacului şi Clujului (29 Iunie 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 28. RT XXVI, 1936 p. 371—373
214 — Cuvântare rostită la aniversarea de 75 ani a Asociaţiunii culturale „Astra" (20 Sept. 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 40
215 — Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii cursurilor Academiei teologice „Andreiane" (27 Sept. 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 41
216 — Cuvântare rostită cu prilejul Congresului FOR-ului, ţinut la Arad. TR LXXXIV, 1936 nr. 45
217 — Cuvântare rostită cu prilejul sfinţirii bisericii din Mercurea-Ciuc. TR LXXXIV, 1936 nr. 47
218 — Cuvântare rostită cu prilejul sărbătoririi fraţilor Alexandru şi Ion I. Lapedatu (Braşov 21 Nov. 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 49
219 — Cuvântare rostită cu prilejul celei de a 18-a aniversări a unirii Ardealului şi Banatului cu Patria-mamă. TR LXXXIV, 1936 nr. 50
220 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de sf. Nicolae 1936. TR LXXXIV, 1936 nr. 51

1937

221 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1937. TR LXXXV, 1937 nr. 2

222 — Cuvântare rostită cu prilejul sărbătoririi împlinirii vârstei de 80 ani a dlui A. C. Cuza. TR LXXXV, 1937 nr. 16

223 — Cuvântare rostită cu prilejul comemorării lui Partenie Cosma (9 Maiu 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 20

224 — Cuvântare rostită cu prilejul solemnităţilor dela Cluj (13 Iunie 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 25

225 — Cuvântare rostită la Congresul Societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române (Sibiu 20 Iunie 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 26

226 — Cuvântare rostită cu prilejul inaugurării monumentului eroilor Horia, Cloşca şi Crişan (Alba-Iulia 14 Oct. 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 42

227 — Cuvântare rostită cu prilejul inaugurării introducerii curentului electric în 15 comune din judeţul Sibiu (13 Oct. 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 42

1938

228 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1938. TR LXXXVI, 1938 nr. 2

229 — Cuvântare rostită cu prilejul încheierii anului şcolar la Academia teologică „Andreiană" şi la Şcoala de cântăreţi bisericeşt (19 Iunie 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 26

230 — Discurs rostit cu prilejul sfinţirii Bisericii Neamului dela Mărăşeşti (18 Sept. 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 39

231 — Cuvântare rostită cu prilejul desvelirii statuii lui Ion I. C. Brătianu (Bucureşti 27 Nov. 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 49

232 — Cuvântare rostită cu prilejul comemorării patronului Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu (30 Nov. 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 49

233 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de sf. Nicolae 1938. TR LXXXVI, 1938 nr. 50

1939

234 — Biserica şi renaşterea naţională. Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1939. TR LXXXVII, 1939 nr. 2. RT XXIX, 1939 p. 53—56

235 — Un neam, o voinţă, un avânt! Cuvântare rostită la adunarea dela Alba-Iulia, în 27 Februarie 1939. TR LXXXVII, 1939 nr. 10 şi'n extras: Bibl. „Popasuri duhovniceşti" nr. 19, Sibiu 1939 p. 22

236 — Cuvântare rostită cu prilejul alegerii I. P. Sf. Mitropolit Nicodim al Moldovei ca Patriarh al României (30 Iunie 1939). TR LXXXVII, 1939 nr. 28

237 — Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii noului an şcolar la Academia teologică „Andreiană" (17 Sept. 1939). TR LXXXVII, 1939 nr. 39

238 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Sf. Nicolae 1939. TR LXXXVII, 1939 nr. 50

1940

239 — Cuvântare rostită cu prilejul recepţiei de Anul nou 1940. TR LXXXVIII, 1940 nr. 2

3. Cuvântări pastorale (de îndrumare)

1919

240 — Canonicitatea Statutului organic. Cuvântare ţinută în şedinţa din 7/20 Martie 1919 a Congresului Asociaţiei Clerului „A. Şaguna". A A C vol. I p. 16—18

241 — Atitudinea preoţimei faţă de viaţa politică. Raport prezentat primului congres al preoţimii din Mitropolia Ardealului, ţinut la Sibiu în 6/19—8/21 Martie 1919. AAC vol. I p. 124—132

242 — Cuvântare rostită la Congresul preoţimii române unite (Cluj 19 Maiu 1919). GP II, 1919 nr. 22

243 — Chestia sesiunilor parohiale (Vorbire ţinută în Marele Sfat Naţional la 9 Aug. 1919). TR LXVII, 1919 nr. 84

1920

244 — Cuvântare de deschidere a sinodului eparhial al diecezei Orăzii-Mari, cu prilejul alegerii de Episcop, săvârşită în 3/16 Oct. 1920. TR LXVIII, 1920 nr. 50

1921

245 — Cuvântare rostită la Congresul biblic al preoţimii ortodoxe române din Ardeal (13—14 Aprilie 1921 ; după note) TR LXIX, 1921 nr. 27. AAC vol. II p. 37—40

246 — Cuvântare rostită în şedinţa din (27 Aprilie) 10 Maiu 1921 a Sinodului arhidiecezan. TR LXIX, 1921 nr. 35

247 — Cuvântare de deschidere a Congresului naţional-bisericesc (1/14 Octomvrie 1921). TR LXIX, 1921 nr. 73—74. PCNB 1921 p. 255—260

1922

248 — Vorbirea (ţinută) la deschiderea sinodului arhidiecezan. RT XII, 1922 p. 1—6

249 — Cuvântare de deschidere a Sinodului arhidiecezan din 1922. TR LXX, 1922 nr. 31—32

250 — Cuvântare rostită la Congresul catehetic al preoțimii ort. rom. din Ardeal (Sibiu 2/15 Nov. 1922). TR LXX, 1922 nr. 87. AAC vol. III p. 32—33

1923

251 — Cuvântare de deschidere a Sinodului arhidiecezan din 1923. TR LXXI, 1923 nr. 29—30. PSA 1923 p. 68—73

252 — Patru cuvântări rostite la Congresul Asociației clerului „A.
255 Șaguna" ținut la Arad în 10—11 Oct. 1923. AAC vol. IV p. 40—41. 67—70. 80—81 și 89—90.

1924

256 — Cuvântare de deschidere a Sinodului arhidiecezan din 1924. TR LXXII, 1924 nr. 33—34. PSA 1924 p. 236—241

257 — Cuvântare de deschidere a Congresului național bisericesc al Mitropoliei Ardealului din 1924. PCNB 1924 p. 112—116

258 — Cuvântare rostită la Congresul Asociației Clerului „A. Șaguna" ținut la Oradea în 13—14 Nov. 1924. AAC vol. V p. 28—30

1925

259 — Cuvântare de deschidere (în continuare) a Congresului național-bisericesc (2 Martie 1925) TR LXXIII, 1925 nr. 17—18

260 — Cuvântare de deschidere a Sinodului arhidiecezan din 1925. TR LXXIII, 1925 nr. 31—32

261 — Cuvântare de deschidere a sinodului electoral al eparhiei Aradului (3 Maiu 1925). TR LXXIII, 1925 nr. 34

262 — Cuvântae rrostită la Congresul Asociației Clerului „Andreiu Șaguna" (Sibiu 17—18 Nov. 1925). TR LXXIII, 1925 nr. 87—88. AAC vol. VI p. 18—19

1926

263 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale din 1926. PVAE 1926 p. 50—53

264 — Cuvântare de deschidere a Congresului Asociației Clerului „Andreiu Șaguna" (Timișoara 10 Nov. 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 80. AAC vol. VII p. 20—22

1927

265 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale din 1927. PVAE 1927 p. 59—63

266 — Cuvântare de deschidere a Congresului Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului din 1927. PCNB 1927 p. 71—77

267 — Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii conferinței pastorale a protopopilor din arhidieceză (26 Maiu 1927). TR LXXV, 1927 nr. 48—49

1928

268 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale. TR LXXVI, 1928 nr. 39—40. PVAE 1928 p. 49—52

1929

269 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale (28 Aprilie 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 33—34. PVAE 1929 p. 47—52

270 — Constatări și îndemnuri. Discurs rostit la deschiderea congresului Asociației clerului „Andreiu Şaguna", în Alba-Iulia, la 6 Nov. 1929. TR LXXVII, 1929 nr. 79. RT XIX, 1929 p. 313—316. AAC vol. VIII—IX p. 21—23

1930

271 — Monahismul ortodox. Sensul și misiunea lui în viitor. Cuvântare rostită la deschiderea Adunării eparhiale în 18 Maiu 1930. PVAE 1930 p. 43—65. TR LXXXIV, 1936 nr. 40. (Bibl. „Popasuri duhovnicești" nr. 8, Sibiu 1936 p. 30)

272 — Cuvântare rostită cu prilejul Congresului X al Asociației Clerului „A. Şaguna" (Brașov 12 Nov. 1930). TR LXXVIII, 1930 nr. 85. RT XX, 1930 p. 477—479. AAC vol. X p. 42—46

1931

273 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale din 1931. PVAE 1931 p. 45—49

274 — Cuvântare rostită la Congresul Asociației Clerului „A. Şaguna" (Alba-Iulia 24 Nov. 1931). TR LXXIX, 1931 nr. 87—88

1932

275 — Cuvântare rostită la Congresul „Oștii Domnului". OD III, 1932 nr. 47

276 — Idealul școalei. Idei din cuvântarea rostită la Adunarea generală a Asociației clerului „A. Şaguna", secția Sibiu, în 24 Nov. 1932. RT XXII, 1932 p. 417—422

1933

277 — Cuvântare rostită la Congresul „Oștii Domnului" (Rusalii 1933). OD IV, 1933 nr. 25

278 — Cuvântare rostită la Congresul naţional bisericesc al Mitropoliei Ardealului (14 Oct. 1933). TR LXXXI, 1933 nr. 69

1935

279 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale din 1935. TR LXXXIII, 1935 nr. 21

280 — Cuvântare de deschidere a celui de al 4-lea Congres al „Oştii Domnului" (Rusalii 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 27. LS XIV 1935 nr. 26

1936

281 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale din 1936. TR LXXXIV, 1936 nr. 22. PVAE 1936 p. 53—61

282 — Cuvântare de deschidere a Congresului anual al „Oştii Domnului" (Rusalii 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 24

283 — Cuvântare rostită la Congresul Asociaţiei clerului „A. Şaguna" (Turda, 3 Nov. 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 46

1937

284 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale (9 Maiu 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 29

1938

285 — Cuvântare de deschidere a Adunării eparhiale. TR LXXXVI, 1938 nr. 19

286 — Cuvântare de închidere a Adunării eparhiale. TR LXXXVI, 1938 nr. 19

287 — Cuvântare rostită la Congresul anual al „Oştii Domnului" (Rusalii 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 25

1939

288 — Cuvântare rostită la deschiderea Adunării eparhiale din 1939. TR LXXXVII, 1939 nr. 17

4. *Pastorale*

1920

289 — Pastorală (de Crăciun 1920). TR LXVIII, 1920 nr. 58—59

1921

290 — Pastorală (de Paşti 1921). TR LXIX, 1921 nr. 31—32

291 — Pastorală (de Crăciun 1921). TR LXIX, 1921 nr. 92—93

1922

292 — Pastorală (de Paşti 1922). TR LXX, 1922 nr. 26—27
293 — Pastorală (de Crăciun 1922). TR LXX, 1922 nr. 100—101

1923

294 — Pastorală (de Paşti 1923). TR LXXI, 1923 nr. 25—27
295 — Pastorală (de Crăciun 1923). TR LXXI, 1923 nr. 103—104
296 — A doua Pastorală (de Crăciun 1923). TR LXXI, 1923 nr. 103—104

1924

297 — Pastorală (de Paşti 1924). TR LXXII, 1924 nr. 30—31
298 — Pastorală (de Crăciun 1924). TR LXXII, 1924 nr. 89—90

1925

299 — Pastorală (de Paşti 1925). TR LXXIII, 1925 nr. 28—29
300 — Pastorală (de Crăciun 1925). TR LXXIII, 1925 nr. 96—97

1926

301 — Pastorală (de Paşti 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 25—26
302 — Pastorală (de Crăciun 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 88—90

1927

303 — Pastorală (de Paşti 1927). TR LXXV, 1927 nr. 31—32
304 — Pastorală (de Crăciun 1927). TR LXXV, 1927 nr. 94—95

1928

305 — Pastorală (de Paşti 1928). TR LXXVI, 1928 nr. 31—32
306 — Pastorală (de Crăciun 1928). TR LXXVI, 1928 nr. 89—90

1929

307 — Pastorală (de Paşti 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 25—26
308 — Pastorală (de Crăciun 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 91—92

1930

309 — Pastorală (de Paşti 1930). TR LXXVIII, 1930 nr. 30—31
310 — Pastorală (de Crăciun 1930). TR LXXVIII, 1930 nr. 92—93

1931

311 — Pastorală (de Paşti 1931). TR LXXIX, 1931 nr. 29—30. RT XXI, 1931 p. 121—125
312 — Pastorală (de Crăciun 1931). TR LXXIX, 1931 nr. 92—93

1932

313 — Pastorală (de Paşti 1932). TR LXXX, 1932 nr. 35—36
314 — Pastorală (de Crăciun 1932). TR LXXX, 1932 nr. 82—83

1933

315 — Pastorală (de Anul Nou 1933). TR LXXXI, 1933 nr. 1—2. LS XII, 1933 nr. 1
316 — Pastorală (de Paşti 1933). TR LXXXI, 1933 nr. 32—34
317 — Pastorală (de Crăciun 1933). TR LXXXI, 1933 nr. 78—79

1934

318 — Pastorală (de Paşti 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 15
319 — Pastorală (de Crăciun 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 54

1935

320 — Pastorală (de Paşti 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 18—19
321 — Pastorală (de Crăciun 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 53

1936

322 — Pastorală (de Paşti 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 16
Rămâneţi întru dragostea mea. Cuvinte de învăţătură la praznicul Invierii Domnului. (Bibl. „Popasuri Duhovniceşti" nr. 5) Sibiu 1936 p. 24
323 — Pastorală (de Crăciun 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 53

1937

324 — Pastorală (de Paşti 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 18
325 — Pastorală (de Crăciun 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 52

1938

326 — Pastorală (de Paşti 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 17
327 — Pastorală (de Crăciun 1938). TR LXXXVI, 1938 nr. 52

1939

328 — Pastorală (de Paşti 1939). TR LXXXVII, 1939 nr. 15
329 — Pastorală (de Crăciun 1939). TR LXXXVII, 1939 nr. 52

5. Cuvântări funebrale

1923

330 — Cuvântare rostită cu prilejul oficierii parastasului de 50 ani pentru Mitropolitul Andreiu Şaguna (Răşinari 12 Iulie 1923). TR LXXI, 1923 nr. 54—55. RT XIII, 1923 p. 302—305

331 — Cuvântare rostită la mormântul lui Gheorghe Lazăr (Avrig 17/30 Sept. 1923). TR LXXI, 1923 nr. 77—78. RT XIII, 1923 p. 348—349

1926

332 — Cuvântare rostită cu prilejul parastasului marelui mecenat Vasile Stroescu (18 Aprilie 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 31—32

333 — Cuvântare rostită la înmormântarea ministrului Al. Constantinescu (18 Nov. 1926). TR LXXIV, 1926 nr. 81—82

1927

334 — Cuvântare rostită la înmormântarea fostului prim-ministru Ion I. C. Brătianu. TR LXXV, 1927 nr. 88

1930

335 — Cuvântare rostită la înmormântarea mecenatului Dr. Augustin Dumitreanu (8 Martie 1930). TR LXXVIII, 1930 nr. 20

1934

336 — Cuvântare rostită la înmormântarea lui Vasile Goldiş (12 Febr. 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 8

337 — Cuvântare rostită la înmormântarea profesorului Gheorghe Bogdan-Duică (23 Sept. 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 40

1936

338 — Cuvântare rostită lângă sicriul P. Sf. Episcop Roman al Orăzii (23 Ian. 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 6. VI III, 1936 nr. 2

339 — Cuvântare rostită la înmormântarea P. Sf. Episcop Nicolae Ivan al Clujului (6 Febr. 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 8

1939

340 — Cuvântare rostită la înmormântarea Patriarhului Miron Cristea (14 Martie 1939). TR LXXXVII, 1939 nr. 12

6. Deciziuni sinodale

1922

341 — Scrisoare pastorală a Sf. Sinod al Sf. Biserici autocefale ort. rom. către clerul şi poporul român dreptcredincios, cu prilejul încoronării M. Lor Regele Ferdinand şi Regina Maria (în colaborare cu membrii sf. Sinod; Bucureşti, Bunavestire 1922). TR LXX, 1922 nr. 70

1924

342 — Enciclica Sf. Sinod pentru punerea în aplicare a Calendarului

îndreptat pe ziua de 1/14 Octomvrie 1924. (In colaborare cu membrii Sf. Sinod). TR LXXII, 1924 nr. 54—55

1929

343 — Carte pastorală (In colaborare cu membrii Sf. Sinod). TR LXXVII, 1929 nr. 12—13

1931

344 — Carte pastorală (In colaborare cu membrii Sf. Sinod). TR LXXIX, 1931 nr. 83—84

1936

345 — Pastorală contra comunismului (22 Sept. 1936; în colaborare cu P. Sf. Episcopi Andreiu al Aradului, Vasile al Caransebeşului, Nicolae al Orăzii şi Nicolae al Clujului). TR LXXXIV, 1936 nr. 42. VI III, 1936 nr. 10

1937

346 — „Nihil sine Deo". TR LXXXV, 1937 nr. 11. RT XXVII, 1937 p. 160—162

347 — Biserica ortodoxă la atitudine împotriva francmasoneriei. Comunicatul Sf. Sinod. TR LXXXV, 1937 nr. 12. RT XXVII, 1937 p. 162—164

348 — Comunicatul Sf. Sinod în chestiunea literaturii imorale. TR LXXXV, 1937 nr. 41. RT XXVII, 1937 p. 453—454

7. *Predici*

1908

349 — Predică la Dumineca Floriilor. RT II, 1908 p. 221—226

1912

350 — Ce poate să însemne pentru noi credinţa noastră? (După Dörries). RT VI, 1912 p. 23—32

1915

351 — Nădejdea şi încrederea în Dumnezeu. Predică pentru timpul războiului (după I. Kessler). RT IX, 1915 p. 15—21

352 — Lumina voastră! (Predică după G. Benaz). RT IX, 1915 p. 118-126

1936

353 — Predică rostită în Catedrala mitropolitană din Sibiu (Rusalii 1936). TR LXXXIV, 1936 nr. 24

8. Discursuri parlamentare

1921

354 — Cuvântare rostită în Senatul României, la 9 Martie 1921, în chestiunea concordatului cu Vaticanul. TR LXIX, 1921 nr. 23

355 — Cuvântare rostită în Senatul României, în 16 Aprilie 1921, cu prilejul luării în cercetare a proiectului privitor la înființarea episcopiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului și Clujului. TR LXIX, 1921 nr. 30

1923

356 — Evanghelia și Democrația. Ortodoxia și Neamul. Biserica și Statul. Cuvântare rostită cu ocazia discuțiunii generale asupra Constituției, în ședința dela 12 Martie 1923 a Senatului român. TR LXXI, 1923 nr. 25—27 (și 'n extras)

1924

357 — Cuvântare rostită în Senatul României (13 Iunie 1924), la discuțiunea pe articole a legii învățământului primar și normal-primar. TR LXXII, 1924 nr. 51—52

1925

358 — Cuvântare rostită în Senatul României (24 Martie 1925) cu prilejul desbaterii legii privitoare la unificarea organizațiunii bisericești. TR LXXIII, 1925 nr. 25—26

1928

359 — Comunicare, în chestiunea concordatului, făcută în Senatul României, la 8 Martie 1928. TR LXXVI, 1928 nr. 22

360 — Cuvântare rostită în Senatul României, la Legea Cultelor, în 27 Martie 1928. TR LXXVI, 1928 nr. 27 (extras) și nr. 31—32 (extenso). Reprodusă sub titlul: „Biserica Neamului și drepturile ei". Sibiu 1928, p. 162

361 — Declarație (contra Legii cultelor. In colaborare cu mai mulți membri ai Sf. Sinod). Citită în Senatul României la 31 Martie 1928. TR LXXVI, 1928 nr. 28—29. RT XVIII, 1928 p. 108—109

1929

362 — Biserica împotriva concordatului. Declarație făcută în Senatul României la 23 Maiu 1929. TR LXXVII, 1929 nr. 39. RT XIX, 1929 p. 209—226 (și'n extras)

363 — Comunicare făcută în Senatul României, în 30 Maiu 1929, referitor la salarizarea preoțimii. TR LXXVII, 1929 nr. 41

1932

364 — Cuvântare rostită în şedinţa festivă a Senatului României, dela 1 Decemvrie 1932. TR LXXX, 1932 nr. 78—79. LS XI, 1932 nr. 50

1934

365 — Comunicare făcută în Senatul României (26 Iunie 1934). TR LXXXII, 1934 nr. 31

1937

366 — Comunicare făcută în Senatul României (13 Martie 1937), în chestiunea pensionării clerului ardelean. TR LXXXV, 1937 nr. 12

9. Diverse

1925

367 — Despre Biserica noastră ortodoxă (Interview acordat ziarului suedez „Dagens Nyheter"). TR LXXIII, 1925 nr. 64—65

368 — Comunicare făcută la Congresul Creştinismului practic (Life and Work Movement) dela Stockholm, şedinţa din 21 August 1925, punctul II din programa conferinţei în chestiunea: „Raporturile bisericii faţă de problemele economice şi industriale ale prezentului". TR LXXIII, 1925 nr. 66—67

369 — Cuvântare rostită în biserica Engelbreckt din Stockholm (23 August 1925). TR LXXIII, 1925, nr. 68—69

1929

370 — Pastorală către Românii ortodocşi din Statele Unite ale Americei de Nord (18 Aprilie 1929). TR LXXVII, 1929 nr. 36—37. LS VIII, 1929 nr. 20 şi 21 (şi'n extras)

1933

371 — Interview asupra tratativelor purtate la Carlovitz, în chestiunea convenţiei bisericeşti cu Jugoslavia. TR LXXXI, 1933 nr. 43—44

372 — Cuvântare rostită la Carlovitz, cu prilejul despărţirii de Ierarhii sârbi. TR LXXXI, 1933 nr. 43—44

1935

373 — Cuvânt de învăţătură trimis păr. Iosif Trifa (21 Ianuarie 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 5. LS XIV, 1935 nr. 5

374 — Cuvântare rostită la Congresul economic dela Cluj (28 Noemvrie 1935). TR LXXXIII, 1935 nr. 50

1937

375 — Rugăciune rostită în biserica Sf. Ilie Gorgani din Capitală (13 Februarie 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 8

4. RECENZII

1904

376 — „Dogma soteriologică" (de Dr. Şt. Saghin; Cernăuţi 1903, p. 183). Rec. sub formă de articol în TR LII, 1904 nr. 5

1907

377 — Prof. Dr. Emilian Voiutschi, Prelegeri academice din teologia morală ortodoxă. Vol. I: Introducere. Cernăuţi 1906, 269 p. Rec.: RT I, 1907 p. 35—36
378 — Econ. Stavr. Ioan A. Grigoriu, Noua morală. Principiile şi urmările ei. Prelucrare după Broglie. Iaşi 1906, 193 p. Rec.: RT I, 1907 p. 39
379 — Dr. E. Dăianu, Biserica lui Bob în Cluj. Rec.: RT I, 1907 p. 74
380 — „Biserica şi Şcoala", nr. 10, Arad 1907. Rec.: RT I, 1907 p. 172
381 — N. Iorga, O alegere de episcopi moldoveni în 1557—8. Retipărire din revista „Răvaşul", Cluj. Rec.: RT I, 1907 p. 172
382 — Dr. Ottocar Prohászka, Isus Christos şi vieaţa modernă. Conferinţe pentru inteligenţi..., traducere făcută cu autorisarea autorului de Dr. Ilie Dăianu. Rec.: RT I, 1907 p. 425—426
383 — Un anunţ bibliografic. RT I, 1907 p. 427—428
384 — Dr. Stefan Pop, Toleranţa bisericească la îngroparea eterodoxilor. 1907 p. 25. Rec.: RT II, 1908 p. 46

1908

385 — Maximilian de Saxonia, Praelectiones de liturgiis orientalibus. tom I, Friburg 1908. Rec. (traducere): RT II, 1908 p. 396—398
386 — G. S. Petrow, Calea spre Dumnezeu. Rec.: RT II, 1908 p. 445
387 — Arhim. Iuliu Scriban, Cincizeci de predici populare. Vălenii de munte 1908, p. 350. Rec.: RT II, 1908 p. 445
388 — N. Iorga, Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Vol. I, Vălenii de munte 1908, p. 424. Rec.: RT II, 1908 p. 445—446

1909

389 — Prof. Dr. Vasile Gheorghiu, Reformele recente pe terenul criticii textului cărţilor T. N., Cernăuţi 1909. Rec.: RT III, 1909 p. 235

390 — N. Iorga, Istoria bisericii româneşti şi a vieţii religioase a Românilor. Vol. II, Vălenii de munte, 1909, p. 318. Rec.: RT III, 1909 p. 235

391 — T. Popovici, Liturgia pentru 3 voci egale (de copii sau bărbaţi), ed. II, Sibiu 1909, p. 20. Rec.: RT III, 1909 p. 235—236

392 — Preot Teodor Bălăşel, Casele şi curţile ţărăneşti, p. 58. Rec.: RT III, 1909 p. 236

393 — C. S. Făgeţel, Verde şi iar verde. Culegeri populare („Biblioteca folcloristică" nr. 3) Craiova 1909. Rec.: RT III, 1909 p. 236

394 — P. Sf. episcop al Romanului D. D. Gerasim Saffirinu, Cuvântări rostite în senat. Bucureşti 1909, p. 69. Rec.: RT III, 1909 p. 279—280

395 — Prof. Dr. Emilian Voiutschi, Profeţiile messianice din Pentateuch explicate după textul original. Cernăuţi 1909, p. 22. Rec.: RT III, 1909 p. 280

396 — Prof. Dr. George Dragomir, Manual de teologia morală, Caransebeş 1909, p. 167. Rec.: RT III, 1909 p. 280

397 — Arhimandritul V. Puiu, Adevăruri crude. Chestiuni bisericeşti. Bucureşti 1909, p. 45. Rec.: RT III, 1909 p. 280—281

398 — Dr. Nicolae Vecerdea, Cinci cuvântări şi două conferenţe. Braşov 1909, p. 80. Rec.: RT III, 1909 p. 281—283

399 — Cuvântări de înmormântare şi pomenire (din veacul XVI, până la 1850), retipărite şi adnotate de N. Iorga. Vălenii de munte 1909. Rec.: RT III, 1909 p. 519—520.

400 — Memorialul P. Sf. Episcop Gerasimu. Rec.: RT III, 1909 p. 520

1910

401 — Dr. Petru Şpan, Şcoala lui Şaguna. Sibiu 1909. Rec.: RT IV, 1910 p. 50.

402 — Dr. Alexandru Bogdan, Moştenirea lui Şaguna. Braşov 1909. Rec.: RT IV, 1910 p. 50

403 — F. Schiller, Fecioara dela Orleans. Dramă romantică, trad. de Maria Cunţan, însoţită de un studiu istoric de Dr. Eleonora Lemény. Sibiu 1909. Rec.: RT IV, 1910 p. 50

404 — Dr. Atanasie M. Marienescu, Negru Vodă şi epoca lui. Extras din Analele Academiei Române. Bucureşti 1909. Rec.: RT IV, 1910 p. 51

405 — Ioan Voinescu, In apărarea episcopului Gherasim al Romanului. Iaşi 1910 p. 71. Rec.: RT IV, 1910 p. 92

406 — Un ortodox, Propagandele religioase şi întâmplările bisericeşti de azi. Bucureşti 1909. Rec.: RT IV, 1910 p. 92

407 — Prof. Ioan Andreiu, Preoţii de mir în Sfântul Sinod. Ploeşti 1910, p. 25. Rec.: RT IV, 1910 p. 385

408 — Dr. E. Dăianu, Baronul Vasilie L. Popp. Cluj 1910 p. 16. Rec.: RT IV, 1910 p. 385

409 — Dr. At. Marienescu, Ţara Severinului sau Oltenia. Extras din Analele Academiei Române, Bucureşti 1910 p. 40. Rec.: RT IV, 1910 p. 385—386

410 — Calendare pe anul 1911. Rec.: RT IV, 1910 p. 386

1911

411 — Din cărţile bune. RT V, 1911 p. 17—20, 55—57, 125—126, 150—152, 242—246, 547—551, 606—610

412 — Gr. G. Petrow, Nu din partea aceia, sau datorie de episcop. Trad. din ruseşte de Stefan G. Berechet. Vălenii de munte 1910. Rec.: RT V, 1911 p. 26

413 — Scurtă privire asupra câtorva deosebiri dintre Biserica de răsărit şi cea de apus. Trad. din greceşte de Gerasim, episcopul Romanului. Bucureşti 1910. RT V, 1911 p. 26

414 — Cardinalul Wiseman, Fabiola sau biserica din catacombe. Trad. de Natalia Negru. Bucureşti 1911. RT V, 1911 p. 26

415 — Oct. C. Tăslăuanu, Informaţii literare şi culturale. Sibiu 1910. Rec.: RT V, 1911 p. 26

416 — Calendarul „Neamului Românesc" pe anul 1911. Vălenii de munte 1911. Rec.: RT V, 1911 p. 26

417 — Arhim. V. Puiu, Mănăstirile de călugăriţe. Bucureşti 1910. Rec.: RT V, 1911 p. 221

418 — Dr. I. Lupaş, Insemnătatea bisericii („Biblioteca Şaguna" nr. 1). Rec.: RT V, 1911 p. 221

419 — Const. C. Diculescu, Turburările bisericeşti şi propaganda catolică. Memoriu înaintat Sf. Sinod la 25 Maiu 1911. Bucureşti 1911 p. 19. Rec.: RT V, 1911 p. 283

420 — V. Oniţiu, Darea de seamă despre „masa studenţilor români din Braşov" pe anul 1910/11. Rec.: RT V, 1911 p. 329

421 — N. Iorga, Tulburările bisericeşti şi politicianismul. Vălenii de munte 1911. Rec.: RT V, 1911 p. 501

422 — Preotul C. Dron, Rolul Bisericei în viaţa noastră naţională. Vălenii de munte 1911. Rec.: RT V, 1911 p. 563

1912

423 — Documente privitoare la turburarea bisericească pricinuită de legea sinodală din 1909 şi apărarea Preasfinţitului episcop al Romanului D. D. Gerasimu Saffirinu în procesul sinodal din vara anului 1911. Bucureşti 1912 p. 446. Rec.: RT VI, 1912 p. 65

424 — Scrierile părintelui iconom Al. Petrescu din Craiova. RT VI, 1912 p. 155

425 — Arhim. V. Puiu, Pregătirea clerului în ţările române. Bucureşti 1912 p. 37. Rec.: RT VI, 1912 p. 378—379

426 — Iconom Gh. V. Nicolescu, Cuza, Vodă şi biserica română. Râmnic-Vâlcea 1912. Rec.: RT VI, 1912 p. 379

427 — Anuarul institutului pedagogic-teologic al arhidiecezei ort. rom. transilvane pe anul 1911/12, Sibiu 1912. Rec.: RT VI, 1912 p. 379

428 — I. Teculescu şi T. Popovici, Imn la centenarul I al Seminarului „Andreian", pentru cor de bărbaţi. Rec.: RT VI, 1912 p. 379

429 — Dr. Valerian Şesan, Kirche und Staat im römisch-byzantinischen Reich seit Konstantin dem Grossem und bis zum Falle Konstantinopels. I Band. Czernowitz 1911 p. 359. Rec.: RT VI, 1912 p. 380

1913

430 — Arhim. I. Scriban, Invăţăminte filozofice-morale din naufragiul Titanicului 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 66

431 — Dr. Vasile Loichiţia, Patriarhul Ciril Lucaris. Caransebeş 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 66—67

432 — Arhiereul Antim Petrescu Botoşeneanu, Chipul mamei. Trad. Craiova 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 67

433 — Arhiereul Antim Petrescu Botoşeneanu, Martirul Sebastian. Trad. Iaşi 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 67

434 — Vasile Lascar, Discursuri politice. Adunate şi adnotate de M. Theodorian-Carada. Bucureşti 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 67

435 — Dr. Elie Dăianu, Problemele „Asociaţiunii". Sibiu 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 67

436 — Revista ortodoxă. An. I nr. 1 şi 2. Bucureşti 1913. Redactată de Arhim. I. Scriban, Pr. Econ. I. Popescu-Mălăeşti, I. Mihălcescu şi N. Dobrescu. Rec.: RT VII, 1913 p. 68

437 — Gazeta Transilvaniei, nr. din 9/22 Ian. 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 68—69

438 — Ilie I. Beleuţă, Invăţăturile sociale ale evangheliei. Studiu biblic. Trad. din l. franceză. Făgăraş 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 99—100

439 — Dr. Silviu Dragomir, Contribuţii privitoare la relaţiile bisericii româneşti cu Rusia în veacul XVII. Extras din Analele Academiei Române. Bucureşti 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 100

440 — Anuar pedagogic (1913), publicat de Dr. Onisifor Ghibu. Sibiu 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 100

441 — Kristina Roy, Dorinţă împlinită. O istorisire din zilele Mântuitorului lumei. Trad. de Arhiereul Antim Petrescu-Botoşeneanu. Ed. II. Iaşi 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 133

442 — Christoph von Schmid, Innecul de pe Rin. Povestire morală pentru popor şi tinerime. Trad. de Arhiereul Antim Petrescu-Botoşeneanu. Iaşi 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 133—134

443 — Din cărţile bune. RT VII, 1913 p. 161—163

444 — Arhimandritul I. Scriban, Lupta contra scrierilor imorale. Bucureşti 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 163—164

445 — Pavel Dârlea, Beutura şi urmările ei. Arad 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 164

446 — Paul Goy, Chestiunea sexuală din punct de vedere medical şi moral. Trad. de Dim. I. Cornilescu. Bucureşti 1912. Rec.: RT VII, 1913 p. 218—220

447 — Maurice Maeterlinck, Vieaţa albinelor. Traducere. Bucureşti. Rec.: RT VII, 1913 p. 220

448 — Ioan cavaler de Puşcariu, Notiţe despre întâmplările contemporane. Sibiu 1913, p. 220. Rec.: RT VII, 1913 p, 322—323

449 — Arhim. Dionisie Romano, Povăţuiri pentru monahi. Biblioteca „Mănăstirea". Rec.: RT VII, 1913 p. 323

450 — Arhiereul Antim Petrescu-Botoşeneanu, Cu Iisus pe drumul către Golgota. Iaşi 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 323

451 — Stavr. Alex. Cristea, Mănunchiu. Iveşti 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 323

452 — Dr. Onisifor Ghibu, Chestiunea manualelor în şcoalele noastre secundare. Sibiu 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 323

453 — Anuarul I al şcoalei diecezane civile de fete din Arad pe anul 1912—13. 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 323

454 — Anuarul XXIX al Seminarului „Andreian" pe anul 1912—1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 323

455 — Anuarul institutului teologic şi pedagogic român gr.-ort. al diecezei Caransebeşului pe anul 1912—1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 323—324

456 — Anuarul XLIX al gimnaziului gr.-ort. român din Braşov şi al şcoalei reale pe al 63-lea an şcolar 1912—13. Rec.: RT VII, 1913 p. 324

457 — W. Guettée, Catehism sobornicesc. Trad de I. I. Beleuţă. Făgăraş 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 439—440

458 — Dr. Elie Dăianu, Din vremile proorocilor. 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 440

459 — M. Theodorian-Carada, † Ioan Cornoi. Schiţă biografică. Bucureşti 1913. Rec.: RT VII, 1913 p. 441

460 — Ion Gorun, Ştii româneşte? („Biblioteca pentru toţi" nr. 844). Rec.: RT VII, 1913 p. 441

1914

461 — P. Gârboviceanu, Chestiunea religioasă a Românilor de peste Carpaţi. Infiinţarea unei episcopii gr.-cat. maghiară cu credincioşi români. Bucureşti 1913. Rec.: RT VIII, 1914 p. 132—134

462 — Moise N. Pacu, Sentimentul naţional şi rolul femeei întru cultivarea lui. Galaţi 1913. Rec.: RT VIII, 1914 p. 134

463 — Moise N. Pacu, Cuvântări diverse, cu conţinut religios-moral, didactic şi social-naţional. Ed. II. Galaţi 1913. Rec.: RT VIII, 1914 p. 134

464 — Dr. Elie Dăianu, Solia Invierii. Cuvânt către săteni împotriva beuturii de vinars. Cluj 1914. Rec.: RT VIII, 1914 p. 135

465 — Horia Petra-Petrescu, Indemnuri. Broşuri volante redactate de... Rec.: RT VIII, 1914 p. 135

466 — Gr. Petrov, Evanghelia ca temelie a vieţii, trad. de Dim. I. Cornilescu, Bucureşti 1914, p. 77. Rec.: RT VIII, 1914 p. 210—211

467 — Eusebiu Popoviciu, „Monstruozităţi sau o îndrăsneală prea mare" a unui scaun bisericesc în anul Domnului 1914. Cernăuţi 1914. Rec.: RT VIII, 1914 p. 211

468 — V. Oniţiu, Masa studenţilor români din Braşov. Darea de seamă a XVI pe anul 1913—14. Rec.: RT VIII, 1914 p. 211

469 — G. Aslan, Cultul oamenilor mari (Biblioteca pentru toţi nr. 901). Rec.: RT VIII, 1914 p. 211

470 — Constantin Erbiceanu, Vieaţa mea, scrisă de mine după cât mi-am putut aduce aminte. Tipărită după moartea autorului de fostul lui şcolar Ioan Ilie Teodorescu. Bucureşti 1913. Rec.: RT VIII, 1914 p. 211

471 — Arhiereul Antim Petrescu-Botoşeneanu, Pildele Mântuitorului Iisus Hristos, scoase din sf. Evanghelie şi tâlcuite după mai multe cărţi spre folosul sufletesc al poporului şi mai ales al tinerimei. Iaşi 1914, p. 74. Rec.: RT VIII, 1914 p. 271

472 — Natalia G. Pruncu, Mijloacele de a desvolta patriotismul şi rolul Societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române. Bucureşti 1914. Rec.: RT VIII, 1914 p. 272

473 — Anuarul XXX al institutului pedagogic-teologic al arhidiecezei ort. române transilvane în Sibiiu, pe anul şcolar 1913—14, publicat de Dr. Eusebiu R. Roşca, director. Sibiiu 1914. Rec.: RT VIII, 1914 p. 272

474 — Anuarul institutului pedagogic-teologic ortodox român din Arad, pe anul 1913—14, redactat de Roman R. Ciorogariu, director. Arad 1914. Rec.: RT VIII, 1914 p. 273

1915

475 — Calendarul creştinului pe anul 1915 cu cetiri biblice şi meditaţiuni zilnice. După Fr. Thomas, publicat de Dim. I. Cornilescu şi Monahia Olga Gologan. Rec.: RT IX, 1915 p. 34—35

476 — Mărturisirea ortodoxă a bisericii catolice şi apostolice de Răsărit, edată după traducerea arhimandritului Filaret Scriban, de către Dr. Pavel Roşca. Sibiu 1914. Rec.: RT IX, 1915 p. 67—68

477 — Arhim. Iuliu Scriban, Evenimente actuale din biserica catolică. Sibiu 1915. Rec.: RT IX, 1915 p. 68

478 — Franck Thomas, Chestiuni vitale. Trad. de Dimitrie I. Cornilescu. Sibiu 1915. Rec.: RT IX, 1915 p. 68

479 — D'Uxkull, La Baronne, Exposé. Introducere la Cyrillos Macaire: La Constitution Divine de l'Eglise. Genève, A. Eggimann et Comp. 1913. Rec.: RT IX, 1915 p. 128—131

480 — Broşuri publicate de Societatea religioasă şi culturală „Acoperemântul Maicii Domnului" din Bucureşti. RT IX, 1915 p. 131

481 — Rugăciuni pentru soldaţi. Cu aprobarea şi binecuvântarea P. Sf. Sale Dr. Elie Miron Cristea, episcopul Caransebeşului,

Budapesta, Tip. „Poporul Român", 1914. Rec.: RT IX, 1915 p. 131—132

482 — Arhim. I. Scriban, Curs de teologie morală sau Lecţiuni de morală creştină (pentru clasa VII a seminariilor teologice). Bucureşti. Rec.: RT IX, 1915 p. 132

1916

483 — I. Mihălcescu, Mamă şi fiu (trad.), Bucureşti. Rec.: RT X, 1916 p. 58—59

484 — „Calea Vieţii", foaie poporală creştină, redactată de Dr. N. Brânzeu. Rec.: RT X, 1916 p. 229

485 — Carte de rugăciuni şi cântări bisericeşti, întocmită şi tipărită întâia oară cu binecuvântarea fericitului Preasfinţit Episcop Nicolae Popea, de Dr. Petru Barbu. Ediţia III. Caransebeş 1916. Rec.: RT X, 1916 p. 299—300

486 — „Căzania Domnului Cristos". Rec.: RT X, 1916 p. 300

487 — Calendarul arhidiecezan, pe anul dela Cristos 1917. Rec.: RT X, 1916 p. 300

1922

488 — Dr. Constantin Gutberlet, Die Messfeier der griechisch-katholischen Kirche. Regensburg 1920, p. 181. Rec.: RT XII, 1922 p. 290—292

1924

489 — Hugo Koch, **1.** Cyprian und der römische Primat. Leipzig
490 1910; **2.** Kallist und Tertullian, Heidelberg 1920. **3.** Die karthagische Ketzertaufsynode vom 1. September 256; Internationale Kirchliche Zeitschrift, Bern 1923 nr. 2 p. 73—104. Rec.: RT XIV, 1924 p. 156—158

491 — Dr. M. Roşka, Un vechiu cimitir românesc în fostul sat Vărarea din jud. Bistriţa-Năsăud. Cluj 1924 p. 55. Rec.: RT XIV, 1924 p. 158

5. CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ

1904

492 — Jubileul societăţii academice „Junimea". Raport special. TR LII, 1904 nrii 14. 15. 16 şi 17

1907

493 — Biserica rusească. RT I, 1907 p. 33—34

494 — Săpăturile din Efes şi Trallis. RT I, 1907 p. 34—35
495 — Capela românească din Viena. RT I, 1907 p. 71
496 — Convocarea soborului rusesc. RT I, 1907 p. 71
497 — Asociaţiunea clerului bucovinean. RT I, 1907 p. 71
498 — O conferinţă. RT I, 1907 p. 71—72
499 — Mişcarea ştudenţimei creştine. RT I, 1907, p. 72
500 — Facultatea teologică din Bucureşti. RT I, 1907 p. 173
501 — Biserica ortodoxă română din Cleveland. RT I, 1907 p. 174
502 — Fostul primprocuror al Sf. Sinod din Rusia, C. Petrovici Pobjedonoscev. RT I, 1907 p. 175
503 — Pe marginea unui articol al păr. V. Debu, publicat în nr. 10 din „Ţara Oltului". RT I, 1907 p. 175
504 — Sf. Sinod al României. RT I, 1907 p. 215
505 — Simptoame. RT I, 1907 p. 215—216
506 — Răspuns unui articol prim din „Ţara Noastră" nr. 19. RT I, 1907 p. 216
507 — Două pastorale. RT I, 1907 p. 255
508 — Revedere după 40 ani. RT I, 1907 p. 255
509 — 1500 ani dela moartea sf. Ioan Gură de Aur. RT I, 1907 p. 387
510 — L. N. Tolstoi despre sf. Scriptură. RT I, 1907 p. 387
511 — Descoperiri arheologice. RT I, 1907 p. 388
512 — † Dr. Vasile Găina. RT I, 1907 p. 412
513 — Prelaţi decedaţi. RT I, 1907 p. 413
514 — Un institut biblic românesc. RT I, 1907 p. 413
515 — Revista bisericească-literară „Candela". RT I, 1907 p. 413
516 — Sf. Sinod al bisericii autocefale române (şedinţa dela 25 Oct. 1907). RT I, 1907 p. 427
517 — In biserica ortodoxă din Rusia. RT I, 1907 p. 427
518 — Sf. Sinod al bisericii ortodoxe ruseşti (despre divorţ). RT I, 1907 p. 427
519 — Răspuns (ziarului „Lupta"). RT I, 1907 p. 428
520 — La ziua sf. Andreiu. RT I, 1907 p. 465
521 — Semne rele. RT I, 1907 p. 465
522 — P. S. Sa Părintele episcop Ioan al Aradului (circulară pentru combaterea alcoolismului). RT I, 1907 p. 466
523 — „Societatea pentru patronagiul condamnaţilor" dela Bucureşti. RT I, 1907 p. 466
524 — Mormântul mamei lui Ştefan cel Mare descoperit la mănăstirea Probota de dl Prof. N. Iorga. RT I, 1907 p. 466

1908

525 — Pastoralele de Crăciun ale arhiereilor noştri. RT II, 1908 p. 47
526 — Gazeta vieneză „Die Verette". RT II, 1908 p. 47
527 — Dumerire. RT II, 1908 p. 47—48
528 — In chestiunea autonomiei bisericeşti. RT II, 1908 p. 143
529 — Prof. Wahrmund din Innsbruck despre „concepţia catolică despre lume şi ştiinţa liberă". RT II, 1908 p. 188
530 — In ce constă lupta omului cu moartea? RT II, 1908 p. 275
531 — „Solidaritatea" (activitatea soc. clerului român din Eparhia Dunărei-de-jos). RT II, 1908 p. 275
532 — Statutele soc. culturale şi de ajutor „Dragostea [creştină". RT II, 1908 p. 276
533 — In Statele-Unite ale Americii de nord a fost strict interzisă răspândirea cărţilor imorale şi hulitoare de Dumnezeu. RT II, 1908 p. 276
534 — Sinodul eparhial din Caransebeş. RT II, 1908 p. 404
535 — Lumina electrică în biserică. RT II, 1908 p. 404
536 — „Drapelul" nr. 109. RT II, 1908 p. 404—405
537 — Behaismul (sectă). RT. II, 1908 p. 405
538 — Serbare a păcii confesionale în Peking. RT II, 1908 p. 405
539 — Congresul de educaţie morală la Londra. RT II, 1908 p. 405—406
540 — Inmormântarea bisericească interzisă. RT II, 1908 p. 406
541 — Viaţa latentă. RT II, 1908 p. 406—407
542 — Urmările alcoolului. RT II, 1908 p. 407
543 — Asociaţia studenţilor creştini. RT II, 1908 p. 407
544 — Societatea de lectură „Andreiu Şaguna" din Sibiu (constituirea comitetului). RT II, 1908 p. 407—408
545 — O reformă în organizarea Vaticanului. RT II, 1908 p. 408
546 — Alegerile de deputaţi pentru congresul nostru naţional-bisericesc. RT II, 1908 p. 449—450
547 — Păscălieri. RT II, 1908 p. 450
548 — O lacună în legea căsătoriei civile. RT II, 1908 p. 450—451
549 — Distincţiuni. RT II, 1908 p. 451
550 — Inmormântarea pruncilor nebotezaţi. RT II, 1908 p. 498—499
551 — Originea omului. RT II, 1908 p. 499—500

1909

552 — O nouă ediţie a Sf. Scripturi. RT III, 1909 p. 60—61
553 — Statistica religiunilor. RT III, 1909 p. 61—62
554 — Trecere confesională. RT III, 1909 p. 62—63
555 — Dreptul disciplinar al preotului. RT III, 1909 p. 62—63
556 — Traducerea Bibliei. RT III, 1909 p. 63
557 — Din Biserica României. Noul proiect de reformă. RT III, 1909 p. 115—119
558 — Schimbări de mitropoliţi. RT III, 1909 p. 119—121
559 — Din Biserica noastră. Alegerea P. C. S. părintelui arhimandrit Filaret Musta ca episcop al Caransebeşului. RT III, 1909 p. 121.
560 — „Spiritul lui Şaguna". RT III, 1909 p. 127
561 — Proiectul de lege despre congruă. RT III, 1909 p. 184—185
562 — Pe rug! RT III, 1909 p. 185
563 — In cercul Iliei (alegeri de deputaţi eparhiali). RT III, 1909 p. 185
564 — O întregire ce se impune. RT III, 1909 p. 185—188
565 — Din Biserica României. Noi episcopi. RT III, 1909 p. 232
566 — Proiectul privitor la modificarea legii bisericeşti din 1872. RT III, 1909 p. 232
567 — P. C. Sa părintele arhimandrit Iuliu Scriban (numit director al Seminarului central din Bucureşti). RT III, 1909 p. 232—233
568 — Alegerea P. C. Sale părintelui arhimandrit Filaret Musta ca episcop al Caransebeşului n'a fost întărită de împărat. RT III, 1909 p. 236—237
569 — † Alexandru de Mocsonyi. RT III, 1909 p. 237
570 — Sinodul protopresbiteral. RT III, 1909 p. 237
571 — Conflictul ivit între biserică şi stat. RT III, 1909 p. 382
572 — Reuniunea de misiuni. RT III, 1909 p. 383—384
573 — Alegerea Stareţului la Mănăstirea Neamţu. RT III, 1909 p. 384
574 — Ocupaţii frumoase la studenţii de aiurea. RT III, 1909 p.384—386
575 — Ornate bisericeşti. RT III, 1909 p. 386
576 — Din colecţiunea de predici a prof. Dr. Tarnavschi şi Dr. Voiutschi. RT III, 1909 p. 387
577 — In biserica ortodoxă română din regat. RT III, 1909 p. 387
578 — Centenarul lui Şaguna. RT III, 1909 p. 387
579 — A treia alegere de episcop la Caransebeş. RT III, 1909 p.505—506

1910

580 — Chestia reunirii bisericilor. RT IV, 1910 p. 48—50
581 — Cuvânt de anul nou 1910. RT IV, 1910 p. 51—52
582 — Consistorul superior bisericesc. RT IV, 1910 p. 52
583 — Sf. Sinod al bisericii ortodoxe din Regat. RT IV, 1910 p. 53
584 — † Dr. Augustin Bunea. RT IV, 1910 p. 53—54
585 — Asociaţia preoţimei noastre. RT IV, 1910 p. 54—55
586 — Papa Piu X (şi canonizarea lui Christofor Columb). RT IV, 1910 p. 55
587 — Anunţ bibliografic. RT IV, 1910 p. 55
588 — Chestiunea bisericească din România. RT IV, 1910 p. 93
589 — † Mitropolitul Partenie-Clinceni. RT IV, 1910 p. 93
590 — Biblioteca Academiei române. RT IV, 1910 p. 93
591 — „Revista Preoţilor". RT IV, 1910 p. 93
592 — Contele Ştefan Tisza despre ordonanţa fostului ministru de culte Apponyi. RT IV, 1910 p. 94
593 — Statutele societăţii clerului român „Mântuitorul Hristos". RT IV, 1910 p. 94—95
594 — O observaţie exactă. RT IV, 1910 p. 95
595 — Datorinţa de a fi sănătoşi. RT IV, 1910 p. 95
596 — Preoţi turci convertiţi. RT IV, 1910 p. 95
597 — Trezirea conştiinţii religioase. RT IV, 1910 p. 95
598 — Morala fără religiune e neputincioasă. RT IV, 1910 p. 134
599 — „Puteţi muri liniştiţi"? RT IV, 1910 p. 134
600 — Alcoolismul şi boalele mentale. RT IV, 1910 p. 134—135
601 — „Ştiinţa" lui Lombroso. RT IV, 1910 p. 135
602 — Reeditarea scrierilor episcopului Melhisedec. RT IV, 1910 p. 135
603 — Urmările necredinţii şi ale necinstirei căsătoriei. RT IV, 1910 p. 178
604 — Judecăţi nedrepte. RT IV, 1910 p. 179—180
605 — Confirmarea P. C. Sale păr. Dr. Miron E. Cristea de episcop. RT IV, 1910 p. 222
606 — Propaganda papistă din România. RT IV, 1910 p. 224—227
607 — Criticismul biblic... rău înţeles. RT IV, 1910 p. 227
608 — Lupta contra rachiului în Africa. RT IV, 1910 p. 227—228
609 — Rousseau despre Mântuitorul. RT IV, 1910 p. 228
610 — Plachetă comemorativă. RT IV, 1910 p. 257
611 — Unde e Dumnezeu? RT IV, 1910 p. 257

612 — Una trebuieşte. RT IV, 1910 p. 257—258
613 — Dumnezeu e iubirea. RT IV, 1910 p. 258
614 — Ce înseamnă a compătimi cu fapta? RT IV, 1910 p. 258
615 — Organizarea preoţimii noastre. RT IV, 1910 p. 351
616 — Educaţia religioasă a clasei noastre culte. RT IV, 1910 p. 351—352
617 — Catehizaţia în şcolile noastre. RT IV, 1910 p. 352
618 — † Leo Tolstoi. RT IV, 1910 p. 387
619 — Birou în contra sinuciderii. RT IV, 1910 p. 387
620 — Alcoolul şi urmările lui. RT IV, 1910 p. 387—388
621 — Conflictul sinodal din biserica ort. a României. RT IV, 1910 p. 388

1911

622 — I. P. Sf. Sa Mitropolitul nostru (Ioan Meţianu) — consilier intim. RT V, 1911 p. 27
623 — Protopresbiterul Săliştei (Ioan Lupaş). RT V, 1911 p. 27
624 — Impăratul Wilhelm apărător al credinţei. RT V, 1911 p. 27
625 — Un părinte (Arhim. I. Scriban). RT V, 1911 p. 28
626 — Biserica română din Basarabia. RT V, 1911 p. 28
627 — Ziarul „Tribuna". RT V, 1911 p. 30
628 — „Cultura creştină". RT V, 1911 p. 30
629 — Papa Pius X despre chemarea presei. RT V, 1911 p. 30
630 — Pastoralele de Crăciun ale Arhiereilor noştri. RT V, 1911 p. 60—61
631 — Biserica şi şcoala. RT V, 1911 p. 61
632 — Un act perfid şi o călcare de lege. RT V, 1911 p. 61
633 — Felicitări. RT V, 1911 p. 62
634 — Muzeul iconografic. RT V, 1911 p. 63
635 — „Amvonul". RT V, 1911 p. 63
636 — Societatea ortodoxă naţională a femeilor române. RT V, 1911 p. 63—64
637 — „Revista preoţilor". RT V, 1911 p. 64
638 — Muzeu şcolar. RT V, 1911 p. 93
639 — „Candela". RT V, 1911 p. 93—94
640 — Cel mai potrivit răspuns. RT V, 1911 p. 94
641 — Societatea ortodoxă-naţională. RT V, 1911 p. 189—190
642 — „Căminul românesc". RT V, 1911 p. 190
643 — Pastorale pentru post. RT V, 1911 p. 190
644 — Pastorale pentru conferenţele preoţeşti. RT V, 1911 p. 284

645 — Protopop al Braşovului (Dr. V. Saftu). RT V, 1911 p. 284
646 — Episcopul Ottokar Prohászka (pus la „Index"). RT V, 1911 p. 330
647 — Cătră cetitori. RT V, 1911 p. 502
648 — „Cultura creştină". RT V, 1911 p. 504—505
649 — Instituiri de protopopi noi. RT V, 1911 p. 506
650 — Episcopul Romanului. RT V, 1911 p. 506
651 — Diurne pentru membrii conferenţelor preoţeşti. RT V, 1911 p. 506
652 — „Litera ucide". RT V, 1911 p. 564—565
653 — Modificarea legii sinodale în România. RT V, 1911 p. 565
654 — Cătră abonaţi. RT V, 1911 p. 621
655 — Primul congres anual al „Societăţii ortodoxe naţionale a femeilor române" din Regatul român. RT V, 1911 p. 621

1912

656 — Cătră cetitori. RT VI, 1912 p. 34
657 — In chestia reunirii bisericilor. RT VI, 1912 p. 65—66
658 — Dăm lămuriri. RT VI, 1912 p. 66—68
659 — † Dr. Miron M. Calinescu. RT VI, 1912 p. 68—69
660 — Eliminarea teologilor din Oradea-mare. RT VI, 1912 p. 101—102
661 — Episcopia gr.-cat. maghiară. RT VI, 1912 p. 102
662 — Alegerea mitropolitului-primat şi a noilor arhierei în biserica ortodoxă a României. RT VI, 1912 p. 102
663 — Cătră cetitori. RT VI, 1912 p. 156
664 — † Dr. Ioan Borcia. RT VI, 1912 p. 156
665 — Alegerile de ierarhi din Ţară. RT VI, 1912 p. 156
666 — „Revista Ortodoxă". RT VI, 1912 p. 186—188
667 — Episcopia gr.-cat. maghiară. RT VI, 1912 p. 188—190
668 — Un azil pentru orfanii de preoţi. RT VI, 1912 p. 190—191
669 — Clădirea unui nou edificiu pentru Seminarul „Andreian". RT VI, 1912 p. 191—192
670 — Noii arhierei din Ţară. RT VI, 1912 p. 192
671 — Congres pentru catihetică. RT VI, 1912 p. 192
672 — Un orfelinat pentru copiii orfani ai preoţilor noştri (propunerea făcută în Sinodul arhidiecezan de deputatul Nicolae Bălan). RT VI, 1912 p. 240—241
673 — Nimeni. RT VI, 1912 p. 241
674 — Activitatea sinoadelor noastre eparhiale. RT VI, 1912 p. 241—243
675 — „Corabia de salvare". RT VI, 1912 p. 243

676 — Apel. RT VI, 1912 p. 243
677 — Cuvinte înțelepte. RT VI, 1912 p. 243—244
678 — Ceeace vrea Dumnezeu, vreau și eu. RT VI, 1912 p. 244
679 — Un epilog. RT VI, 1912 p. 244
680 — Biserica contra neamului? RT VI, 1912 p. 276—277
681 — Consistorul superior bisericesc din București. RT VI, 1912 p. 277—278
682 — Regularea congruei și a salarelor învățătorești. RT VI, 1912 p. 324
683 — Salarele asesorilor consistoriali din Sibiiu. RT VI, 1912 p. 324
684 — Penitentul meu, dl Octavian Goga. RT VI, 1912 p. 324—325
685 — Episcopia greco-cat. maghiară. RT VI, 1912 p. 325
686 — Răspuns mai multora. RT VI, 1912 p. 325
687 — Centenarul Seminarului eparhiei Aradului. RT VI, 1912 p. 380—381
688 — O întrebare. RT VI, 1912 p. 381
689 — Cetitorii noștri. RT VI, 1912 p. 381
690 — Incheierea anului la seminarul „Andreian". RT VI, 1912 p. 381—382
691 — „Martirii" dela Orade. RT VI, 1912 p. 382
692 — Pentru cetitori. RT VI, 1912 p. 474
693 — „Revista Preoților". RT VI, 1912 p. 477—478
694 — Episcopia greco-catolică maghiară. RT VI, 1912 p. 478
695 — „Revista Preoților". RT VI, 1912 p. 532—533
696 — Congresul Societății ortodoxe naționale a femeilor române. RT VI, 1912 p. 534
697 — Să fie oare adevărat? RT VI, 1912 p. 534
698 — Bazele morale ale militarismului. RT VI, 1912 p. 594—595
699 — „Unirea" dela Blaj. RT VI, 1912 p. 595

1913

700 — O statistică dureroasă. RT VII, 1913, p. 36
701 — Conferințele pastorale din județul Suceava, Mitropolia Moldovei. RT VII, 1913 p. 37—38
702 — Societatea ort. naț. a femeilor române. RT VII, 1913 p. 38
703 — „Ocrotirea". RT VII, 1913 p. 39
704 — Schimbări de ierarhi. RT VII, 1913 p. 39
705 — Preotul — omul tuturora. RT VII, 1913 p. 40
706 — Căsătoria a doua a preoților. RT VII, 1913 p. 69
707 — Cvincvenalele preoților. RT VII, 1913 p. 71

708 — Marconi — om religios. RT VII, 1913 p. 71
709 — Adnex la episcopia de Hajdudorogh. RT VII, 1913 p. 71
710 — „Proba de foc". RT VII, 1913 p. 100—101
711 — Propagandă contra sectarilor. RT VII, 1913 p. 101—102
712 — Ajutoare pentru dotația preoțimii. RT VII, 1913 p. 102
713 — In chestia reunirii bisericilor. RT VII, 1913 p. 102—103
714 — Dr. V. Tr. Frențiu episcop unit al Lugojului. RT VII, 1913 p. 103
715 — „Constatări dureroase". RT VII, 1913 p. 134
716 — † Constantin Erbiceanu. RT VII, 1913 p. 135
717 — Dacă te bagi în foc, te arde! RT VII, 1913 p. 135
718 — „Revista Preoților". RT VII, 1913 p. 135
719 — O propunere. RT VII, 1913 p. 165—166
720 — Dintr'o scrisoare. RT VII, 1913 p. 166—167
721 — Coloare albă. RT VII, 1913 p. 167
722 — Sapă o fântână. RT VII, 1913 p. 167
723 — Colecta pentru Seminarul „Andreian". RT VII, 1913 p. 220
724 — Adevărata fericire. RT VII, 1913 p. 221
725 — Ce a făcut din ucenicii Domnului — Apostoli. RT VII, 1913 p. 221—222

726 — Cele șapte cuvinte ale Mântuitorului pe cruce. RT VII, 1913 p. 222
727 — De ce te conduci? RT VII, 1913 p. 222
728 — Nu pot înțelege. RT VII, 1913 p. 222—223
729 — In chestia reunirii bisericilor. RT VII, 1913 p. 223
730 — Biserica română peste Carpați. RT VII, 1913 p. 223—224
731 — Fă să lumineze lumina ta! RT VII, 1913 p. 253
732 — Odinioară și acum. RT VII, 1913 p. 253—254
733 — Incredere deplină. RT VII, 1913 p. 254
734 — Calea spre izbândă. RT VII, 1913 p. 254—255
735 — Cvincvenalele preoților noștri. RT VII, 1913 p. 255—256
736 — Dă cât ai! RT VII, 1913 p. 326
737 — Roze și ghimpi. RT VII, 1913 p. 326—327
738 — Sapă adânc! RT VII, 1913 p. 327
739 — A cui inimă bate mai tare? RT VII, 1913 p. 327—328
740 — Ferește-te de vorbe ușuratice! RT VII, 1913 p. 375—376
741 — Păcatul schimbă și fața omului. RT VII, 1913 p. 376
742 — Câteva întrebări ale omului și răspunsuri ale lui Dumnezeu. RT VII, 1913 p. 376—377
743 — Ospitalitate. RT VII, 1913 p. 377

744 — Smerenia pe tronul împărătesc. RT VII, 1913 p. 377
745 — Sabia scoasă. RT VII, 1913 p. 378
746 — Ferecat în cătușele proprii. RT VII, 1913 p. 378
747 — Compătimire. RT VII, 1913 p. 378—379
748 — Să se deslege limba! RT VII, 1913 p. 379
749 — Cum putem rezista ispitelor? RT VII, 1913 p. 379
750 — Episcopie ortodoxă maghiară? RT VII, 1913 p. 379—380
751 — † Aurel Vlaicu. RT VII, 1913 p. 442
752 — Lupta Românilor bucovineni pe terenul bisericesc. RT VII, 1913 p. 442—443
753 — Priviți spre Hristos! RT VII, 1913 p. 443—444
754 — „Sunt silit". RT VII, 1913 p. 444
755 — Nelucrat ori poleit? RT VII, 1913 p. 444
756 — Limba românească în bisericile din Basarabia. RT VII, 1913 p. 445
757 — Și tu ești un călător. RT VII, 1913 p. 445
758 — Dumnezeu are trebuință de fiecare om. RT VII, 1913 p. 445
759 — Rugăciunea făcută cu răceală. RT VII, 1913 p. 446
760 — Lumina mă orbește. RT VII, 1913 p. 446
761 — In contra alcoolului. RT VII, 1913 p. 446
762 — O rugăciune a unui mare învățat. RT VII, 1913 p. 515—516
763 — Cuvinte înțelepte. RT VII, 1913 p. 516
764 — Organizarea bisericească a teritoriului câștigat de România. RT VII, 1913 p. 516—517
765 — Al treilea congres anual al societății ortodoxe naționale a femeilor române. RT VII, 1913 p. 517—518
766 — Nu-ți fie rușine a te ruga. RT VII, 1913 p. 518
767 — Dă cât poți! RT VII, 1913 p. 518—519
768 — A trăi înseamnă a munci. RT VII, 1913 p. 519
769 — Alfred cel Mare, regele Angliei († 901). RT VII, 1913 p. 519
770 — Zece întrebări. RT VII, 1913 p. 585—586
771 — Un experiment interesant. RT VII, 1913, p. 586
772 — Eu beau ceeace bea tatăl meu. RT VII, 1913 p. 586
773 — Unde e mai mare mortalitatea între copii? RT VII, 1913 p. 587
774 — Primul ziar creștin în China. RT VII, 1913 p. 587
775 — Numiri. RT VII, 1913 p. 587
776 — Aproape de Dumnezeu. RT VII, 1913 p. 587
777 — Românilor ortodocși din Basarabia li s'a acordat dreptul de a introduce din nou limba românească la slujbele bisericești. RT VII, 1913 p. 588

1914

810 — Lupta antialcoolică și răsboiul. RT VIII, 1914 p. 317—319
811 — Binefacerile activității. RT VIII, 1914 p. 319
812 — Patru guzgani. RT VIII, 1914 p. 319—320
813 — Ultimul serviciu. RT VIII, 1914 p. 320
814 — Oameni mulțumiți. RT VIII, 1914 p. 320
815 — Impăratul vă aude! RT VIII, 1914 p. 320

1915

816 — Către cetitori. RT IX, 1915 p. 36
817 — Pentru cetitori. RT IX, 1915 p. 69
818 — O mișcătoare mărturisire de credință. RT IX, 1915 p. 69
819 — „Sfântul Apostol Petru la sf. Sinod din București". RT IX, 1915 p. 69—70
820 — Odoarele mănăstirilor din Bucovina — la Viena. RT IX, 1915 p. 70—71
821 — Ura în răsboiu. RT IX, 1915 p. 71—72
822 — Sinoadele eparhiale. RT IX, 1915 p. 72
823 — Către cetitori. RT IX, 1915 p. 132—133
824 — Vorbirea primatelui Ungariei Ioan Csernoch despre raporturile rom.-catolicilor cu „uniții". RT IX, 1915 p. 133
825 — Cum au sărbat ostași de-ai noștri Paștile. RT IX, 1915 p. 133—134
826 — Lucrări reformatorice în biserica Greciei. RT IX, 1915 p. 134—135
827 — „Timpuri adevărate". RT IX, 1915 p. 135—136
828 — Un avertisment îndreptățit. RT IX, 1915 p. 136
829 — Către cetitori. RT IX, 1915 p. 193
830 — Nou arhimandrit. RT IX, 1915 p. 193
831 — Doue rectificări. RT IX, 1915 p. 193—194
832 — Procanonul lui Petru Maior. RT IX, 1915 p. 196
833 — Intoarcere la credință. RT IX, 1915 p. 199—200
834 — Cuvinte remarcabile. RT IX, 1915 p. 200
835 — Către cetitori. RT IX, 1915 p. 247
836 — Noul director (Dr. Iosif Blaga) al liceului nostru din Brașov RT IX, 1915 p. 296
837 — Biblia — dar dela frați pentru prisonierii noștri. RT IX, 1915 p. 296
838 — Victimele beției. RT IX, 1915 p. 296
839 — Aviatorii de pe Zepeline despre alcool. RT IX, 1915 p. 326
840 — O pastorală foarte frumoasă. RT IX, 1915 p. 326

841 — Un filantrop. RT IX, 1915 p. 326
842 — O frumoasă interpretare a slujbei ce o face preotul. RT IX, 1915 p. 326—327
843 — Teologii nu pot fi desbrăcați în fața comisiei de asentare. RT IX, 1915 p. 327
844 — „Cugetarea creștină îndulcind grozăviile răsboiului". RT IX, 1915 p. 327—328
845 — Preoții din armata Franței. RT IX, 1915 p. 328

1916

846 — † Episcopul Vasile Hossu. RT X, 1916 p. 63—64
847 — Dimitrie Machi Ardelean. RT X, 1916 p. 64
848 — Pentruce a întârziat apariția „Revistei Teologice"? RT X, 1916 p. 65
849 — Premiile „Revistei Teologice". RT X, 1916 p. 65—66
850 — Patronagiul tinerimei. RT X, 1916 p. 66—67
851 — † Arhimandritul Augustin Hamsea. RT X, 1916 p. 67—68
852 — Daruri frumoase pentru orfelinatul nostru. RT X, 1916 p. 116
853 — Orfelinat unit la Blaj. RT X, 1916 p. 116
854 — Articolul prim. RT X, 1916 p. 160
855 — † Romul Furduiu. RT X, 1916 p. 160
856 — Sinoadele bisericei noastre. RT X, 1916 p. 160—162
857 — Sinodul eparhiei Aradului. RT X, 1916 p. 162—163
858 — Sinodul eparhiei Caransebeșului. RT X, 1916 p. 163
859 — Alte două orfelinate românești. RT X, 1916 p. 164
860 — Mareșalul Mackensen și mama sa. RT X, 1916 p. 164
861 — Premiul „Revistei Teologice" pe anul 1916. RT X, 1916 p. 235
862 — Voturile congresului. RT X, 1916 p. 235
863 — Avram P. Păcurariu. RT X, 1916 p. 235
864 — Activitatea congresului nostru ordinar. RT X, 1916 p. 235—236
865 — In legătură cu alegerea de mitropolit. RT X, 1916 p. 236
866 — Predici pentru ostașii dela front. RT X, 1916 p. 236

6. PILDE ȘI ASEMĂNĂRI

1915

867 — O frumoasă mărturie. RT IX, 1915 p. 30
868 — Cavalerul în mănăstire. RT IX, 1915 p. 30—31
869 — Sloi plutitori. RT IX, 1915 p. 31

1916

906 — Buruienile. RT X, 1916 p. 111—112
907 — Ceeace ne trebuieşte. RT X, 1916 p. 112—113
908 — Şase regule pentru creştinii cei tineri. RT X, 1916 p. 113
909 — Folosul poverilor. RT X, 1916 p. 113
910 — Legea şi evanghelia. RT X, 1916 p. 153—154
911 — Cum poţi ajunge fericit? RT X, 1916 p. 154
912 — Ecoul. RT X, 1916 p. 154—155
913 — Fie voia ta! RT X, 1916 p. 155—156
914 — Te rogi tu? RT X, 1916 p. 156
915 — O predică scurtă. RT X, 1916 p. 156
916 — Taina fericirii. RT X, 1916 p. 228
917 — O făgăduinţă veche. RT X, 1916 p. 228—229
918 — Scara iubirii. RT X, 1916 p. 229
919 — Rugăciunea. RT X, 1916 p. 229
920 — Biruinţa împăratului. RT X, 1916 p. 229

1921

921 — Ce ai în tine? RT XI, 1921 p. 83
922 — Entuziasmul iubirii. RT XI, 1921 p. 83—84
923 — Creştini pitici. RT XI, 1921 p. 84

1931

924 — Istorioare de mare preţ. Cu gândul la mama. OD II, 1931 nr. 27
925 — Istorioare de mare preţ. Cel mai preţios cuvânt. OD II, 1931 nr. 27
926 — O pildă frumoasă. LS X, 1931 nr. 28
927 — Cu post şi rugăciune a îndreptat un copilaş pe tatăl său. OD II, 1931 nr. 28
928 — Bunătatea nu cere răsplată. OD II, 1931 nr. 31
929 — O judecată ca a lui Solomon. LS X, 1931 nr. 31
930 — Sticluţa beţivului şi cum a scăpat un om de beţie. LS X, 1931 nr. 32
931 — Vai de turmă fără păstor! LS X, 1931 nr. 33
932 — „Fericiţi sunt făcătorii de pace". LS X, 1931 nr. 34
933 — Cum a scăpat împăratul Napoleon odată dela moarte. LS X, 1931 nr. 35

1932

934 — Pilda unei ursoaice. LS XI, 1932 nr. 51

1938

935 — „Veniţi la Mine..." Pilde şi învăţături. Sibiu 1938 p. XII+68. VH nr. 1

7. NECROLOAGE

936 — † Dr. Vasile Găina. RT I, 1907 p. 325—328
937 — Dr. Petru Şpan. RT V, 1911 p. 148—149
938 — † P. S. Sa Episcopul Ghenadie al Râmnicului. RT VI, 1912 p. 591—592
939 — † Dr. Teodor Tarnavschi. RT VII, 1913 p. 568—570
940 — Un creştin: † Virgil Oniţiu. RT IX, 1915 p. 234—236
941 — † Mitropolitul Ioan Meţianu. RT X, 1916 p. 1—7

8. PREFEŢE

942 — Cătră Cetitori. Pref. la: Preot Ioan Hanzu, Taina pocăinţii. Sibiiu 1911. BBP nr. 1 p. I—V
943 — Pref. la: Mai mulţi, Şase predici pentru Duminecile Postului mare. Sibiiu, 1913. BBP nr. 5 p. 3
944 — Cătră cetitori! Pref. la: „Indrăzniţi, eu am biruit lumea". Predici pentru timp de răsboiu, prelucrate după I. Kessler. Sibiiu 1915. BBP nr. 6 p. 3—4
945 — Prefaţă la: Dionisie Făgărăşianu, Tânărule, ţie-ţi zic, scoală-te! Vol. I. Sibiu 1933 p. V—VII. SD nr. 1
946 — Cătră cetitori. Prefaţă la trad. rom. a lucrării „Ortodoxia" de S. Bulgakoff; Sibiu 1933 p. III—V. ST nr. 1
947 — Prefaţă la: Dionisie Făgărăşianu, Tânărule, ţie-ţi zic, scoală-te! Vol. II. Sibiu 1935 p. V—VI. SD nr. 4
948 — Cuvânt cătră iubiţii mei fii sufleteşti. Pref. la: Carte de rugăciuni. Ediţia bogată. Sibiu 1935 p. XV—XXIV. PD nr. 1
949 — Prefaţă la: Carte de rugăciuni. Ediţia mică (pentru tineret). Sibiu 1935 p. 3—4. PD nr. 1
950 — Cătră iubiţii cetitori şi ostaşi. Pref. la: Carte de rugăciuni pentru trebuinţele iubiţilor noştri ostaşi. Sibiu 1940 p. 3—6

9. DIVERSE

951 — Apel (adresat tuturor societăţilor studenţilor teologi ortodocşi români în vederea întemeierii unei reviste teologice). „Cronica" (Bucureşti) nr. din 12 Martie 1904. „Tribuna" (Arad) nr. de Paşti 1904. RT XX, 1930 p. 19—23.

952 — Apel (pentru aranjarea serbării aniversării morții lui Ștefan cel Mare. In colaborare cu membrii comitetului central executiv studențesc din Cernăuți). TR LII, 1904 nr. 41

953 — Prima orientare (manifest, în colaborare cu A. Bârseanu, Dr. I. Beu, Dr. L. Borcia, Dr. I. Broșu, Dr. S. Dragomir, Nicolae Ivan, Ioan Lăpedatu, Dr. Oct. Russu și Dr. I. Stroia). TR LXVI, 1918 nr. 112. GP I, 1918 nr. 44 b

954 — Răspuns la ancheta făcută de ziarul „Cuvântul" din București asupra chestiunii: „Ce doriți să aducă Moș Crăciun României"? TR LXXIII, 1925 nr. 1—2

955 — Apel pentru ajutorarea bisericii Sfântului Mormânt din Ierusalim. TR LXXIII, 1925 nr. 58—59. LS IV, 1925 nr. 32

956 — Chemare (către creștinii din „Oastea Domnului"). TR LXXXIII, 1935 nr. 25. LS XIV, 1935 nr. 24

957 — Răspuns la o anchetă despre francmasonerie, făcută de revista „Sfarmă-Piatră" (București). RT XXVI, 1936 p. 350—352

958 — Apel la unitatea sufletească a neamului (1 Dec. 1937). TR LXXXV, 1937 nr. 49

959 — Chemare, către clerul și poporul românesc din Ardeal (împreună cu Mitropolitul unit Alexandru Nicolescu, al Blajului). TR LXXXVII, 1939 nr. 9

960 — Declarație citită în fața Marelui Colegiu electoral pentru alegerea Patriarhului României (30 Iunie 1939). TR LXXXVII, 1939 nr. 28

10. ADDENDA

961 — Vasile Gan, Vasile Debu, Pompei Morușca, Ioan Teculescu și Nicolae Bălan, Șase predici pentru Duminecile Postului mare și Un cuvânt pentru ziua Invierii Domnului. Sibiiu 1913 p. 72. BBP nr. 5

962 — I. Kessler, „Indrăzniți, eu am biruit lumea". Predici pentru timp de răsboiu, prelucrate de Prof. Dr. Nicolae Bălan și stud. teol. Ioan Moșoiu. Sibiiu 1915 p. 52. BBP nr. 6

II. SCRIERI PATRONATE

1. PERIODICE

1 — TELEGRAFUL ROMÂN. Organ național bisericesc, întemeiat în 1853 de *Mitropolitul Andreiu Șaguna.* Anii LXVIII (1920)—LXXVIII (1940). 21 volume.

In acești ani, conducerea organului oficial al Arhiepiscopiei ortodoxe române de Alba-Iulia și Sibiu a fost asigurată de următorii redactori responsabili:
Prot. Dr. *George Proca* (1920—1933)
Prot. Dr. *Dumitru Stăniloae* (1934—azi)
ajutați de Prof. *Enea Hodoș*, membru corespondent al Academiei Române.

2 — STUDII BIBLICE. Publicație periodică întemeiată (1925) și îngrijită de Prof. *Nicolae Colan*. 1 volum

3 — PROBLEMELE VREMII. Publicație periodică, întemeiată (1929) și îngrijită de Prof. *Nicolae Colan*. 4 volume

4 — BIBLIOTECA BIBLICĂ. Publicație periodică întemeiată (1933) și îngrijită de Prof. *Nicolae Neaga*. 4 vol.

5 — VIAȚA ILUSTRATĂ. Revistă de familie, întemeiată (1934) și diriguită de Prof. *Nicolae Colan*, rectorul Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu. Anii I (1934) — III (1936). 3 volume.
In vara anului 1936, întemeietorul ei fiind ales Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, revista s'a mutat la Cluj, unde continuă să apară și astăzi.

6 — CONTRIBUȚIUNI LA STUDIUL TESTAMENTULUI NOU IN BISERICA ORTODOXA ROMÂNA. Publicație periodică întemeiată (1939) și îngrijită de Prof. Dr. *Grigorie T. Marcu*

2. VOLUME

1911

7 — Ioan Hanzu, preot ort. rom., Taina pocăinții. Studiu pastoral. Sibiiu 1911, p. VI + 56. BBP nr. 1

1912

8 — Dr. Augustin Egger, fost episcop de St. Gallen, Clerul și chestiunea alcoolismului, Trad. din l. germană de Vasile Oana, absolvent de teologie. Sibiiu 1912 p. 60. BBP nr. 2

9 — Prof. Dr. A. Crăciunescu, La Centenarul Seminarului Andreian. Disertație. Sibiiu 1912 p. 40. BBP nr. 3

10 — Mai mulți, Chemarea preoțimii noastre. Considerații de actualitate. Sibiu 1913. BBP nr. 4

1916

11 — Preotul Constantin Stratilatov, 26 Predici la Credința creștină sau tâlcuirea crezului. Trad de Nicodem, episcop al Hușilor. Sibiiu 1916 p. 142. BBP nr. 7—8

1920

12 — Lyman Abbot, Femeia virtuoasă. Trad. din englezește de Tr. Scorobeț. Sibiu 1920 p. 56

13 — Dr. Silviu Dragomir, Istoria desrobirii religioase a Românilor din Ardeal în secolul XVIII. Vol. I. Cu 150 documente anexate. Sibiu 1920 p. VIII+224. Vol. II. Cu 75 documente anexate 1930 p. VIII+440

1921

14 — Părintele Terenţie, Petru Maior şi unirea. Sibiiu 1921 p. 24. BBP nr. 9

15 — Schisma românească sau unirea cu Roma. Sibiiu 1921 p. 54. BBP nr. 10

1922

16 — Nicodem, episcop al Huşilor, Ortodoxia şi Creştinismul apusean. Prelucrare din ruseşte. Sibiiu 1922 p. 76. BBP nr. 12

1923

17 — Memoriile Arhiepiscopului şi Mitropolitului Andreiu Şaguna din anii 1846—1871. Sibiu 1923 p. 112

1924

18 — Arhim. Iuliu Scriban, Studiul Pastoralei în Biserica românească (Retipărire din RT). Sibiiu 1924 p. 146. BBP nr. 11

19 — W(ladimir) G(uettée), Invăţământul public considerat ca bază a ordinei sociale. In româneşte de I(lie) B(eleuţă). Sibiu 1924 p. 28

1925

20 — Preot Gr. Petrov, Un păstor model. Trad. din ruseşte de Episcopul Nicodem, stareţul Mânăstirii Neamţu. Sibiiu 1925 p. 224. BBP nr. 15

21 — Pr. Dr. Gr. Cristescu, „La cine ne vom duce?"... 12 Meditaţii pastorale. Sibiu 1925 p. 40. BBP nr. 13

22 — Nicolae Colan, Sf. Pavel către Filimon. Creştinismul şi sclăvia. Sibiu 1925 p. 36 („Studii Biblice" nr. 1)

1926

23 — Prof. Nicolae Colan, La luptă dreaptă! Un capitol de strategie misionară. Sibiu 1926 p. 46. BBP nr. 14

24 — Dr. Gr. Cristescu, „Mai aproape de Tine Doamne". Meditaţiile unui închinător. Sibiu 1926 p. 318

1927

25 — A. Huonder, La picioarele Mântuitorului. Scurte meditaţii pentru preoţi. Vol. I. Prelucrare de Prof. I. Moşoiu. Sibiu 1927 p. XVIII+206. BBP nr. 17 (ST nr. 8)

26 — Preot Prof. Dr. Gr. Cristescu, Isus în viaţa modernă. Sibiu 1927 p. 60. BBP nr. 16

1929

27 — Prof. Nicolae Colan, Biblia şi intelectualii. Sibiu 1929 p. 80. Pr V nr. 1

28 — Prof. Nicolae Neaga, Profeţii mesianice în Vechiul Testament. Texte. Sibiu 1929 p. 96

1930

29 — Hristu Andrutsos, profesor la Facultatea de Teologie din Atena, Dogmatica Bisericii ortodoxe răsăritene. Traducere autorizată, de Dr. Dumitru Stăniloae, profesor la Academia teologică „Andreiană". Sibiu 1930 p. XVI+480

30 — Prof. Nicolae Neaga, Plângerile lui Ieremia şi critica mai nouă. Sibiu 1930 p. 50

1933

31 — W. A. Visser't Hooft, Ortodoxia văzută de un protestant. In româneşte de Teodor Bodogae. Sibiu 1933 p. 58. Pr V nr. 3

32 — D. Făgărăşianu, Tânărule, ţie-ţi zic, scoală-te! Cu o prefaţă de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului. Vol. I, Sibiu 1933 p. VIII+108. SD nr. 1

33 — Sergiu Bulgakoff, Ortodoxia. In româneşte de Nicolae Grosu. Cu un cuvânt către cetitori de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului şi cu o prefaţă a autorului la ediţia românească. Sibiu 1933 p. VIII+248. ST nr. 1

34 — Diaconul Nicolae I. Popoviciu, Epicleza euharistică. Teză de doctorat la Facultatea de Teologie ortodoxă din Cernăuţi Cu o prefaţă de Prof. univ. Dr. Vasile Loichiţa. Sibiu 1933 p. VIII+354. ST nr. 2

35 — Diacon Nicolae I. Popoviciu, Inceputurile nestorianismului Cu specială considerare asupra anatematismelor lui Ciril. Teză de licenţă în Teologie. Sibiu 1933 p. 78. ST nr. 3

36 — Arhim. Dr. V. Lăzărescu, Cultul inimii lui Iisus la catolici Sibiu 1933 p. X+96. ST nr. 4

37 — N. Neaga, Valoarea socială a Vechiului Testament. Sibiu 1933 p. 20 (Biblioteca Biblică nr. 1)

38 — Dr. N. Neaga, Profetul Daniel despre Hristos. Sibiu 1933 p. 32 (Biblioteca Biblică nr. 2)

39 — Pomenirea Mitropolitului Andreiu. Album. Sibiu 1933 p. 28

40 — Dr. Dumitru Stăniloae, Catolicismul de după războiu. Sibiu 1933 p. 204

41 — Al. Lascarov-Moldovanu, Schitul cu plopi. Fragmente creştine, Sibiu 1933 p. 196

1934

42 — I. N. Lungulescu, Sufletul în cultura contimporană. Sibiu 1934 p. 88. Pr V nr. 4

43 — Dumitru Călugăr, Hristos în şcoală. Manualul catehetului ortodox pentru şcoala primară. Cu o prefaţă de Prof. Nicolae Colan. Vol. I, ed. I, Sibiu 1934 p. VIII+532; ed. II, 1937 p. VIII+536. SD nr. 2

1935

44 — Ştefan Meteş, Istoria Bisericii româneşti din Transilvania. Vol. I (până la 1698). Ediţia II, revăzută şi întregită şi cu 115 ilustraţii. Sibiu 1935 p. XXXVI+596. SD nr. 3

45 — D. Făgărăşianu, Tânărule, ţie-ţi zic, scoală-te! Cu o prefaţă de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului. Vol. II, Sibiu 1935 p. VIII + 112. SD nr. 4.

46 — Dr. Nicolae Terchilă, Evanghelia în şcoală. Psihologia contemporană şi învăţământul religios. Teză de doctorat la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Sibiu 1935 p. 180. SD nr. 5

47 — Preot Ilarion V. Felea, Convertirea creştină. Cu o prefaţă de Prot. Nicolae Colan, rectorul Academiei teologice „Andreiane". Sibiu 1935 p. VIII+104. ST nr. 5

48 — Carte de rugăciuni, tipărită cu binecuvântarea Inalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae al Ardealului. Ediţia bogată. Cu desene de A. Demian. Sibiu 1935 p. XXXII + 288. PD nr. 1

49 — Carte de rugăciuni, cuprinzând şi rânduiala sfintei şi dumnezeeştii Liturghii. Tipărită cu binecuvântarea Inalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae al Ardealului. Cu desene de pictorul A. Demian. Ediţia mică (pentru tineret). Sibiu 1935 p. 116. PD nr. 1

50 — Preot Ioan Alexandrescu, Izbăvire prin Biserica lui Hristos. Sibiu 1935 p. 36. PD nr. 2

51 — Preot A. Nanu, Biruinţa crucii. Sibiu 1935 p. 44. PD nr. 3

52 — Preot A. Nanu, Icoane de căinţă. Sibiu 1935 p. 72. PD nr. 4

1936

53 — Ştefan Meteş, Mănăstirile româneşti din Transilvania şi Ungaria. Sibiu 1936 p. CXXVIII+364. SD nr. 6

54 — D. Călugăr, Hristos în şcoală. Manualul catehetului ortodox pentru şcoala supraprimară. Vol. II. Sibiu 1936 p. 498. SD nr. 7
55 — Nicolae Berdiaeff, Un nou ev mediu. In româneşte de Prof. Maria Vartic. Sibiu 1936 p. 166. ST nr. 6
56 — Dr. Nicolae Popovici — Arad, Opinii asupra proiectului de modificare a legii şi statutului pentru organizarea Bisericii ortodoxe române. Sibiu 1936 p. 72. ST nr. 7
57 — Preot A. Nanu, La zile mari. Sibiu 1936 p. 40. PD nr. 6
58 — D. Călugăr, Sfinţi şi Părinţi ai Bisericii. Sibiu 1936 p. 82. PD nr. 7

1937

59 — Dr. Mircea Suciu-Sibianu, Gânduri creştineşti. Vol. I. Sibiu 1937 p. 114. SD nr. 8
60 — Anton Huonder, La picioarele Mântuitorului. Vol. II. Prelucrare în româneşte de Prof. Ioan Moşoiu. Sibiu 1937 p. II+282. ST nr. 8
61 — Preot Ilarion V. Felea, Critica ereziei baptiste. Sibiu 1937 p. 96. ST nr. 9

62 — Preot A. Nanu, Suflete de mucenici Sibiu 1937 p. 94. PD nr. 6
63 — Preot Gh. Secaş, In şcoala dragostei lui Isus. O tâlcuire pentru zilele noastre a locului I Cor. 13. Sibiu 1937 p. 90. PD 10
64 — Prof. Nichifor Crainic, Ortodoxia, concepţia noastră de viaţă. Sibiu 1937 p. 32. PD nr. 11
65 — Prot. V. Stoicanea, Ramuri din Evanghelie, Sibiu 1937 p. 78. PD nr. 12
66 — Preot Ioan Alexandrescu, Avraam în lumina Evangheliei. Sibiu 1937 p. 94. PD nr. 13
67 — Preot Gh. Secaş, In şcoala suferinţei creştine. Sibiu 1937 p. 144. PD nr. 14
68 — Toată suflarea să laude pe Domnul. Carte de cântări pentru Oastea Domnului ed. I Sibiu 1937 p. 136; ed. II Sibiu 1939 p. 142. PD nr. 15
69 — Pravila Oastei Domnului. Sibiu 1937 p. 224

1938

70 — Arhim. Scriban, Datoria preotului către limba bisericească. Cu un cuvânt către cetitori de Prof. Grigorie T. Marcu. Sibiu 1938 p. 32. BBP nr. 18

71 — Gh. Tulbure, Mitropolitul Şaguna. Opera literară, Scrisori pastorale, Circulări şcolare, Diverse. Sibiu 1938 p. XII + 460. SD nr. 9

72 — Prot. Dr. D. Stăniloae, Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama. Cu trei tratate traduse. Sibiu 1938 p. 250 + CLX. ST nr. 10

73 — Prot. Vasile Stoicanea, In slujba Domnului Iisus. Sibiu 1938 p. VIII + 220. ST nr. 11

74 — Sfântul Ioan Gură de Aur, Predici despre pocăinţă şi Despre sf. Vavila. In româneşte de Ştefan Bezdechi, prof. univ. Sibiu 1938 p. XXIV+158. ST nr. 12

75 — Dr. N. Neaga, Vechiul Testament în gândirea românească. Sibiu 1938 p. 20 (Biblioteca Biblică nr. 3)

76 — Prof. univ. Dr. L. Dennefeld, Arta de-a ghicii viitorul la Babilonieni. Trad. de N. Neaga. Sibiu 1938 p. 22 (Biblioteca Biblică) nr. 4

77 — Nicolae Regman, Figuri din trecutul cultural al Ardealului. Sibiu 1938 p. 36. PD nr. 16

78 — Pr. Ioan Alexandrescu, Părintele Avraam şi credinţa sa. Tâlcuire biblică. Sibiu 1938 p. 58. PD nr. 17

79 — I. Gr. Oprişan, Sămănători... Sămânţă... Săceriş... Sibiu 1938 p. 30. VH nr. 2

80 — Diacon Grigorie T. Marcu, Rătăciţi neştiind Scripturile. Despre folosul citirii Sf. Scripturi şi despre tâlcuirea ei. Sibiu 1938 p. 32. VH nr. 3.

81 — Dr. Ioan Mihu, fost preşedinte al societăţii pentru fondul teatrului român, fost mare proprietar în Vinerea, Spicuiri din gândurile mele. Politice — Culturale — Economice. Publicate cu un studiu biografic de Prof. Silviu Dragomir, membru al Academiei Române. Sibiu 1938 p. XLVIII + 500

1939

82 — Preot Dr. Liviu Stan, Mirenii în biserică. Studiu canonic-istoric. Sibiu 1939 p. XII + 816. ST nr. 13

83 — Diacon Dr. Grigorie T. Marcu, Saul din Tars. Cu o prefaţă de P. Sf. Sa D. D. Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului şi Clujului. Sibiu 1939 p. XII + 126, ST nr. 14

84 — Preot Dr. Spiridon Cândea, Hristos şi mântuirea sufletească a orăşenilor. Studiu de teologie pastorală. Sibiu 1939 p. 302. ST nr. 15

85 — Preot Dr. Ilarion V. Felea, Pocăința. Studiu de documentare teologică și psihologică. Sibiu 1939 p. VIII + 444. ST nr. 16
86 — Prof. Zoe N. I. Apostolescu, Pe drumul Golgotei. Sibiu 1939 p. 110. PD nr. 18
87 — Protopop A. Nanu, In lumina harului. Sibiu 1939 p. 102. PD nr. 20
88 — Ioan Halmagiu, Sf. Petru n'a fost și Papa nu este capul Bisericii. Sibiu 1939 p. 38. VH nr. 4
89 — Protopop A. Nanu, Maica Domnului. Sibiu 1939 p. 72. VH nr. 5
90 — Pr. Dr. Sp. Cândea, Secta baptistă în România (Din punct de vedere istoric și național). Sibiu 1939 p. 32. VH nr. 6
91 — Pr. Prof. Dr. Iosif Hradil, Adevărata Biserică a lui Hristos. Sibiu 1939 p. 32. VH nr. 7
92 — Pr. Ioan Ilie, Cinstirea sfintelor icoane. Sibiu 1939 p. 32. VH nr. 8
93 — Diacon Grigorie T. Marcu, Profesorul Dr. Vasile Gheorghiu. Omul și opera („Contribuțiuni la Studiul T. N." nr. 1). Sibiu 1939 p. 36
94 — Dumitru Stăniloae, Ortodoxie și Românism. Sibiu 1939 p. 396
95 — I. Gr. Oprișan, Cartea biruințelor. Sibiu 1939 p. 90

1940

96 — Preot A. Marcoviciu, Preot I. Sabău și Diacon Iosif E. Naghiu, Predici antisectare. Vol. I. Cu un cuvânt introductiv de Prof. Dr. Grigorie T. Marcu, redactorul „Revistei Teologice". Sibiu 1940 p. XX+82. BBP nr. 19
97 — Dr. Nicolae Neaga, „N'am venit să stric legea!" Considerații generale privitoare la însemnătatea Vechiului Testament. Sibiu 1940 p. VIII+274. ST nr. 17
98 — Pr. Dr. Nicolae Terchilă, Sâmbătarii. Sibiu 1940 p. 46. VH nr. 9
99 — Diacon Grigorie T. Marcu, Unde este și unde nu este Hristos? Sibiu 1940 p. 16. VH nr. 10
100 — Carte de rugăciuni pentru trebuințele iubiților noștri ostași. Cu binecuvântarea Inalt Preasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae al Ardealului. Sibiu 1940 p. 64

LUPTA PENTRU UNITATEA LEGII STRĂMOŞEŞTI

de

Prof. univ. Dr. IOAN MATEIU
Rectorul Academiei Comerciale şi Industriale din Cluj

I

Printre număroasele probleme de caracter programatic ale I. P. S. Mitropolit *Nicolae Bălan*, aceea privitoare la restaurarea unităţii de credinţă a neamului românesc constitue, de sigur, una din cele mai esenţiale.

Ea nu i s'a pus câtuşi de puţin, ca o chestiune de ambiţioasă operaţie matematică, menită a-i spori numărul credincioşilor ortodocşi din cuprinsul Mitropoliei ardelene, ci ca un postulat necesar al existenţei noastre *naţionale* pe aceste plaiuri.

De aceea, ea a fost meditată îndelungat încă în tristele vremuri de robie străină, când o serie de fenomene dureroase, provocate de fricţiuni interne şi agresiuni externe, invederau tot mai limpede slăbirea forţelor noastre de rezistenţă *etnică* în faţa unui duşman necruţător.

Dacă motivele acestei slăbiri a forţelor etnice s'ar fi datorat numai împrejurărilor politice, atunci s'ar putea spune, că actul desrobirii din 1918 le-a făcut să înceteze pentru totdeauna. Insă n'a fost aşa.

Căci în 1918 a dispărut abia unul din factorii principali, cel mai brutal de sigur, al *Statului maghiar* desnaţionalizant. Celălalt, mai suplu şi mai puternic, de ordin confesional, exprimat în maiestatea dominatoare, cu infinite resurse a *Vaticanului*, a rămas în picioare, sporindu-şi încă enorm puterile şi năzuinţele prin transformarea lui din 1929 într'o monarhie absolută cu dublă înfăţişare: bisericească şi politică.

In cei 15 ani de catedră la Şcoala teologică andreiană, tânărul profesor, cu vocaţie specială şi concepţii înalte, avusese prilejul să îmbrăţişeze cu privire pătrunzătoare *problema religioasă* a neamului său din Ardeal, pe care ştia s'o privească şi s'o înfăţişeze în *integralitatea ei.*

Astfel am putut înregistra nu numai o prezentare *nouă* a culturii religioase în rosturile noastre de viaţă, ci în deosebi trezirea unui curent de *spiritualitate* în atmosfera oarecum birocratizată şi laicizată a Bisericii ardelene de pe la 1905.

In sbuciumul luptelor naţionale, cari angajaseră toate gândurile şi forţele Bisericii noastre, preocupările de ordin religios mai înalt rămăseseră fatal pe planul al doilea, şi de aceea este un merit excepţional al profesorului seminarial *Nicolae Bălan*, că a isbutit să creieze o mişcare în favoarea *ideii religioase*, pe care o agită, competent şi încrezător, prin paginile aşa de simpatice ale nou createi *„Reviste Teologice"*. In cadrul ei larg intra şi problema capitală a *reunirii bisericilor,* pe care ţinuse s'o cerceteze personal, sub aspectul ei istoric şi universalist, într'un studiu mai vast tipărit în paginile aceleiaşi reviste. Tot acolo făcuse loc şi altor contribuţii din afară, cari discutau problema în formă polemică, cu tendinţe de localizare la împrejurările noastre. In adevăr, gândul mare al restabilirii unităţii noastre religioase n'a încetat o clipă de a trăi după 1700 în sufletul fruntaşilor şi al masselor populare. Ne-o demonstrează nu numai acele dureroase lupte din cursul veacului XVIII a căror amintire ne cutremură, ci şi o serie de încercări colective ca cea dela 1798 pornită din *Sibiu,* sau cea dela *Blaj* din 1848, când pe *Câmpia Libertăţii* naţiunea decretase într'un mare elan *şi reunirea* celor două biserici frăţeşti. Iar mai târziu, la 1912, înfiinţarea episcopiei maghiarizante de *Hajdudorog* smulsese din sufletul conducătorilor greco-catolici strigătul disperat al *ruperii peceţilor,* adresat Vaticanului ce se înclină rafinat în faţa brutalităţii ungureşti dela Budapesta.

A fost atunci un moment de criză profundă în sufletul clerului şi mai ales al mirenilor din Biserica soră, cari au putut constata cu dezolantă amărăciune cât de cumplit

le-a fost lovită fidelitatea către Sf. Scaun, de unde înțelegeau să aștepte o proteguire victorioasă, iar nu o sacrificare umilitoare a celor 100 de comune românești din nordul Ardealului pe rugul pustiirilor maghiare.

Experiența fusese atât de sguduitoare, încât de acum ideea întoarcerii la vatra strămoșească, spre a împiedeca cu puteri unite alte dezastre viitoare, își făcea drum tot mai larg în conștiința populară. Era așa de limpede pentru orice minte cuprinzătoare, că Vaticanul nu s'a impresionat de primejduirea *etnică* a Românilor, preocuparea lui fiind exclusiv de ordin religios-prozelitist. *Vaticanului îi trebue pur și simplu catolici, indiferent de naționalitatea lor.* Odată ce la Hajdudorog se creia o nouă episcopie de caracter *catolic*, deci un bastion al intereselor sale principale, puțin interesa Vaticanul dacă supușii ei sunt unguri sau români desnaționalizați.

Neamul românesc din Ardeal însă nu putea accepta o asemenea teorie, fiindcă, pentru el *limba și legea* erau tocmai elementele native inseparabile ale însăș existenței și rostului său în lume. Iar sub stăpânirea străină atingerea oricăreia din aceste componente sufletești, însemna o egal de gravă primejduire a celeilalte, și în consecință o amenințare *integrală* a ceeace însemna viață și istorie românească.

Desrobirea națională din 1918 n'a suprimat decât parțial datele problemei. A încetat forța oprimantă a Statului dușman, *dar a rămas în mijlocul nostru catolicismul maghiar*, cu toată ideologia și tendințele lui milenare politice. Priviți deoparte atitudinea *Statusului catolic*, iar de alta rezistența ce ni se opune în acțiunea din regiunea secuizată spre a înțelege, că primejdia veche n'a încetat, și oricât de mult s'ar invoca *Concordatul* din 1929, care a unit catolicismul maghiar cu cel român în aceeaș organizație autonomă a *„Patrimoniului sacru"*, amenințările subzistă, fiindcă, iată, au trecut 10 ani fără a înregistra vr'o dominare vizibilă a catolicilor maghiari de către cei români. Dimpotrivă, a trebuit să vedem cu părere de rău solidarizări inimaginabile ca cea dela încoronarea Regelui *Ferdinand* desrobitorul, participări fraterne la congrese și procesiuni catolice maghiare, servicii liturgice la altare catolice maghiare, și mai

ales acea asistență colectivă a Românilor catolici la Budapesta pentru comemorarea celui dintâi rege al *Ungariei*.

Dar tot așa de puțin s'a micșorat după 1918 forța *Vaticanului*. Prin creiarea *Nunțiaturei* și obținerea *Concordatului* el și-a întărit pozițiile enorm, având putința, în temeiul privilegiilor obținute, nu numai să consolideze catolicismul de ambele rituri dela noi, și deci implicit pe cel *maghiar*, dar prin aceasta să și paralizeze acțiunea religioasă *ortodoxă* a poporului dominant. Să ne reamintim puțin gesturile nunțiului *Marmaggyi* și declarațiunile făcute anii trecuți la Oradea de către cardinalul *Tisserant*.

Prin urmare, în România întregită catolicismul papal nu se prezintă deloc ca un factor de coheziune a Țării și neamului românesc, ci mai curând ca un redutabil instrument de icuire insinuantă în corpul națiunii, spre a-i disloca tradiționala *unitate sufletească*, și a-i substitui cu timpul una complect străină de rassa noastră și de comandamentele ei istorice.

II

In lumina faptelor din trecut și a perspectivelor de viitor, cel dintâi Mitropolit al Românilor ardeleni ortodocși din Ardealul desrobit și-a simțit o datorie de conștiință să pună problema unității religioase chiar în clipa solemnă a *înscăunării* sale din 17/30 Maiu 1920.

La marele praznic al Rusaliilor, ca sub o inspirație a Duhului Sfânt ce coborâse odinioară în limbi de foc asupra Apostolilor, Mitropolitul *Nicolae Bălan* își făcea mărturisirea de credință în măreața catedrală din Sibiu, spunând: „*Dacă turma nu ne este întreagă, aceasta nu-i din vina noastră.* Năpăstuirile dușmanului ne-au spart rândurile, ca să ne slăbească împotrivirea.... Brațele mamei, pururea plină de căldură, sunt și astăzi deschise pentru toți fiii ei înstrăinați, și cu dinadinsul rugăm pe Dumnezeul milostivirii să coboare atâta văpaie a inspirației și iubirii peste noi, încât pe cum piere fumul să piară toată vrajba, pe cum se topește ceara de fața focului, așa să se topească toate deschilinirile dintre frați, *ca iarăși una să*

fim în casa sufletelor noastre, în biserica cea sfântă a părinților noștri".

Era în aceste cuvinte vibrante, cu o rezonanță adâncă ce trecea dincolo de cupola catedralei, mai mult decât o dorință arhierească. Era porunca sfântă a unui instinct de rassă, venită din jalea veacurilor grele, spre a-și afirma drepturile de împlinire sub cerul albastru al unității naționale înfăptuite.

Și pentru a-i sublinia toată valoarea istorică, tânărul Mitropolit își spovedește din nou sufletul cu prilejul *investiturii regale*, zicând plin de emoțiune: „Precum în trecut a pregătit unitatea sufletească a neamului, tot asemenea și în viitor *Biserica* își va ținea ca o sfântă datorie a ei să lucreze, acum cu puteri descătușate, *la închegarea tuturor fiilor neamului într'o desăvârșită armonie a sufletelor*, înfrățire a gândurilor și puterilor, pentru realizarea măreței misiuni ce ne-a încredințat-o Providența în această parte a lumii".

O „*desăvârșită armonie a sufletelor*" era evident un postulat ideal, ce nu putea fi imaginat decât pe temeiul unei depline identități a celor mai sfinte simțiri, exprimate în *credința divină* a neamului românesc.

Ce-ar fi fost mai normal — ne spuneam cu toții — decât ca în Alba-Iulia anului 1918 să se fi proclamat deodată cu unirea politică și unitatea noastră religioasă? Dl *Alexandru Vaida Voevod* afirma la 1899 într'un articol din *Tribuna* că „*interesul Romei și interesul Habsburgilor au dat inițiativa la schismă în sânul poporului român*". De astădată la Alba-Iulia nu mai erau decât exclusiv interesele *națiunii române* eliberate. Ele singure trebuiau să stăpânească voința și hotărârile noastre, ce aveau să fie spontane și pline de elan. Ne-am fi găsit pe linia și în spiritul adunării naționale din 1848, care nu s'a încurcat în pertractări și subtilități, ci a decretat, cu inima plină de bucurie obștească, restabilirea unității de credință între fiii neamului.[1]

---

[1] Vezi studiul meu: *Problema unității religioase în revoluția din 1848*, (apărut în volumul omagial închinat fraților Al. și I. Lapedatu. București 1936).

In Bălgradul desrobirii *politice* imensele valuri populare vibrau, cu instinctul lor suveran, și de dorința sfântă a desrobirii *religioase,* pe care o așteptau proclamată din graiul fruntașilor îndrumători. Dar anumite socoteli de confesionalism minor au lipsit măreţul sobor naţional de suprema bucurie de a-și îndeplini *în întregime* datoria istorică, ce și-o simțea poruncitoare în acel ceas al destinului nostru triumfător.

Astfel pancartele simbolice, ce fluturau acest ideal religios peste creștetul mulțimilor întrunite în cetatea lui Mihai Viteazul, s'au înapoiat la sate cu o notă de melancolie, dar cu speranța neclintită a purtătorilor, că într'o zi ele vor fi scoase din nou la lumină, spre a vesti înălțătorul praznic al înfrățirii și prin *credința religioasă.*

Profesorul *Nicolae Bălan,* care fusese unul dintre pregătitorii Unirii, a sesizat toată semnificația acestei speranțe populare, și de aceea s'a hotărât să fie crainicul ei devotat și neodihnit. De aceea ținuse să anunțe, în mod sărbătoresc, această hotărâre chiar cu prilejul solemn al urcării scaunului de Mitropolit, lăsând să se știe de țara întreagă că refacerea unității de credință este una din năzuințele determinante ale vieții sale arhierești.

Il vom vedea deci la propoveduirea ei constantă și însuflețită pe două planuri: de justificare teoretică în clipe mari din viața neamului și de realizări practice pe teren în acțiunea cotidiană a Bisericii.

Desbaterile Constituantei din 1923 au fost cea dintâi ocaziune mare, când Mitropolitul Ardealului a desvoltat într'o înălțătoare cuvântare problema *Bisericii* și a *unității* noastre religioase.

„*Biserica îndeosebi* — spunea I. P. S. Sa — *și-a dat contribuția ei însemnată ca sufletul acestui neam să se constitue unul și acelaș dela o margine etnică până la cealaltă. Impărtășindu-i aceeaș învățătură, săvârșind aceeaș sfântă slujbă în acelaşi dulce graiu românesc și dând aceleaşi îndrumări simțirii românești de o parte ca și de cealaltă a Carpaților, în ciuda nedreptelor granițe,* **această biserică a înfăptuit unitatea sufletească a neamului nostru.** *Atunci când a învățat pe toți fiii acestui neam a se ruga în*

vremuri grele la fel, s'a înfăptuit dela Nistru până la Tisa **marele front al sufletelor,** *care front a fost condiţiunea sine qua non ca dorobanţul cu vitejia lui neîntrecută să tragă graniţele politice".*

Era în această apologie entuziastă toată frumuseţea misiunii istorice îndeplinită de *Biserica ortodoxă,* justificându-i prerogativele spirituale conferite de voinţa naţiunii pe temeiul unei tradiţii îndelungate. Aceste prerogative nu-i mai puteau fi puse în discuţie acum, când se hotăra noua aşezare constituţională a Statului întregit, cum încerca s'o facă Biserica *Blajului,* care opunea existenţa şi legitimitatea *catolicismului* românesc.

Răspunzând alegaţiunilor regretatului Mitropolit *Vasile Suciu,* luminatul Ierarh dela Sibiu a examinat chestiunea *catolicismului* la români în cadrul realităţilor de fapt, şi nu a celor imaginare. Reamintind în prealabil încercările papilor medievali şi nereuşita lor de a converti pe Românii „schismatici" din Muntenia, Moldova şi Transilvania, I. P. S. Sa se opreşte la actul dela 1700, care prin uneltirile Habsburgilor aliaţi cu Vaticanul decretă sciziunea religioasă a Românilor de dincoace de Carpaţi.

După două sute şi mai bine de ani de propagandă catolică, vorbitorul întreabă pe fratele din strana stângă dacă astăzi catolicismul există *realmente* în sufletul românilor, aparţinători bisericii greco-catolice? *„Eu ştiu că nu există* — continuă Mitropolitul Sibiului — *eu ştiu că poporul se simte unul şi acelaş şi acest popor, trecut la biserica papistaşă, trăieşte şi astăzi exact în aceleaşi tradiţii de viaţă religioasă şi bisericească în care a fost crescut până la 1700 şi în care trăeşte marea majoritate a fraţilor săi, care au rămas credincioşi bisericii ortodoxe. Aceasta este situaţiunea şi ea ne umple inima de bucurie. Astfel pot să-ţi răspund* **că poporul românesc întotdeauna şi energic a refuzat catolicismul".**

Pentru că — explică aşa de logic I. P. S. Sa — subtilităţile dogmatice din cele 4 puncte cari constituiau esenţa credinţei catolice, au fost totdeauna complect străine de înţelegerea masselor populare, ele rămânând indisolubil legate de rânduielile *legii vechi.* O spunea doar şi celebra

clauză, de o inspirată prudență, așezată de sărmanii semnatari strâmtorați la sfârșitul actului nenorocit din 1700: *„şi aşa ne unim cum toată legea noastră, slujba bisericii, liturghia şi posturile să stea pe loc, iar de n'ar sta pe loc nici aceste peceți să n'aibă nici o tărie"*.

Iar la întreruperea regretatului Mitropolit blăjan, că „sub lege înțelegeau numai ceremonia externă", primise dela tribună această replică de perfectă justeță: *„Poporul nostru prin lege nu înțelege numai ceremonia care este un lucru extern, ci înțelege fondul de inspirație religioasă şi morală, prin care a trăit dealungul veacurilor neamul nostru întreg"*.

Astfel concluzia se impunea firească și irezistibilă: *„Eu am convingerea, iubite frate, că opera aceasta artificială, făcută cu sila, se va desființa.* Credința noastră și sufletul neamului nostru au rămas neîmpărțite pe lângă toată sila, ca și *cămaşa necusută a Mântuitorului,* și nimeni nu va fi în stare s'o despartă și s'o strice. *Eu am nădejdea tare... că acest popor care şi-a înfăptuit cu atâtea jertfe unitatea sa națională, nu va tolera să-i desbine fiii tocmai biserica,* **ci își va restatornici și vechea sa unitate bisericească"**.

Deci, speranța I. P. S. Sale Mitropolitului *Nicolae* în realizarea acestui al doilea *ideal românesc* se sprijinea pe două elemente de fapt, riguros controlabile, anume: caracterul de silnicie al desbinării dela 1700 deoparte, iar de alta fidelitatea românilor greco-catolici către legea veche.

Exactitatea acestor fapte fusese recunoscută, pe cale de întrerupere în aceeași ședință, chiar de către Mitropolitul Blajului, silnicia mai puțin, dar unitatea legii în mod categoric.

Senatul care auzia pentru întâia dată această problemă, aparent pur ardelenească, discutată în mod serios, a sesizat importanța ei națională, răsplătind cu aprobări entuziaste expunerile așa de convingătoare ale I. P. S. Sale Mitropolitului *Nicolae Bălan*.

De-acum *întregirea religioasă* era introdusă în sfera preocupărilor publice ale României Mari, și ea avea să rămână la ordinea zilei în mod permanent atât în cercurile

bisericeşti, cât şi pe planul larg politic, unde o va tratà în ocazii mari tot învăţatul Ierarh sibian.

III

Al doilea prilej de seamă, după votarea Constituţiei, se ivi în 1928 când Parlamentul avea să cerceteze proiectul de lege pentru *regimul cultelor*. S'au angajat atunci desbateri atât de largi şi neobişnuite, încât ele au depăşit într'un anumit sens chiar pe acelea din jurul pactului nostru fundamental. Faptul acesta era explicabil prin împrejurarea, că dacă la 1923 s'a stabilit temeiul *politic* al organizaţiei noastre de Stat, acum urma să se orânduiască baza *religioasă* a Ţării întregite, la care erau direct interesate nu numai cele două ramuri ale bisericii româneşti, ci din motive uşor de înţeles, şi toate cultele minoritare.

Astfel Senatul Ţării avea să se transforme într'o întinsă şi agitată arenă de luptă, pe care s'a desfăşurat cea mai formidabilă bătălie a conştiinţelor din câte au înregistraţ vr'odată analele parlamentarismului român.

O istorie de veacuri cu tot ceea ce ea a simţit şi creiat, a suferit şi a sperat în *ordine religioasă*, cu tot ceeace râvnea în viitor ca ideal înălţător sau tendinţe nemărturisite — îşi făcea acum apariţia pe scena politică a Parlamentului, spre a formula drepturi şi a afişa revendicări *bisericeşti* în vâltoarea unei încleştări morale, plină de dârzenie, pasiune şi dramatism.

La tribuna Senatului defilează toţi Ierarhii noştri în frunte cu fericitul Patriarh *Miron*, apoi ai bisericii grecocatolice şi în fine şefii tuturor cultelor minoritare, reuşind să concentreze timp de două săptămâni atenţiunea ţării întregi asupra unei singure probleme: *cea bisericească*.

S'au rostit discursuri frumoase, cari au pus în evidenţă pregătirea şi destoinicia atâtor Episcopi români, sporind preţuirea publicului pentru ei şi îndemnând presa să le aducă elogii măgulitoare, sau să-i consacre repede pe unii — cum a fost cazul P. S. Episcop Iuliu Hossu — ca oratori neîntrecuţi şi fără concurenţă.

Dar veni a doua zi marea surpriză din *strana dreaptă*. Iniţiaţii o prevedeau, pentru senatori şi opinia publică însă

ea avea să fie o *revelaţie* uluitoare. Era cuvântarea masivă şi impunătoare, ca un munte gigantic în strălucirea dimineţii de vară, rostită de I. P. S. Mitropolit *Nicolae Bălan*. Prin înălţimea gândirii şi frumuseţea formei, prin bogăţia argumentaţiei şi sprinteneala replicei, această cuvântare de-o minunată arhitectură, desvelia nu numai un talent nebănuit, ci şi o elocinţă ierarhică incomparabilă.

Timp de 4 ore am ascultat, în mijlocul unui auditoriu emoţionat, cea mai cuceritoare desvoltare a *problemei religioase* dela noi, în toate aspectele ei variate şi actuale, ca la sfârşit să simt, în valul ovaţiunilor frenetice, că *ortodoxia* a câştigat în această bătălie confesională victoria supremă. Ziarele o proclamau şi ele hotărât şi fără rezerve.

Discursul, rămas istoric prin efectele lui răsunătoare, a justificat pe deplin atributul de „dominantă" a Bisericii ortodoxe şi întreaga ei concepţie de viaţă în raport cu viitorul Statului românesc.

De astă dată I. P. S. Mitropolit *Nicolae* a reluat din nou chestiunea *unităţii religioase* între români, analizând-o cu amploare sub toate unghiurile ei. Ceeace colora mult discursul, dându-i o notă de vioiciune şi interes ascendent pentru ascultători, era caracterul polemic şi discuţia în contradictoriu cu Ierarhii opozanţi din cealaltă strană. Unul din aceştia se îndoia că *reunirea* ar fi posibilă şi cita ca exemplu pe *Germani* şi *Maghiari*, care deşi mai culţi n'au izbutit să pună capăt desbinării confesionale dintre ei. Pornind dela această ipoteză, *Mitropolitul Ardealului* răspunse uşor că analogia nu este valabilă, deoarece atât în Germania cât şi în Ungaria fenomenul desbinării a fost provocat de adânci *reforme religioase*, cari priveau esenţa credinţei însaşi. La noi o asemenea mişcare dogmatică n'a existat în 1700, fiindcă din toate actele de atunci, ca şi din tâlcul vestiţilor scriitori uniţi rezultă limpede interesul *politic-social* urmărit de Românii iobăgiei ungureşti. Dintre copioasele dovezi înşirate de I. P. S. Mitropolit cităm pe cea mai autorizată şi mai sinceră, aceea a Episcopului *Inochentie Clain*, care la 1737 răspundea unei întrebări maghiare în aceşti termeni: *„Eu şi clerul meu ne-am unit sub condiţia de a obţine acele beneficii şi foloase, de cari se bucură*

romano-catolicii, altminteri, dacă nu ni se dau ne-am face chiar şi Turci".

Şi referindu-se la răspunsul din Senat al Episcopului de Gherla, că „unirea" au făcut-o *Habsburgii* (catolici — precizăm noi — şi de aceea se întâlneau cu interesele Papei), I. P. S. Mitropolit *Nicolae* ţine să declare, că în afară de motivul *politic* de a-şi întări dominaţia contra ungurilor calvini din Ardeal — cum pretinde dl Gyárfás — Habsburgii aceştia au mai avut un scop, pe care-l socoteşte cel *principal.*

El se desprinde limpede din *jurământul* lui Atanasie în faţa împăratului dela Viena, în virtutea căruia se lapădă de orice legături şi prietenie cu Domnul, Mitropolitul şi ereticii **Ţării româneşti.** Aşadară — zice I. P. S. *Nicolae* — *„Habsburgii au voit să despartă pe Românii ardeleni de fraţii lor de peste Carpaţi* şi cuvintele acestei despărţiri le-au pus în gura lui Atanasie când făcea jurământ de credinţă către Viena.

S'a petrecut atunci grozava tragedie, ca mitropolitul Ardealului să-şi trădeze nu numai credinţa strămoşească, ci şi toate legăturile sufleteşti cu fraţii săi de sânge de peste munţi".[1]

Deci, pe lângă graniţele din vârful Carpaţilor, Viena căuta să pună graniţe şi în suflete ca să rupă *unitatea* noastră şi de credinţă şi de cultură, ţesută în grele împrejurări, dealungul veacurilor, dela unii la alţii.

Poporul român însă n'a fost câtuşi de puţin de acord cu actele şi faptele consumate în cancelariile împărăteşti prin complicitatea iezuiţilor. *Unirea cu catolicii* îi repugna în toate fibrele lui. Şi mitropolitul-orator lăsă să vorbească gesturile de eroism ale ţăranilor prigoniţi până la moarte în cursul sfâşierilor sângeroase din veacul al XVIII-lea. Se vădeà astfel în incinta Parlamentului, că *„Biserica unită* — cum spunea dl N. Iorga — era o *creaţie artificială, ce nu pornise dintr'o convingere"*, ci din socotelile rafinate ale străi-

---

[1] Citatele le iau din broşura: *Biserica neamului şi drepturile ei,* titlu sub care discursul a apărut la Sibiu în 1928.

nilor, cari dispreţuiau complect interesele de viaţă ale neamului nostru. In adevăr *catolicismul*, cuprins în cele 4 puncte dogmatice dela 1700, a rămas cu totul necunoscut în rândurile ţărănimii, şi I. P. S. Mitropolit *Nicolae* arată că: 1. simbolul credinţei se citeşte *fără filioque* chiar şi în catedrala din Blaj, fapt confirmat de însuşi regretatul Mitropolit V. Suciu, care era de faţă; 2. *Cuminecătura* se face şi de gr.-catolici întocmai ca la ortodocşi şi încă aşa de riguros, încât într'un caz tipic — citat de Ierarhul Sibiului — din vremea războiului trecut, când un preot catolic vroise să dea unui soldat unit grav bolnav *„oştia"*, acesta o refuzase categoric, cerând să fie împărtăşit cu sf. cuminecătură *cea românească*; 3. *de purgatoriu* nu ştie nimic poporul; aşa că a mai rămas din cele 4 dogme numai *Papa*.

„Dar Papa — zice Mitropolitul *Nicolae* — *e departe şi legătura cu el nu intră de loc în sfera preocupărilor religioase ale poporului aparţinător bisericii unite"*. In adevăr acest popor n'a văzut încă niciodată un *papă*, despre care i se tot spune de peste 200 de ani că este păstorul lui cel bun, care sufletul şi-l pune pentru turmă. Lipsa complectă de contact direct între el şi Români, i-a făcut pe aceştia — vorbim îndeosebi de ţărani — cu totul indiferenţi faţă de Vatican. Ei se găsesc până astăzi „în aceleaşi tradiţii de viaţă religioasă şi bisericească în care au fost crescuţi până la 1700 şi în care trăieşte majoritatea fraţilor săi ortodocşi rămaşi credincioşi bisericii ortodoxe".

Aşadară, *uniţi numai cu numele, dar ortodocşi în credinţă*. Aceasta e realitatea incontestabilă, pe care, în clipa când Mitropolitul sibian condamnă deţinerea abuzivă a bisericii brâncoveneşti din *Făgăraş*, zidită pentru ortodocşi — Episcopul unit dela Oradea — o confirmă, plin de candoare, cu apostrofa: *„şi noi suntem ortodocşi"*, ca după un moment de trezire să complecteze.... *„uniţi cu Roma"*. Dar formula aceasta, tot mai des folosită, are un singur defect: că e absurdă în însăş esenţa ei. Căci sau eşti *ortodox* prin fondul şi forma credinţei, şi atunci nu mai poţi fi *catolic*, sau te declari „unit cu Roma" şi prin aceasta ai exclus *ortodoxia*, fiindcă *Papa* şi *Ortodoxia* sunt, prin definiţie, două noţiuni contrarii.

Ei bine, vom constata că bunul simţ al poporului habar n'are de asemenea formule ticluite pe podobia iezuitică, fiindcă el se ştie ancorat cu toată fiinţa lui în *vechea lege strămoşească*. Şi cum Mitropolitul Blajului avusese imprudenţa să întrebe care este *biserica strămoşească*, în sânul căreia sunt învitaţi să intre, I. P. S. *Nicolae Bălan* i-a dat acest răspuns prompt, ca o inspiraţie de sus, frenetic aplaudat: **„Dragul meu ţi-o spune poporul Frăţiei Tale, nu mai trebue să ţi-o spun eu".**

Şi pentru a nu se crede cumva, că această replică superbă e o simplă abilitate oratorică, autorul ei a ţinut să servească şi câteva probe convingătoare.

Inaltul Ierarh spune, că după înfăptuirea Unităţii politice începe în Ardeal o mişcare de trecere dela biserica unită la cea ortodoxă. Ea nu se datorà unor iniţiative personale sau oficiale, cum se pretindeà în cercurile alarmate, ci *stării noi de spirit* din sânul poporului românesc. Fiii Ardealului cercetează astăzi aceeaş şcoală, servesc în aceeaş oaste, străbat acelaş pământ scump al patriei şi văd că fraţii lor de peste Carpaţi, din Basarabia şi Bucovina sunt cu toţii *ortodocşi*. Atunci să fie oare atât de puţin inteligent ţăranul din Ardeal, încât să nu tragă concluziunile fireşti din această situaţiune?

A pornit deci valul *întoarcerii la matcă* în toate părţile Ardealului. Şi I. P. S. Mitropolit *Nicolae* enarează cazul impresionant din comuna *Drăguş* (jud. Făgăraş) unde toţi credincioşii uniţi, în frunte cu preotul lor, au revenit la legea veche. In cadrul unei atmosfere de înviere, preotul unit făcea din faţa altarului Bisericii ortodoxe această mărturisire solemnă: *„Noi ne simţim datori să rupem peceţile cu care străinii au vrut să ne strivească credinţa strămoşească şi sufletele noastre româneşti. Şi avem nădejde în Dumnezeu, că ceeace facem noi astăzi, vor face toţi fraţii noştri cari zic că sunt uniţi cu Papa, adecă se vor întoarce şi ei până la unul la biserica ortodoxă română"*.

Altădată trecând în cursul unei vizitaţiuni canonice printr'o comună *unită*, I. P. S. Sa povesteşte cum oamenii i-au ieşit în întâmpinare rugându-l să intre şi în biserica lor.

Le-a spus, că n'o poate face deoarece fiind uniți s'ar supăra Mitropolitul Blajului. La aceasta țăranii au dat următorul răspuns, de o minunată intuiție religioasă: *„Doar și noi suntem de legea românească, numai popa nost — Dumnezeu să-l ierte — era unit"*. Iar a doua zi au venit toți cu cerere scrisă să fie primiți în sânul bisericii ortodoxe.

In răspunsul, înțelept ca o scriptură, al țăranilor acestui sat se oglindește, ca în undele pure ale unui iezăr din Carpați, adevărata simțire populară a credincioșilor uniți cu privire la *problema religioasă.*

Astfel refacerea vechei noastre unități bisericești este posibilă, fiindcă fundamentul ei a rămas nesdruncinat în conștiința poporului. Credința aceasta, poruncită de nevoile vremii de astăzi, o afirmă cu toată hotărârea I. P. S. Mitropolit, când spune: „Am nădejdea dela Dumnezeu, că dacă am putut sfărâma granițele înfipte de puternice împărății în trupul nostru național, vom putea sfărâma și aceste granițe artificiale, pe cari dușmanii au vrut să le tragă în sufletele noastre, *dar pe cari poporul, în conștiința unității sale, nu le-a răbdat nici o singură dată"*. Cu gândul la acest mare ideal, de care și-a legat sufletul, Ierarhul vizionar își încheia magnifica rostire prin cuvintele simbolice din altar: *„Să ne iubim unii pe alții ca într'un gând să mărturisim"*.

Senatul și Țara asistaseră, în adevăr, la o înălțătoare liturghie a înfrățirii românești, care prin radierile ei covârșitoare va rămânea prefața indelebilă a biruinței religioase de mâine, ce ne-o rezervă Destinul ocrotitor.

IV

N'a trecut nici un an dela acest eveniment memorabil și Țara a fost chemată să se rostească din nou într'o problemă de aceeaș importanță capitală pentru viitorul ei: era *Concordatul încheiat cu Vaticanul.*

Ideea acestei convenții, pusă în circulație încă dela 1919 chiar de către Episcopatul bisericii greco-catolice — fapt semnificativ care își are explicația lui — stârnise dela început opoziția categorică a Bisericii noastre. Ea știa că

un Concordat înseamnă consolidarea *catolicismului* pe temeiu de privilegii și deci sporirea forței lui de agresiune împotriva credinței neamului românesc. Iar un Stat care s'a născut și s'a desvoltat de veacuri într'o conștiință ortodoxă, nu putea să-și renege, sub nici un motiv, acest suport sufletesc al existenței sale istorice. *Ion Brătianu*-bătrânul, spunea într'o ședintă a Parlamentului din 1887 aceste cuvinte pline de adevăr: *„Țara noastră s'a aflat de multe ori în condițiuni foarte grele, și o națiune mai slabă în sentimentele ei religioase ar fi căzut. Dar la noi biserica a fost întotdeauna alături cu țara. Dacă țara a străbătut în cursul veacurilor toate aceste pericole și a eșit biruitoare,* **este că n'am fost catolici"**.

Faptul, că prin desrobirea Ardealului a intrat și un număr însemnat de catolici în cuprinsul hotarelor întregite nu era o cauză suficientă să părăsim *caracterul ortodox* tradițional al *Statului,* deoarece și în Regatul de ieri au existat acești catolici având-și Ierarhii și organizația lor proprie. Dar nu reglementată prin *Concordat,* pe care Ion Brătianu refuzase să-l consimtă în aceiaș ședință pomenită mai sus. Principiul egalei protecțiuni a cultelor, înscris în Constituția dela 1923, presupuneà reglementarea pe cale de *lege comună* și a cultului catolic, așa cum s'a procedat cu celelalte confesiuni. Iar pentru biserica *unită,* fiind ea românească, se sugerase de către stat *o lege specială* — ca și pentru cea ortodoxă — dar ea a fost *refuzată* chiar de către conducătorii ei, preferind să fie înglobați în aceeași organizație cu *catolicii unguri.* Așa s'a întâmplat să-i vedem pe ierarhii Blajului la braț cu cei maghiari, refuzând de a asista la slujba încoronării Regelui *Ferdinand* desrobitorul.

Se pregătea deci o solidarizare a catolicismului de toate riturile, ca acțiunile lui ofensive din viitor să fie cu atât mai eficace. Și cadrul cel mai sigur i-l oferea *Concordatul,* după experiența milenară a Vaticanului.

Biserica ortodoxă a sesizat primejdia pentru ea și pentru Țară, de aceea și-a pus în mișcare toate forțele spre a o împiedeca să se producă printr'o reglementare neavenită.

Cel care avea să fie și de astădată exponentul cel mai autorizat al concepției ortodoxe era tot I. P. S. Mitropolit *Nicolae Bălan*. Cum natura juridică a Concordatului excludeà orice modificare a dispozițiilor lui pe cale de discuțiune parlamentară, Sf. Sinod, a fost silit — în semn de protest — să renunțe la o desbatere generală, mărginindu-se la o *declarațiune* solemnă, alcătuită și cetită de *Mitropolitul Ardealului* în ședința Senatului din 6 Iulie 1929.

Această declarațiune, cuprinde în 8 părți distincte, analiza logică și documentată, fără putință de replică, a principalelor dispoziții din Concordat, demonstrate ca profund dăunătoare *Bisericii* ortodoxe și *Statului* întregit.

Faptul esențial ce-l subliniază, este încuviințarea unui mare număr de episcopii catolice cu organizații întinse, toate în sarcina materială a Statului: „Cum însă cele mai multe din episcopiile cultului catolic — declară I. P. S. Mitropolit *Nicolae* — n'au fost înființate pentru satisfacerea nevoilor de ordin sufletesc ale credincioșilor pe cari i-ar fi avut ab antiquo, *ci au fost înființate cu scopuri prozelitiste, mărturisite pe față, printre ortodocși,* întreaga organizație a cultului catolic din țara noastră — căreia i se creiază prin Concordat o situație extrem de favorizată față de biserica ortodoxă — va fi, sub ordinele scaunului papal, *o armată îngrădită cu toate libertățile pentru a-și continua opera de prozelitism și de tulburare a conștiinței poporului și a liniștei Statului românesc*".

Afirmația aceasta nu este o simplă ipoteză, fiindcă ne-o confirmă deoparte asalturile întețite ale catolicismului din trecutul românesc, iar de alta călătoriile prin țară după Concordat — ale *nunțiilor papali,* cari nu s'au sfiit să declare în cuvântări publice că România trebue convertită la catolicism.

In cel din urmă punct al declarațiunii-protest *Mitropolitul Ardealului* stărue — ca într'un final rezumativ — asupra împrejurării dureroase, că Statul *confirmă* oarecum prin Concordat volnicia săvârșită la 1700 de scaunul papal cu sprijinul Habsburgilor.

In adevăr, constituantul dela 1923 cuprinzând în aceeași frază cu biserica ortodoxă și pe cea greco-catolică, decla-

rându-le *biserici româneşti*, şi-a subliniat un gând de viitor, anume de a le vedea pe amândouă contopite în aceeaşi credinţă şi simţire românească. Era deci cu totul contrar intenţiei suveranităţii naţionale de a rupe, prin textele Concordatului, această apropiere voită dintre cele două Biserici româneşti, şi a trece biserica Blajului în organizaţia generală catolică, *deavalma cu toţi minoritarii*. Oare ce era preferabil pentru Stat: iluzia dubioasă a cuceririi minoritarilor iredentişti prin românii catolici, mai puţini ca număr şi mai slab organizaţi, sau siguranţa întăririi forţelor naţionale prin promovarea *înfrăţirii* celor două biserici româneşti? Răspunsul nu e greu de dat.

De aceea I. P. S. Mitropolit *Nicolae* afişează şi de astă dată imperativul restabilirii unităţii religioase, invocând în sprijinul ei atât hotărârile luate la Blaj în 1848 pe Câmpia Libertăţii, cât şi declaraţiunile dlui *Al. Vaida Voevod* din 1899, care spunea: *„Să strigăm în lumea largă, că îndată ce contopirea noastră în autonomia bisericii catolice ar fi un fapt săvârşit,* **toţi uniţii vom trece fără preget în sânul bisericii ortodoxe române. Urmărind interese mai mult particulare,** decât obşteşti, *s'au rupt antecesorii noştri din sânul bisericii surori,* română din fire, română din sânge, română din limbă".

Năzuinţa de reunire a existat constant sub stăpânirea străină, dar înfăptuirea ei s'a lovit totdeauna de intrigile duşmane, mereu la pândă spre a ne menţine desbinaţi şi dominaţi. De aceea I. P. S. Mitropolit *Nicolae* îşi termină cuvântarea magistrală spunând: *„reintegrarea vechei noastre unităţi sufleteşti va trebui să rămână, până la deplina ei realizare, una din aspiraţiunile mari ale neamului românesc din ţara sa, acum întregită între graniţele ei naturale"*.

Consecvent acestei convingeri profunde, şeful Bisericii ardelene n'a încetat o clipă de a se preocupà de legitimitatea ei, urmărind-o în evoluţia tot mai accentuată a curentului popular, şi verificând-o prin revenirile continue ale sufletelor la altarele părăsite. Căci contrar teoriei episcopatului gr.-catolic, care pretinde că reunirea bisericească nu se poate face decât *de sus în jos* — şi noi ştim ce înseamnă formula aceasta, căci a fost aplicată şi la 1700

13

— I. P. S. Mitropolit *Nicolae* socotește pe bună dreptate, că ea trebue să se facă *de jos în sus*, adică prin glasul poporului. Căci nu trăim, cum n'am trăit niciodată, într'o biserică aristocratică, ci într'una populară, unde nu națiunea există pentru *Cler*, ci unde *acesta* a fost rânduit de *Hristos* spre a fi în slujba celor mulți. Instinctul religios al nației n'a dat greș niciodată la noi, fiindcă a rămas credincios legii strămoșești, pe când atâția din Ierarhii ei au devenit apostați.

Glasul poporului e glasul lui Dumnezeu — spunea odinioară unul din sfinții Părinți ai Bisericii încă neîmpărțite.

Călăuzit de înțelepciunea acestei drepte învățături, I. P. S. Mitropolit *Nicolae Bălan* se simte îndemnat să folosească toate manifestările solemne din viața neamului, spre a-i propovădui, cu căldura elanului apostolic și avântul patriotismului românesc, idealul sfânt al restaurării vechei noastre *unități ortodoxe*. Este o chemare de sus, pe care o împlinește cu atâta sacră ardoare strălucitul urmaș al lui *Șaguna*, fiindcă își are isvorul de inspirație chiar în făgăduința divină lăsată nouă de *Mântuitorul lumii*.

„Unitatea credinții" neamului românesc este deci o certitudine biblică, pe care lupta unui mare Ierarh, susținut de încrederea și rugăciunile milioanelor de suflete ale Patriei întregite, o apropie, cu voia lui Dumnezeu, de sorocul împlinirii ei izbăvitoare.

UN CONDUCĂTOR DE DESTINE

de

Preot Dr. LIVIU G. MUNTEANU

Rectorul Academiei teologice ort. rom., Cluj

Viața omului, înfățișată grafic, reprezintă o linie închegată din evenimentele în desfășurarea cărora acesta a participat, direct sau indirect, intenționat, ca erou sau simplu privitor. Adânciturile și ridicăturile în cursul ei ascendent sau descendent, marchează evenimentele importante și hotărâtoare, evenimente creatoare de drumuri noi, temporal atotstăpânitoare și inspiratoare de acțiuni. Pentru omul inferior linia vieții este ceva dat, un imperativ din alte lumi, căruia trebuie să i se supună orbește; de aceea, înaintând în viață, se lasă condus de evenimente fără de nicio țintă bine definită, asemenea unui orb, resemnându-se a spune după fiecare grea încercare: „Așa mi-a fost scris". Altfel e omul superior. Indiferent de locul ce-l ocupă în societate, el își croiește singur linia vieții spre un plan bine definit, spre o țintă definită. Punând la contribuție toate puterile sale sufletești și trupești, cu încredere în sine și în ajutorul divin, domină evenimentele, aservindu-le țintei vieții lui. Se strecoară cu măiestrie prin tot ceeace l-ar opăci din drum și folosește la maxim tot ceeace-i promovează înaintarea. Asemenea unui marinar iscusit, își conduce barca vieții pe marea furtunoasă, înfruntând valurile, ocolind stâncile și folosind vântul prielnic spre ținta pe care nici un moment n'o pierde din vedere. Pentru el nu există stavilă de netrecut, nici primejdie de neînvins. El nu cunoaște descurajarea, nici oboseala. Se aseamănă cu o stâncă masivă care înfruntă vremile.

Cu vrerile lui bine desemnate, cu stăruința lui dârză dar plină de cumințenie, se suprapune celor din jur, se distinge ca conducător. Omul superior, o apariție rară în societate, incarnațiune vie a năzuințelor inconștiente spre forme noi de viață superioară, nu este totuși o creațiune a societății, cu atât mai puțin a întâmplării. El se formează singur în trunchiul societății. Ceeace în conștiința

semenilor săi este năzuinţă spre progres, lipsită de forme precise, în sufletul lui este un obiectiv conştient şi bine definit. Prin înzestrarea lui deosebită, prin contribuţia lui activă, devine astfel un exponent prin care se exteriorizează şi definesc drumurile noi ale vieţii omeneşti. Se situiază ca conducător exercitând o covârşitoare influinţă asupra semenilor. Nimeni nu-i poate disputa locul. El nu este un ales al mulţimii, ci singur s'a impus ei, reprezentându-i tocmai idealurile. Cu autoritatea proprie menirii lui unanim recunoscută, trezeşte conştiinţele, fixează ţelurile, luminează drumurile, grupează forţele creatoare, cu un cuvânt dirijează viaţa. Meritul societăţii este că şi-a găsit exponentul idealurilor ei; meritul omului superior este că prin puterile sale superioare cristalizează aceste idealuri în forme accesibile priceperii de realizare omenească, că organizează şi conduce omenirea spre ele. Raza lui de acţiune, în spaţiu este limitată de raza de acţiune a unei personalităţi similare cu idealuri comune; în timp, depăşeşte firul vieţii lui, căci sub oblăduirea lui se formează tot noi şi noi personalităţi cari îi iau locul, perpetuându-i acţiunea.

Intre aceste rare apariţii l-a aşezat pe I. P. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae Bălan nu numai instituţia pe care o slujeşte, ci toată societatea românească. Şi aceasta cu mult înainte de a ocupa scaunul de conducător al Bisericii ardelene. E greşit a crede că aureola personalităţii lui i-a fost împrumutată de strălucirea demnităţii de mitropolit. Nu scaunul mitropolitan a creat pe omul superior, ci omul superior a sfinţit şi a dat strălucire scaunului mitropolitan. Căci rangul social, oricât de superior ar fi, niciodată nu imprimă fiinţei omului o altă valoare decât cea pe care o are, cu atât mai puţin îi dă cuiva distincţia omului superior.

Incă înainte de a fi mitropolit, profesorul de teologie dela Sibiu Dr. Nicolae Bălan, era o personalitate recunoscută pretutindeni. Sinteză şi exponent al idealurilor româneşti, ducea facla de conducător pe drumul marilor năzuinţe naţionale. Viaţa lui, exemplu de viaţă superioară; cuvântul lui, ascultat cu sfinţenie; persoana lui, mândrie românească. Cu nimic distinct ca înfăţişare externă de cei-

lalţi intelectuali români ai vremii, din fiinţa lui ieşia totuşi o putere care-ţi impunea respect dela prima vedere. Cuvântul lui era plin de adâncimea gândirii. Cumpătat şi greu, convingător şi deschizător de perspective, el avea căldura care entuziasmează, oţeleşte voinţa şi determină acţiunea. Cu puterea cuvântului a pus în mişcare avalanşa acţiunii de reîmprospătare a vieţii religioase, culturale şi naţionale a celor 15 serii de preoţi ardeleni formaţi în atmosfera idealurilor lui şi sub directa lui oblăduire. Din puterea cuvântului lui a rezultat acea dragoste cu care preoţimea ardeleană îl înconjoară. Iar acolo unde acest cuvânt nu putea pătrunde, străbătea scrisul lui concis, cald şi plin de înţelepciune. *„Revista Teologică"*, în casa preotului şi intelectualului român de dincoace de Carpaţi, era lumina cunoaşterii adânci, a credinţei nestrămutate în Dumnezeu, mângăiere şi încurajare în necazuri, mândrie în bucurii. *„Gazeta Poporului"*, în casa ţăranului era foaia de bună învăţătură în toate. In ea se putea găsi tălmăcirea adevărurilor de credinţă strămoşească pe înţelesul tuturor, îndrumările înţelepte ale trăirii creştineşti şi româneşti, podoaba graiului strămoşesc.

Aşa l-am cunoscut şi eu acum 22 de ani. La temelia acestei cunoaşteri stăruie încă şi azi o amintire, în care figura profesorului dela Sibiu se conturează în trăsăturile puternice ale omului superior, ale personalităţii de elită, cu influinţă hotărâtoare asupra celor din jur.

De atunci încoace, ori de câteori personalitatea mitropolitului a fost obiectul atenţiunii şi elogiilor româneşti, sau obiectul unor critici ascunse şi abia schiţate de cei mici la suflet, amintirea îmi dă criteriile de apreciere a acestor manifestări. Socot că n'aş putea aduce un mai demn omagiu I. P. Sf. Sale din prilejul aniversării alor două decenii de arhipăstorie, decât scriind despre această amintire a unui fost student al Profesorului Dr. Nicolae Bălan dela Sibiu, căci din ea se desprinde atât calitatea străduinţelor lui pentru formarea viitorilor preoţi, cât şi influinţa lui hotărâtoare asupra sufletelor tinere.

Era îndată după vacanţa de Crăciun, la începutul anului 1919. Vremuri de bucurie şi entuziasm pentru tot

neamul românesc. Entuziasmul tineretului însă depășia orice margini. Ușor impresionabil, tineretul, ajuns liber, voia să rupă orice legături cu trecutul, să pornească pe drumuri noi, închise până atunci în Ardeal. Nu mai voia să știe nimic de ceeace îmbrățișase până atunci în împrejurări vitrege. Institutul teologic din Sibiu, suprapopulat de studenți până atunci, deodată se golește. Preoția în modesta viață de sat, în mijlocul poporului, cu greul muncii pastorale, nu mai prezenta nicio ademenire pentru nimeni. Din 50, câți fuseserăm în anul doi, rămăsesem 12 — și zi de zi mai pleca câte unul. Toate hotărârile luate mai înainte, toate planurile pentru viitor, toată dragostea pentru știința teologică și misiunea preoțească, în fața perspectivelor de a ajunge la demnități înalte, în funcții bine retribuite, la o viață mai ușoară și cu mai puține griji, s'au spulberat în vânt. Pentru cei cari plecau, ceice rămâneau erau socotiți oameni fără inițiativă, fără ambiție, oameni de nimic.

Pe deoparte noile perspective foarte ademenitoare, pe de altă parte ironiile celor cari zi de zi apucau pe alte drumuri ale vieții, erau tentative cărora un tânăr cu greu le poate rezista, mai cu seamă când își dă seama că în misiunea pentru care se pregătește, îl așteaptă multă strădanie neapreciată, nerăsplătită. După câteva zile de sbucium, m'am dat și eu bătut. Trăgând o linie peste atâtea amintiri cari mă legau de Sibiu, peste un an și jumătate de muncă în care îndrăgisem învățătura teologică, peste legăturile cu profesorii și studenții, cari erau dintre cele mai cordiale, cu un cuvânt peste tot ceeace se poate întipări în sufletul unui tânăr în curs de 18 luni, eram hotărât să mă îndrept spre o nouă orientare în viață. Silvicultura era una dintre cele mai ademenitoare cariere. Pentru ea simțeam o deosebită aplicare.

Mai aveam de stat în Sibiu numai două zile, în cari să rup toate legăturile cu școala teologică și deci cu misiunea preoțească. Nu mi-a fost greu să-mi anunț părinții de noua hotărâre, să fac demersurile necesare pentru a fi primit în Academia de silvicultură, să-mi cer actele dela Teologie. Imi mai rămânea să-mi iau rămas bun dela cei doi dintre profesorii mei iubiți, între cari primul era Dr. N.

Bălan. Această despărțire mă apăsa greu, ca o povară. Nu-mi lipsea curajul, dar un glas necunoscut din adâncul sufletului îmi spunea să nu fac gestul. Cu cât cugetam mai mult asupra acestei despărțiri, simțeam că în suflet se sapă un gol care poate niciodată nu se va mai umplea în viață. Mă lega în special de profesorul Bălan, mai mult decât stima față de un profesor bun, care din primele ore m'a făcut să întrezăresc adâncimile științei teologice, să îndrăgesc idealul misiunii preoțești; în această stimă se înfiripase un sentiment de dragoste filială, de recunoștință. De fapt, el îmi fusese mai mult decât un profesor. Cu puterea lui de pătrundere, a descoperit în mine aluatul care poate fi frământat în duhul entuziasmului pentru munca în ogorul lui Hristos. El mi-a deschis ochii asupra acestei posibilități viitoare; el mi-a inspirat râvna spre muncă dincolo de trebuințele școalei; el m'a încurajat la primele întipăriri de idei pe hârtie; el mi-a pus în mână lectura aleasă care formează sufletul. Amintirea atâtor convorbiri, tot atâtea lecții în afară de școală și de cursurile programatice, cu atâtea probleme lămurite în lumina unei adânci culturi teologice, mă punea într'o cumplită dilemă. Cuvântul despărțirii mi-a amuțit pe buze în ultimul moment, când hotărâsem să duc lucrul început până la sfârșit. Era în după amiaza unei zile de Ianuarie. Am plecat să-i duc acasă cărțile pe cari mi le împrumutase. L-am găsit scriind la birou, în mijlocul splendidei lui biblioteci. M'a primit ca de obiceiu, cu glasul blajin și cu zâmbetul pe buze. Știam că de câteori îi restitui o carte citită, mă întreabă de impresia făcută, iar apoi se încheagă o discuție în jurul problemelor tratate. Îi plăcea să cunoască părerile studenților săi după fiecare lectură teologică. Avea prilej de a aprofunda problemele în discuție, fără a face impresia unei lecții. După asemenea discuții, totdeauna eram frământat de fel și fel de probleme puse de el numai fragmentar, pentru a trezi curiozitatea, ca apoi după o nouă lectură, printr'o nouă discuție, să fie lămurite. Și de astă dată, întrevederea fixată de mine în scopul despărțirii, s'a desfășurat într'o continuă discuție teologică. Ne-am despărțit fără a spune nimic despre plecarea mea. In drum spre casă, am început să-mi fac reproșuri

pentru lipsa de voință în a pune capăt unei situații precare. A doua zi, urma să plec din Sibiu. Era ora 5 și încă nu făcusem lucrul proiectat. Știam că profesorul meu iese zilnic la plimbare pe sub arini. Trebuia să-l întâlnesc așa la întâmplare și să-i destăinuesc ce am pe suflet. Zis și făcut. Luându-mi inima'n dinți, într'o răsuflare, i-am adus la cunoștință hotărârea mea. N'a rămas de loc surprins, după cum mă așteptam, nici n'a încercat să mă convingă să nu părăsesc teologia, nici nu m'a certat pentru ușurința cu care-mi schimb căile vieții. Mi-a vorbit totuși, mi-a vorbit despre viitor. Părea un profet care prin descoperire divină privește în viitor ca într'o carte deschisă. Vorbea despre viitorul națiunii și al statului român, după realizarea idealului unirii. Acest viitor punea pe primul plan al preocupărilor obștești o mulțime de probleme de ordin moral-politic, social, cultural și economic. Chema la muncă serioasă întreaga națiune. Acest viitor mi-a apărut deodată mai puțin trandafiriu decât era înfățișat de entuziasmul libertății abia dobândite. In această opintire generală, Biserica strămoșească își avea rezervată partea ei de contribuție. O parte de cinste și nu mai puțin importantă decât în trecut. Viitorul era destinat muncii de închegare a ceeace vitregia vremurilor trecute a despărțit, muncii de consolidare a nouei organizații politice, de întărire a tuturor factorilor de rezistență națională, pentru a putea preîntâmpina oricând noile încercări la cari ar putea fi supus neamul, muncii de afirmare națională pe teren cultural, ajungând printr'o intensificare de străduințe nivelul neamurilor conlocuitoare. In mintea lui clarvăzătoare, înfăptuirea politică marca numai un început al marilor realizări, spre cari urma să năzuiască neamul. Pentru toate acestea trebuiau oameni, oameni capabili de jertfe. Și dacă în trecut, în duhul credinței strămoșești s'au format eroii, același duh trebuia să creieze și în viitor pe cei capabili de jertfă pentru interesele obștești. Biserica, în modestia ei, rămânea și pe mai departe școala în care se oțelesc luptătorii de mâine. Și-a încheiat previziunea cu sentința: ferice de celce nu se lasă amăgit de entuziasmul momentului, descrifrând marile postulate ale viitorului; și vai de acela, care pentru o clipă de

bucurie, scontând cu perpetuarea ei în veşnicie, îşi clădeşte castele himerice.

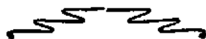
Concluzia era evidentă: părăsirea drumului început era o fugă dela datorie, nu numai pentru Biserică, ci şi pentru naţiune. Părăsirea pregătirii pentru cariera preoţească nu poate fi justificată prin deschiderea atâtor noi posibilităţi pentru tineretul intelectual, ci avea un fond mai adânc: ademenirea traiului uşor, onorurile sociale, convingerea în apusul influinţei hotărâtoare a Bisericii în viaţa neamului.

Cuvintele lui m'au biciuit cu lovituri usturătoare. Mi-am dat seama că are perfectă dreptate. Mi-a desvelit adevărul în toată goliciunea. Am suferit un moment deziluzia atâtor planuri spulberate în vânt. M'am recules, vindecându-mă complect de boala semenilor.

Zile dearândul, mi-a fost ruşine să mai dau ochi cu învingătorul meu. M'am ferit să vorbesc cuiva de motivul schimbării hotărârii luate: evitam a fi ridiculizat. Continuarea studiilor teologice nu m'a făcut să-mi pară rău nicio clipă de întâmplarea petrecută pe sub arinii Sibiului. Dimpotrivă, am crescut în ochii mei din zi în zi, constatând realizarea tuturor prevestirilor profesorului meu.

Intâmplarea a fost cea mai hotărâtoare răscruce a vieţii mele. Prin ea l-am cunoscut pe I. P. Sf. Sa Mitropolitul Bălan cum puţini l-au putut cunoaşte; l-am cunoscut cu adevărat pe omul superior, preocupat numai de problemele mari ale Bisericii pe care o păstoreşte şi ale neamului. Am întâlnit de atunci mulţi oameni mari, cu demnităţi înalte, cu reputaţii bine stabilite; dar vai, puţini au putut cuceri locul pe care-l deţinea el în sufletul meu şi, sunt convins, în sufletul multora din câţi au avut fericirea de a-l cunoaşte. Il aseamăn cu un conducător de masse, care numai cu prezenţa lui inspiră respect, iar cuvântul lui e poruncă ce pune în mişcare toate resorturile sufletului spre acţiune. Il urmăresc mereu de atunci încoace. Nimic n'a reuşit să-i altereze figura. A rămas acelaş, înaintând ca un uriaş printre valorile morale ale neamului. Un conducător de destine, care duce mulţimile după sine pe drumul idealurilor omeneşti.

Cluj, 22 Decemvrie 1939

MITROPOLITUL NICOLAE ȘI PROBLEMA ROMÂNEASCĂ DIN ȚINUTUL SECUIZAT

de

Protopop AUREL NISTOR

Imi rămân neuitate momentele sărbătorești dela sfințirea unei modeste biserici din filia maghiarizată Bodoș. Șapte familii de creștini ortodocși purtând numele de Bogdan și Galiță, mâhniți în sufletul lor că n'au un sfânt lăcaș în care să se poată ruga lui Dumnezeu, s'au pus pe lucru și după multă trudă, muncă și alergături, sub conducerea neobositului lor preot din Bățanii-mari, și-au văzut visul cu ochii. Satul, situat în scobitura unei văi, de acum încolo era păzit de pe două culmi de două biserici: din dreapta de biserica nouă ortodoxă, iar din stânga de cea veche reformată.

Sfințirea nouei biserici a făcut-o în vara anului 1932 I. P. Sf. Mitropolit Nicolae. Biserica era tixită de credincioși veniți din tot jurul. Era de față și preotul reformat din localitate, în fruntea întregului său consiliu parohial. Toți eram învăluiți într'o atmosferă de rară și adâncă sfințenie; toți simțiam prezența Mântuitorului în sfânta jertfă. Ce fior de sfântă bucurie trecea prin inimi, când prin gura Arhiereului ne glăsuia însuși Hristos: „Nu te teme turmă mică, pentru că Tatăl vostru bine a voit să vă dea vouă împărăția" (Luca 12, 32).

Mică era turma credincioșilor noștri în Bodoș (30 de suflete), precum și în întreg ținutul secuizat. Și mic era și numărul luptătorilor în slujba lui Hristos. Azi avem în Bodoș 70 de credincioși. In ținutul secuizat, numărul acestora a sporit cu peste 5000 de suflete, iar ceata luptătorilor s'a dublat.

Acest spor în via Domnului îl datorim înțelepciunii, prevederii și dragostei nutrite de înaltul nostru Ierarh, I.

P. Sf. Mitropolit Nicolae, față de problema românească din ținutul secuizat.

A fost un noroc excepțional pentru neamul nostru că în împrejurările actuale avem în fruntea Bisericii un Ierarh de talia I. P. Sf. Sale, care încă din clipa urcării Sale pe jețul arhieresc a sesizat cu preciziune miezul problemei, pătrunzându-i tainele, identificându-se cu ea, îndrăgind-o și urmărind-o cu o rară pasiune și perseverență.

Ce ușoară ne era nouă lupta pe teren, când știam că la postul de comandă totul e pregătit, în cele mai mici amănunte, și că toate măsurile menite să ne ducă la biruință erau luate!

Câtă încredere în viitorul românismului n'a revărsat în sufletele Românilor desnaționalizați din județul Treiscaune vizita arhierească a I. P. Sf. Mitropolit Nicolae din primul an al arhipăstoriei Sale!

Prima vizitație canonică în Arhiepiscopia Sibiului, I. P. Sf. Sa a făcut-o în județul nostru, cercetând cu răbdare sat după sat, biserică după biserică, timp de peste două săptămâni, încât n'a rămas parohie sau filie pe care să nu o fi vizitat. A fost o vizită triumfală, cum n'a mai văzut județul Treiscaune și ale cărei urmări au rămas până azi adânc întipărite în inimile credincioșilor noștri.

Necunoscând oboseala, cu puteri înoite și cu o însuflețire rară care i se răsfrângea pe fața luminată de-o intensă bucurie lăuntrică, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae asculta cu multă răbdare și înțelegere cuvântările de întâmpinare ale reprezentanților Bisericii ortodoxe, și ale celorlalte confesiuni, ale autorităților de stat, județene și comunale, ale diferitelor societăți și instituții, le răspundea tuturora printr'o bogată revărsare de învățături, pilde și sfaturi, cari ieșind din inimă pătrundeau la inimă. Urmau servicii divine, săvârșite cu multă evlavie și măreție și încheiate fără excepție cu întăritorul cuvânt arhieresc. Domol și adânc, acest cuvânt se revărsa ca o ploaie binefăcătoare pe un pământ însetat.

A fost semănătura binecuvântată de Dumnezeu; roadele ei le-am secerat noi, an de an, și le vom mai secera încă multă vreme.

Dacă s'a putut înfăptui ceva în cei 20 de ani dela Unire pe teren naţional românesc în ţinutul secuizat, această realizare pozitivă se datoreşte în prima linie grijei înţelepte şi părinteşti a I. P. Sf. Mitropolit Nicolae. Permanent de veghe, nu-i scăpa nici o ocazie, ca să câştige cât mai mulţi sprijinitori ai cauzei româneşti din ţinutul secuizat, a cărei importanţă, la început, mulţi o nesocoteau.

Nu era adunare eparhială, congres mitropolitan, naţional-bisericesc şi preoţesc, la care să nu fi militat cu pasiune pentru cunoaşterea şi soluţionarea problemei româneşti din aceste părţi. Acestei permanente purtări de grije avem să-i mulţumim toate realizările naţionale înfăptuite în ultimii 20 de ani în ţinutul secuizat, cari ne apropie tot mai mult de ţinta finală, fixată de Inaltul Ierarh ca normă pentru viitor, încă din anul 1920: *„Problema românească din ţinutul secuizat trebue să fie o problemă de stat, realizată prin Biserica strămoşească"*.

Ca să putem calcula cât mai exact recunoştinţa ce o datorăm bunului nostru Arhipăstor pentru îmbrăţişarea cu atâta căldură a cauzei româneşti în ţinutul secuizat, las să urmeze o scurtă înşiruire de realizări pe teren naţional-bisericesc, în cursul celor 20 de ani de păstorire a I. P. Sf. Mitropolit Nicolae.

Iată ce am secerat noi pe urma semănăturii marelui arhiereu.

Astăzi, cele trei judeţe cari formează ţinutul secuizat, au următoarea populaţie:

Judeţul	Treiscaune	145.982	locuitori
„	Odorheiu	140.280	„
„	Ciuc	160.643	„
	In total	446.905	locuitori

La venirea I. P. Sf. Mitropolit Nicolae în fruntea Bisericii ortodoxe ardelene, în cele trei judeţe era organizat *un singur protopopiat:* în judeţul Treiscaune. Sediul protopopiatului era fixat la marginea extremă răsăriteană a judeţului, în comuna rurală Breţcu.

Azi sunt trei protopopiate şi anume: două în judeţul Treiscaune şi unul în judeţul Odorheiu, toate având case

protopopești. In județul Teiscaune se află protopopiatul „Sf. Gheorghe", în orașul de reședință al județului, și protopopiatul „Oituz" în Tg. Săcuesc, al doilea oraș din județ. Acest protopopiat administrează și parohiile din județul Ciuc, până se va organiza și acolo un protopopiat de sine stătător.

PAROHII ȘI PREOȚI

In anul 1920 se aflau în:

jud.	Treiscaune	22 parohii	cu 20 preoți
„	Odorheiu	6 „	„ 5 „
„	Ciuc	— „	„ — „
	In total	28 parohii	cu 25 preoți

Azi avem în:

jud.	Treiscaune	37 parohii	cu 39 preoți;	parohii vacante 1
„	Odorheiu	23 „	„ 15 „	„ „ 8
„	Ciuc	9 „	„ 8 „	„ „ 1
	In total	69 parohii	cu 62 preoți;	parohii vacante 10

In 20 de ani numărul parohiilor a sporit cu 41, iar al preoților cu 37.

BISERICI

In anul 1920 se aflau în:

jud.	Treiscaune	29 biserici
„	Odorheiu	7 „
„	Ciuc	— „
	In total	36 biserici

Azi avem în:

jud.	Treiscaune	48 biserici;	din acestea nesfințite 12
„	Odorheiu	15 „	„ „ „ 1
„	Ciuc	3 „	„ „ „ —
	In total	66 biserici;	din acestea nesfințite 13

Edificarea celor 30 biserici noui a costat suma de 52.500.000 Lei.

Se mai află în:

jud.	Treiscaune	10 capele,	29 troițe și 29 clopotnițe
„	Odorheiu	7 „	
„	Ciuc	8 „	
	In total	25 capele,	29 troițe și 29 clopotnițe

CASE PAROHIALE

In anul 1920 se aflau în total 25 case parohiale în cele trei județe.

In curs de 20 de ani s'au edificat 32 case parohiale noui, în valoare de 13.450.000 Lei.

Pentru ilustrarea îmbunătăţirii situaţiei româneşti din ţinutul secuizat, săvârşită sub înţeleapta cârmuire a I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, pot servi ca exemplu edificator realizările româneşti înfăptuite în ultimii 20 de ani în ţinutul Baraoltului, numit „ţinut păduros" (Erdővidék).

In valea Baraoltului se află 20 de comune, toate maghiarizate, cari gravitează spre acest târguşor: 9 comune din jud. Odorheiu şi 11 din jud. Treiscaune. E curios faptul că tot spre Baraolt gravitează şi satul din stânga Oltului, Augustin, din jud. Târnava-Mare, sat pur românesc, care şi-a păstrat neatinse toate comorile sufletului românesc. In anul 1920, trebuinţele sufleteşti ale credincioşilor noştri din cele 20 de comune le îndeplineau doi preoţi: din Vârghiş şi Belini. Biserici se aflau în 8 comune, iar case parohiale două.

In curs de 20 de ani s'au mai înfiinţat în acel ţinut 11 parohii şi s'au zidit 10 biserici noui şi 5 case parohiale.

Viaţa românească e azi *o realitate* în acel ţinut. Credincioşii noştri sunt mândri că-s Români şi cu tot mai mult drag se apropie de comorile sufleteşti pe cari le-au pierdut oarecând, dar pe cari le preţuiesc şi doresc să le recâştige.

Cu prilejul împlinirii primilor 20 de ani de rodnică arhipăstorie, preoţii şi credincioşii din ţinutul secuizat prezintă marelui lor Arhiereu, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, ca omagiu sincer şi cald, toată recunoştinţa lor fiiască pentru dragostea ce-a arătat-o cauzei noastre româneşti.

Rugăciunile noastre se vor îndrepta pururea către Domnul, ca să-i dăruiască I. P. Sf. Sale viaţă îndelungată, pace, sănătate şi întru toate bună sporire.

Intru mulţi ani Stăpâne!

MITROPOLITUL NICOLAE AL ARDEALULUI CA PĂRINTE DUHOVNICESC

de
Prot. VIRGIL NISTOR
Consilier arhiepiscopesc

Inainte cu 20 de ani, urca scaunul mitropolitan al nemuritorului Şaguna tânărul şi eminentul profesor al Seminarului teologic „Andreian" din Sibiu, Dr. Nicolae Bălan, ales cu mare însufleţire în această demnitate, de sufragiul întregului cler şi popor din Transilvania. I. P. S. Sa venea cu alte orizonturi în ce priveşte menirea Bisericii şi a slujitorilor altarelor în împrejurările schimbate în spre bine, fiind într'un stat liber, uniţi cu Patria mamă. „Ne vom sili să turnăm *duh proaspăt, duh de înoire* în largile cadre de organizare dată Bisericii noastre de nemuritorul arhiereu Şaguna, care pururea-mi va fi strălucită pildă de urmat şi vom clădi progresul nostru pe temeliile sigure ale credinţei şi moralei" — spunea I. P. S. Sa când a fost ales mitropolit. „Voi propovedui — spunea I. P. S. Sa în ziua instalării — drept aceea cu vreme şi fără de vreme *evanghelia mântuirii;* în spiritul ei voi conduce turma ce-mi este încredinţată"... căci „suntem chemaţi să fim slujitori ai legei celei nouă, nu literei, ci duhului" (II Cor. 3, 6).

Călăuzit de acest program de înaltă spiritualitate creştină şi românească, a păstorit turma Mitropoliei ardelene înfăptuind realizări neperitoare spre binele Bisericii ortodoxe şi al Neamului nostru.

Cunoscută fiind situaţia Bisericii noastre din Ardeal din timpul războiului, când autonomia bisericească a fost grav ameninţată de către guvernul ungar prin ingerinţe ilegale şi după o sedisvacanţă de 2 ani, misiunea I. P. S. Sale nu era din cele mai uşoare, când a luat conducerea spirituală a Arhiepiscopiei Sibiului şi a Mitropoliei Ardealului.

Se vor ocupa alţii de aceste realizări. Eu, ca unul care am avut fericirea să fiu în slujba Arhiepiscopiei — ca

secretar şi consilier — vreme de 18 ani, sub conducerea înţeleaptă şi prevăzătoare a I. P. S. Sale, voiu căuta să arăt în linii generale părinteasca Sa purtare de grije faţă de orfani şi de cei în suferinţă, faţă de tineret, faţă de clerici şi preoţime.

I. I. P. S. Sa iubeşte mult natura şi copiii. Ori este ştiut că cine iubeşte natura şi copiii are inimă bună, plină de milă, bunătate şi dragoste. Din această dragoste de natură a răsărit pasiunea I. P. S. Sale pentru cunoaşterea podoabelor ei celor mai alese, a florilor, încât uimeşte cu cunoştinţele Sale bogate pe specialiştii cei mai pricepuţi, ba pe unii îi şi întrece. Sub conducerea I. P. S. Sale s'au aranjat parcuri minunate la Mănăstirea Brâncoveanu, la vila mitropolitană, Şcoala normală şi Academia teologică spre desfătarea sufletească a celor ce au să trăiască acolo.

Tabloul biblic ce se vede în Dumineci şi sărbători în biserica catedrală din Sibiu, îţi reaminteşte scena când Mântuitorul a poruncit: „Lăsaţi copiii să vină la Mine". La sfârşitul sf. Liturghii, I. P. S. Sa e înconjurat de mulţimea de copii din biserica catedrală, cari se grăbesc să primească odată cu arhiereasca binecuvântare anafora, să-i sărute dreapta binecuvântătoare şi să-l petreacă până la ieşirea din biserică, iar uneori chiar până la reşedinţa mitropolitană.

II. Dragostea faţă de cei lipsiţi şi mai ales faţă de *orfani*, a anunţat-o în programul din cuvântarea dela instalare, prin cuvintele: „Inimă deschisă voi avea pentru toţi cei loviţi cu lipsuri şi dureri pe urma războiului, mai ales pe bieţii orfani luându-i sub părintească ocrotire".

Pentru realizarea acestui gând a adus în *Orfelinatul* înfiinţat în timpul războiului mondial[1] o mulţime de orfani lipsiţi, pe cari i-a ocrotit, i-a dat la şcoală, i-a crescut creştineşte şi le-a dat câte o carieră cinstită, de meseriaş, de învăţător ori preot. In vizitaţiunile canonice se interesa de familiile nevoiaşe cu mulţi copii şi văzând mizeria în care

[1] Vezi propunerea făcută de deputatul sinodal Nicolae Bălan în: „Revista Teologică" VI, 1912 p. 240—241.

creşteau, se întorcea adesea cu câte unul sau mai mulţi orfani din Secuime, Munţii Apuseni sau din alte părţi.

Pentru a putea ocroti câţi mai mulţi copii în Orfelinat, a dat an de an circulări pentru adunarea ofrandelor pe seama acestei instituţii care nu avea alte mijloace de susţinere.

Pe cei din Orfelinat nu pregeta să-i cerceteze cât mai des, ca un părinte iubitor, să se intereseze de purtarea lor morală şi de progresul la învăţătură, de starea lor sanitară şi dacă sunt bine îngrijiţi şi hrăniţi. Nu arareori, văzând că sănătatea vre-unuia lasă de dorit, l-a trimis cu maşina personală la medic şi s'a interesat de vindecarea lui, suportând cheltuelile împreunate cu consultaţia şi cu medicamentele. Ii cunoştea pe toţi pe nume şi cunoştea necazurile fiecăruia. Adeseori mulţi din aceşti orfani erau invitaţi la masa bunului lor Părinte, în Dumineci şi sărbători, şi se întorceau dela Ocrotitorul lor cu daruri ori ajutoare, de cari nimeni nu avea să ştie, şi cu comoara sfaturilor părinteşti. Cu câtă bucurie duhovnicească lua parte I. P. S. Sa la diferitele serbări ale orfanilor, la Naşterea Domnului ori alt prilej, împărţind pe lângă sfaturile şi mângăerile părinteşti daruri bogate. Numai cine a asistat la aceste serbări îşi poate da seama de dragostea părintească ce le-o purta I. P. S. Sa şi de alipirea fiiască a acestor orfani faţă de binefăcătorul lor, căruia îi rămâneau pururea recunoscători.

III. O deosebită purtare de grije a avut I. P. Sf. Sa faţă de *orfanii de preoţi*, rămaşi în lipsuri mai ales din pricină că pensia ce se putea da văduvelor preotese nu putea acoperi cheltuelile împreunate cu creşterea lor. La doi ani după ocuparea scaunului de Mitropolit, prin circulara Nr. 816/1922 înfiinţează un internat pe seama orfanilor de preoţi. „Pătruns de necesitatea inexorabilă de a veni în ajutorul orfanilor de preoţi — se zice în acea circulară — asigurându-le existenţa, Consistorul nostru Arhiepiscopesc, a ajuns la concluzia, că aceasta se poate ajunge numai prin înfiinţarea cât mai grabnică a unui Internat în Sibiu, unde orfanii de preoţi vor primi *gratuit* întreţinerea întreagă

până la terminarea uneia din școlile ce se află în Sibiu". În acest internat, susținut din contribuția preoțimii, a parohiilor și din alte venite, sute de orfani au fost ocrotiți și crescuți în cei 18 ani, de când s'a înființat. Și pe acești orfani îi cerceta cât se poate de des, se interesa de purtarea lor și sporul la învățătură, iar pe cei cu înclinări spre slujba preoției îi aducea la Academia teologică, crescându-i gratuit până își terminau studiile.

IV. Nici pe *săracii* năpăstuiți de soarte nu i-a uitat în părinteasca Sa purtare de grije. An de an, la marile praznice, I. P. S. Sa strângea la masă îmbelșugată o parte din săracii Sibiului, indicați de preoții localnici, ca să simtă și ei bucuria praznicelor creștinești. An de an se votează din partea Consiliului Arhiepiscopesc, la sărbătorile Nașterii Domnului, ajutoare însemnate pe seama săracilor din Sibiu și jur.

Când în iarna anului 1921—22 nenorocirea dela minele din Lupeni a curmat viața a 80 de muncitori, I. P. S. Sa a dat circulara Nr. 3355/1922 pentru o colectă destinată ajutorării familiilor celor morți. „Urmând pilda Mântuitorului — se spune în circulară — să căutăm a alina durerea celor loviți de soarte, ajutându-i și ridicându-i din prăpastia mizeriei, în care fără vina lor au căzut".

Când s'a ivit criza financiară din anul 1932 — mulți rămânând fără lucru — I. P. S. Sa a dat circulara Nr. 1311/1932 pentru facerea unei colecte, pornind astfel „o acțiune de salvare a săracilor și șomerilor, fiind acesta un prilej potrivit de a recâștiga încrederea muncitorimei în slujba sf. noastre Biserici".

Tot așa când frații noștri basarabeni au fost bântuiți de foamete, li s'au trimis ajutoare frumoase, colectate în urma circulării date de I. P. S. Sa cu Nr. 2340/1936.

Nici familiile din Spania — năpăstuite în urma războiului fratricid — nu au fost uitate, ci li s'au trimis ajutoarele colectate prin circulara Nr. 2966/1939.

In anul 1938, I. P. S. Sa cunoscând marea mizerie în care se sbat săracii noștri, mai ales iarna, a dat circulara cu Nr. 12403/1939 prin care dispune ca, în întreaga Ar-

hiepiscopie, preoţimea să ajutoreze an de an cu alimente, îmbrăcăminte, lemne, etc. pe nevoiaşii din parohiile noastre, de Sf. Sărbători ale Naşterii Domnului. Desigur multe sute de mii se adună cu acest prilej, şi multe lacrimi se vor usca de pe urma acestei aşa de caritabile dispoziţii.

Pe urma acestui ordin s'au strâns în acel an ofrande în suma de Lei 686.312, cari au fost împărţite săracilor. In unele părţi s'au dotat cantinele şcolare pentru elevele şi elevii lipsiţi de hrană îndestulitoare. Iar în unele parohii s'au ajutat familiile lipsite ale sectarilor reveniţi la credinţa strămoşească. Această iniţiativă, ca şi Dumineca bolnavilor, au fost prilejuri de înviorare a carităţii creştineşti în sânul poporului nostru.

V. I. P. S. Mitropolit Nicolae este primul Ierarh din ţară care a destinat, prin circulara Nr. 964/926, o zi anumită din an, a doua Duminecă din păresimi, slujbelor cu rugăciuni pentru cei *bolnavi* — împreunate şi cu ajutorarea şi cercetarea lor la domiciliu şi în spitale. An de an — din 1926 încoace — s'au donat pentru ajutorarea bolnavilor din Sibiu sume însemnate din partea Arhiepiscopiei. Ajutoarele acordate în fiecare an de credincioşii şi parohiile din Arhiepiscopie pentru alinarea celor în suferinţă, se ridică la câteva sute de mii de Lei.

VI. Pentru *tineret*, I. P. S. Sa a manifestat dela început o deosebită iubire părintească, folosind toate prilejurile potrivite pentru o cât mai bună creştere şi îndrumare creştinească a lui. Şcolile secundare ale Bisericii noastre (Liceul „A. Şaguna" din Braşov, Liceul „A. Iancu" din Brad, Şcoala normală „A. Şaguna", secţia de băieţi şi de fete din Sibiu) stau sub directa supraveghere şi îndrumare duhovnicească a I. P. S. Sale, cercetându-le cu diferite ocaziuni şi interesându-se de educaţia şi instrucţiunea ce se fac în ele. Cu prilejul acestor vizitaţiuni, I. P. S. Sa dă cele mai folositoare îndrumări atât corpului didactic cât şi elevilor, dela care cere să aibă minte limpede şi inimă curată. S'a îngrijit ca aceste şcoli să aibă un corp didactic cât mai select şi local cât mai potrivit şi confortabil. Edificiul şcoalei normale de băieţi din Sibiu,

este cel mai modern și mai confortabil local de școală din țară. Este mândria noastră și bucuria I. P. S. Sale că l-a putut termina, pe lângă atâta trudă și jertfe.

Pentru îndrumarea corectă a vieții *tinerimii* din școlile secundare și a celei adulte din parohii, I. P. S. Sa a înființat Societatea „Sf. Gheorghe", pe baza statutelor aprobate de Sinodul arhidiecezan încă din anul 1932.

Misiunea acestei societăți este „cultivarea vieții spirituale a tineretului, a explica tineretului care e misiunea Bisericii, a îndruma tineretul spre valorizarea forțelor lui și a-l deda la o viață de consacrare, a arăta calea de perfecțiune a forțelor tinerești, a desvolta interesul inteligent și activ față de biserică și intreprinderile ei".

Pentru ajungerea acestui scop se cere dela tineret: „să cerceteze regulat biserica, să se mărturisească și cuminece cel puțin odată pe an, să participe la conferințe religioase și la toate inițiativele bune pentru promovarea vieții religios-morale și naționale din parohie" etc. (art. 3 din Statut).

Astăzi Societatea tinerimii „Sf. Gheorghe" este organizată în vreo 370 de parohii, cu peste 15.000 de membri, având o avere de peste un milion de Lei. Statutele ei reglementează ocupațiunile și distracțiile nobile și instructive ale tineretului, dela orașe și dela sate deopotrivă. I. P. S. Sa și-a dat bine seama că acest tineret, mai ales la sate, după ce a scăpat de pe băncile școalei, nu poate fi lăsat la voia întâmplării în ce privește viața lui morală din viitor, ci ea trebue dirijată după un plan bine chibzuit și ducător la scopul dorit: acela de a crește pe viitorii enoriași de mâne ai bisericii potrivit învățăturilor Evangheliei Domnului. Această organizare trebue să fie „o școală de inițiativă, de libertate și independență, sub ochiul supraveghetor și sub aripa ocrotitoare a Sf. Biserici".

Problema educației religioase a *tinerimei din școlile secundare* l-a preocupat demult pe I. P. S. Sa. Dovadă sunt desele ordine și circulare, prin care încă din 1923 (cu Nr. 7886/923), se dau îndrumări preoțimii să facă catehizația elevilor de școală, pentru formarea de caractere religios-

morale, — care să poată lua în primire bunurile spirituale moştenite dela înaintaşi, spre a le transmite urmaşilor îmbogăţite şi sporite" (Circ. Nr. 9811/1926). Abia la 10 ani după aceasta s'a decretat obligativitatea preoţilor de a face catehizaţia în şcolile primare.

VII. O specială purtare de grije părintească arată I. P. S. Sa faţă de *clericii* din Academia teologică „Andreiană", viitori păstori duhovniceşti în via Domnului. Pentru aceştia nu cruţă nici osteneală, nici bani, spre a-i putea pregăti cât mai bine pentru înalta misiune ce o au de îndeplinit în mijlocul poporului. Pentru a putea recruta elementele cele mai bune în Academie, a acordat burse însemnate, care uneori acopereau întreaga întreţinere pentru anul şcolar. In împrejurările schimbate de după războiul de întregire a Neamului, şi criteriile de creştere a viitorului preot trebuiau acomodate vremurilor noui. „Voi priveghea — spune I. P. S. Sa în cuvântarea dela instalare — ca în acest duh al muncii conştiente şi a jertfei pentru binele aproapelui să se facă *educaţia viitorilor slujitori ai altarului în seminare,* având convingerea, că astăzi mai ales, numai ca o întrupare vie a cuvântului lui Dumnezeu, păşind pe urmele Celui ce-a dus crucea pe Golgota pentru mântuirea tuturora, îşi mai poate justifica preotul, prezenţa sa în mijlocul turmei ce o păstoreşte".

Pentru realizarea acestor principii a făcut tot ce a fost necesar şi posibil, ca să avem clerici cât mai bine pregătiţi. Anii seminariali au fost ridicaţi dela trei la patru, iar seminarul a fost înălţat la rangul de Academie. Pentru ca clericii să aibă o viaţă de internat cât mai agreabilă, s'au făcut cu mari cheltuieli amenajări însemnate: dormitoare şi săli de studii confortabile, curtea s'a împodobit cu flori, li s'a pus la dispoziţie sală de lectură şi o aulă frumoasă pentru manifestările religioase culturale.

Pentru cultivarea minţii, I. P. Sf. Sa le-a pus la dispoziţie biblioteca moştenită dela Mitropolitul Şaguna şi bogata şi preţioasa bibliotecă personală a I. P. Sf. Sale, pentru adăpostirea căreia a zidit o sală mare, cu cel mai modern aranjament, care poate rivaliza cu cele mai bine înzestrate

biblioteci din țară și străinătate. Această bibliotecă a înzestrat-o cu cele mai de seamă cărți teologice apărute până astăzi. Intre ele strălucește valoroasa *colecție „Migne"* *a operelor Sf. Părinți*, pe care puține biblioteci din țară o au.

Pentru trebuințele sufletești ale clericilor, a făcut deasupra bibliotecii acea minunată *capelă (paraclis)* care este un obiect de artă de o rară valoare și frumusețe, prin iconostasul vechiu și prin pictura talentatului pictor A. Demian. Aici își fac clericii rugăciunile zilnice de dimineața și seara — la cari ia parte adeseori și I. P. Sf. Sa, având paraclisul legătură și cu locuința I. P. Sf. Sale, — precum și meditațiile și rugăciunile lor personale, oridecâteori simt lipsa să-și înalțe sufletele spre cer și să se întărească în lupta de fiecare zi cu viforul ispitelor.

Părinteasca grije ce o poartă I. P. Sf. Sa acestei instituții de creștere a clerului, o arată prin desele vizite ce le face la lecții și la diferitele serbări ale școlii, interesându-se îndeaproape de bunul mers al instrucțiunii, al vieții din internat, de preocupările și viața morală a studenților și dându-le sfaturi și învățături cari sunt uneori adevărate prelegeri de înaltă pedagogie creștină.

Selectul Corp didactic al Academiei teologice „Andreiane" este format din profesori trimiși la studii în străinătate cu bursă acordată mărinimos de I. P. Sf. Sa, pentru a fi cât mai bine pregătiți și înarmați cu armele științei teologice, ca ei să poată da Bisericii păstorii de care are nevoie și cari să fie la culmea chemării lor. Bursierii trebuiau să facă rapoarte lunare I. P. Sf. Sale despre felul cum folosesc timpul, iar I. P. Sf. Sa le răspundea, dându-le sfaturile și îndrumările necesare pentru viitor, ca să se poată întoarce acasă cu cât mai bogate cunoștințe. Tinerii trimiși la studii, fiind îndeaproape controlați, nu puteau lucra după capul lor, cum se întâmplă adesea cu bursierii din alte părți, de soarta cărora, după plecarea de acasă, nu se mai interesează nimeni, bursele fiind uneori cheltuite în zadar.

Intorși apoi acasă, acești tineri erau aplicați la locul potrivit cu pregătirea și aptitudinile fiecăruia.

Aceasta înseamnă a creşte tinerii cu chibzuială şi pentru un anumit scop.

VIII. Deosebită solicitudine, dragoste şi purtare de grije părintească a arătat I. P. Sf. Sa faţă de *pre ţime*, pentruca ea să poată corespunde cât mai bine înaltelor ei îndatoriri, în vremurile schimbate de după războiu, când se încrucişau atâtea curente subversive ostile creştinismului şi atâtea secte căutau să aducă sămânţa disolvantă a rătăcirilor lor interesate. I. P. Sf. Sa a anunţat aşa de limpede ţintele spirituale ale Bisericii prin cuvintele: „Marea datorie a Bisericii noastre este de a-şi ridica silinţele la înălţimea vremurilor şi de a-şi coborî iubirea lucrativă în mijlocul multelor trebuinţe actuale. ... *Vreau o biserică vie* şi o religiositate *militantă* pentru înfăptuirea idealului din care se inspiră.

„In scopul acesta apelez la munca fără preget a preoţimei mele, la muncă ordonată prin *înţelegerea limpede a ţintelor spirituale ale bisericii*". „Voi căuta apropiere între împreună slujitorii altarului, ca *să ne înălţăm conştiinţa misiunii noastre sfinte şi să perfecţionăm metodele de păstorire a sufletelor*".

Pentru ca harnica preoţime ce a aflat-o la ocuparea scaunului de Mitropolit al Ardealului să poată fi la înălţimea aşteptărilor Sale, I. P. Sf. Sa şi-a pus tot sufletul pentru ea şi a căutat să-i dea armele necesare perfecţionării metodelor de păstorire. Cel ce va studia arhiva Arhiepiscopiei din Sibiu, se va putea convinge de acest adevăr din diferitele acte şi din pastoralele şi circulările luminoase şi pline de mireasmă duhovnicească, date cu diferite prilejuri.

Incă în anul prim de păstorire a dat circulara Nr. 2327/1921 pentru înfiinţarea de *biblioteci parohiale*, unde nu sunt, „ca să fie în fiecare comună un nesecat isvor de lumină". Pe seama acestor biblioteci a tipărit o mulţime de cărţi potrivite pentru cultivarea preotului, trimiţând an de an o bogată hrană sufletească prin cărţile eşite din teascurile celei mai harnice tipografii bisericeşti din ţară. Astăzi avem biblioteci în fiecare parohie, totalizând peste 200.000 volume.

In anul 1922 a înființat foaia „Lumina Satelor", iar mai târziu suplimentul ei „Oastea Domnului", cari să-i vină într'ajutor preotului la opera misionară.

Văzând situația materială precară a preoțimii, a dat ordin ca, acolo unde nu se poate altfel, abonamentul la „Telegraful Român", „Lumina Satelor", „Revista Teologică" să se achite din banii parohiilor și a obligat consiliile parohiale ca an de an să ia în bugetul parohiei sume cât mai însemnate pentru înzestrarea bibliotecilor parohiale.

Tot pentru cultivarea preoțimii a aranjat în anul 1921 și cei următori *cursuri pastorale*, la cari i-a obligat pe preoți să ia parte, pe rând. Cursiștilor li s'au ținut prelegeri din domeniul pastoral, din partea celor mai de seamă oameni ai bisericii.

Scopul acestor cursuri, arătat în circulara Nr. 7399/1921, este: „de a da ocaziune preoțimei în funcțiune de a-și reîmprospăta cunoștințele câștigate în decursul studiului, de a și le îmbogăți prin altele nouă, de a li se da mai ales indigitări cum să combată învățăturile greșite ale diferitelor secte, de a înlesni lățirea Bibliei în cercuri cât mai largi...; se vor discuta chestiuni de actualitate pentru biserică și se vor da îndemnuri pentru un nou curs de idei spre binele și desvoltarea bisericii".

In anul 1923 — prin circulara Nr. 6842/1923 — a numit *duhovnici tractuali* „pentru sporirea credinței, pentru întărirea conștiinței morale și pentru îmbogățirea cunoștințelor practice în administrarea sfintei taine a pocăinței".

Prin circulara Nr. 6644/1924 a reglementat *vizitațiunile canonice* ale protopopilor, în scopul îndrumării vieții religioase morale a preoțimii și a activității pastorale după anumite norme și în mod sistematic, obligând pe preoți să poarte ziar pastoral despre activitatea de fiecare zi pentru mântuirea sufletelor. „Protopopii vor trebui să dea o deosebită îngrijire, ca preoțimea noastră să păstreze curat sufletul genuin al poporului nostru. Protopopul va trebui să fie misionarul înflăcărat, care trebue să alerge de câte ori va cere trebuința și unde primejdia va fi mai mare. El va trebui să trezească o nouă viață în parohii și în pro-

topresbiterat, ca să se poată face faţă necesităţilor de azi, ca să se rezolve toate problemele sociale de azi în spirit creştin şi ca biserica să fie cel dintâi factor în cârmuirea vieţii sufleteşti a poporului"...

Dela începutul arhipăstoriei Sale, I. P. S. Sa a avut intuiţia necesităţii aşezămintelor sociale-religioase. Aceste aşezăminte reprezintă o întărire a Bisericii creştine, astăzi când religia lui Hristos nu e considerată numai izvor de contemplaţie, ci mai ales putere de acţiune în viaţa individuală a societăţii. Aşezămintele religioase sociale sunt menite *să lege viaţa de Biserică*, să strămute prestolul ei sacru în mijlocul vieţii. Intre acestea, pe lângă Reuniunile de Femei şi societatea „Sf. Gheorghe", *casele culturale* tind a restabili unitatea sufletească a satelor sub egida preotului, a învăţătorului şi a fruntaşilor. Punte de legătură între biserică, şcoală şi viaţa obştească, ele sunt o corabie care duce la mântuire. I. P. S. Sa a dat dispoziţii din vreme, ca în toate parohiile unde sunt mijloace materiale să se zidească astfel de case culturale; iar unde nu-i cu putinţă, să se pună edificiile fostelor şcoli confesionale la dispoziţia lor. Astăzi Arhiepiscopia Sibiului dispune de peste 125 case culturale proprii, dintre cari 35 s'au zidit sub păstorirea I. P. S. Sale, iar restul au fost înfiinţate în clădiri cari existau de mai înainte. In anul 1932, Adunarea Eparhială a amplificat Statutele întocmite în 1920 şi le-a reglementat funcţionarea lor. Casele culturale sunt centre „de întrunire obştească, spre a înfăptui şi aplica frăţietatea propoveduită de sfânta noastră Biserică, sub patronajul parohiei noastre ortodoxe şi de a pregăti pe membrii ei şi a premerge cu exemplu bun în faţa tuturor locuitorilor din localitate, ca să poată contribui efectiv la îmbunătăţirea stării religioase-morale, sociale şi economice locale şi a înlătura relele interne şi neajunsurile vieţii" (art. 1 şi 2 din Statute). Astăzi ele sunt un preţios ajutor preotului întru îndeplinirea misiunii sale.

Pentru ca obştea creştinească să poată avea un loc de reculegere sufletească în zbuciumul vieţii de azi, a *reclădit vechea Mănăstire a lui Constantin Brâncoveanu dela Sâmbăta de sus*, făcând din ea un punct de razim şi de întărire, prin

care să se pună stavilă curentelor nefaste de astăzi. Prin pelerinajele anuale cari au loc la praznicul Izvorului Tămăduirii și la care participă mii de credincioși în frunte cu I. P. S. Sa și cu păstorii lor sufletești, se remediază atâtea plăgi morale și sociale, cari conrup sufletele tinerilor și ale bătrânilor, ale bărbaților și ale femeilor, ale păturilor de jos expuse devierilor sectare și ale păturilor de sus bântuite de materialism și vicii înspăimântătoare.

In anul 1935, I. P. S. Sa a tipărit pe seama credincioșilor o *carte de rugăciuni,* care e cea mai bogată și mai artistic lucrată din câte există astăzi în biserica noastră. Această carte de flori și semințe duhovnicești, tipărită în 15.000 exemplare, a venit ca o ploaie binecuvântată peste țarina pârjolită a sufletelor.

I. P. S. Sa folosea toate prilejurile nimerite pentru a îndruma preoțimea spre țintele spirituale ale misiunii ei. Audiențele, sfințirea bisericilor și vizitațiunile canonice — făcute uneori săptămâni întregi, în diferite părți ale Arhiepiscopiei — erau tot atâtea prilejuri pe cari le folosea spre a da îndrumări pastorale din cele mai prețioase, fie preoțimii întrunită în conferință, fie singuraticilor preoți la cari avea ocaziunea să poposească mai mult timp. Ceasuri întregi stătea de vorbă I. P. S. Sa cu preoții — în camera caritatis — interesându-se ca un părinte iubitor de toate necazurile și greutățile de ordin pastoral și familiar, de realizările din parohie, de plăgile sociale și mijloacele încercate pentru combaterea lor, de raportul cu credincioșii, de cărțile cetite ca să-și îmbogățească cunoștințele pastorale, ș. a. m. d.

Audiențele la I. P. S. Sa erau împreunate cu învățături bogate, pe care le împărtășia cu multă plăcere și dărnicie părintească tuturor celor ce veniau să i le solicite. I. P. S. Sa spunea adeseori, că la cele mai multe audiențe vin preoții cu necazuri de ordin material, ceeace nu este tocmai spre mângăierea I. P. S. Sale, și că se bucura osebit de mult de câte ori venea careva cu chestiuni de ordin duhovnicesc ori pastoral.

In aceste cazuri lăsa la o parte celelalte treburi și stătea uneori ceasuri întregi de vorbă. Toți ieșiau întăriți

și luminați și cu învățături bogate dela o astfel de audiență. Câți preoți și alți credincioși nu mi-au tălmăcit fericirea ce-o simțeau că au putut să primească înaltele sfaturi ale Părintelui lor și că acea zi le-a fost una din cele mai scumpe a vieții lor.

In călătorii nu lipsesc nici odată din geamantanul I. P. S. Sale cărticele de rugăciuni și alte cărți și broșuri de cuprins religios, pe cari le împarte cu dărnicie celor ce-i ies în cale: copii de școală, tineri, bătrâni, soldați, jandarmi, lucrători etc. răspândind astfel cuvântul mântuitor al Evangheliei, care va da roade îmbelșugate în multe suflete însetate după el. *Așa se face propaganda și se răspândește cartea bună* — mi-a spus cândva I. P. S. Sa.

Organizarea preoțimii ortodoxe din Ardeal în Asociația clerului „Andreiu Șaguna", pentru *„apărarea prestigiului și intereselor bisericii, promovarea culturei teologice și a vieții morale între membrii clerului, îndrumarea vieții religioase în popor, cultivarea simțului de colegialitate între preoți și ocrotirea intereselor preotului" (§ 2 din statute) este opera I. P. S. Sale*, săvârșită încă pe când era profesor. Și după ce a urcat scaunul de mitropolit, i-a arătat tot interesul și a rămas îndrumătorul înțelept al ei, luând parte aproape la toate congresele și dându-i sfaturi prețioase și îndrumări pentru bunul ei mers, spre a-și putea ajunge scopul. Asociația clerului își are meritele sale în opera de primenire bisericească de azi. Preoțimea însași își înțelege astăzi mai bine misiunea. Prin cler s'a deprins lumea cu ideia că în jurul altarului se plămădește taina cea mare a renașterii naționale.

IX. Dar I. P. S. Sa nu s'a interesat numai de partea *duhovnicească a chemării preoțești*, ci și de mijloacele materiale ale slujbașilor bisericii, căutând să le asigure o viață cât mai lipsită de grijile traiului, pentru a-și putea dedica toate forțele misiunii sfinte ce o au de îndeplinit în mijlocul poporului.

La aplicarea reformei agrare — cum a arătat deja colegul D. Coltofeanu, în articolul său — a intervenit cu înalta Sa autoritate la forurile în drept, ca să fie impro-

prietărite parohiile cu sesie parohială și cantorală, cu teren pentru zidirea bisericii și casei parohiale și cu alte terenuri pentru trebuințele bisericii.

Dela început a dat îndemnuri parohiilor ca, acolo unde numai se poate, să se zidească casă parohială, sau să se transforme școlile confesionale în acest scop, pentruca preotul să nu fie silit să stea în case cu chirie insalubre și nepotrivite cu situația sa. Unde nu ajungeau mijloacele parohiei, s'au acordat însemnate ajutoare bănești din fondurile Arhiepiscopiei.

Când credincioșii amăgiți de anumiți instigatori căutau să scurteze drepturile stolare, I. P. S. Sa lua totdeauna apărarea preoților, și acolo unde se făcea opoziție, erau impuse din oficiu în concursurile ce se publicau.

Fiind convins că salarul preoțimii este mult prea mic față de situația și de multiplele ei îndatoriri, a intervenit de câte ori a fost nevoe, cu prestigiul de care se bucură, pentru îmbunătățirea soartei preoțimii. Ștergerea celor 2 curbe nedrepte — aplicate numai preoțimii — se datorește exclusiv intervenției energice a I. P. S. Sale la dl ministru al finanțelor M. Cancicov, care înțelegând nedreptatea ce s'a făcut a repus preoțimea în drepturile avute.

Când nu se achitau la timp salariile ori se știrbeau alte drepturi ale preoțimii, I. P. S. Sa își ridica glasul în Senatul Țării și nu se odihnea până nu obținea un rezultat favorabil.

Primirea preoțimii, precum și a celuilalt personal bisericesc din Ardeal, ortodocși și uniți deopotrivă, la Casa generală de pensiuni a Statului în condițiuni așa de avantajoase, se datorește, stăruinței îndelungate a I. P. S. Sale și înțelegătoarei bunăvoințe a aceluiași ministru de finanțe, făcând preoțimii un bine ce nu se poate îndeajuns prețui.

Preoțimea din întreaga țară, fără deosebire de confesiune, trebue să-i păstreze I. P. S. Sale adâncă recunoștință și gratitudine, pentru deosebita purtare de grije ce a arătat-o față de ea, de câteori a fost lipsă, prin ameliorarea situației materiale: ștergerea curbelor, plata la timp a sala-

riilor, a gradaţiilor şi ajutoarelor familiare restante, cari se datoresc exclusiv intervenţiei energice a I. P. S. Sale.

Primirea preoţimii unite din Ardeal la fondul de pensii al Statului, odată cu a celei ortodoxe şi scutirea fondurilor eparhiale dela vărsarea la stat a cotizaţiilor, este marea faptă a I. P. S. Sale, pentru care a primit vii mulţumiri dela ierarhii uniţi, atât în Senatul Ţării, cât şi în scris.

Ca unul care am avut cinstea să însoţesc pe I. P. S. Sa, ca referent, în repeţite drumuri la Bucureşti — făcute în interesul Bisericii şi al preoţimii — pot mărturisi cu inima liniştită ce eforturi considerabile a făcut I. P. S. Sa pentru binele Bisericii şi al slujitorilor ei. Dacă ele au fost totdeauna încununate cu succes, aceasta se datoreşte numai autorităţii şi prestigiului de care înaltul Ierarh se bucură în viaţa publică, până la cele mai înalte foruri.

Dar nu numai faţă de preoţime ca tagmă, ci şi faţă de singuraticii preoţi I. P. S. Sa şi-a arătat bunătatea părintească, de câte ori era cazul. Când afla că un preot merituos luptă cu necazuri materiale, I. P. S. Sa dispunea să i se voteze ajutoare din fondurile Arhiepiscopiei, la diferite sărbători, spre a-şi putea continua cu mai mult zel misiunea în ogorul înţelenit al sufletelor. Nu cred să mai fie altă Eparhie sau Instituţie, care să fi acordat atâtea avansuri din salarii celor ce erau în lipsă, că Arhiepiscopia noastră. Şi aceasta numai din bunăvoinţa I. P. S. Sale. Mai ales toamna, zeci de preoţi cu copii de şcoală şi-au primit din fondurile Arhiepiscopiei, ca avans, salarul pe mai multe luni, chiar dacă unii personal nu meritau acest favor. Acest lucru îl pot mărturisi nenumăraţi preoţi şi funcţionari bisericeşti, cari s'au bucurat an de an de bunătatea părintească a I. P. S. Sale şi pentru care îi sunt pururea recunoscători.

Când în urma măsurilor bugetare nedrepte unii preoţi noi hirotoniţi nu-şi primiau salarul cuvenit luni de zile, pentru a nu fi lăsaţi în suferinţă chiar la începutul vieţii preoţeşti, I. P. Sf. Sa a dispus ca să se reţină din salarul celorlalţi preoţi şi al funcţionarilor consistoriali o sumă

anumită, din care să li se poată acorda ajutoare lunare, până la primirea salarului dela Stat.

Dela Mitropolitul Şaguna încoace ce Părinte mai bun a avut Biserica noastră ca I. P. Sf. Sa?

Nu a fost prilej în viaţa bisericească sau naţională în care I. P. Sf. Sa să nu fi intervenit cu înalta-i erudiţie, cu competenţa şi tactul Său, cu cuvântul Său ponderat dar hotărât, cu înalta Sa autoritate şi cu prestigiul de care se bucură pretutindeni, în favorul Bisericii Sale scumpe şi al iubiţilor ei slujitori. Nu a fost nici un prilej mai important în Sf. Sinod, în Congresul naţional bisericesc, în Senatul Ţării ori în alt loc, ca să nu-şi fi spus cuvântul Său hotărâtor.

Indrumarea vieţii bisericeşti spre ţintele ei spirituale — mai mult decât spre cele materiale, pe cari deasemenea nu le-a neglijat — grija de soarta Bisericii şi a instituţiunilor ei, ameninţate uneori de vrăşmaşii din afară, nu au aflat un Părinte mai înţelept şi mai vigilent ca I. P. Sf. Sa.

Marile dureri şi frământări, ca şi marile bucurii ale Neamului, nu puteau să nu afle răsunet larg în sufletul bunului nostru Părinte. Nu a fost moment mai însemnat în viaţa naţională, culturală, socială sau economică dela Unire încoace, la care să nu fi luat parte şi să nu fi adus contribuţia preţioasă a minţii Sale luminate şi a inimii Sale largi şi bune, fiind totdeauna în fruntea treburilor obşteşti, de câte ori s'a simţit nevoia şi s'a apelat la sprijinul Său. I. P. Sf. Sa, considerându-se ca un iubitor părinte al Bisericii şi al neamului, n'a cruţat nici timp nici osteneală pentru a fi la datoria Sa, isvorâtă din *crezul* mărturisit la instalare: „Cred în sfinţenia Evangheliei, cred în puterea de mântuire a Bisericii, cred în viitorul poporului românesc şi al patriei sale întregite". — Şi toate acestea le-a făcut „nepregetând cu râvna, arzând cu duhul, *slujind Domnului*" (Rom. 12, 11).

Am schiţat în linii generale numai o infimă parte a realizărilor isvorâte din părinteasca grije şi dragoste a I. P. Sf. Sale faţă de Biserică şi slujitorii ei şi faţă de neam şi Ţară, căci vor veni alţii cari să ne arate mai pe

larg aceste realizări. Numai cine a putut sta mai mult timp în slujba Bisericii sub conducerea I. P. Sf. Sale, a putut constata cu câtă tenacitate și răbdare urmărea realizarea unei opere, cu câtă prevedere în viitorul îndepărtat chibzuia, și cum nu lucra niciodată după impresia momentului și nu se lăsa descurajat, chiar când afla oameni cari nu-l înțelegeau, fiind pururea încrezător în dreptatea cauzei bune ce o urmărea și deci sigur de isbânda finală.

Pentru toate acestea, în sufletul preoțimii și al nostru al tuturor, cler și popor deopotrivă, trebue să-i ridicăm monumentul neperitor, *„aere perennius"*, al mulțumirii și recunoștinței noastre, ***întețindu-ne râvna și munca în slujba Bisericii și a neamului.*** E cel mai cald și mai bine primit prinos ce-l putem aduce înaltului nostru Părinte, din prilejul împlinirii celor douăzeci de ani de binecuvântată arhipăstorie.

Ridicând rugăciuni fierbinți către Tatăl cel ceresc, ca să ni-l țină încă mulți ani, în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate, drept îndreptând cuvântul adevărului, strigăm din adâncul sufletelor noastre:

Intru mulți ani, Inalt Prea Sfințite Părinte!

ȘCOALA MITROPOLITULUI NICOLAE BĂLAN

de

† Dr. NICOLAE POPOVICIU
Episcopul Oradiei

S'au împlinit 35 de ani de când I. P. S. Mitropolit Nicolae își slujește, cu un devotament nețărmurit și cu o demnitate rară, biserica și neamul. Dintre aceștia, 15 i-a slujit ca profesor de teologie sistematică la Academia teologică din Sibiu, iar 20 ca strălucit și mare arhipăstor al bisericii ardelene. Era vremea, și dreptatea o cerea, să se facă un popas pe marginea drumului străbătut în acești 35 de ani, spre a putea privi, cu îndreptățită mulțumire și mângăiere, la realizările multe și importante care îi umple și spre a-i da o pildă de smerenie și de muncă plină de răbdare unei lumi, care de atâtea-ori — abia după câteva luni, sau câțiva ani — își trâmbițează pretutindeni, sgomotos, merite și înfăptuiri imaginare.

Despre personalitatea puternică și complexă a I. P. S. Mitropolit Nicolae — ca profesor și educator, ca ctitor de școli și așezăminte de cultură, ca păstrător și apărător al moștenirii șaguniene, ca organizator și animator al vieții bisericești, ca ctitor nou al vieții monahale, ca liturghisitor și predicator, ca scriitor și tipăritor de cărți teologice, ca apologet și polemist al ortodoxiei, ca încercat conducător al poporului în momentele de răscruce ale istoriei sale — vor scrie de sigur cu acest prilej cuvinte de dreaptă și obiectivă prețuire numeroșii colaboratori și prieteni, ucenici și admiratori ai I. P. S. Sale.

Ca unul care am avut fericirea și bucuria de-a fi fost crescut și ocrotit în cursul studiilor mele universitare, atât în țară cât și în străinătate, cu grijă și iubire părintească, de către I. P. S. Mitropolit Nicolae am socotit, că este nimerit și cuviincios lucru, ca la ospățul duhovnicesc al

prăznuirii celor 20 de ani de luminată și rodnică arhierie ai I. P. S. Sale, să aduc înmănunchiate — pentru cunoștința celor de astăzi, dar mai ales pentru cunoștința celor ce vor veni — câteva date privitoare la felul cum și-a crescut I. P. S. Nicolae ucenicii și colaboratorii și cum și-a format din ei și prin ei, o școală a sa, *școala ortodoxiei ardelene* de astăzi.

Fără nici o teamă de a greși pot afirma dela 'nceput, că arhipăstorirea I. P. S. Mitropolit Nicolae, din cei 20 de ani, a fost dominată de grija mare și constantă, desinteresată și de atâtea-ori chinuitoare a creșterii cât mai multor tineri harnici și capabili, la universitățile din țară și din străinătate, tineri cu ajutorul cărora — ca și cu un stat major de elită — să poată face față tuturor trebuințelor duhovnicești de astăzi ale bisericii, nu numai în arhiepiscopie, ci și în întreaga mitropolie.

Această grijă izvora din convingerea intimă și adâncă, profund evanghelică și de multe-ori mărturisită a I. P. S. Sale, că lucrul cel mai de seamă și cel mai greu pe care trebuie să-l facă neapărat orice chiriarh este să-și formeze, să-și crească întâi de toate un număr suficient de tineri, cu suflete dinamice și misionare, tineri cu ajutorul cărora să poată apoi însufleți instituțiile vechi, să poată chema la viață altele noui și să poată produce în sânul credincioșilor mișcări religioase de adâncime și de mari proporții.

Măsura în care I. P. S. Sa a fost consecvent și a rămas credincios acestei convingeri superioare ne-o arată mai bine, de o parte numărul mare al tinerilor trimiși ani dearândul la facultățile teologice și filosofice din străinătate, iar de altă parte jertfele materiale grele, cifrate la suma de mai multe milioane Lei, pe care arhiepiscopia a consimțit să le aducă din fondurile sale proprii pentru susținerea lor.

Dintre cei ce au avut prilejul și privilegiul de a-și continua studiile în străinătate și de a-și îmbogăți acolo sufletul cu comorile neprețuite ale științelor și artelor amintim, în fuga condeiului, pe P. S. Sa Nicolae Colan episcopul Clujului, Dr. Dumitru Stăniloae rectorul Academiei

teologice „Andreiane", Dr. Nicolae Terchilă, Dr. Nicolae Neaga, Dr. Liviu Stan și Dr. Grigorie T. Marcu, profesori la Academia teologică „Andreiană", Dr. Spiridon Cândea consilier arhiepiscopesc, Alexandru Popa secretar consistorial, Dr. Nicolae Balca și Dr. Lucian Bologa profesori la școala normală „A. Șaguna", Ieromonahul Ioan Dinu vicar-revizor la episcopia din Oradea, Dumitru Călugăr catihet și profesor la școala de cântăreți bisericești, Gheorghe Secaș confesor militar, Traian Ciocănelea și Octavian Dragoș preoți-parohi, Dr. Teodor Bodogae profesor, Dumitru Veștemean și Zian Boca călugări misionari la mănăstirea restaurată dela Sâmbăta de Sus.

Numeroasele centre universitare unde au fost trimiși să-și desăvârșească studiile — câte 4—5 ani de zile — cei înșirați mai sus, fie singuri, fie mai mulți deodată, pun de asemenea în evidență înălțimea și lărgimea de vederi a marelui ierarh. Ele sunt următoarele: Atena, Constantinopol, Athos, Beograd, Varșovia, Viena, München, Leipzig, Jena, Berlin, Tübingen, Breslau, Bielefeld, Paris, Strasbourg, Roma și Mirfield (Anglia). In unele din ele se adânceau studiile de teologie ortodoxă, în altele studiile limbistice și de bizantinologie; în unele se făceau studii de teologie comparată, în altele se desăvârșeau studiile filosofice; în unele se deprindea asceza aspră a unei vieți duhovnicești mai înalte, în altele se învăța severitatea metodei și a cercetărilor științifice și așa mai departe.

Trimiterea bursierilor în străinătate era precedată totdeauna de un amănunțit studiu preliminar din partea I. P. S. Sale, care — bazat pe prețioasa experiență pedagogică din vremea studiilor și dela catedră — alegea însuși cursurile cele mai potrivite pe care aveau să le urmeze mai ales la'nceput, le fixa personal tezele de doctorat pe care trebuiau să le lucreze cu temeinicie și le atrăgea cu iubitoare bunăvoință luarea aminte asupra tuturor lucrurilor demne de văzut sau de cercetat în orașele sau ținuturile respective, ca: biblioteci, așezăminte religioase și sociale, muzee, pinacoteci, palate, teatre, operă, frumuseți ale naturii și altele. Le deschidea ochii asupra primejdiilor pe care le ascund în ele orașele mari și le vorbea cu multă

căldură despre îngrijirea vieţii religioase personale prin rugăciune şi meditaţie zilnică, despre cercetarea bisericii şi păzirea cu sfinţenie a curăţeniei vieţii. „Cea mai frumoasă podoabă a unui tânăr este sufletul său curat", — le spunea adeseori fiilor săi duhovniceşti.

După plecarea la studii, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae ţinea neîntreruptă legătura sufletească cu fiecare bursier în parte, pe calea scrisului. Corespondenţa bogată dintre arhipăstor şi bursieri, care va trebui să vadă odată lumina zilei, va dovedi din plin adevărul acestei afirmaţiuni. Se interesa mereu de progresele ce le făceau, de problemele care-i frământau şi le dădea mai departe îndrumările necesare. Une-ori îi cerceta, în mod cu totului tot inopinat, chiar şi în străinătate, spre a se convinge nemijlocit de condiţiile lor de traiu, de viaţa lor, de preocupările lor şi de biblioteca personală pe care şi-o înfiripau din micile şi truditele lor economii. Nimic nu se cruţa, nici bani, nici timp, nici osteneală, nici răbdare, nici poveţe, nici sfaturi, atunci când era vorba să se asigure condiţiile optime de studiu pe seama celor trimişi să-şi desăvârşească pregătirea sufletească şi teologică.

De tot strânsă şi rodnică devenea legătura sufletească dintre bursieri şi părintele lor duhovnicesc după terminarea studiilor şi reîntoarcerea lor în ţară. Aşezaţi, cu grije şi prevedere, în posturi de înaltă răspundere, însuşi exerciţiul funcţiunii lor îi aducea într'un contact aproape zilnic cu marele ierarh, căruia viaţa bisericească şi publică îi furniza din belşug prilejuri de a-i forma — acum fireşte pe alt plan — mai departe, introducându-i şi orientându-i sistematic în problemele mari ale bisericii şi ale neamului. Audienţele de lucru, şedinţele, convorbirile, preumblările, călătoriile, toate, toate se prefăceau în izvoare nesecate de înaltă învăţătură. Inţelepciunea şi experienţa bogată a marelui ierarh se revarsă cu prisosinţă în candela sufletului tinerilor, luminându-le, fără rătăcire, primele drumuri ale vieţii şi activităţii lor publice.

Iubirea ortodoxiei în cele mai complexe, mai autentice şi mai înalte forme de manifestare istorică ale ei, iu-

birea de neam și de țară în spiritul viguroasei tradiții a Ardealului martirizat veacuri dearândul pentru ele, iubirea de rege și dinastie privite drept centrele de polarizare ale energiilor naționale și purtătorii peste veacuri ai aspirațiunilor neamului, cultul luminat al cărții, cultul frumosului, cultul demnității în toate împrejurările vieții, cultul voinței neînfrânte întru apărarea principiilor în fața oricui, cultul muncii temeinice, cultul pentru tot ceeace-i cu adevărat nobil și distins — iată, în sâmbure, învățăturile de căpetenie pe care le împărtășea Mitropolitul Nicolae ucenicilor săi devotați.

Roadele unei atât de sistematice, de îndelungate și îngrijite creșteri, a atâtor tineri, n'au întârziat să se arate încurând, frumoase, îmbucurătoare și îmbelșugate. Zeci de lucrări extrem de valoroase din domeniul teologiei, al filosofiei, al pedagogiei, al istoriei și al misiunii interne, adunate și cuprinse în *„Seria Teologică"*, în *„Seria Didactică"*, în *„Popasuri Duhovnicești"* și în *„Problemele Vremii"*, au ieșit din condeiul acestor tineri — lucrări, dintre care câteva cu mare răsunet și în cercurile teologice din străinătate. Tipografia Arhidiecezană — care din primele zile ale existenței sale și-a scris numele cu litere de aur în istoria culturală a Românilor din Ardeal, prin tipăriturile ieșite din teascurile ei — n'a cunoscut de pe vremea Mitropolitului Șaguna o mai intensă activitate și o mai înfloritoare epocă, ca în acești 20 de ani de păstorire ai I. P. Sf. Mitropolit Nicolae. Astfel a devenit Sibiul ortodox unul din centrele teologice de primul rang din țară.

I. P. Sf. Mitropolit Nicolae s'a făgăduit sărbătorește — într'una din cele mai solemne clipe ale vieții sale — să pășească pe urmele marelui său înaintaș, Mitropolitul Andreiu Șaguna. Această făgăduință și-a împlinit-o și și-o împlinește încă cu vârf și 'ndesat, dupăcum se poate vedea ușor și numai dintr'un singur domeniu al activității sale multilaterale — din acela al pregătirii atâtor tineri, prin înalte studii, pentru misiunea de astăzi a sfintei noastre biserici. Numai acest lucru dacă l'ar fi făcut I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, în acești 20 de ani, și ar fi binemeritat cu prisosință dela biserică și neam.

* * *

La praznicul mare și luminat al cinstirii unei munci atât de frumoase și rodnice, din cei 20 de ani de arhipăstorire ai I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, noi bursierii de eri, ucenicii și colaboratorii de astăzi ai I. P. Sf. Sale, cu sufletul covârșit de admirație și recunoștință, îi facem urarea fierbinte, ca bunul Dumnezeu — dela care vine toată darea cea bună și tot darul cel desăvârșit — să ni-l dăruiască, încă pentru decenii înainte, întreg, cinstit și sănătos, ca să poată da mai departe fiilor săi duhovnicești — prin cuvânt și fapte mari — pilda înaltă, cuceritoare și ziditoare a unei vieți închinată în întregime binelui bisericii și al neamului.

O ÎNTÂLNIRE LA IAȘI ÎN 1918

de

SEXTIL PUȘCARIU
Membru al Academiei Române

Războiul mondial se apropia de sfârșit.

După patru ani de suferințe și primejdii, toamna anului 1918 aducea o nouă și mare îngrijorare. Pregătirile pentru culesul roadelor nu se vedeau nicăiri la noi, nici în Ardealul cu tineretul pe front sau trecut peste munți, nici în Bucovina, care își schimbase de cinci ori stăpânitorii și unde, în 1918, tăia și spânzura fără scrupule generalul Fischer. Legăturile cu Regatul sugrumat încă de pacea dela Buftea erau aproape inexistente.

Sfârșitul lui Septemvrie, cu ruperea frontului dela Salonic, și începutul lui Octomvrie, cu memorabila ședință a parlamentului din Viena, în care Slovenii, Polonii și mai ales Cehii, se declarau stăpâni pe soarta lor, cerea totuși o manifestare în sens românesc și la noi. Cei ce nu trecuserăm munții, trebuia să arătăm că stând acasă, voiam să fim prezenți când va bate ceasul să luăm în primire ogorul apărat cu sângele nostru.

Ca mai totdeauna în trecut, în clipe mari, poporul nostru a găsit în mod instinctiv, fără organizație și fără o conducere unitară, și în 1918, calea cea bună de urmat. Cine compară manifestul citit de Alexandru Vaida în Parlamentul din Budapesta cu proclamația publicată în fruntea primului număr din Glasul Bucovinei, va rămânea uimit de marea asemănare a celor două texte, cu toate că ele au luat ființă fără nici o înțelegere prealabilă între Ardeleni și Bucovineni.

In Bucovina o luaserăm ceva înaintea Ardelenilor. La 13 Octomvrie a fost întâia adunare în care am hotărît să intrăm în acțiune; la 27 Octomvrie s'a întrunit Constituanta care a votat Unirea; la 11 Noemvrie au intrat trupele române în Cernăuți; la 13 Noemvrie plecam, cu Vasile Bod-

nărescu, la Iași, ca să aducem în mod oficial la cunoștința Regelui României actul Unirii.

Nu-i locul să povestesc aici cum a decurs audiența la Regele Ferdinand, căruia îi vesteam că Voevodul dela Putna doarme liniștit somnul vecinic subt lespedea-i de piatră de când se știe iarăși în pământ românesc; nici de audiența la Regina Maria, în ai cărei ochi frumoși am văzut strălucind neobișnuite lumini de fericire, atunci când i-am spus că stâlpii vopsiți cu galben și negru au fost smulși pentru totdeauna din inima Moldovei.

Copleșit de impresiile puternice primite din aceste audiențe, din întrevederile avute cu bărbații mari ai României de atunci — îndeosebi cu Ionel Brătianu — și din revederile cu atâți prieteni scumpi de care fusesem despărțiți în tot cursul lungului războiu, mă pregăteam tocmai să mă înapoiez la Cernăuți, cu trenul special care avea să plece la 10 seara, când, pe la orele 8, cineva îmi aduse vestea că sosise la Iași o delegație de Ardeleni.

Ei veniseră pe la Bistrița, unde-i surprinse un viscol cu zăpadă timpurie, încât la trecerea munților automobilul lor se troienise în nămeți, de trebuiră să-l urnească din loc cu boi aduși de departe. Deși rupt de oboseală, profesorul dela „Teologia" din Sibiu, Nicolae Bălan, care avea legături sufletești cu Cernăuții de pe vremea când studia acolo, veni să mă vadă și să afle amănunte despre felul cum făcuserăm în Bucovina Unirea și despre rezultatul misiunii noastre la Iași.

Mă văd atât de bine pe lavița îmbrăcată în pluș roșu a cofetăriei, unde mă retrăsesem cu cel ce avea să ajungă în curând Mitropolitul Ardealului! Pe atunci îi lipsea încă prestanța pe care i-o dau acum hainele preoțești și frumoasa barbă lungă înspicată de albul anilor. Dar în fața lui tinerească se oglindea aceeași bunătate nespusă, care înseninează figura arhipăstorului, și în jurul buzei încadrate de o mustață mică înflorea, ca și astăzi, un surâs plin de blândețe.

N'aveam decât un ceas până la plecarea trenului. A fost deajuns însă ca să ne spunem tot ce credeam că e necesar să știm unii despre alții. Și ne-a mai rămas vreme

destulă ca să facem planuri pentru viitor, să ne bucurăm împreună de visele pe care le vedeam în sfârşit realizându-se. Din toate ororile războiului nu mai rămăsese nimic în amintirea noastră. Tot ce fusese urît, ce fusese grozav, se topise cu desăvârşire în faţa unui optimism, care nu voia decât să se bucure de prezent şi de viitor şi care ne ridica atât de sus, încât puteam să râdem din toată inima de latura hazlie a unor întâmplări, în fond nespus de serioase, la care fusesem martori.

Ţin minte mai ales o scenă delicioasă din „revoluţia" ardeleană, pe care regret că nu o pot reda cu talentul cu care mi-a fost povestită atunci, într'un colţ retras al cofetăriei ieşene.

...Intr'un sat din apropiere de Miercurea, ţăranii, văzând că le-a sunat în sfârşit şi lor ceasul izbăvirii, s'au dus la contele ungur, să stea de vorbă cu el. Simţind că miroase a răscoală valahă, contele îşi luase tălpăşiţa şi plecase la Budapesta. Ţăranii, găsind curţile pustii, le-au jefuit. Alarmate, autorităţile din Miercurea au telegrafiat la Sibiu, la Comitetul Naţional, să trimeată imediat un reprezentant autorizat, să facă linişte.

Comitetul Naţional a dat delegaţie profesorului Bălan, să plece imediat cu automobilul la faţa locului.

Ajuns la palatul contelui a găsit porţile deschise şi palatul pustiu. Totul era vraişte; nici o suflare de om în sălile mari, prin care trecuse vijelia.

Numai într'o cameră laterală o babă bătrână.

Auzise şi ea în sat de plecarea grofului şi văzuse vecinii întorcându-se dela curte cu braţele încărcate cu atâta bunătate de lucruri râvnite o viaţă întreagă. Psihoza jafului o cuprinse şi pe ea şi, proptindu-se în furcă, o porni, pâşa-pâşa, într'acolo.

Până să ajungă însă, palatul era golit. Intră totuşi, trecu prin şirul nesfârşit de camere goale, urcă la etaj şi... deodată îşi pierdu orientarea. Pe unde să iasă din acest labirint? Cuprinsă de frică, îngrozită de singurătatea acestor săli mari şi pustii, de pe pereţii cărora o priveau chipurile încruntate ale grofilor morţi, se lăsă, sleită de puteri, în-

tr'un fotoliu englezesc de pe care cineva tăiase în fugă îmbrăcămintea de piele.

Profesorul Bălan o găsi smulgând câlți din jilțul despuiat. Era tot ce mai rămăsese pentru ea în palatul grofului. Luând-o frumușel de mână, conduse pe babă până la scară, lăsându-i cu îngăduitoare bunăvoință satisfacția să ducă și ea acasă partea ei de pradă: o mână de câlți făcuți fuior și legați de furca de pe care optzeci de ani torsese nenumărate gheme de lână ca să-i țină de cald grofului și familiei lui...

Intre timp în curte se adunau țăranii, care auziseră de venirea unui „domn" dela Sibiu.

Le-a spus de ce venise. Țăranii, neîncrezători, i-au cerut să se legitimeze. Când înțeleseră că vine unul de-ai lor, trimis de Comitetul Național, un fruntaș al satului păși din mulțime și uitându-i-se țintă în ochi, îi zise:

— Apoi, dacă ești dela Comitet, tocmai bine ai venit, ca să ne împarți acum pământurile, să nu se facă sfadă între noi la împărțire.

Ca de atâtea ori mai târziu, în cariera lui de arhipăstor, Nicolae Bălan găsi cuvintele calde, înțelepte și pilduitoare, care făcu să triumfe — chiar în revoluție — cumințenia, cumpătul și respectul autorității, pe care țăranul român le-a moștenit deodată cu dragostea de pământ.

In toamna anului 1918, la „Teologia" din Sibiu, profesorul Bălan nu prea făcea regulat cursurile sale ascultate cu atât drag de elevi. Vremile mari l-au smuls din camera lui de studii și de lângă cărțile sfinte în a căror lectură se adâncea cu atâta pasiune. Intr'o bună zi, ne mai putând vedea cum zilele trec fără să aducă împlinirea visului celui mare, își găsi un tovarăș de drum și plecă la Iași, să ceară intrarea în Ardeal a ostașului român...

RENAȘTEREA BISERICII ARDELENE

de

Prot. TRANDAFIR SCOROBEȚ
Consilier arhiepiscopesc

Acum 20 de ani, când a luat cârma Bisericii ardelene tânărul profesor de teologie Dr. Nicolae Bălan, un fior a trecut prin toate corporațiunile noastre bisericești, aliniate pe un front de conservatism cu toate caracteristicele lui.

Lumea se întreba: *Ce va face noul Ierarh cu aparatul nostru bisericesc?*

Ce vor da păstoririi care începea vechile noastre corporațiuni bisericești?

Noua păstorire începea într'o lume nouă și sub cele mai prielnice auspicii. Tânărul profesor aducea o temeinică pregătire teologică și o înțelegere superioară a rosturilor bisericii noastre naționale.

O zestre spirituală superioară, îi hărăziră venerabilii săi dascăli din Cernăuți: Eusebie Popovici și Vasile Găina etc., precum și erudiții teologi din străinătate.

Catedra de Teologie dela institutul teologic din Sibiu o dublase prin *Revista Teologică* și prin ambele se străduia să reabiliteze rolul și prestigiul clasic al științii divinității, cu înaltele ei postulate și permanente prerogative.

O biserică fără teologie și o teologie fără legături strânse cu biserica și cu știința contimporană nu se mai puteau concepe în epoca nouă.

A luat parte la toate acțiunile de afirmare culturală și națională în epoca sbuciumată de dinainte de războiu, iar ca membru în adunările eparhiale și în congresele naționale, a fost galvanizatorul acestor importante corporațiuni constituționale bisericești. După prăbușirea dominației străine a organizat, în zilele de 6—8 Martie 1919, cel dintâi con-

gres preoțesc, la Sibiu, cu reprezentanți ai clerului din toate provinciile Țării.

In acest memorabil congres s'a stabilit un vast program de activitate constructivă în biserică, la care nici azi nu avem de adăugat.

Acest congres a demonstrat că *prin organizarea cea nouă se înțelege a pune în lucrare un plan de a reaminti clerului și mirenilor anumite obligațiuni și datorințe neglijate de biserică. A renoi studiul teologic și sensul istoric al slujirii; a răspândi în parohii dorința ca ceeace credinciosul are în inimă și face, trebue exprimate în formele clasice ale trăirii religioase.*

Preoțimea din toate unghiurile țării și fruntașii Ardealului dela Consiliul Dirigent, stabilit atunci la Sibiu, auziau în acel congres graiuri și idei neobișnuite în adunări bisericești.

Concepțiile dominante ale religiei erau identificate cu omenia, cu ținerea poruncilor, cu practicarea virtuților naturale, iar moralitatea era concepută ca respectabilitate și conduită corectă.

In adunări bisericești se discuta cum să păstrăm neștirbită constituția bisericească, iar în cercuri preoțești, cum să săvârșim corect slujbele religioase.

Dincolo de acest exteriorism stăruiau problemele adânci și misterioase ale mântuirii sufletului prin Iisus Hristos și legăturile personale și colective cu Dumnezeu, ca fii ai Lui într'o lume a Lui, cu scopuri ale vieții individuale și naționale croite de El, ca printr'o lăuntrică transformare să devenim canalul și organele voinții Lui.

Reafirmarea adevărurilor fundamentale ale religiei încorporate în Biserică și în așezămintele ei, era necesară la acest început de păstorire nouă.

Dela aceasta porni, pe la jumătatea secolului trecut, păstorirea binecuvântată de Dumnezeu a nemuritorului Andreiu Șaguna și tot dela aceasta noul Mitropolit al Bisericii noastre în Ardealul desrobit.

Toate actele și realizările noii păstoriri poartă pecetea principiilor fundamentale ale sfintei noastre Biserici strămoșești.

Păstorirea de două decenii a I. P. S. Sale se poate asemăna cu o călătorie în depărtare spre o ţintă luminoasă. Viziunea însoţeşte paşii îndrăzneţului călător, străbate toate amănuntele călătoriei, răscoleşte lumea întâlnită pe drum, influinţează împrejurările vieţii şi imprimă o pecete de înaltă demnitate şi valoare actelor săvârşite, simţemintelor exprimate şi cuvintelor rostite.

I. CENTRUL EPARHIAL

Aşezămintele şi funcţiunile bisericeşti din Arhiepiscopie, cu atribuţiuni prevăzute în legi şi regulamente, şi-au continuat activitatea şi sub noua păstorire a I. P. S. Nicolae. Unele din ele s'au transformat iar altele s'au desfiinţat, înlocuindu-se cu aşezăminte şi funcţiuni nouă, potrivit nouilor împrejurări, dar mai ales nevoilor spirituale şi cerinţelor progresului.

I. P. S. Sa a apărat cu dârzenie constituţia bisericească şaguniană, care s'a extins în întreaga Biserică ortodoxă naţională a Ţării.

Prin vechea constituţie şaguniană s'a desfăşurat reacţiunea în contra năpăstuirilor stăpânirii străine şi prin ea am apărat viaţa autonomă bisericească, şcolară şi economică. Această constituţie avea să slujească în era nouă nevoilor misionare ale Bisericii şi să demonstreze că Biserica nu este un patrimoniu al Ierarhului, ori al Clerului şi al creştinilor cucernici, ci o instituţie supranaturală şi o moştenire naţională dată în grija Ierarhului împreună cu Clerul şi întreagă obştea credincioşilor, reuniţi în familia lui Dumnezeu pe pământ, având în fruntea ei pe Arhipăstor.

Dela această concepţie pleacă *obligaţiunea Ierarhului de a lua iniţiative, a da directive şi a controla activitatea clerului şi viaţa credincioşilor din Eparhie şi a îngriji ca bunurile spirituale ale neamului să circule în cuprinsul Eparhiei şi ea să-şi dea contribuţia la îmbogăţirea şi întărirea unităţii sufleteşti a neamului.*

Consiliul eparhial, care deţinea frânele întregii vieţi bisericeşti, şcolare şi financiare din Eparhie, împreună cu celelalte instituţii ale Centrului eparhial s'au transformat în

interior, pentru ca *Centru eparhial să se prefacă într'o stațiune de radiațiune spirituală și culturală și o vatră de lumină și de consacrare în slujba idealismului creștin.*

S'a constatat că o *activitate practică în Biserică e în funcție de aptitudini intelectuale și morale și de studiu sistematic.*

Propovăduirea și pietatea sunt cerințe de căpetenie pentru un centru bisericesc de azi.

O desvoltare însemnată au luat adunările noastre eparhiale în aceste două decenii.

Ele au îmbrățișat o seamă de probleme vitale, spirituale, culturale, politice și sociale, privind viața dela țară și din orașe, a tuturor claselor sociale, ale familiei, tineretului, cu plăgile sociale și morale de azi. Biserica și-a articulat atitudinea ei corporativă asupra lor și a arătat metodele ei de soluționare.

Dările de seamă anuale, publicate în procesele-verbale ale adunărilor noastre eparhiale de douăzeci de ani încoace, alcătuiesc sintetic *misiunea sfintei noastre Biserici* în istoria contimporană a neamului nostru.

II. TAGMA PREOȚEASCĂ

Cariera preoțească e o vocațiune pe care o acceptau ceice doreau să-și slujească neamul în străduințele lui de libertate și progres spiritual.

Creșterea și plasarea lor în brazda ogorului duhovnicesc și național a luat un avânt mai însemnat dela unirea politică încoace.

In congresul preoțesc dela Sibiu, în Martie 1919, s'a înființat Asociația „Andreiu Șaguna" a Clerului din Mitropolia Ardealului. Programul Asociației Clerului cuprindea dorințe, care aveau să se prefacă în parte și idealuri, menite a fi transformate în puteri pozitive.

După Congresul dela Sibiu, au urmat o serie de congrese memorabile. In congresul biblic aveam să punem în evidență importanța Sfintei Scripturi cu comorile ei. Congresul liturgic avea să ne reamintească cum în centrul vieții religioase stă sfânta liturgie, cu revărsarea harului renaș-

terii. Congresul catehetic avea să ne trezească conştiinţa răspunderii pentru generaţiile tinere, al căror suflet e ca un aluat ce trebue frământat şi pregătit de a lua în primire bunurile spirituale ale rasei.

Congresul social era chemat să asigure participarea efectivă a Bisericii la soluţionarea problemelor vieţii cetăţeneşti. Congresul misionar avea să ne lămurească asupra curentelor şi a tendinţelor spirituale de azi şi a metodelor de păstorire modernă.

Ele au fost ţinute în diferite centre ale Mitropoliei şi sunt minunate mijloace de propagandă religioasă, cu puternice ecouri în toate straturile societăţii.

Prin ele ne-am lămurit noi înşine asupra postulatelor spirituale de azi şi a metodelor pentru o contribuţie cât mai efectivă a Bisericii în opera de consolidare a vieţii obşteşti a Statului nostru.

Intâlnirea frăţească şi colaborarea îşi au avantagiile lor, iar exemplul albinelor şi al furnicilor ne îndreptăţesc şi mai mult să preţuim necesitatea şi utilitatea Asociaţiei noastre.

Ce e drept, nu putem afirma că fără Asociaţie şi fără congresele şi întrunirile ei în secţie, despărţăminte şi cercuri pastorale, Biserica n'ar fi progresat. Dar un merit au acestea, că prin ele ne-am cunoscut puterile şi lipsurile şi prin Asociaţie s'au articulat aspiraţiile genuine şi nevoile reale şi serioase ale Bisericii şi ale tagmei preoţeşti.

Noi am câştigat şi o bogată experienţă de lume, de oameni şi de împrejurări. Experienţa însaşi e întâlnirea şi contactul cu realitatea. E calea prin care realitatea pătrunde în conştiinţa noastră. E mărturia contactului nostru cu lumea şi cu lucrurile din ea. Noi le cunoaştem prin conştiinţa de ceeace suntem. Ce e drept, noi nu putem trece dincolo de realitate, însă ea poate străbate prin noi, înţelepţindu-ne şi făcându-ne să pătrundem esenţa vremii şi sensul lucrurilor din lume. Realitatea trezeşte în noi ecoul spiritualităţii noastre. Şi aceasta înseamnă intuiţia elementului divin din lumea în care trăim. Celce a dat Clerului această Asociaţie, o stimulează şi stă în jurul ei,

este I. P. S. Mitropolit Nicolae, care tot pentru a înălţa nivelul intelectual şi moral al Clerului a organizat la Sibiu cursuri pastorale pentru preoţi, i-a condus într'un pelerinaj de închinare în Ţara Sfântă şi a înfiinţat o bibliotecă teologică în scopul cultivării postseminariale a Clerului pastoral, ca să poată corespunde cât mai deplin înaltei sale misiuni.

Aceste premeniri în duh şi activitate ale tagmei preoţeşti erau cu atât mai imperative cu cât la preluarea imperiului, un mare număr de preoţi din cei mai destoinici au trecut în serviciile Statului ca profesori iar golurile în Statul preoţesc au provocat o criză de preoţi, care s'a menţinut ani îndelungaţi. De altă parte Academia teologică a avut atât cantitativ cât şi calitativ, studenţi mai puţini decât înainte de războiu.

Tagma preoţească de azi îşi dă seama că studiul, cugetarea şi contemplarea asupra lucrurilor divine nu constitue un lux ocazional ci o condiţie indispensabilă a misiunii preoţeşti.

Fiind biserica noastră sacerdotală, sacerdoţiul nu se mărgineşte la liturgism. Ea nu cere Clerului să se decidă: cui să slujească, lui Dumnezeu ori vieţii omeneşti, ci ea cere Clerului să fie şi al lui Dumnezeu şi al acestei vieţi. *Dar nu prin compromisuri reprobabile şi josnice, ci printr'o consacrare lui Dumnezeu în slujba deaproapelui.*

Această tagmă preoţească trăieşte azi cu un nou cod etic, care deşi nu e scris, totuşi există.

Când va fi formulat, va cuprinde cu siguranţă şi aceste puncte:

1. Imparte-ţi timpul şi lucrările în ordinea importanţei lor şi consideră o datorie de conştiinţă împlinirea slujbei în parohie!

2. Ia seama că slujba deplină pretinde studiu serios şi sistematic, cultivarea continuă a capacităţilor intelectuale şi spirituale şi o viaţă neprihănită!

3. Având să interpretezi credincioşilor adevărul divin, propovăduit de sfânta noastră biserică, eşti dator să aperi acest adevăr şi să-l prezinţi cu tact cuvenit şi cu convin-

gere nestrămutată, totdeauna şi pretutindenea, fiind în cea mai strânsă unitate cu biserica!

III. APOSTOLATUL LAIC

Apostolatul laic, misiunea internă şi asociaţiile religioase sunt inovaţiuni ale Centrului eparhial dela Sibiu. In cercuri conservative ele au stârnit nedumeriri şi au împrospătat vechi prejudicii de laicizare în biserică. E cunoscută învinuirea adusă Statutului organic şagunian de laicizare a Bisericii, pentru că acordă mirenilor un rol activ în treburile bisericeşti.

Prejudiciile dispar anevoe şi reacţionarii s'au dovedit incorigibili.

Se uită însă că dogma fundamentală a Şcolii confesionale a vechii Biserici ardelene aşeză religia în centrul învăţământului şi era considerată factorul principal în formarea caracterului moral, iar religia noastră ortodoxă e cheagul caracterului nostru naţional.

Apostolatul laic şi organizarea lui e printre primele roduri ale libertăţii Bisericii desrobite.

Prin apostolatul laic şi misiunea internă, biserica noastră din Arhiepiscopie s'a angajat să pregătească creştini practicanţi într'o ţară ortodoxă naţională. Am aşteptat, după războiu, o ţară nouă, aşezată pe temelii trainice şi sigure. Iar prin înfiinţarea şi desvoltarea apostolatului laic, biserica şi-a propus *a pregăti o astfel de transformare a societăţii, într'o atmosferă inspirată de duhul religiei străbune, ca ea să fie cruţată de sguduiri interne şi fără să fie silită această generaţie să plătească prea scump prin jertfe, binefacerile de care se vor bucura urmaşii noştri.*

Lumea nu se poate cârmui prin *forţă*, ci prin autoritate, iar comanda autorităţii nu poate veni decât numai dela *religie.* Aceasta ne învaţă că *biserica e trupul mistic al lui Hristos,* în care mirenii sunt mădulare, cu privilegii şi obligaţiuni ca ostaşi ai lui Hristos şi fii ai Bisericii. Cine nu ştie că nu există parohie, în care să nu se găsească un mănunchiu de credincioşi zeloşi, care trăiesc printre mul-

ţimea anonimă, într'un duh de sfinţenie, care-i face să fie ca sarea pământului şi făcliile Domnului?

Ei se roagă lui Dumnezeu, se împărtăşesc cu sfintele taine, grăiesc de cele sfinte cu înfiorare, sunt paşnici şi împăciuitori şi poartă în fiinţa lor vremelnică comori nepieritoare (Procesul verbal al Congresului naţional-bisericesc al Mitropoliei Ardealului, Sibiu 1933, p. 107). Astfel de creştini se găsesc în toate păturile sociale, tineri şi bătrâni, bărbaţi şi femei.

Din aceştia au fost recrutaţi membrii asociaţiilor religioase eparhiale din Arhiepiscopia ortodoxă română de Alba-Iulia şi Sibiu. Ele sunt:

1. Oastea Domnului
2. Societatea Sf. Gheorghe a tinerimii adulte
3. Reuniunea de femei Sf. Maria
4. Casele culturale şi
5. Frăţia Ortodoxă Română.

Fiecare societate religioasă şi-a luat o brazdă de cultivat din ogorul duhovnicesc al vieţii bisericeşti.

Aspiraţia religioasă primeşte cele mai variate expresii şi manifestări obşteşti practice, prin pelerinaje la Catedrala mitropolitană, zile speciale de consacrare, acţiuni filantropice, cursuri biblice, conferinţe religioase, cultul eroilor, combaterea plăgilor morale şi sociale, îngrijirea bolnavilor şi a celor năpăstuiţi etc. etc.

Astfel de inovaţii în Arhiepiscopia noastră s'au dovedit necesare şi utile regenerării Bisericii. Ele nu sunt decât aspecte diferite ale Revelaţiunii divine şi aplicarea ei la viaţa de azi. Ele au stat ascunse în adâncurile sufletelor cum stau ascunse în rădăcinile pomului puterile lui, în timpul iernii, aşteptând sosirea primăverii, când se desghiaţă pământul, şi zefirul şi soarele fac pomul să înfrunzească, să înflorească şi să aducă roduri.

Biserica are în depozitul său comori vechi şi comori nouă, iar meritul păstoririi de două decenii a I. P. S. Mitropolit Nicolae e că a isbutit să le pună în circulaţie cu toate darurile şi forţele lor plăsmuitoare.

* * *

Acest scurt articol asupra transformărilor vieții bisericești din Arhiepiscopia noastră sub păstorirea I. P. S. Mitropolit Nicolae nu-l pot încheia fără a spune un cuvânt asupra misiunilor arhierești ale Ierarhului nostru. Aceste misiuni sunt prilejuite de sfințiri de biserici, de vizitațiuni canonice și evenimente naționale și culturale.

La astfel de ocaziuni vedem biserica în sărbătoare, cu tot ce are mai vrednic de arătat: slujbe religioase impresionante, propovăduire, decență, evlavie, tradiție, obiceiuri, bunăstare, progres cultural și moral, aspirațiuni nobile, înfrățire și suflet.

Misiunea arhierească mobilizează obștea credincioșilor cu simțemintele lor de alipire către trupul mistic al Domnului. Tineri și bătrâni, bărbați și femei, țărani și orășeni, bogați și săraci, toate păturile sociale se înfățișează înaintea sfântului altar, egali înaintea lui Dumnezeu, aliniați la o normă generală de credință, având ca centru al vieții și închinării lor pe Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Ierarhul e în mijlocul fiilor săi duhovnicești ca un părinte în mijlocul familiei sale, bucurându-se împreună cu ei că prin toate vicisitudinile și neajunsurile de multe feluri ale vieții, Biserica ne oferă prilejuri solemne de a ne manifesta legăturile cele mai sacre dintre noi ca frați și fii ai lui Dumnezeu. Biserica nu-și uită de noi nici atunci când noi ne înstrăinăm de ea și ducem o viață nevrednică de numele de creștini.

Ierarhul e convins că Biserica cea vie nu este totdeauna aceea ce este cu astfel de prilejuri festive, că cercetarea Bisericii lasă mult de dorit în aceste vremuri, că setea religioasă nu e stâmpărată, că interesul spiritual lâncezește, că plăgile morale și sociale nu contenesc, că preotul e lipsit de colaboratori, că fără încurajare și sprijin își pierde entuziasmul și flacăra idealismului îi scade. Mai știe Ierarhul însă că prin parohii trăiesc răsfirați creștinii cu frică de Dumnezeu, modești și plini de cuviință, care nu râvnesc la locurile de frunte ci din locurile lor modeste se mulțumesc să sprijinească și să încurajeze orice pornire bună, nu se grăbesc să critice nimic și pe nimenea și mai ales se feresc să grăiască de rău pe preot și lipsurile de tact ale

acestuia, din care cauză obârşesc multe conflicte de azi între preot şi credincioşi.

Astfel de creştini cu frică de Dumnezeu descopere Ierarhul pretutindenea şi e mulţumit că lumina vieţii lor străluceşte peste întunerecul de gâlcevi şi de păcate, isvorâte din egoism, mândrie şi deşertăciuni.

Misiunile I. P. Sf. Mitropolit Nicolae alcătuesc un capitol de frunte al activităţii Sale, prin care a demonstrat că locul Bisericii e în centrul vieţii neamului iar prestolul slujirii ei l-a mutat pe toate cărările vieţii obşteşti.

Când Pronia cerească ne-a arătat *„plinirea vremii"*, a rezervat primului Mitropolit al Ardealului desrobit o mare misiune istorică: să pregătească renaşterea Bisericii ardelene.

Duhul Sfânt îşi trimite suflarea Sa unde vrea; rodirile ei însă atârnă de progresul renaşterii.

Să mulţumim lui Dumnezeu că aceasta nu este numai o fierbinte dorinţă cucernică, ci o realitate înveselitoare.

Sibiu, la Praznicul Sfinţilor Trei Ierarhi 1940

LA DOUĂZECI DE ANI DE PĂSTORIE AI MITROPOLITULUI NICOLAE

de

Arhim.-Mitrofor Dr. IULIU SCRIBAN
Profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău

I. IMPLINITU-S'A PROOROCIA ?

Când Mitropolitul Nicolae a fost ales să păstorească în scaunul Sibiului, ieşia la lumină în Bucureşti un ziar cu numele *Luptătorul*. Era un ziar cu oarecare căutare. De scriai în el, trăgeai nădejde că ai să fii cetit.

In acest ziar am scris eu acum 20 de ani, despre noul ales în scaunul lui Şaguna. Imi rosteam încredinţarea că păstoria noului mitropolit va fi o vreme de spor şi propăşire creştinească.

Se înţelege, asemenea graiuri sunt obişnuite la aşa împrejurări şi nu pot avea o însemnătate deosebită, fiindcă e în buna rânduială a traiului nostru să primeşti cu vorbe bune pe cel aşezat la un scaun de cinste şi să-i faci toate urările.

La atâta oare se mărginea şi încredinţarea mea de atunci?

Da, dacă atâta aş fi avut în vedere. Dar cunoscusem ceva mai demult, pe celce avea să fie Mitropolitul Nicolae. Gândurile noastre se întâlniseră cu bună înţelegere.

Pe de altă parte, *Revista Teologică* dădea veste despre năzuinţele şi gândirea viitorului ierarh al Bisericii ortodoxe româneşti de peste munţi. Intemeiat pe acestea, eu puteam privi prin zări şi să prubuluiesc că noua păstorie va fi o vreme de temei pentru Biserica noastră şi deci că era pricină să ne bucurăm.

Vorba este acum: După 20 de ani, adeveritu-s'a ceva din cele proorocite atunci? Trecut-au cuvintele mele dincolo de urarea obişnuită a clipei? Prins-au ceva din urzeala viitorului?

Când stau acum și caut să destrăm cele petrecute, pot spune că nu m'am înșelat. Proorocia mea n'a fost mincinoasă. Pot să mă mângâi că I. P. S. Mitropolit Nicolae a însemnat ceva pe scaunul Ardealului.

De ar fi să privim lucrurile în amănunt, fără îndoială că ar putea fi înșirate multe înoiri și izvodiri ale nouăi păstorii. Dar îmi închipui că atâtea condeie se vor mișca pentru a arăta acestea. Să mai spun și eu ce au să spuie alții?

Nu mi-ar fi greu, fiindcă venirea în fiecare an la Sibiu sau prin alte ținuturi ale eparhiei Sibiului îmi destăinuiesc felurite amănunte de viață pastorală, care pot fi tâlcuite aici. Dar îmi zic: De ce să trec în ogorul altora? N'au să scrie despre acestea atâția alții? N'au să se uite ei la clădirile Palatului mitropolitan, la ale Academiei teologice; n'au să privească și mai departe pentru a găsi că în acestea și în altele bate un duh de înoire? Fără doar și poate.

Dar acestea sunt mai ușoare de văzut și de prețuit. De aceea las altor condeie plăcerea și datoria de a destăinui și zugrăvi aceste laturi ale păstoriei Mitropolitului Nicolae, iar eu voi căuta niște troițe ceva mai ascunse ale lucrului său, care își au prețul și însemnătatea lor, dar pot trece mai nebăgate în seamă.

II. CE FEL DE IERARH NE TREBUIA?

In noua desfășurare de lucruri din țara și din vremea noastră de după războiu, nouă ne trebuia pe scaunul de frunte de peste munți nu numai un ierarh cu vredniciile și însușirile obișnuite. In timpurile plutirii pe ape potolite, păstoria merge și după șirul ei obișnuit, după rânduielile moștenite din moși-strămoși. In vremurile însă de nouă închegare a lucrurilor unei țări, când credințele din sânul ei se întâlnesc nu totdeauna cu gând de proptire a unora față de altele, — îți trebue nu numai păstori cuminți și gospodăroși, ci încă și cârmaci cu privirea vie, cu mintea în cătărămi trainice, cu gândirea meșteră a descoperi cum se mișcă și se înoadă feluritele ițe ale nouălor orânduiri.

Pe scaunul Sibiului ne trebuia un aşa păstor. Aveau să se facă orânduieli privitoare la feluritele biserici şi credinţe din sânul neamului. Aici trebuia priveghere aprigă pentru a înţelege ce trebuie şi a putea spune în cuvinte meştere şi bărbăteşti cum să se închege rânduielile viitoare de viaţă sufletească în sânul neamului.

Mitropolitul Nicolae ne-a fost un aşa păstor. Vă aduceţi aminte de cuvântarea sa la noua orânduială religioasă în ţara noastră? A fost un frumos examen pentru ortodoxia noastră românească. Lumea noastră românească de pretutindenea asculta întâia oară glasul unui păstor al României întregite. Şi a fost fericită să audă că Vlădica cel mare dela Sibiu a vorbit cu atâta temei, cu atâta dreptate, cu atâta înălţime a persoanei sale faţă de greutăţile vremii, încât toţi au avut o răsuflare uşurată. Auziseră ei ce auziseră de Şaguna, dar nu văzuseră în carne şi oase un vlădică din lumea mare a românismului, un vlădică nou în faţa împrejurărilor nouă şi destul de pretenţioase.

Mitropolitul Nicolae a vorbit însă aşa de închegat, aşa de miezos, ca gândire potrivită clipei, încât până şi ascultătorii mai nepăsători către întocmirile creştineşti au simţit mândria de Români, că neamul lor are un păstor cu care poţi ieşi în lume, cu care te fericeşti a-l avea. De aceia iute a răsărit gândul ca graiul său să fie trâmbiţat inaintea tuturor Românilor spre cetire şi frumoasă vestire.

Nu a fost acesta un examen al Bisericii noastre? Ba a fost. Ce ştiau fraţii din depărtări despre puterile Bisericii din largul românismului?

Mitropolitul Nicolae a păşit frumos înaintea neamului întreg. Cugetul ortodox s'a putut mângăia atunci că „avem mitropolit la Sibiu". De acolo înainte, Biserica a ştiut că are pe ce se bizui şi că avem între noi un gânditor şi un ales grăitor pe unul din scaunele alese ale vlădicilor noştri.

Pentru noi, ortodocşii, clipa aceea a fost o clipă de mare mângăiere. Grăise Ardealul ortodox şi grăise frumos şi temeinic. De acolo înainte, ştiam că avem în ce ne nădăjdui şi că, la orice clipă îndoielnică, aveam la cine striga.

Aş putea să mă opresc aici şi să spun că proorocia mea s'a dovedit nemincinoasă. Mitropolitul Nicolae odată s'a arătat într'o lumină măreaţă, în faţa întregii obşti româneşti, încât nu un aşezământ bisericesc, ci însuşi Sfatul cel Mare al legilor ţării a trebuit să vestească în larguri vrednicia cuvântului său.

III. DOVADA AMĂNUNTELOR

Se înţelege, nu mă pot opri la un singur fapt, pentru a-mi dovedi teza pomenită, despre vremea de spor a nouăi păstorii, dar totuşi aceasta era o Bunăvestire. După ea, puteau să urmeze şi altele. Cele petrecute ne dădeau bune temeiuri de nădejde.

In de obşte, stările însemnate le cunoşti nu numai după înfăţişarea lor în mari prilejuri, ci foarte multe prin căutarea amănuntelor. Dar şi prin acestea puteam adeveri că noua păstorie putea fi privită ca o păstorie de nădejde.

Am fost la multe congrese ale preoţilor de peste munţi. Mitropolitul Nicolae nu lipsea. Inţelegea să fie în frunte şi să cârmuiască.

Aşa se şi cuvenea. Totdeauna marile organisme trebue să simtă în ele o voinţă cârmuitoare. Cugetarea luminoasă şi voinţa hotărîtă dau bună îndrumare şi închegare pornirilor răsleţe, care este trăsătura organismelor cu mari mulţimi în sânul lor. Mitropolitul Nicolae a îndeplinit această trebuinţă organică, prin care se îndrumează vieţuirea organismelor sănătoase.

Comandantul n'a lipsit la toate aceste adunări şi glasul său a avut urmări prea fericite. Prin cuvântul său se rosteau marile nevoi ale neamului şi ale Bisericii.

Uneori graiul său se croia aşa de măestrit peste starea de fapt, încât tresăltai de mulţămire pentru fericita rostire. Gustam şi noi în congres ce gustaseră şi senatorii când au ascultat glasul ierarhului ortodox de peste munţi.

Eram la congresul preoţilor din Asociaţia „Andreiu Şaguna" la Arad, în cei dintâi ani după războiu. Vorbind despre Biserica uniată, Mitropolitul Nicolae a avut o rostire atât de meşteră, însoţită de un gest bărbătesc, că numai

preoţii uniaţi sunt ai Romei, pe când poporul este tot cel ortodox, fiindcă legea străină nu i-a putut întoarce capul, nici schimba inima; că el se mişcă şi simte tot în urzeala Bisericii ortodoxe. Cei de faţă au prins rostirea sa cu o fericită tresărire.

Era ca şi cu rostirea dela Senat, când Inalt Prea Sf. Sa a numit pe clericii uniaţi „fraţii din strana stângă". Şi atunci a fost o frumoasă tresărire, iar rostirea a rămas.

Dacă păşim mai departe spre amănunte, ştim că raitele duhovniceşti ale Mitropolitului Nicolae prin eparhia sa au fost mari clipe de tresăltare românească şi ortodoxă, când uniaţii trăgeau şi ei clopotele pentru Inalt Prea Sf. Sa şi-l pofteau să vie şi la ei.

Faţă de răspunsul că e greu de făcut aşa ceva, fiindcă Biserica lor e din alt duh, că e unită cu Roma, sătenii răspundeau:

— Aş! la noi numai popa nost' este unit, pe când noi suntem toţi de vechea lege a tuturor Românilor. Era întocmai mărturisirea făcută şi de Mitropolitul Nicolae în congres.

Aşa a fost neîncetat păstoria Mitropolitului Nicolae, păstorie de vie mărturisire ortodoxă şi de trezire a cugetelor. Poporul trăia din nou clipele vechii părtăşii, pe care unii au căutat s'o ciopârţească.

Până acum, păstoria Mitropolitului Nicolae poate fi numită păstorie de bună şi sănătoasă închegare ortodoxă. Aceasta se poate cunoaşte şi prin înfiinţarea de obştii creştineşti sau de poposire a altora ortodoxe în ţinuturile sale (Societatea Ortodoxă), care sunt de bună înrădăcinare a gândirii ortodoxe între noi. Nu intru în înşirarea acestora, dar poate intra în grija altui condei.

IV. FÂLFÂIREA STEAGULUI ORTODOX

Vremea de după războiu a adus cu dânsa şi doruri străine, de împlinit pe spinarea noastră. Căpetenii de Biserici de aiurea gândeau să tragă brazdă nouă între Români.

Am avut la noi raite duhovniceşti străine de pildă, cele ale Monseniorului Marmaggi, care năzuia să smomească

sufletele ortodoxe într'aiurea. Raitele acestea se făceau cu alai, cu mari primiri, încât te întrebai: Da ce urmăresc ele? In loc de a se mărgini la scurte primiri între cei de legea sa, se făceau cu prea multă părtășie de slujbași ai Țării Românești.

Era ceva cu totul neobișnuit și care nu putea fi privit cu plăcere. Monseniorul Marmaggi umbla prin țara noastră par'că ar fi fost un vlădică al țării.

Fără îndoială, cele făptuite erau o jignire pe socoteala ortodoxiei. Nu se cuvenea ca Biserica ortodoxă de baștină să lase acestea de capul lor și să tacă. Ar fi fost o înfrângere și o slăbiciune pentru noi.

Atunci s'a ridicat tot glasul Mitropolitului Nicolae, care s'a mirat de aceste plimbări, ca ale unui Vodă prin lobodă, și a spus că acestea sunt fapte și ne-la-locul lor și necuviincioase. A ridicat steagul ortodox, l-a fâlfâit în văzul țării și a strigat drepturile noastre netăgăduite și că e necuvenit să fie încălcate, în însași țara noastră, de dregătorul unei biserici străine.

Monseniorul Marmaggi nici n'a mai putut sta mult în țara noastră. A trecut în Cehoslovacia, dar și acolo a făcut la fel și a dat pricină la aceleași nemulțămiri.

Este bine că în țara noastră n'a fost lăsat să facă ce vrea. A fost tot fapta Mitropolitului Nicolae și merită pomenită aici. Față de sfiiciunile obișnuite ale noastre, glasul său n'a tăcut. Astfel a adeverit ce scrisesem eu în proorocia mea din *Luptătorul*, cu ani înainte.

Biserica noastră românească ortodoxă e supusă la multe amenințări. Ochi răi stau la pândă asupra ei. Dar când privim spre Mitropolitul Nicolae, știm că avem în Inalt Prea Sfinția Sa un paznic al drepturilor noastre.

Acum doi ani, zvonuri neliniștitoare s'au răspândit asupra Bisericii noastre, că s'ar urmări din ascuns întinderea unei curse care s'o împleticească în ițe străine. Zvonurile mergeau foarte întețite și hotărâte. Oricât nu credeam cu putință așa ceva, ne chibzuiam însă ce poate fi aceasta?

Dar în mijlocul neliniștilor și nedumeririlor noastre, un gând liniștitor se ridica: Mitropolitul Nicolae. Nu că

cei noi, cei din România veche, am fi stat morţi în păpuşoi. Eu am înştiinţat îndată atunci pe Mitropolitul Moldovei, Patriarhul de azi al României, şi am fost la un gând în hotărârea noastră de străjeri ai Bisericii strămoşilor; dar vlădicii de peste munţi au fost mai muşcaţi în privinţa aceasta, din pricina celor suferite dela „fraţii din strana stângă". De aceia ne gândiam la ei mai întâi faţă de zvonurile care umblau.

Incălcare a Bisericii noastre?... Acum, când ne-am întregit?... Acum când suntem cu toate puterile la un loc?...

Peste putinţă! Dar toate nădejdile trebuie să ţi le întrupezi în oameni, că lupţi prin ei, nu prin cugetarea abstractă.

Atunci se ridica înaintea noastră chipul de nădejde al Mitropolitului Nicolae... Cum?... aşa ceva cu putinţă când pe scaunul Sibiului se află hotărâtul urmaş al lui Şaguna?... mărturisitorul de toată ziua a vredniciei ortodoxe?

Şi aşa nădăjduiam că nu va fi nimic, findcă una ca aceea nu se putea, câtă vreme Mitropolitul Nicolae se afla pe scaunul de unde privea piscurile Carpaţilor dincolo de care se afla tot suflare ortodoxă.

Şi n'a fost nimic, dar câtă vreme zvonul a dăinuit, am nădăjduit în Vlădica Nădejdilor dela Sibiu. Proorocia nu se vătămase prin nimic şi de aceea liniştea nu mă părăsea.

V. TIPOGRAFIA MITROPOLIEI SIBIULUI

Nu mai stăruiesc în cele de mai sus. Cetitorii au înţeles despre ce e vorba şi pot pomeni şi ei fapte pentru a dovedi înteţirea cugetului ortodox între noi prin hotărârea şi neclintirea Mitropolitului Nicolae. Gândul ortodox şi întocmirile ortodoxe au sporit într'o măsură de mare laudă.

Vreau însă să pomenesc un amănunt de alt soi, cu care să închei. Este vorba de Tipografia Mitropoliei din Sibiu. Aceasta era ea şi înainte, dar acum a căpătat un spor şi un zbor, tipăreşte lucrări de o înălţime şi podoabă, care o fac frunte între aşezămintele româneşti de acest soi

şi culme de vrednicie între celelalte aşezăminte tipografice bisericeşti ale noastre. Şi tipăreşte Tipografia Mitropoliei dela Sibiu atâtea scrieri arătoase şi bogate în pagini, încât nu poţi decât să te minunezi de această rodire fără seamăn.

Laturea culturală a nouăi păstorii saltă astfel într'un chip vrednic de toată cinstirea. Pentru aceasta datori suntem să pomenim această parte prea luminoasă a păstoriei Mitropolitului Nicolae şi s'o trâmbiţăm ca atare.

Aici se leagă amândouă: şi partea curat gospodărească şi cea pentru luminarea minţii. Ele sunt în adevăr trăsături alese ale acestei păstorii şi, dacă e vorba de ele, iată că le şi spunem.

Cu aceasta, am încheiat în scurt ce aş fi avut de spus pentru dovedirea celor scrise acum 20 de ani. Cred că spusele mele de atunci s'au adeverit şi că n'am fost prooroc mincinos.

De aceea mi se cuvine şi mie să mă alătur la alaiul care se face pentru vrednicul Vlădică cu 20 de ani împliniţi pe scaunul Sibiului şi din toată inima îi strig:

Incă mulţi şi mulţi ani pe scaunul lui Şaguna, ca să avem în cine ne nădăjdui!

PROBLEMA DE CĂPETENIE

de

Preot Căpitan GHEORGHE SECAŞ

Dela urcarea Sa în scaunul vrednicului de pomenire Mitropolit Andreiu Şaguna, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a avut la inimă ridicarea poporului prin lumina Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. In planul Său de păstorire a pus, mai presus de orice altă preocupare, misiunea internă, evanghelizarea satelor, luminarea poporului dreptcredincios şi adăparea lui din isvoarele cristaline ale sfintei Scripturi şi din apele curate ale Tradiţiei ortodoxe.

Cu toate că I. P. Sf. Sa este un mare cărturar şi preţuieşte mult gândirea înaltă, fiind unul dintre marii teologi ai Ortodoxiei, atunci când se adresează poporului, se ştie apropia atât de mult de sufletul acestuia, încât mulţimea credincioşilor îl ascultă vrăjită şi n'ar mai vrea să se despartă de El. I. P. Sf. Sa, în virtutea slujbei deosebite ce o deţine cu o rară competenţă, este mai 'nainte de toate *păstor de suflete.*

Viziunea *„păstorului celui bun“* a avut-o din momentul hirotonirii, când între altele a spus: *„Voi propovădui dreptaceea, cu vreme şi fără de vreme Evanghelia mântuirii; în duhul ei voi conduce turma ce-mi este încredinţată, cercetând-o cu poveţele mele şi împlinind lipsurile ei; voi căuta apropiere între împreună slujitorii altarului, ca să ne înălţăm conştiinţa misiunii noastre sfinte şi să ne perfecţionăm metodele de păstorire a sufletelor.*

„Am înaintea ochilor figura ierarhului care priveşte în faţă realitatea vieţii cu toate frământările ei şi îşi pune sufletul pentru deslegarea lor în spiritul credinţei mântuitoare.

„Vreau o biserică vie şi o religiositate militantă, pentru înfăptuirea idealului dela care se inspiră“.

Râvna de păstor a căutat s'o inspire şi preoţilor, punându-le în faţă marea problemă a evanghelizării maselor; de aceea le spune: *„In faţa vremurilor schimbate de după războiu, ne trebuie o preoţime mai activă... Metodele vechi nu mai sunt de ajuns. Trebue să împărtăşeşti poporul cu realităţile superioare ale vieţii spirituale, să-l duci în legătură cu Hristos, cu viaţa în Hristos"*.

Din aceste preocupări ale I. P. S. Sale s'a născut marea mişcare de trezire religioasă „Oastea Domnului".

*

In legătură cu această mişcare, aş dori să mai subliniez o a doua preocupare a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae.

Reprezentanţi cu anumite orizonturi în ale ortodoxiei, au militat cu sgomot despre primejdia cetirii sf. Scripturi din partea poporului. Mitropolitul Nicolae dela Sibiu, cu autoritatea pe care şi-a dobândit-o, a văzut clar şi-a mărturisit bine şi'n această privinţă: *„Azi poporul citeşte ziare, broşuri, cărţi. El vrea să se adape la izvorul învăţăturii creştine, vrea să citească sf. Scriptură, pe care nu i-o putem refuza. Daţi poporului sf. Scriptură. Daţi-i apa cea vie"*.

Ce să mai zic de milioanele de gazete religioase pentru popor şi de sutele de mii de broşuri religioase, răspândite cu sprijinul I. P. S. Sale în massele largi ale poporului.

In zilele noastre, preocupările unui mare Ierarh nu se puteau direcţiona spre probleme mai capitale. I. P. S. Sa *nu a trecut cu vederea lucrul care trebuieşte, de care vorbeşte Evanghelia, ci l'a săvârşit.* A sesizat problema de căpetenie şi a mers înainte pilduitor.

REINVIEREA MONAHISMULUI ORTODOX ARDELEAN

de

SABIN SIBIANU

Menirea esenţială a Bisericii lui Hristos în lume este aceea de a povăţui paşii noroadelor pe cărările de lumină ale voii lui Dumnezeu, pentru a ne putea face părtaşi, întru sfârşit, de mântuirea ce ne-a fost gătită pe culmea Căpăţânii. In Biserică sălăşlueşte comoara darurilor cu cari ne-a cercetat cerul pe pământ — şi datoria slujitorilor Bisericii lui Hristos zace în a îmbia tuturor făpturilor cuvântătoare belşugul harului dumnezeesc, fără de care nu se poate concepe mântuirea. Pentrucă harul dumnezeesc este condiţia sine qua non a dobândirii vieţii de veci.

Dar nu singura condiţie. Căci alături de dumnezeiasca mână de ajutor ce ni se dă prin harul sfinţitor al Duhului Sfânt, şi alături de credinţa cu care recunoaştem în Hristos pe Dumnezeu şi-L acceptăm ca diriguitor al faptelor noastre de fiecare clipă, mai trebue ceva pentruca instrumentele mântuirii sufletului — *treptele* acesteia, cum sună termenul teologic — să fie complecte şi deci mântuirea posibilă. *Efortul omenesc* în dobândirea mântuirii este tot atât de necesar ca şi harul şi credinţa — şi anume, nu independent de acestea, nu separat, ci alăturea de ele, în colaborare cu ele. Mintea noastră le cugetă pe fiecare din acestea ca *părţi* ale aceluiaşi întreg, ca fuzionând atât de desăvârşit încât lipsa uneia din aceste condiţiuni face complectamente inoperantă acţiunea celorlalte.

Efortul uman, strădania personală, colaborarea noastră cu harul dumnezeesc la realizarea mântuirii colective şi individuale, reclamă totdeauna un control mai accentuat, un tratament mai sârguincios, mai atent din partea fie-

cărui mădular al Bisericii lui Hristos, decât celelalte trepte ale mântuirii.

Lucrul este perfect explicabil. Harul dumnezeesc nu ni se oferă niciodată cu sgârcenie, iar la credința în dumnezeirea lui Hristos se ajunge mai repede decât s'ar putea bănui. Ea e atât de evidentă, încât — spune sf. Iacob fratele Domnului — „și dracii cred și se cutremură" (2, 19). Și cu toate acestea, ei nu trag consecințele acestei credințe, nu plinesc binele, ci se înverșunează mai vârtos întru săvârșirea relelor, contrazicând pururea pe Celce putere are să-i stăpânească și să-i pedepsească.

Importanța covârșitoare a colaborării noastre cu grația sfințitoare — recunoscută de Mântuitorul și subliniată de sfinții Săi Apostoli — strigă din fiecare pagină a Cărții cărților.

Dimensiunile efortului personal în însușirea mântuirii sunt proporționale cu capacitatea morală a fiecărui ins. In general, plinirea poruncilor e suficientă pentruca să răsbești în împărăția ceriurilor. Pentru cei dornici și capabili să atingă idealul desăvârșirii morale în viața ce se scurge pe tărâmurile veacului acestuia, să ajungă la „starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos" (Efeseni 4, 13), Mântuitorul lumii a stabilit o rânduială specială. I-a descoperit-o tânărului bogat care *plinise poruncile:* „Mergi vinde tot ce ai și dă săracilor, și vei avea comoară în cer, și luându-ți crucea, vino de-mi urmează mie" (Marcu 10, 21).

Luând aminte la pilda de neprihănire trupească și sufletească a Mântuitorului lumii, și la *recomandația* pe care o face tânărului dornic de desăvârșire de care tocmai vorbeam, sf. Apostol Pavel se situiază pe aceeași poziție ca și dumnezeescul Fiu pogorât pe pământ, în chestiunea desăvârșirii morale. Răspunzând la o întrebare formulată de neastâmpărații săi convertiți din Corint, Apostolul neamurilor se rostește fără șovăire pentru *superioritatea vieții de totală devoțiune Domnului,* a vieții petrecute în *feciorie* și *sărăcie* deplină și în disciplina aspră a *ascultării* fără murmur (vezi I Cor. 7, 7—8). Pe căile ducătoare la desăvârșire sunt sfătuiți să apuce însă numai cei cărora Dum-

nezeu bine a voit să le hărăzească darul înfrânării. „Aşa cum a împărțit Dumnezeu fiecăruia şi aşa cum l-a chemat Domnul pe fiecare, aşa să umble. Şi *aşa hotărăsc în toate bisericile*" — zice Apostolul (I Cor. 7, 17).

Porunca lui a și fost ascultată, aşa cum a hotărât-o. Și nici nu se putea altfel. Departe de a ignora râvnitoarea alergătură după desăvârșire — care reprezintă o năzuință firească a sufletului omenesc, năzuință de care au ținut cont şi pe care au cultivat-o în felul lor mai toate religiile precreștine (resp. extracreștine) — Biserica lui Hristos a sprijinit-o sistematic. Mai mult decât atât: ea a *satisfăcut-o* integral; lucru peste putință religiilor necreștine, fiindcă acestea nu posedau dumnezeiasca ei soluție atât de răspicat revelată nouă de Mântuitorul și atât de bărbăteşte propovăduită de cel mai neostoit Apostol al Evangheliei Lui.

Viața monahală sau *ascetică* — cum i se mai zice cu un termen transcris din greceşte, dupăce bine 'nțeles a fost deșertat de înțelesul său secular și umplut cu un conținut creștin religios — *curge în linie directă dela Mântuitorul lumii*, care a fost aici pe pământ *cel dintâi trăitor al ei*. Instituția care-i servește de cadru, este opera ulterioară a Bisericii.

Copleşitorul entuziasm religios al mădularelor Bisericii primelor veacuri, a făcut ca numărul celorce râvneau la îmbrăcarea „chipului îngeresc" să fie osebit de spornic — și nevoințele lor duhovniceşti, cel puțin ireproșabile. Eliberați de legăturile împovărătoare ale vieții omului de rând, asceții au fost în toată bună vremea niște veritabili teofori și următori ai lui Hristos. Din rândurile lor au răsărit cei mai neînfricați mărturisitori ai crezului creștin și tot ei au fost aceia cari au plătit cel mai greu tribut de jertfe muceniceşti cari împodobesc astăzi calendarul sfințeniei creștine. Nimeni — dar absolut nimeni — nu va putea să nimerească niciodată cuvântul de justă prețuire a vredniciilor cu cari aceşti îngeri în trup s'au înfățișat înaintea scaunului de judecată al dreptului lor răsplătitor. Infrângând alunecările trupului și ispitirile diavolului, ei stau mărturie în fața întregei suflări ome-

nești despre netrecătorul adevăr pe care l-a pilduit cu propria Sa viață omenească dumnezeescul Mântuitor al nostru al tuturora: *se poate viețui în trup și fără a fi rob păcatului — și datori suntem să viețuim întocmai așa!*

Spre deosebire de asceza papistașe — care pune accentul hotărâtor pe *laturea negativă* a desăvârșirii personale, adică pe *distrugerea* acestui instrument al păcatului care este trupul — în Ortodoxie, monahii urmăresc retezarea și înlăturarea înclinărilor sarchice prin cufundarea metodică și stăruitoare a sufletului în marea de lumină neapusă a dumnezeirii. Căci zice Apostolul: *„Deprinde-te cu evlavia,* pentrucă *deprinderea trupească este spre puțin folositoare,* iar evlavia este spre toate folositoare, având făgăduința vieții de acum și a celei viitoare" (I Timotei 4, 7—8). Dacă dincolo se violentează natura omenească prin aspre exerciții de mortificare a cărnii, aici se țintește la transfigurarea ei, la prefacerea trupului acestuia muritor nu numai într'un sălaș pururea bucuros de oaspe ceresc, ci într'un adevărat templu al Duhului sfânt.

Culmile cari dau prestanță și dau relief epocilor de propășire a Bisericii creștine, sunt creația monahismului stropit de ploaia binecuvântată a darurilor cerești. Și vremurile de glorie ale Ortodoxiei românești — tot așa.

Mănăstirile presărate peste tot întinsul pământului românesc au fost tot atâtea rezervorii de energie duhovnicească: vetre de lumină pentru vremuri bune și reazim trainic pentru zile grele.

Expresie autentică și indubitabilă a religiosității profunde de care este pătruns sufletul poporului nostru, mănăstirea ortodoxă românească a fost — la cumpene de vremi — alături de Dumnezeu din cer, păzitoarea și apărătoarea neînfricată a acestei religiosități.

Constatarea aceasta este valabilă îndeosebi pentru stările din Ardeal.

Mai puțin cercetat de dărnicia voevozilor și boierilor de lege românească — pe cari nu-i avea — decât celelalte mădulare ale pământului românesc, Ardealul mucenic de odinioară a avut totuși un număr impresionant de mănăstiri și schituri. Păr. Ștefan Meteș, în impunătoarea

sa lucrare despre „Mănăstirile româneşti din Transilvania şi Ungaria" („Seria Didactică" nr. 6, Sibiu 1936), studiază circa 168 dintre acestea (vezi p. XII). Cele mai multe dintre ele sălăşluiau la călcâiul Carpaţilor. Vecinătatea cu fraţii de aceeaşi credinţă, de peste munţi, făcea ca daniile şi ajutoarele binecredincioşilor domni şi boieri de lege românească să le fie mai la 'ndemână. Ţara Făgăraşului deţinea întâietatea, prin cele 35 de mănăstiri şi schituri ale ei, câte figurează în statistica Păr. Meteş. Cu excepţia câtorva ctitorii voevodale, cele mai multe din aceste vetre mănăstireşti au răsărit din jertfelnicia pilduitoare a oropsitului nostru norod.

Alături de îndeplinirea exactă a rânduelilor vieţii mănăstireşti, călugării ortodocşi ardeleni săvârşiau o operă culturală de proporţii apreciabile pentru vremea aceea. In spinările lor gârbovite de post şi ajunare, ei treceau peste nedreptele graniţi despărţitoare de fraţi cărţile de învăţătură cari ieşiau din tiparniţele mănăstirilor mai norocoase de dincolo de Carpaţi şi le răspândeau în toate ungherele Ardealului. Şi deodată cu ele, tot atâtea infuzii înzdrăvenitoare ale conştiinţei naţionale româneşti. Contactul românilor Ardeleni cu Ţara mamă, care ne-a înlesnit putinţa de a păstra nealterată fiinţa noastră etnică, este opera acestor călugări tari în vârtute.

Suprema contribuţie la apărarea credinţei strămoşeşti — şi cu ea a conservării conştiinţei româneşti — aveau să o dea aceşti sfinţiţi călugări abia după anul de pomină 1700.

Infamia e prea bine cunoscută ca să mai fie nevoie să zăbovim asupra ei. „Trădania" mitropolitului Atanasie Anghel a amplificat robia noastră politică cu alta şi mai rea decât cea dintâi: robia religioasă. Episcopul Romei, ajutat de Burgul vienez, a isbutit să ne corupă conducătorii. Dar s'au înşelat amarnic în calculele lor: poporul refuza să accepte vicleanul fapt împlinit. S'a urzit atunci grandioasa epopee a desrobirii religioase a Românilor ardeleni care umple aproape în întregime istoria zbuciumatului veac al XVIII-lea — dar şi sufletele noastre de mândrie. Pururea pomeniţii călugări *Visarion Sarai, Nicodim*

și mai cu seamă fenomenalul *Sofronie dela Cioara*, au răsculat turma rămasă fără păstor împotriva fărădelegilor vânzătorilor ei. S'a săvârșit atunci minunea care nu cred că mai figurează altundeva decât în istoria Ardealului: un popor lipsit de conducători își apăra credința până la mucenicie.

Mănăstirile noastre, aceste iredutabile fortărețe ale ortodoxiei ardelene, au plătit scump îndrăsneala lor. Din ordinul neronian al generalului austriac Nicolae Adolf de Buccow, dat în anul 1761, cele de lemn au fost arse, iar cele de zid dărâmate cu tunul. Episcopii uniți dela Blaj și apoi împăratul Iosif II (1782) au desăvârșit opera de „pacificare" a generalului Mariei Terezia. Unirea tuturor Românilor ne-a găsit cu altarele mănăstirești pustiite, cu viața monahicească stinsă.

Dar și cu sufletul arzând de râvna reînvierii lor. Graiul vremilor noui în a căror zodie fericită am intrat după izbăvirea politică, cerea imperios diregerea pagubelor cauzate monumentelor credinței noastre, dealungul epicei rezistențe a ortodocșilor ardeleni, de către vrășmașii noștri de veacuri. Mai mult decât atât! Fără o cunună de mănăstiri și fără o trupă de călugări capabili să îndeplinească slujba de făclieri ai credinței strămoșești în împrejurările de viață schimbate 'nspre bine, Biserica noastră nu-și putea îndeplini cu succes sfânta-i misiune în mijlocul poporului unificat teritorialicește.

Adevărul acesta l-a sesizat și recunoscut din bună vreme actualul Mitropolit al Ardealului. Incă pe când era profesor la Seminarul „Andreian" din Sibiu, făcând o excursie cu studenții Săi prin Țara Făgărașului, a poposit în preajma ruinelor mănăstirii de deasupra satului Sâmbăta de sus.

Scăpată ca prin minune de tunurile „misionare" ale lui Buccow, ctitoria brâncovenească dela Sâmbăta de sus — mulțumită desigur așezării sale ferite — a mai supraviețuit vre-o douăzeci și patru de ani vetrelor pustiite de furia distrugătoare a numitului general imperial. La anul 1785, în urma cererilor insistente ale episcopului unit Grigorie Maior dela Blaj, a ajuns-o și pe ea prăpădul. Chiliile

călugărilor au fost dărâmate până 'n temelie. Bisericii ei i-au distrus pridvorul și i-au retezat partea superioară a cupolei și boltitura de deasupra altarului. Pe ruinele ei, cu vremea au crescut mesteceni și bălării. Toate silințele depuse de familia Brâncoveanu pentru a o mântui de pieire, au fost zadarnice.

In această stare jalnică a găsit-o Profesorul Nicolae Bălan. N'a trecut nepăsător pe lângă vaierul zidurilor zdrobite, din ale căror rămășițe graiul îndureratului nostru trecut cerea repararea fărădelegii ce s'a săvârşit în curţile Casei Domnului. Tânguirea lor îl durea altfel decât pe înstăriții Greci brașoveni, în a căror posesiune intrase la 1823 domeniul brâncovenesc dela Sâmbăta de sus. Aceştia au restaurat castelul din sat, ignorând cu totul sfintele rămășițe ale mănăstirii martire.

Cât ce a fost înălțat în scaunul lui Şaguna, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a și odrăslit gândul reînvierii monahismului ortodox ardelean. Inceputul avea să-l facă, firește, cu restaurarea mănăstirii brâncovenești dela Sâmbăta de sus. Ajutat de un om înțelegător — fostul ministru al agriculturii și domeniilor, Alexandru Constantinescu — I. P. Sf. Sa a isbutit să determine statul român să dăruiască Arhiepiscopiei noastre vatra mănăstirii, în întindere de câteva zeci de jugăre, împreună cu ruina de pe ea.

In anul 1925, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae a organizat și condus cel dintâi pelerinaj al Românilor întruniți în Țara mărită, la Locurile Sfinte. Această întâlnire cu leagănul Creştinismului — pe lângă câştigul sufletesc cu care s'au ales închinătorii români — a fost hotărâtoare pentru opera de reînviere a monahismului ortodox ardelean. I. P. Sf. Sa s'a întors acasă cu hotărârea nestrămutată de-a purcede degrabă la înfăptuirea vechiului și agerului Său gând.

In pastorala pe care a trimis-o iubitului Său cler și popor cu prilejul praznicului Naşterii Domnului din anul 1926, Mitropolitul Ardealului își spovedește intenţia de a restaura istorica mănăstire brâncovenească dela Sâmbăta de sus. Prin claritatea cu care expune temeiurile acestei acțiuni și prin căldura cuceritoare cu care solicită sprijinul tuturor bunilor creștini în vederea înfăptuirii măreţului

gând, patorala în chestiune este un document de-o clasică frumuseţe şi o mărturie despre iscusinţa — de atâtea ori verificată — cu care Chiriarhul nostru ştie să însufleţească şi să asocieze obştea păstoriţilor Săi la îndeplinirea faptelor mari cari îi împodobesc arhipăstoria. Iată un fragment din ea:

De câtăva vreme port în sufletul meu un gând, pe care l-am tot tăinuit, dar socot că acum a sosit clipa ca să Vi-l destăinuesc şi Vouă, cum părintele cel iubitor îşi descopere gândurile şi planurile sale iubiţilor săi fii. De când m'a învrednicit Dumnezeu să văd locurile sfinte din Ierusalim şi din celelalte părţi ale ţării sfinte, pe unde a trăit şi a propoveduit Mântuitorul cuvântul evangheliei — după cum V'am spus în cuvântul meu de învăţătură pe care Vi l-am trimis la sărbătoarea Naşterii Domnului din anul trecut — de atunci m'am tot frământat în cugetul meu să găsesc şi în părţile ardelene ale ţării noastre *un loc sfinţit prin rugăciune, un lăcaş de cucernicie şi de închinare a sufletelor către Dumnezeu.* In rugăciunile mele Dumnezeu mi-a luminat cugetul şi m'a povăţuit către planul măreţ de a zidi, dimpreună cu tot poporul meu credincios pe care-l păstoresc, **o sfântă mănăstire,** din care să nu se mai curme ruga sfântă şi cântarea evlavioasă, la care să alerge creştinii noştri în năcazurile lor şi din care să se răspândească lumina lui Hristos peste întreg poporul nostru românesc.

Fraţii noştri din celelalte părţi ale ţării, cei din vechiul regat, cei din Basarabia şi din Bucovina au multe mănăstiri vechi şi frumoase, ridicate de către cucernicii Voevozi de pe vremuri, în amintirea biruinţei lor asupra vrăşmaşilor; asemenea şi vlădici evlavioşi şi boieri bogaţi în frica lui Dumnezeu, ca şi'n averi, şi-au veşnicit numele lor ca ctitori de mănăstiri în cartea neamului şi în împărăţia cerurilor.

Numai noi românii dreptcredincioşi din părţile Ardealului, îndeosebi noi cei din arhiepiscopia de Alba-Iulia şi Sibiiu nu avem astăzi nici o mănăstire.

Darurile au început să curgă îndată după anul nou 1927. Binecredincioşii noştri creştini îşi ofereau obolul lor cu încrederea pe care le-o inspira înalta iniţiativă. La abia *două luni după lansarea apelului,* „Telegraful Român" (nr. 18—19 din 1927) anunţa că *primul milion de Lei a fost strâns.*

După alte trei luni, daniile însumau *două milioane* Lei (vezi „Telegraful Român" nr. 44—45 din 1927) iar la sfârșitul anului 1927, ele au depășit suma de *trei milioane* (vezi „Telegraful Român" nr. 94—95 din 1927).

Printre cei dintâi jertfitori pentru restaurarea ctitoriei strămoșilor săi, a fost Principele Basarab Brâncoveanu, care odată cu o mișcătoare scrisoare adresată I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, datată 15 Ianuarie 1927 (textul ei în Telegraful Român" nr. 7—8 din 1927), a subscris suma de Lei una sută mii.

Cu ajutorul lui Dumnezeu și cu jertfelnicia credincioșilor noștri, biserica mănăstirii dela Sâmbăta de sus a fost restaurată și o clopotniță nouă a fost clădită din temelii. La acestea s'au adăugat o parte din dependințele prevăzute în planul inițial.

In 18 Maiu 1930, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae și-a exprimat în fața Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei noastre toată satisfacția Sa pentru reînvierea acestei vetre mănăstirești și a arătat cele ce mai trebuesc făcute pentru ducerea la bun sfârșit a lucrului început cu atâta însuflețire.

Menită să fie sălaș unei trupe de *călugări predicatori* și așezământ de propagare a luminii creștine, mănăstirea brâncovenească dela Sâmbăta de sus va fi dotată cu toate cele ce-i trebuesc pentru îndeplinirea acestui scop. *„Reluând vechea tradiție mănăstirească* — spunea I. P. Sf. Sa cu prilejul pomenit — *vom instala în cuprinsul ei și* o tipografie *mică, dar cu atât mai exigentă sub raportul executării artistice a tipăriturilor bisericești, precum și un* atelier *(încă nu îndrăsnesc să-i zic* școală) de pictură bisericească. *Aș fi foarte mulțumit în sufletul meu dacă i-aș putea adăoga un cămin care să adăpostească până la sfârșitul lor creștinesc pe* bătrânii preoți trecuți la pensie. *Am sfiala să cer prea multe dela bunul Dumnezeu, dacă L-aș ruga să-mi îngăduiască a mă gândi la întocmirile necesare, pentruca* al V-lea an — *de întărire în cele duhovnicești — să-l facă în cuprinsul mănăstirii* clericii ieșiți din Academia noastră teologică, *înainte de a-i trimite la slujba lor în parohii"* (vezi: „Monahismul or-

todox. Sensul și misiunea lui în viitor". Sibiu 1936, p. 28—29).

Cu cheltuială multă de bani și energie, mănăstirea restaurată a fost înzestrată an de an cu câte ceva. In 1937 — cu prilejul îndătinatului pelerinaj care are loc în fiecare an, la praznicul Izvorului Tămăduirii — au fost sfințite cu mare pompă cele cinci clopote ale mănăstirii. Câtăva vreme după aceea, mănăstirea a fost împroprietărită cu o mie hectare de pădure și pământ arător, iar Schitul dela Păltiniș cu o sută hectare.

Prin dobândirea acestei averi, problema înzestrării mănăstirii cu așezămintele plănuite de restauratorul ei, este ca și soluționată.

Paralel cu lucrările de refacere și cu demersurile încununate de succes în vederea împroprietăririi ei, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae s'a îngrijit de recrutarea și creșterea primilor cetățeni ai mănăstirii brâncovenești. Numărul lor, deocamdată redus, va spori pe măsură ce opera de reînviere a monahismului ortodox ardelean, începută la Sâmbăta de sus, își va da roadele binecuvântate pe cari le așteptăm cu toții. Prin viața lor neprihănită, prin cultura și tăria lor în vârtute, monahii luminați ai Mitropolitului Nicolae vor fi, la vremea lor, tot atâtea pilde de trăire în duh și adevăr cari vor determina și pe alți tineri cu înclinări pentru viața monastică să nu zăbovească a îmbrăca chipul cel îngeresc.

Pe temelia așezată cu atâta râvnitoare dragoste de primul Mitropolit al Ardealului unit pentru vecie cu Țara mamă, văd ridicându-se, din străfundurile istoriei, emulii smeriților călugări cari ne-au dăruit lumina învățăturii și ne-au apărat credința amenințată de volbura celor trecute vremi.

MITROPOLITUL NICOLAE, APĂRĂTORUL ŞI PLINITORUL TRADIŢIEI ŞAGUNIENE

de

Preot Dr. LIVIU STAN
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

Moştenirea pe care o lăsa Şaguna bisericii sale, *„tradiţia şaguniană"*, era bogată, era neobicinuit de bogată, şi apăsa greu pe umerii urmaşilor, totdeauna mai slabi decât marii creatori.

Moştenirea lui era într'adevăr o moştenire mare, cu atât mai mare, cu cât îmbrăţişa viaţa bisericii nu numai sub un anumit aspect, ci deplin, în întregimea ei. Mai mult decât atât — deşi chiar şi numai aceasta e mult de tot dacă te gândeşti — pe lângă viaţa bisericii în deplinătatea ei, moştenirea şaguniană mai îmbrăţişa şi viaţa naţională, viaţa naţiunii noastre în cuprinsul ei integral. La acestea ce să mai adaugi ca să-ţi pot da seama cât mai bine de proporţiile gigantice ale moştenirii noastre sfinte? Fără nici o exagerare, mai trebue spus, că în tradiţia şaguniană n'am moştenit cadre şi mijloace pentru păstrarea şi 'ntărirea vieţii bisericeşti şi naţionale numai într'o anumită parte a pământului românesc şi numai într'o anumită epocă. Nu! Ci *peste întinderi terestre şi peste timp*, era asigurată prin ea viaţa şi desvoltarea vieţii bisericeşti şi naţionale, în împărăţia lui Dumnezeu şi a neamurilor.

Moştenirea şaguniană nu ne-a rămas cu forme închise, desvoltate deplin, pecetluite şi rânduite să-şi îndeplinească o vreme slujba şi-apoi să fie trecute în amintire, ci cu forme larg deschise, ca să primească în ele mereu viaţă nouă şi să se aplice vieţii; cu cadre largi, ca să cuprindă 'n ele tot ce-ar putea aduce întinderea şi timpul, cu artere în desvoltare, în creştere continuă spre împlinire şi spre slujire credincioasă a realităţii din care por-

nesc, a aceleia pe care o sprijinesc și o conduc, și a aceleia spre care o duc pe aceasta.

Fantastică moștenire, ale cărei dimensiuni le vezi abia după trecere multă de vreme, și-ale cărei virtuți le poți verifica numai căutându-i urmele pe cari le-a lăsat ea, călăuzindu-ne, trecându-ne pe noi prin timp spre eternitate.

Cât de greu lucru se pare și numai identificarea acestei moșteniri și câți s'au putut ridica oare până la inventarierea ei? Ce drum lung mai urmează apoi, dela identificare până la înțelegerea moștenirii acesteia copleșitoare?

Prezentându-se astfel lucrurile, nu trebue să ne mirăm că prea arareori și-a găsit interpreți și apărători tradiția șaguniană. Nu trebue să ne mire faptul că unii n'au înțeles'o deloc, că alții au înțeles'o numai parțial, și că alții apoi, încercând s'o priceapă și să se facă purtătorii ei, au fost striviți de ea — și aceasta nu atât pentru mărimea și pentru greutatea ei, cât pentru slăbiciunea lor.

Lipsa de înțelegere a celor moștenite dela Șaguna, a început a se vădi treptat în biserica noastră din Ardeal, pe măsura în care dispărea generația crescută de el; iar cea mai cumplită rătăcire în această privință, a ieșit la iveală în România întregită, cu ocazia acțiunii intreprinse pentru reorganizarea întregii biserici românești, în primii ani după unire.

In Ardeal, generația ridicată cu blagoslovirea și purtarea de grijă a lui Șaguna, generație pătrunsă și stăpânită de duhul lui, i-a păstrat cât a putut moștenirea; i-a păstrat-o cu sfințenie, dar nu și-a însușit-o științific teologic, n'a aprofundat-o și n'a desvoltat-o, iar în grija ei de a nu-i aduce vreo știrbire, s'a pomenit păzind și îngrijindu-se prea mult de forme, de formele din a căror făptură se strecurase duhul, se strecurase pulsația de viață pe care erau menite să o adăpostească pentru ca să le dea putere și să le fie sprijin în desvoltarea și în funcționarea lor normală. Astfel, în viața bisericească cultivându-se exagerat cultul formelor, se obicinuise lumea să creadă că moștenirea șaguniană este suficient respectată și garantată prin respectarea simplă a formelor vechi ale acestei moșteniri, și mulți se fericeau,

că au avut norocul să moştenească o cât se poate de perfectă organizaţie, într'ale cărei forme dacă intri şi le faci să funcţioneze mecanic, eşti asigurat că viaţa bisericii, fără să-ţi reclame un efort prea mare, se va desfăşura normal; iar tu, în aceste forme, adăpostit ca în nişte tranşee ale duhului, poţi sluji Domnului şi neamului tău fără multă bătaie de cap, şi-apoi mai poţi şi trăi o leacă fără de griji ca acelea pe cari le-a avut cel ce ţi-a lăsat moştenirea. Era multă lume care-şi rezuma activitatea bisericească la îndeplinirea unor forme şi la repetarea lor periodică. Această stare de lucruri trăda o îndepărtare considerabilă dela înţelegerea justă a moştenirii, ce fusese lăsată, nu numai pentru a te bucura de roadele ei momentane, ci mai ales pentru a o face mereu roditoare, cât mai roditoare pentru biserică şi pentru neam; trăda o cădere dela înţelegerea deplină a tradiţiei şaguniene, şi vădea o mentalitate uzurară, produsă de lipsa de înţelegere.

Astfel de semne nu erau deloc îmbucurătoare; ba din contră, prilejuiau îngrijorarea şi durerea legitimă a celor ce se menţineau pe linia tradiţiei şi 'n lumina ei adevărată. Printre aceştia se numără, la 'nceputul veacului nostru, şi profesorul de teologie Dr. Nicolae Bălan, şi nu ca oricare dintre ei, ci ca cel mai autentic reprezentant al lor, ca cel mai clar văzător şi ca cel mai curajos, ca unul care vedea şi înţelegea în întregimea ei tradiţia şaguniană.

Era greu lucru să cauţi şi să găseşti o linie pe care cei mai mulţi din vremea ta o pierduseră, abătându-se într'o parte sau într'alta. Era apoi şi mai greu ca să ai curajul să le-o arăţi celor ce-au pierdut-o, să le spui limpede acest lucru ca să înţeleagă, şi să le ceri apoi să-şi rectifice atitudinile şi căile pe cari mergeau în viaţa bisericii, mai ales când aceştia-ţi erau superiori prin funcţiunile ce le deţineau în cadrele aceleiaşi vieţi, în cari trăiai împreună cu ei, şi când astfel erai în dependenţă de ei.

Dar profesorul, care vedea limpede lucrurile, având o temeinică şi bogată cultură, şi o remarcabilă putere de intuiţie, nu întârzie să-şi ia curaj şi să dea alarma, pe care alţii, simţindu-se mai slabi, ezitaseră s'o dea.

Prilej potrivit îi oferi centenarul naşterii lui Şaguna. Evocând figura marelui arhiereu, profesorul Dr. Nicolae Bălan, dupăce înşiră pe scurt faptele mari ale acestui prim patriarh al bisericii noastre, numărând între ele câştigarea *autonomiei bisericii* şi a libertăţilor ei fireşti, precum şi organizaţia ce i-a dat-o pe temeiul acestora, încheie articolul festiv cu următoarele cuvinte: „*Numai atunci îl vom sărbători cu demnitatea şi pietatea cuvenită, dacă ne vom pătrunde sufletele de duhul lui, ne vom însufleţi de idealele lui şi vom face făgăduinţa sinceră, că-i vom păstra şi cultiva scumpa moştenire rămasă, cu aceeaşi credinţă, dragoste şi înţelepciune cu care el ne-a câştigat-o*" (Revista Teologică 1909, nr. 9—10 p. 390—91).

Prin aceste cuvinte, pline de înţelegere a operei şaguniene şi a sensului unei sărbătoriri, cuvinte cari echivalează cu un legământ — pentru a cărui îndeplinire i s'a dat la vreme potrivită ajutorul ceresc — într'un mod fin, arată celor ce trebuiau să ştie, că nu e suficient să ţinem la formele moştenirii şaguniene, că acest lucru nu e suficient nici pentru o sărbătorire demnă a pomenirii lui, necum pentru continuarea muncii în făgaşele adevărate ale vieţii bisericeşti în cari ne-a aşezat el, trasându-ne în linii mari drumul pe care trebue să-l urmăm drept, fără cotituri şi abateri.

Insă drumul acesta drept, nu-l putem urma numai ţinându-ne de forme, ci la ele trebue să mai adăugăm tăria duhului nostru străbătut de duhul despicătorului de noi orizonturi, de noi cărări pentru trecerea noastră dreaptă şi demnă prin această viaţă. Formele ne vor servi şi ne vor fi de folos cu adevărat, dacă le vom da viaţă şi putere, isvorâte din aceiaş credinţă, din aceiaş dragoste şi înţelepciune din cari au isvorât în mintea lui Şaguna, şi cu cari el ni le-a câştigat lăsându-ni-le moştenire.

Legământul pe care-l sugera altora profesorul de teologie, prin cuvintele citate, a avut şi caracterul unui legământ personal, prevestitor al unei misiuni pe care providenţa i-a aşezat-o pe umeri şi i-a dat ajutorul ceresc, spre a-şi vedea legământul şi misiunea duse la înfăptuire cu fiecare zi mai mult, în tot ceiace, ca ierarh, a lucrat

pentru apărarea moștenirii celei de mare preț pentru aprofundarea sensului ei, pentru desvoltarea și pentru întărirea ei, pentru apărarea tradiției șaguniene și pentru plinirea ei maximă îngăduită de vremi și de împrejurări.

Dacă primul cuvânt pentru chemarea duhului în formele rămase prea deșerte ale vieții noastre bisericești a fost spus cu menajamente și mai mult indirect, ceva mai târziu, în 1910, acelaș profesor, făcând reflexii cu ocazia alegerii de episcop la Caransebeș, alegere săvârșită în persoana părintelui Dr. Miron E. Cristea, spune verde, că biserica ardeleană a ajuns într'un fel de *„întârziere în îndrumarea vieții sale în conformitate cu liniile de desvoltare trase de mitropolitul Șaguna. Căci,* după câștigarea autonomiei și a organizației noastre bisericești prin străduințele acelui mare arhiereu, *lucrarea de căpetenie a factorilor conducători și a generațiilor de atunci încoace, trebuia să ia de problemă: crearea acelui fond puternic și sănătos de viață bisericească, pe care îl cer și fără de care rămân deșerte formele largi de organizație ale bisericii noastre"* (Rev. Teol. 1910 nr. 6 p. 230—31).

Iată limpede și răspicată constatarea unei stări asupra căreia nu se oprea atenția tuturor. Deși aceasta era o obligație a factorilor conducători, aceștia mai ales o vedeau — cum adeseori se întâmplă — mai puțin decât alții. Profesorul de dogmatică o spune fără a menaja pe nimeni. Le arată tuturor ce trebuiau să facă și ce n'au făcut. Accentuează necesitatea creării *„unui fond puternic și sănătos de viață bisericească"*, menit să umple și să dea viață formelor.

Biserica ajunsese, ce-i drept, cam orfană de duhul lui Șaguna, și rămăsese numai cu formele vieții bisericești create de el. In lipsă de înțelegere pentru acest duh, și în absența lui, viața ei se 'nvârtea în compartimentele deșerte ale formelor, reducându-se la o administrație pur biurocratică.

Profesorul, destul de tânăr pe atunci, având înțelegerea duhului șagunian și a instituțiilor create de el, s'a făcut buciumul re'nvierii acestui duh, și se prezenta ca pion al renașterii șagunismului și al desăvârșirii lui. El își

dădea seama de lacunele și slăbiciunile ce se observau și se simțeau peste tot în viața bisericii; de aceia, prin „Revista Teologică", tribuna și creația sa personală, pune în discuție probleme, indică soluții, mustră și îndeamnă, cu competența unui fin observator critic, adânc orientat în cele ale bisericii.

Dar văzând că pentru remedierea răului nu se iau măsurile de cuviință, văzând persistența în rău, profesorul nu încetează să atace problema moștenirii șaguniene în miezul ei, nu încetează să reamintească și să repete în auzul celor ce nu auziseră încă, sau se făceau că nu aud, lucruri pe cari le mai spusese răspicat și demn, din curat idealism și din sfântă râvnă pentru biserica noastră. Astfel, în primul articol al „Revistei Teologice" pe anul 1914: „Cu însuflețire nouă", atrage din nou atenția și cere tuturor luare aminte și muncă, pentru crearea *„fondului creștinesc al vieții"*, fără de care formele bisericii răsună a pustiu, și el însuși se angajează să desfășoare acțiune în acest scop.

Iată de pe atunci manifestate griji de ierarh, și nu de simplu dascăl de teologie. Vlădica realizator de mai târziu, ni se prezintă în lumina unor preocupări cari îndreptățeau nădejdile de mai bine, nădejdi verificate, nădejdi înfăptuite cu fiecare pas în drumul vieții sale arhipăstorești.

Șagunismul, moștenirea șaguniană, a fost o ocupație predilectă, o preocupare continuă a profesorului de altă dată, și problemă de fiecare zi a înaltului ierarh de mai târziu.

Acțiunea începută pe cale publicistică pentru spiritualizarea aparatului administrativ al bisericii, pentru turnarea unui duh nou în formele moștenite, își avea temeiul nu numai în cunoașterea și înțelegerea deplină a tradiției șaguniene, ci și într'o adâncă convingere teologică, ce-și trage rădăcinile din fluviile de duh și de har ale teologiei pauline, convingere amăsurat căreia Biserica, înainte de orice, trebue să cheme și să trezească la o viață nouă întru Hristos și împreună cu Hristos, să lucreze astfel ca omul lepădând chipul cel vechiu al păcatului, să îmbrace chipul cel nou al harului și-al luminii duhului care face viu, care dă viață nouă întru Domnul.

Această convingere care transpiră din scrisul și din cuvântul de altădată și de acum al Inalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit, este nu numai o fericită orientare teologică, ci și o tot atât de fericită completare a șagunismului; căci prin ce se putea oare crea mai bine acel *fond de viață înoitoare* în cadrele formale ale bisericii, decât prin însăși traducerea acestei convingeri în realitate, prin însăși înoirea duhurilor săvârșită pe calea îmbrăcării chipului celui nou dătător de viață; pentrucă îmbrăcând chipul Domnului și trăind cu Domnul, se trăește cu isvorul cel nesecat al vieții, al puterii și-al înoirii. Și cum s'ar putea verifica mai deplin un organism și cum s'ar putea înoi mai desăvârșit o viață, decât prin contactul nemijlocit cu Domnul, decât prin coborârea lui Hristos în mijlocul nostru?

In desfășurarea normală a acțiunii întreprinse de profesorul Dr. Nicolae Bălan pentru înfăptuirea unui postulat firesc al moștenirii șaguniene, a intervenit o schimbare, o întrerupere, pe care ne-a trimis'o cerul, pentruca de moștenirea lui Șaguna să se poată bucura întreaga suflare a neamului nostru românesc. A intervenit războiul din 1914 care ne-a împlinit un vis de două ori milenar, întregirea neamului. Această schimbare în viața noastră pământească, a adus cu sine schimbări necesare în viața bisericească, schimbări ce s'au impus spre completarea și pecetluirea cu har mai presus de fire a formei noastre de existență naturală, care luase acum o înfățișare nouă.

Problema apărării, problema păstrării și desvoltării firești a tradiției șaguniene spre o împlinire cât mai desăvârșită, nu se mai punea acum în acelaș fel în care se pusese înainte de războiu în Ardeal. Ea se punea acum într'un cadru mai larg și cu alt aspect, se punea în primul rând într'un chip cu totul nou, din alt punct de vedere; nu mai prima nici problema păstrării și nici aceea a continuării și împlinirii unei glorioase tradiții de viață bisericească, ci una nouă: problema extinderii moștenirii șaguniene la toți fiii bisericii noastre ortodoxe, problema împărtășirii lor de bunurile acestei moșteniri. Problema aceasta se punea pe planul întâiu al preocupărilor moștenitorilor direcți ai șagunismului, și al tuturor acelora că-

rora moștenirea le era scumpă, înțelegându-i importanța pentru viața bisericească și națională a poporului nostru. N'au lipsit oarecari rătăciți, puțini la număr, în rândurile moștenitorilor direcți ai șagunismului, cari nu l'au înțeles și nu mai voiau nici să-l mai păstreze, necum să-l mai ofere și altora. Dar niciodată n'a fost vreun semn bun căruia să nu i se zică împotrivă, ca astfel, cu atât mai vârtos, să-i iasă în evidență strălucirea. Așa și cu șagunismul.

Dar dacă în Ardeal s'au găsit numai câțiva fii nerecunoscători și rătăciți, cari au ridicat cuvânt împotriva Casei în care crescuseră, mulți din frații din celelalte biserici românești s'au apărat cu îndârjire, dar mai ales cu habotnicie și ignoranță, de orânduelile bisericii noastre date de Șaguna.

Dintre frații aceştia din celelalte provincii românești, cei mai mulți luptau împotriva şagunismului din ignoranță; urmau apoi cei interesați și 'n fine, cei iubitori de zarvă și de agitație pustie la orice prilej binevenit. Lucrul era explicabil dar nu era tolerabil, pentrucă prin opoziția și lupta lor frații se apărau nu de un rău, ci de un bine pe care nu-l cunoşteau și nu-l înțelegeau. Exemplare rare și distinse, figuri de clerici și mireni, n'au lipsit nici în rândurile fraților din alte provincii, și aceștia au primit oferta bisericii ardelene, au îmbrățișat cu căldură șagunismul și l-au reclamat și pentru bisericile lor, dar glasul lor era mai adeseori acoperit de strigătele gâlcevitorilor, și se pierdea în babilonia acestora.

Toată turburarea și agitația se stârnise în mod firesc de pe urma constatării necesității de a se unifica viața bisericească a tuturor provinciilor, și de pe urma propunerilor făcute și a acțiunilor intreprinse în acest scop.

Va recunoaște oricine, că unificarea vieții bisericești era necesară și se impunea în interesul bisericii și al statului deopotrivă.Dar se va recunoaște și aceia că ea nu era un lucru ușor, căci iată cum se prezenta situația.

Biserica cea una după făptura sa lăuntrică, dogmatică, se prezenta foarte variat după chipul său dinafară. Felul în care era organizată și condusă biserica într'o provincie sau alta, diferea, și diferențele erau dublate de

mentalităţi pe cari le formaseră însăşi diferenţele, sau cari tocmai odrăsliseră diverse forme de viaţă bisericească.

In *biserica din regatul ţărilor româneşti*, s'ar putea zice că era o mentalitate tributară statului şi absolutistă ierarhică, iar organizarea se prezenta mai mult ca o desorganizare, rezultată din nedefinirea atribuţiunilor şi a poziţiei statului faţă de biserică şi a bisericii faţă de stat. Viaţa bisericească era într'o continuă frământare sterilă şi dăunătoare din pricina instabilităţii (ca să nu zic: a absenţei) unei conştiinţi clare şi deplin formate şi a unei concepţii adecvate despre rostul bisericii în stat. In acest chip, nu putea avea o organizaţie corespunzătoare, şi nici nu mai putea ţine pas cu vremea.

Biserica din Basarabia trăise convulsiunile de prefacere a bisericii ruseşti din care făcuse parte până după desrobire, convulsiuni începute deodată cu veacul nostru, dar nu ajunsese să-şi stabilizeze viaţa în nişte cadre potrivite de organizaţie. Absolutismul ierarhic era o moştenire a absolutismului ţarist, sub călcâiul căruia vegetase peste o sută de ani. Inafară de aceste relicvii ale absolutismului, mentalitatea ce stăpânea în biserica Basarabiei era mult mai progresistă decât în regatul de odinioară şi decât în Bucovina, concepţia despre biserică mai formată şi conştiinţa bisericească mai pronunţată. Işi căuta drumul alături cu vremea, dar nu şi-l găsise.

Biserica din Bucovina aducea o mentalitate ultraierarhistă şi tributară *„Fondului Bisericesc“* şi împăratului, mentalitatea unei biserici ce era mai mult a „Fondului“ şi a „împăratului“ decât a poporului. Avea o organizaţie depăşită de vreme, care convenea unui aparat de stat austriac şi unor funcţionari bisericeşti, dar nu bisericii însăşi.

In aceste condiţii, nici una din bisericile pomenite nu putea contribui cu nimic pozitiv şi stabil la alcătuirea unei noi organizaţii bisericeşti, care s'o aşeze pe dea'ntregul în ogăşile ei fireşti.

Absolutismul ierarhic era moştenirea unor vremuri de restrişte, a unei mentalităţi retrograde, ca şi dependenţa şi subordonarea aproape totală statului.

Numai biserica ardeleană avea o organizaţie potrivită atât unei concepţii drepte şi largi despre biserică şi rostul ei, cât şi vremurilor, ba chiar depăşind vremurile, şi aducea o mentalitate tributară numai bisericii şi neamului şi nimănui altuia, nicidecum statului, împăratului sau vreunui fond.

Această organizaţie era crescută din principii bine definite, izvorâte din doctrină, şi adaptate şi adaptabile vieţii, încât vremurile să nu mai poată schimba decât unele forme secundare ale lor. Ea se cuprinde în „*Statutul Organic*" al lui Şaguna şi era cea mai de seamă parte a moştenirii lui.

Respectând principiul ierarhic, nu-l exagera până la absolutism, ci-l încadra în sinodalitatea cea mai largă, garanţie sigură împotriva absolutismului, încât biserica era a tuturor şi se conducea prin toţi, prin ierarhie, cler şi popor; nu era numai o biserică a ierarhiei, ci mai mult una a norodului chemat prin ea la mântuire.

Faţă de stat şi-a asigurat *autonomia*, care-i era pavăza împotriva oricărei aserviri din partea vreunui cezar sau guvern. Iar autonomia, la rândul ei, îşi avea tăria şi pavăza tocmai în sinodalitatea largă prin care întreaga obşte bisericească o susţinea şi-o apăra.

In chipul acesta prezentându-se lucrurile, era firesc să nu se poată pune problema generalizării sau extinderii altei organizaţii bisericeşti asupra bisericii întregite, decât a organizaţiei bisericii ardelene. Şi, în conştiinţa superiorităţii sub acest raport, biserica ardeleană a şi iniţiat acţiunea pentru unificare. Ştia că are un lucru bun, mai bun decât celelalte, pe care-l poate oferi şi acelora spre a le fi de folos.

Cu acest gând începe în Ardeal o activitate febrilă pentru unificare. Astfel, printr'un memoriu asupra nevoilor bisericii, înaintat „Consiliului Dirigent" din Sibiu, de către episcopul Aradului Ioan Papp, locţiitor de mitropolit, la 28 Ianuarie 1919, memoriu lucrat de părintele Dr. Gh. Ciuhandu, se opinează şi se cere în partea a II-a, ca Statutul Organic să fie oferit „din partea organelor bisericeşti chemate la aceasta, ca bază de organizare nouă bi-

sericească unitară pentru teritorul întregului Regat Român" (Arhiva Consistorului Mitropolitan, Sibiu, 1919, II).

Episcopul de atunci al Caransebeşului, Dr. Miron E. Cristea, printr'o adresă (nr. 550 Bis. din *22 Februarie* 1919) către Consistorul Mitropolitan din Sibiu, îşi expune dorinţa ca şi biserica din celelalte provincii să se „pună pe baza Statutului Organic" (Arhiva Consist. Mitrop. Sibiu 1919, II).

Curând după aceia, la congresul preoţimii din Ardeal care a avut loc la Sibiu în zilele de 6/19—8/21 Martie 1919, se ia decizia să se unifice bisericile româneşti, iar la baza unificării organizaţiei să se aşeze principiile Statutului Organic (Analele Asociaţiei „Andreiu Şaguna" a clerului mitropoliei ortodoxe din Ardeal etc. I, Actele, Sibiu 1919, p. 19).

Pe urma congresului preoţesc, sinodul episcopesc al Mitropoliei Ardealului, alcătuit din episcopii Ioan Papp şi Dr. Miron E. Cristea, întrunit la Sibiu în 23 Aprilie 1919, constată necesitatea unificării bisericeşti şi opinează pentru acceptarea principiilor Statutului Organic în biserica întregului regat (Protocolul Congresului naţional-bisericesc al Mitropoliei ardelene, pe anii 1920 şi 1921, Sibiu 1923, p. 116). Iar Consistorul Mitropolitan întrunit în şedinţă plenară la 2/15 Maiu 1919, adresează un memoriu în chestiuni bisericeşti către Consiliul Dirigent, prin care aduce la expresie dorinţa de a se introduce „în întreg regatul român... un fel de organizaţie nouă bisericească, ca la noi", şi adecă „Statutul Organic poate fi întrodus şi acolo după o revizuire cuminte" (Arhiva Consist. Mitrop. Sibiu 1919, II, nr. 84 M.).

Din toate acestea se vede cât de viu preocupată era biserica ardeleană de problema unificării şi cât de mult ţinea ca la baza viitoarei organizaţii bisericeşti unitare să se aşeze principiile Statutului Organic.

O moştenire atât de preţioasă, cum era Statutul Organic al lui Şaguna, nu putea fi abandonată; dar extinderea sau generalizarea organizaţiei create de el iarăş nu se putea face atât de uşor, din pricina opoziţiei fraţilor din celelalte provincii, cari şi ei aveau dorinţa unificării, dar

mai aveau și orgoliul pământesc și ambiția de a-și impune unele forme dintre cele mai slabe și mai rele ale fostelor regimuri bisericești sub cari au trăit.

In cursul tratativelor și consfătuirilor ce s'au pus la cale mai târziu în scopul pregătirii unificării, s'au ridicat obstacole ce păreau de neînvins, s'au mobilizat diverși oameni politici și o mulțime de spirite retrograde și habotnice dintre oamenii bisericii, unii dintre ei „mari canoniști", „capacități" etc. cari toți doreau un singur lucru: să rămână cu vechile lor orândueli desordonate, ca să nu cadă cumva dela pravoslavie. Lupta pentru impunerea punctului de vedere just al ardelenilor a reclamat multă răbdare, multă discuție, multă perseverență pentru luminarea multor canoniști negramotnici.

Statutul Organic a întâmpinat mai multă opoziție la frați, decât întâmpinase la stăpânirea străină sub care luase ființă și se introdusese în viața bisericească.

Dar profesorul Dr. Nicolae Bălan, care odinioară pledase pentru păstrarea nefalsificată a șagunismului în Ardeal și pentru re'nviorarea lui, pentru pătrunderea lui de duhul înoirii care să-i creeze adevăratul fond de viață bisericească, nu întârzie a se face și acum ecoul dorinței unanime a bisericii ardelene și luptătorul pentru convingerile sale drepte, izvorâte din cea mai adâncă înțelegere a moștenirii șaguniene.

La congresul preoțimii ardelene, întrunit între 6—8 Martie 1919, la Sibiu, sufletul desbaterilor fu apărătorul cel mai priceput al șagunismului. In acest congres, profesorul dădu prima luptă cu detractorii lui Șaguna, și victoria fu strălucită, cu toată încăpățânarea unuia sau a doi dintre teologii amatori cari începuseră a cârti foarte grav contra Statutului Organic. Adversarii au fost striviți sub greutatea argumentelor, pe cari pentru prima dată le desfășura atât de amplu și de convingător, întru susținerea canonicității Statutului Organic și a superiorității lui față de alte organizații bisericești.

„Statutul Organic nu e anticanonic — spunea profesorul — *și ceice au afirmat contrarul, n'au putut produce nici un*

singur argument serios, prin care să-şi dovedească acuza. Le temelia bisericii noastre se găsesc principiile de organizare ale adevăratei biserici a lui Hristos, dar ea e adaptată împrejurărilor istorice, şi această inevitabilă şi necesară adaptare, nu conţine nimic împotriva canoanelor. Biserica nu e un organism petrificat, ci — cum spune apostolul Pavel — e un organism viu. Ea stă sub influenţa diferitelor împrejurări şi trebuinţe de viaţă ale timpurilor, de aceia se prezintă în multe feluri dealungul istoriei".

Prin aceasta apără canonicitatea organizaţiei şaguniene, sulevându-i un temeiu dogmatic pe care se'ntemeiază modernismul ei, care consistă într'o perfectă adaptare şi aplicare a principiilor inmutabile de organizare, la formele variate ale existenţii omeneşti.

Trecând la principiul participării mirenilor la guvernarea bisericii, spulberă acuza de laicizare, tălmăcind sensul adevărat al laicizării, care este o mentalitate areligioasă, necreştină, de care poate fi stăpânit şi clerul, nu numai credincioşii, şi care nu provine din felul de organizare a bisericii. Arată apoi că *„prezenţa elementului mirean în corporaţiile bisericeşti"* are şi-o importanţă practică, dând prile potrivit preotului *„pentru a-i desăvârşi (elementului mirean) educaţia religioasă-morală, a-l lega tot mai mult cu inima de biserică, şi pentru a face ca preocupările faţă de scopurile spirituale ale bisericii să pătrundă în straturile largi ale obştei credincioşilor"*, şi acesta este desigur unul dintre mijloacele cele mai sigure de care se poate servi biserica pentru crearea şi alimentarea fondului de viaţă creştină prin care ea se susţine şi progresează. In laturea practică a colaborării mirenilor, profesorul indică un mijloc prin care s'ar putea înfăptui un gând mai vechiu al său, o dorinţă vie şi un postulat al formelor şaguniene de organizare, care constă tocmai în crearea fondului de viaţă religioasă prin turnarea duhului în formele făcute pentru el. In aceiaşi ordine de idei conchide şagunistul: *„Noi nu vrem o biserică numai a preoţilor, ci vrem o biserică a poporului, făcută vie prin apostolatul slujitorilor ei"*, dând astfel expresie prin cuvintele citate unei reale înţelegeri a rostului bisericii, care nu este nicidecum o instituţie clericală.

In continuare, relevă caracterul ierarhic al bisericii, pe care Statutul Organic îl respectă, nu-l atinge prin drepturile acordate mirenilor *„şi numai ceice au tendinţe spre absolutism ierarhic se simţesc îngrădiţi prin orânduirile lui"*; şi acestora le reaminteşte cuvintele Domnului: *„Ştiţi că domnii păgânilor îi domnesc pe ei etc. iar între voi nu va fi aşa... ci care va vrea să fie întâi, să fie vouă slugă"*. Insistă asupra libertăţii şi *autonomiei* pe cari le garantează pe seama bisericii Statutul Organic *„prin concursul tuturor elementelor constitutive ale ei"*, şi 'n ele amândouă, în *libertate* şi *autonomie*, vede cu drept cuvânt forţa Statutului şagunian.

Pentru caracterul programatic şi pentru densitatea cuprinsului cuvântării acesteia pe care a rostit-o profesorul Dr. Nicolae Bălan întru apărarea Statutului Organic, ne permitem a cita un întreg pasagiu mai lung, ca exemplu rar de sinteză a unei adânci convingeri ortodoxe, limpezi şi neşovăelnice, asupra libertăţii şi autonomiei bisericeşti.

„In privinţa aceasta, (a libertăţii şi autonomiei — zice vorbitorul —) *toate celelalte biserici surori stau departe de biserica noastră, dar unificându-se vor câştiga ceeace noi avem. Căci la libertatea şi autonomia bisericii, câştigată prin grele lupte, noi nu putem renunţa cu niciun preţ, pentrucă o privim ca făcând parte din însăş canonicitatea ei şi ca pe o chezăşie indispensabilă pentru păstrarea şi pentru activitatea bisericii în conformitate cu originea, cu principiile şi scopurile sale. Numai o biserică ocârmuită dinlăuntrul său, pe temelia organizaţiei care emană din propriile sale principii de viaţă, poate fi sigură de sine, stăpână pe sine şi în conştiinţa deplină a funcţiunii ce are s'o îndeplinească în lume. O biserică aservită de stat, în mod fatal e redusă la inactivitate, pentrucă legătura cu scopurile inerente fiinţii sale i se slăbeşte, conştiinţa chemării ei mari adoarme, viaţa i se usucă pas cu pas, ca a unei plante pe care ai plantat-o într'o climă neprielnică... O asemenea biserică şi slujitorii ei, nu pot produce roadele libertăţii, ale progresului şi vieţii creştineşti, căci robul e lipsit de îndemnuri proprii, de zel şi voinţă energică; e umilit şi ticăloşit. Decât o situaţie care produce astfel de stări morale în biserică, mai bine*

oricare alta. **Eu prefer** *o biserică persecutată, decât o biserică înăbuşită de stat*". Cât de actuale sunt cuvintele acestea şi acum, cât de pline de sens sunt şi pentru zilele noastre de cezaropapism mascat!

Din vremea marelui Şaguna, în biserica ardeleană cuvântul nimănui n'a mai răsunat atât de magistral, de răspicat şi de hotărât. Dar tot din vremea lui Şaguna, biserica noastră nu mai trăise momente atât de hotărâtoare, şi iată că omul trimis era la înălţimea vremii, ca şi patriarhul Andreiu.

In aceiaş cuvântare dela Congresul preoţimii, oratorul nu scapă prilejul de a sublinia importanţa misiunii naţionale a bisericii, pe care aceasta nu şi-o poate îndeplini decât trăind liber şi conducându-se autonom.

Revine apoi, dupăce a apărat principiile pe cari se 'ntemeiază formele organizaţiei şaguniene, la postulatul firesc al acestora şi la dorinţa sa veche, accentuând nevoia de a *„turna fond de viaţă creştinească în toate arterele bisericii noastre"* (Analele Asociaţiei „Andreiu Şaguna" Sibiu 1919, p. 16—18).

Pe urma acestei cuvântări, orice cuvânt împotrivă era de prisos, şi încercarea adversarilor de a se ridica de pe brânci, cu neputinţă. Prin ea atacă problema din plin, şi înfăţişează Statutul Organic ca pe un bun la care nu se poate renunţa niciodată, prezentându-l ca bază a unificării organizaţiei din România întregită.

Străşnicia cu care ţinea la el profesorul, s'a menţinut şi 'n atitudinea ierarhului, care n'a cruţat nicio osteneală şi n'a scăpat niciun prilej spre a afirma şi susţine punctul de vedere al bisericii sale, pe care-l reprezentase încă de mult, fără vreo calitate oficială care i-ar fi impus aceasta.

Multe din cele spuse la Congresul preoţesc din 1919, le-a reluat mai târziu, aprofundându-le şi servindu-le ca argumente tuturor celor ce nu se puteau ridica ei înşişi la înţelegerea unor adevăruri, fără de cari nu pricepeau real rostul bisericii.

La toate consfătuirile şi congresele bisericii ardelene la cari s'a tratat mai pe urmă, până în 1925, chestiunea

unificării bisericeşti pe baza Statutului Organic, profesorul şi apoi I. P. Sf. Mitropolit Nicolae Bălan, a fost nelipsit şi vajnic purtător de cuvânt.

La Congresul naţional-bisericesc ardelean din 10/23 Febr. 1920, îl găsim între membrii „Comisiunii speciale pentru organizarea bisericii" (Protocolul Congresului naţional-bisericesc din 1920. Sibiu 1923, p. 14) şi când numita comisiune specială prin Dr. Silviu Dragomir, prezintă congresului un raport asupra unificării bisericeşti pe baza Statutului Organic, părintele Dr. Nicolae Bălan ia cuvântul în sprijinul raportului „şi ntr'o măiastră cuvântare de un ceas, face un studiu clasic de istorie bisericească, aducând momente convingătoare, că biserica noastră a stat totdeauna pe temeiul principiilor democratice puse la baza bisericii de însuş întemeietorul ei. *Apără Statutul Organic, ca o fortăreaţă a viitorului,* care să ne păzească de influenţele nedorite ale politicianilor" (Telegraful Român 1920, nr. 12).

In acelaş an, câteva zile mai târziu, în 15/28 Februarie, Congresul naţional-bisericesc îl alege pe părintele Dr. Nicolae Bălan, cu unanimitate, arhiepiscop şi mitropolit al Transilvaniei, şi cu acest prilej, nou alesul mulţumind congresului, se leagă că va păstra *„cu sfinţenie luminoasa tradiţie a înaintaşilor"* şi că se va strădui să toarne *„duh proaspăt, duh de înoire în largile cadre de organizare date bisericii noastre de nemuritorul arhiereu Şaguna, care pururea-mi va fi strălucită pildă de urmat"* încheie dânsul (Dr. Nicolae Bălan: Cuvântări, Sibiu, 1921 p. 4).

Ţinerea la moştenirea şaguniană şi *desvoltarea* ei, le accentuiază şi 'n alte două cuvântări, rostite cu prilejul sfinţirii şi investiturii (Dr. Nicolae Bălan o. c. p. 12, 14 şi 20).

La data alegerii sale întru arhipăstor al bisericii din Ardeal, aflându-se în discuţie organizarea unitară a întregii noastre biserici, I. P. Sf. Sa Nicolae, foloseşte chiar prilejul investiturii spre a enunţa şi spre a statornici principiul de bază al organizaţiei viitoare a bisericii întregi, *principiul autonomiei,* în următoarele cuvinte: *„strânşi cu toţii sub acoperemântul uneia şi aceleiaşi organizaţii autonome bisericeşti,* vom culege forţe nouă şi nebiruite pentru înfăptuirea

marilor gânduri ce ne călăuzesc" (Dr. N. Bălan: Cuvântări p. 20). In felul acesta, la 'nceput de drum nou, de luptă nouă pentru adevăruri vechi și permanente ale bisericii, afirmă atât de hotărât *principiul autonomiei*, încât exclude și putința unei discuții asupra lui; și ca ceva definitiv stabilit în cugetarea și inima sa, ca și 'n conștiința bisericii ardelene, îl prezintă acelora cari aveau datoria să-l cunoască și să-l respecte.

In toate aceste cuvântări de altfel, găsim clar definite cele două obiective ale păstoririi la care este chemat, și cele două preocupări de totdeauna și de fiecare zi, a profesorului și a arhiereului: păstrarea tradiției șaguniene prin apărarea ei, și împlinirea sau desăvârșirea ei. Idealuri scumpe, pe cari le preconizase și urmărise din primele începuturi ale activității sale publice bisericești, și cari îi vor rămânea ca două stele călăuzitoare în toată activitatea sa arhierească; aceasta pentrucă lucrul bun e totdeauna râvnit, pândit și primejduit; de aceia apărătorul moștenirii nu-și poate slăbi vigilența în jurul ei, iar împlinirea postulatelor firești ale tradiției șaguniene, munca pentru desăvârșirea ei, nu poate înceta niciodată, pentrucă prin ea ni s'a deschis câmp de lucru nu pentru o viață de om, ci pentru veacuri, ba mai mult, pentru o durată geamănă cu durata bisericii.

Lupta în care era angajat de acum într'un chip și mai hotărîtor noul ierarh, se da pentru păstrarea și extinderea organizației șaguniene asupra întregii biserici din regatul român. Câmpul de acțiune se lărgise pentru arhiereu mai mult decât fusese deschis profesorului, și de asemenea greutățile sporiseră cu întinderea câmpului. Dar misiunea de a păstra organizația șaguniană între granițele Ardealului, și-o îndeplinise în parte ca profesor curățind terenul și înlăturând toate piedicele pe cari le-ar fi putut ridica Ardealul. Ii rămânea acum să poarte și să desfășoare acțiunea depe pozițiile consolidate de acasă, în vederea unei misiuni mai mari pe care providența i-a ajutat s'o îndeplinească pe de-o parte reînoind faptele marelui Andreiu, pe care se legase să-l urmeze ca pe-o pildă strălucită, și pe de altă parte dăruind întregii biserici românești ceiace Șaguna dăruise și lăsase moștenire numai bisericii ardelene.

Ceiace a făcut Şaguna pentru Ardeal, pentru biserica noastră ardeleană, a isbutit să facă Mitropolitul Nicolae pentru biserica din restul României întregite.

Această mare nădejde s'a legat împreună cu altele de persoana nou alesului Mitropolit, nu numai de către ardeleni, lucru prea firesc, ci și de către frații luminați de dincolo. Astfel profesorul *N. Iorga* vorbind la instalarea Mitropolitului Nicolae în numele Academiei Române, ca istoric și adânc cunoscător al trecutului nostru, nu poate să nu amintească de Şaguna și să nu facă apropriere între misiunea lui și a urmașului său. Iată ce spunea atunci cu bune temeiuri dl Iorga: *Nu voiu putea fi niciodată destul de recunoscător memoriei lui Andreiu Şaguna, pe care la orice prilej ca afirmare națională în formele bisericii ortodoxe, îl simțim între noi viu printre cei vii. El a creat democrația românească în cadrul organizației religioase... Dar azi sântem cu ce ne-a lăsat Şaguna, dincolo de Şaguna, şi grija noastră trebue să fie a nu rămânea în gol, sau şi mai rău, a nu ne întoarce în urmă... I. P. Sf. Ta ai marea datorie de a ținea această biserică în curent cu nevoile de viață ale acestui neam... Iți urăm multe pagini de fericită muncă în cartea de aur a poporului românesc, deschisă larg înaintea I. P. Sf. Tale, tânăr urmaş al lui Şaguna, el însuş aşa de tânăr la începutul păstoriei lui*" (Telegraful Român, 1920, nr. 28).

Dl *N. Iorga* a fost, de altfel, un cald sprijinitor al organizației bisericii ardelene, adecă a moștenirii șaguniene. Încă în 1919, cu prilejul discuțiilor abia începute pentru unificarea bisericească, ia parte la congresul preoțimii din Vechiul Regat, ținut în București între 17—19 Septemvrie și declară, că la întrebarea dacă admite sau nu autonomia *„voiu răspunde fără preget că da, şi eu sunt pentru autonomia bisericii"*; iar despre biserica ardeleană zice: *„organizația bisericii ardelene o găsesc foarte potrivită... şi din pricina ei biserica ortodoxă şi-a servit mai bine neamul decât cea unită care nu avea un statut organic... biserica din Ardeal era şi este o realitate cuprinzătoare şi vie"* (Biserica Ortodoxă Română, revistă, București, 1921—1922, p. 207—208. Dl Iorga mai susținuse autonomia și mai de

mult cu prilejul legii sinodale din 1909, „Neamul Românesc" 1909 nr. 31—32).

Işi da seama marele nostru istoric, şi nici nu se putea altfel, de importanţa moştenirii şaguniene, şi socoteşte o grijă a noastră a tuturor, păstrarea, ţinerea la această moştenire spre a „nu rămânea în gol, sau şi mai rău, spre a nu ne întoarce în urmă". Aceasta este grija primă a tuturor, iar a doua grijă pe care i-o dă cu nădejde tânărului ierarh ardelean, este aceia de a ţine biserica la curent cu nevoile de viaţă ale neamului, de a desăvârşi sau de a împlini continuu, ca un urmaş vrednic al lui Şaguna, moştenirea lăsată de el. Dela aşezămintele lui nu ne putem întoarce, ci trebue să-i urmăm pe căile deschise de el, şi această misiune pentru întreaga biserică, în chip firesc îi revine în primul rând urmaşului lui Şaguna.

De altfel prin ceiace spune în privinţa aceasta, dl *Iorga* se găseşte pe linia convingerilor sale exprimate şi cu un an mai nainte, cu ocazia congresului preoţimii ardelene din 6—8 Martie 1919, când scria în Neamul Românesc astfel: „*Ceiace Şaguna a dat nu se mai poate lua înapoi, fiindcă prin el a vorbit spiritul vremii şi nevoile naţiei şi nu ne rămâne altceva decât să facem şi noi cu episcopii în frunte, un pas cătră modernism. Am ţinut s'o spun limpede fiindcă şi este timpul*" (Telegraful Român, 1919, nr. 35, după Neamul Românesc, 1919, nr. 61, art. „Sfătuire Frăţească").

Părintele arhimandrit *I. Scriban*, dimpreună cu *Gala Galaction, Gh. Leu* şi alţii, cu prilejul instalării, îi trimit I. P. S. nostru Mitropolit o telegramă de felicitare şi urări, prin care-şi exprimă şi regretul de a lipsi dela sărbătorirea zilei „*când Şaguna a găsit pe urmaşul vrednic de dânsul*" (Tel. Rom. 1920, nr. 29).

Un alt bărbat de seamă al neamului nostru de dincolo de Carpaţi, *Nichifor Crainic*, scrie cu prilejul alegerii de mitropolit, făcută în persoana ierarhului nostru de acum, următoarele: „*Mitropolit tânăr, cu fericite puteri morale şi intelectuale, în mânile sale stă o mare parte din viitorul ortodoxiei noastre*" (Tel. Rom. 1920 nr. 14, după ziarul „Dacia" din Bucureşti).

Prin numirea sau prin titlul de *„urmaş al lui Şaguna"* sau de *„urmaş vrednic de Şaguna"*, nu se înţelegea de astădată numai o succesiune în slujbă pe acelaş scaun arhieresc, ci o succesiune în misiune. Nu se 'nţelegea un simplu urmaş în ordine cronologică, ci un continuator al operei şaguniene, spre a împărtăşi toată suflarea românească de bunătăţile ei; şi viitorul ortodoxiei noastre nu putea fi decât în mânile unui vrednic urmaş al lui Şaguna.

Incurajat şi susţinut în misiunea sa de spiritele luminate ale timpului, înaltul ierarh a găsit putere şi mijloace pentru îndeplinirea ei. Şi decâteori i s'a oferit prilejul a stăruit, a pregătit şi a netezit mereu calea înfăptuirilor.

Curând după alegerea sa, într'o declaraţie făcută ziarului *„Dacia"* din Bucureşti, pentru lămurirea cercurilor cari se interesau de problema unificării bisericeşti, spune că *„actuala organizaţie a bisericii din Vechiul Regat, pentru noi e prea strâmtă şi nu încăpem într'ânsa. De aceia ne trebue haină nouă şi largă ca să ne cuprindă pe toţi... principiile Statutului Organic le credem de potrivite pentru a fi luate de bază la noua organizare a întregei biserici.*

Dacă prin întocmirile ce le-am putut da vieţii noastre aducem ceva bun în România Mare, aceasta e în primul rând organizaţia bisericii noastre datorită genialităţii mitropolitului Şaguna, şi care se 'ntemeiază pe principiul autonomiei şi al participării elementului laic la conducerea bisericii, în astfel de chestiuni, cari după normele canonice pot cădea şi în competinţa lui".

Prin acestea îşi mărturiseşte clar dorinţa şi misiunea de a-i înzestra pe fraţi cu haina mai largă a vieţii noastre bisericeşti, care este organizaţia şaguniană, lucrul cel mai bun pe care-l puteam da şi adăuga la tezaurul patriei şi bisericii întregite.

Iar pentru a evita răstălmăcirile în jurul cuvântului şi al principiului pe care-l exprimă cuvântul *„autonomie,"* care le era foarte odios fraţilor de dincolo, precizează în aceiaş declaraţie, că prin el noi nu înţelegem ruperea bisericii de Stat, ci *„o organizaţei bisericească care să lase bisericii răspunderea pentru ceiace trebuie să fie ea în virtutea*

originei, ființei și a scopurilor sale" (Tel. Rom. 1920, nr. 15, după ziarul „Dacia").

Venit la cârma bisericii ardelene într'o vreme și 'ntre niște împrejurări cum n'au mai fost altele până aci în viața bisericii și a neamului nostru, I. P. Sf. Mitropolit Nicolae lua însași cârma vremurilor acestora în mânile sale, căci era și s'a dovedit a fi singurul mare ocârmuitor, pentrucă n'au fost pentru noi vremuri mai mari, mai frumoase și mai lipsite de cârmaci la înălțimea lor, decât acestea cari au urmat după întregirea neamului.

Erau vremi de prefaceri totale, de nesiguranță, vremi tulburi, caracterizate printr'o instabilitate exasperantă în toate; și'n iureșul acestor vremi, parcă nimeni nu se mai regăsea, nu-și putea găsi locul și drumul sigur spre viața cea nouă care ne aștepta, dar care trebuia pregătită cu hotărâre și cu calm, iar nu lăsată vânturilor străine.

Dacă nu exista — și astăzi vedem mult mai bine că n'a fost — vreun centru de orientare și de îndrumare stabilă a vieții noastre de stat, un astfel de centru începuse a se forma, începuse a se defini din ce în ce mai clar în viața bisericii. Omul care polariza toate nădejdile de mai bine, omul care se bucura de-o încredere nelimitată, și care din primele zile ale vlădiciei sale s'a bucurat de o autoritate fără egal în biserica noastră, a fost tânărul Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, și'n jurul lui, cu vrere și fără de vrere, și cei ce l-au iubit și cei ce l-au hulit, s'au regăsit într'un rost firesc și stabil al vieții lor în viața maicii biserici.

Nimeni ca dânsul nu reprezenta atât de strălucit, de dârz și de hotărât, un ideal permanent al vieții noastre bisericești, și chiar al vieții noastre naționale, pentrucă nimeni nu înțelegea atât de adânc rostul bisericii și rostul șagunismului în biserică și'n viața neamului. Din această înțelegere rezulta înțelegerea vremii și a nevoilor ei. Vremurile au confirmat și confirmă și azi lucrul acesta.

Era firesc ca în jurul unui astfel de om, care nu se'ndoia și nu se pleca după șoaptele vremii, ci se ținea pe-o poziție sigură și de neclintit, să se formeze singurul centru de orientare și de îndrumare stabilă a vieții noastre

bisericeşti după războiu, şi'n măsură mai mare decât prin politicieni, şi a vieţii noastre politice.

Cu o voinţă de fier şi cu hotărâre nestrămutată, deşi „suaviter in modo" adeseori, a urmărit aşezarea vieţii noastre bisericeşti pe temeliile ei fireşti, în cadrele cele mai prielnice desvoltării ei normale şi împlinirii misiunii pe care o are în viaţa poporului nostru. Aceasta nu se putea realiza mai bine, decât prin şagunism, pe urmele lui Şaguna, de aceia n'a cruţat nimic pentru a-l impune vieţii bisericeşti din întreaga Românie, nu însă prin alte mijloace decât prin lămurirea tuturor, şi mari şi mici, asupra temeiurilor lui şi prin convingerea tuturor despre superioritatea lui.

Abia aşezat în scaunul lui Şaguna, la 1 Iunie 1920, luând primul contact cu Consistorul Mitropolitan din Sibiu, şi la 4 Iunie cu Consistorul Arhidiecezan, cea mai importantă problemă pe care-o pune şi-o desbate în şedinţele acestor corporaţiuni, este problema unificării bisericeşti prin extinderea principiilor şaguniene de organizaţie asupra întregii biserici româneşti, şi-apoi problema îmbogăţirii formelor de organizare *„cu fondul de viaţă pe care-l presupun* (formele) *şi care fond trebue să rezulte ca cea mai frumoasă podoabă şi bogăţie a bisericii, din aplicarea principiilor sublime ale evangheliei Domnului"* (Telegraful Român 1920 nr. 28; Arhiva Consistorului Mitrop. Sibiu 1920, II).

Deoarece încă mai nainte cu vreun an se iniţiaseră discuţii pentru unificarea bisericii şi se lucra pentru alcătuirea unei *„Constituante"* care urma să pregătească unificarea, I. P. Sfinţitul Nicolae Bălan căută să fie prezent la acestea, spre a-şi spune cuvântul răspicat de învăţătură şi îndrumare.

A luat parte la desbaterile „Constituantei" din 18 Septemvrie 1920, unde prezintă rezultatul desbaterilor primului congres preoţesc din Ardeal (1919) asupra unificării bisericeşti, arătând principiile după cari se va desvolta biserica noastră, şi declarând că noi dorim o biserică tare şi liberă care să se susţie *„prin ea însăşi"* şi să-şi găsească în ea forţa pentru bunul ei mers (Telegraful Român 1920, nr. 44).

Fiindcă dintru început se relevase ca cel mai autorizat purtător de cuvânt în chestia unificării, fiind solicitat ca atare de presă, face ziarului „*Dacia*" din Bucureşti următoarele declaraţii în legătură cu „Constituanta", pentru lămurirea cercurilor bisericeşti şi a opiniei publice:

„Organizarea bisericii trebue astfel alcătuită prin unificare, ca în toate părţile ei să se introducă acelaş spirit, aceleaşi concepţii, după care funcţionând, biserica să contribue la întărirea unificării sufleteşti, la menţinerea căreia a lucrat şi până acum.

Organizarea aceasta trebue să lase bisericii răspunderea pentru ceiace trebuie să fie în virtutea originei şi a ţintelor superioare ce are şi le reprezintă în lume". Relevă că trebue să aibe şi clerul şi poporul conştiinţa răspunderii ce o are biserica, şi că trebuesc angajate cele două elemente la colaborare, căci *„prestigiul preoţimei şi al ierarhilor e mai înălţat atunci când se sprijină pe voinţa şi colaborarea obştei mari a credincioşilor. In acest chip, biserica va putea închega prin înfrăţirea gândurilor şi a simţemintelor tuturora, acea intimă comunitate sufletească, care mai mult decât orce este în stare să armonizeze deosebirile şi interesele cari agită viaţa unui popor. Biserica din Ardeal aduce cu sine experienţa, de ce poate să însemneze o organizaţie a bisericii pe largi temelii democratice, şi experienţa proprie, este cea mai bună confirmare a eficacităţii principiilor"* (Tel. Rom. 1920, nr. 45, după ziarul „Dacia").

Iată o splendidă prezentare a importanţei principiilor şaguniene pentru viaţa bisericească şi pentru cea de obşte a unui popor.

I. P. Sfinţitul nostru părinte, a făcut parte, împreună cu *I.Lupaş* şi *V. Branişce*, din comisia de 15, instituită de „Constituantă" spre a elabora un proect pentru organizarea bisericii, şi a luat parte la lucrările Constituantei şi ale comisiei, care primise dela Constituantă îndrumări să lucreze condusă de principiile Statutului organic (Tel. Rom. 1920, nr. 45—46).

Cu prilejul Anului Nou 1921, lumea românească din Sibiu, prezentându-se spre a-i face urări arhipăstorului,

avocatul bisericii Ion Preda, își exprimă îngrijorarea pentru periclitarea operei șaguniene, la care i se răspunde din partea I. P. S. Mitropolit cu asigurarea *„că va năzui ca organizația noastră să servească de bază la discuțiile ce vor mai urma și să fie acceptată“* (Telegraful Rom., 1921, nr, 2).

La data de 4 Februarie 1921, întrunindu-se conferința protopopilor din Arhidieceză sub preșidenția I. P. Sfințitului, le face și acestora declarația că va ține *„cu tărie la autonomia și constituționalismul bisericii noastre, pe cari le considerăm parte din canonicitatea ei“*. Se arată nemulțumit cu lucrările Constituantei, dar — hotărât să nu cedeze — le dă asigurări zicând: *„noi vom stărui pentru apărarea punctului nostru de vedere, al Statutului Organic, această cetățue nebiruită a bisericii și naționalității noastre“* (Tel. Rom., 1921, nr. 12).

Comisia de 15, redactase între 24 Sept. și 2 Nov. 1920 un „anteproiect de lege pentru organizarea bisericii autocefale ortodoxe române“, care însă era complet lipsit de unitate dar care totuș urma să fie discutat în Sf. Sinod. Fiind chemat în Martie 1921 și I. P. S. Nicolae în acest scop la București, I. P. S. Sa refuză să participe, și cere ca proiectul privitor la unificarea organizației bisericești să nu se desbată înainte de a fi trecut prin Constituantă și prin Congresul național-bisericesc (dela Sibiu) întru cât ne privește pe noi.

Și fiindcă ministrul de culte — pe atunci *O. Goga* — voia să prezinte încurând proectul la cameră, I. P. S. Sa Mitropolitul nostru împreună cu Consistorul Mitropolitan, din ședința plenară dela 29 Martie (11 Aprilie) 1921, trimite telegramă primului ministru *Averescu*, ministrului *Goga* și mitropolitului primat *Miron*, prin care cere să se respecte asigurările ce s'au dat de repețite ori, „că proiectul de unificare nu va fi luat în desbatere până nu se va putea întruni din nou *Congresul nostru național-bisericesc, ca singura corporațiune îndreptățită a legifera în materie de organizare și unificare a bisericii ardelene cu restul bisericii ortodoxe române*“. Consistorul nu recunoaște nimic din ceeace s'ar face înafară de *„corporațiunile autonome bisericești“* și crede că *unificarea „se va putea face numai pe temeiurile princi-*

piilor fundamentale care vor fi stabilite sub acest raport în noua Constituție a statului nostru întregit" (Arhiva Consist. Mitrop., 1921, II.).

Printr'o vigilență căreia nu-i scăpa nimic, I. P. S. Nicolae nu lasă să se precipite fără rost lucrările pentru unificarea organizării bisericești, având tăria să se opună tuturor presiunilor și să respingă toate sugestiile nepotrivite țelului ce-l avea de a da bisericii întregite o organizație temeinică și de durată, iar nu una improvizată și de circumstanță. Reprezenta stabilitatea și tenacitatea în năvala desordonată de gânduri și înfăptuiri provizorii, de aceia dându-și bine seama, că pentru trăinicia operii de organizare e necesar să se înscrie principiile ei fundamentale în Constituția cea nouă a României, Constituție ce nu se dase încă, dă expresie acestei convingeri în telegrama citată mai nainte. Cuvântul său a fost ascultat și de fapt Constituția bisericii s'a dat abia după Constituția statului.

I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, având concursul nelimitat și devotat al corporațiunilor bisericești existente în biserica Ardealului, desfășură o activitate bogată, lucrează cu timp și fără timp pentru înfăptuirea unificării bisericești pe bazele principiilor șaguniene. Luând parte la congrese și ședințe de-ale corporațiunilor acestora, și la acele ale clerului din Mitropolia Ardealului, n'a fost numai președintele acestora, ci și sufletul lor. Așa ni se înfățișează la ședințele plenare ale Consistorului Mitropolitan din 11 Aprilie 1921, din 3, 28 și 30 Sept., din 23 Noemvrie 1921 (Arhiv. Consist. Mitrop. 1921, II), și la toate cele următoare, până la înfăptuirea unificării. Apoi la Congresul preoțimii ardelene din Martie—Aprilie *1921*, unde, gravitând desbaterile în jurul problemei unificării, ia cuvântul și arată că forurile bisericești priveghează ca să nu fie știrbit un drept câștigat cu multă trudă. *„Nu se poate să urmăm celor cari ne cheamă să coborâm la vale, câtă vreme biserica noastră ardeleană o răsbit să se ridice la înălțimea cerințelor vremii; noi nu putem decât să năzuim spre mai mare înaintare*". Insistă asupra *autonomiei* și *constituționalismului*, precizând că *autonomia*, sau dreptul bisericii de a se conduce ea însași, *„e un drept moștenit dela însuș Dumnezeiescul ei întemeietor și*

nu porneşte din graţia niciunui guvern". Afirmând autonomia deplină a bisericii şi reclamând recunoaşterea ei din partea statului, nu-i aducem acestuia vre-o ştirbire căci *„noi iubim statul din toată inima, dăm Chezarului ce este al lui, dar vrem să dăm şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu", iar prin constituţionalism se înalţă prestigiul arhiereului şi ne opunem absolutismului ierarhic* (Analele asociaţiei Andreiu Şaguna, Sibiu 1922 p. 16—17).

Dar mai ales la Congresul naţional-bisericesc din Oct. —Nov. 1921, la Sibiu, I. P. Sf. Mitropolit a reprezentat, plin de zel şi de adevăr, punctul de vedere al bisericii ardelene, pe care-l apăra neobosit. Congresul acesta avea să se pronunţe asupra proiectului pe care nu-l acceptase însuş I. P. Sa Mitropolitul şi Consistorul Mitropolitan în primăvara aceluiaş an.

In cuvântarea de deschidere a Congresului, înaltul ierarh — „pătruns de spiritul indisolubilei legături sufleteşti ce s'a închegat în focul îndelungatelor suferinţe ale trecutului nostru între turmă şi păstori", care ne-a şi păstrat aşa cum suntem — dă expresie hotărârii de a lucra neşovăelnic şi drept pentru unificarea bisericii întregi, prin cuvintele: *„Strângându-ne toată moştenirea sufletească adăpostită în sfânta noastră biserică, ne înfăţişăm astăzi cu hotărârea, care în cugetul nostru a încolţit mai întâiu, de-a o aşeza sub scutul uneia şi aceleiaşi legi organice cu a celorlalte biserici surori ortodoxe din cuprinsul scumpei noastre patrii"*. Nu concepe unificarea prin vreo abatere dela moştenirea noastră sufletească, dela moştenirea şaguniană, ci numai în cadrele acesteia, şi *„noi suntem fericiţi* — zice apărătorul şagunismului — *că la înfăptuirea acestei măreţe opere, putem să aducem puncte de orientare şi principii cristalizate printr'o lungă experienţă cu privire la organizarea şi îndrumarea vieţii bisericeşti. Pentru noi e limpede, că numai largi cadre de organizaţie cari sub inspiraţiile apostolatului să trezească la viaţă, să fructifice şi să utilizeze forţele întregului cler şi popor, pot să ne dea biserica cea vie a Domnului, după care se doreşte sufletul nostru. Cu conştiinţa întregii răspunderi, pe care nu o cedează nimănui, pentru divina sa misiune în lume, această biserică îşi va organiza ea însaşi*

mijloacele de lucru în conformitate cu principiile sale, cu necesitățile timpurilor și ale credincioșilor săi".

De încheiere, pecetluind desăvârșita concordanță dintre ierarh și congres, reamintește cuvintele lui Șaguna rostite cu ocazia deschiderii congresului național-bisericesc din 1868: *„Depun cu desăvârșită odihnă sufletească toată competința legislativă și administrativă a bisericii noastre naționale în mânile congresului prezent și a celorlalte viitoare congrese"* (Protocolul Congresului național-bisericesc din 1921, Sibiu 1923, p. 255—260).

Reprezentând acelaș punct de vedere și'n sesiunea Sf. Sinod din Noemvrie 1921, isbutește să-l impună din ce în ce mai mult, pregătind mereu lucrurile pentru acceptarea lui integrală (Tel. Rom. 1921 nr. 80).

Cu prilejul anului nou *1922*, răspunzând celor ce i-au făcut urări la reședința sa din Sibiu, dă din nou asigurări că *„organizația bisericii noastre ... care s'a desvoltat asemenea unui pom care crește prin puterea vieții sale interne"* va fi păstrată, și dă cuvânt nou dorinței sale și a tuturor, spunând: *„Vrem să închegăm organizarea bisericii întocmai ca și meșterul care din pietrele vechi clădește edificiu nou. Am stăruit pentru organizația nemuritorului Șaguna, ca ea să-și reverse roadele asupra fraților de pretutindeni. Vă asigur că nu egoism, ci dragostea cea mai largă ne-a condus la discuția unificării, dar nu putem dărâma agoniseala trecutului, ci prin ea voim să facem mai durabilă noua noastră clădire"* (Tel. Rom. 1922 nr. 1—2).

Și după multă luptă și stăruință, cu conștiința că reprezintă un punct de vedere just și salvator, pe care-l reprezinta nu singur, ci împreună cu toată obștea dreptcredincioasă a Ardealului, și cu mulțumirea ce i-o da purtarea unei lupte nobile, declară în vara anului 1922, ziarului *„Viitorul"* din București următoarele:

„In ce mă privește pe mine, ca șef al bisericii ortodoxe din Ardeal, mă identific pe de-a'ntregul cu concepția bisericii mele pe care am reprezentat-o la toate ocaziile și până acum" (Tel. Rom. 1922 nr. 59). Și într'adevăr, stăteau oare ierarhii celorlalte provincii pe-un piedestal atât

de înalt, şi-aveau oare careva dintre ei sau dintre „canoniştii" lor — cari reprezentau puncte de vedere opuse — masele credincioşilor la spate? Putea oare altul vorbi cu adevărat în numele bisericii pe care-o reprezenta prin funcţie? Nimeni, înafară de I. P. Sf. nostru Mitropolit, nu-şi reprezenta deplin biserica, ci mai adesea păreri răsleţe sau obiceiuri slabe, pentrucă nicăiri nu era atât de firesc întocmită viaţa bisericii cum era la noi.

Parte din lupta hotărâtoare pentru apărarea tradiţiei şaguniene şi pentru „revărsarea roadelor ei asupra fraţilor de pretutindeni" — cum însuş înaltul ierarh spunea în cuvântul său de anul nou — s'a dat în anul *1923*, la începutul căruia, subliniază măsura mare cu care a contribuit biserica ardeleană la alcătuirea organizaţiei bisericeşti ale cărei lucrări nu s'au încheiat (Tel. Rom. 1923 nr. 3—4). In acest an avea să se voteze Constituţia cea nouă a României, şi'n mare măsură depindea de ea posibilitatea unei organizări a bisericii pe baza principiilor Statutului Organic.

La desbaterile din Senat asupra *Constituţiei*, I. P. S. nostru Mitropolit a pronunţat un memorabil discurs, prin care a apărat magistral caracterul de biserică *dominantă al bisericii ortodoxe, căci această biserică dominantă prin ea însăşi, prin adevărul pe care-l reprezintă în raport cu alte confesiuni, a fost şi rămâne sufletul de totdeauna al neamului românesc, şi statul, creaţia acestui neam, trebue să aibă caracterul de stat ortodox, dupăcum şi în trecut „oriunde a existat o formaţiune politică românească, ea a avut pecetea ortodoxiei*" (Dr. Nicolae Bălan: Evanghelia şi Democraţia, Ortodoxia şi Neamul, Biserica şi Statul, Sibiu 1923, p. 11, 29). In acelaş discurs a apărat şi principiul fundamental al organizaţiei noastre bisericeşti: *autonomia*, care deşi nu s'a înscris în Constituţie prin numele ei adevărat, s'a înscris prin elementele ce-o alcătuesc şi prin care ea se realizează.

Definind clar autonomia, nu în sensul unei separări de stat ci în sensul ei real, ca un drept fundamental al bisericii de a se conduce prin ea însăşi, de a se organiza şi conduce singură, o reclamă pe seama bisericii pentru ca ea să-şi poată îndeplini scopul şi ca să-şi poată avea

răspunderea deplină a chemării ei. Biserica din Ardeal a avut-o, și această biserică se prezintă cu *„cea mai bună organizație din toate instituțiile pe cari le-am avut". Prin recunoașterea autonomiei se dă și cea mai potrivită și firească deslegare problemei raportului bisericii cu statul, căci biserica îndeplinindu-și scopul ei cât mai bine, este cu atât mai de folos și vieții de stat* (Dr. N. Bălan, o. c. p. 37—40).

In *Constituția* din Martie *1923* au fost înscrise și garantate prin art. 22, atât caracterul de biserică dominantă al bisericii ortodoxe, cât și autonomia acestei biserici; deasemenea s'a înscris spre respectare și principiul participării mirenilor în vederea alcătuirii unei noi legi unitare de organizație a bisericii.[1]

Acestea erau temeiurile pe cari de-acum înainte se putea proceda la alcătuirea unei organizații largi, unitare și stabile a bisericii române. Garantate prin Constituție, aceste temeiuri erau acum o chezășie a stabilității unei legi de organizare bisericească, și acest lucru tocmai îl prevăzuse și-l dorise înaltul chiriarh dela Sibiu.

In anul 1923, s'a comemorat împlinirea a 50 de ani dela moartea marelui Andreiu Șaguna. Cu acest prilej, la festivitățile din Rășinari, Mitropolitul nostru rostește o cuvântare care este cea mai autentică prezentare a operei șaguniene în înțelesul ei adevărat. Cuvântarea era menită pentru pomenirea și cinstirea memoriei lui Șaguna, dar și pentru a-i face pe cei de față să priceapă și ei opera patriarhului care-și doarme somnul liniștit și împăcat la Rășinari. Și erau doar printre cei de față un rege și toți ceilalți factori conducători ai statului.

Iată cum tălmăcea urmașul demn al lui Șaguna, opera înaintașului: *„Pontificele constructor de altar, luptătorul pentru libertate* (Șaguna) *a știut să smulgă puterii de stat dușmănoase, recunoașterea unei largi autonomii bisericești,*

---

[1] Dacă prin constituția din 1923 era garantată autonomia bisericii, prin noua Constituție din 1938 autonomia este ștearsă. Acest lucru s'a făcut fără o consultare prealabilă a factorilor competenți, ceiace pare bizar, dar de'nțeles într'o vreme în care lumea sufere de totalitarism acut și'n care bat vânturi de cezaro-papism.

pe care prin organizația dinlăuntru ce a dat-o bisericii după sistemul reprezentativ, a încredințat-o celor două elemente componente ale ei, clerului și poporului. Astfel, împreunând într'o fericită sinteză grația de sus cu voința poporului, principiul autorității morale și ieratice, cu concepția unei genuine democrații creștine, a creat într'adevăr dela vlădică până la opincă, o puternică conștiință a răspunderii pentru sfințenia altarului strămoșesc și a comorilor sufletești ce le adăpostește el. Această constituție bisericească, depusă în Statutul Organic al nostru, a avut darul să trezească energiile clerului și ale poporului și să le angajeze la o constructivă muncă comună și solidară. Ea este cu mult mai mult o operă dintr'o bucată, ca și caracterul genialului constructor, decât ca să aibă dreptate cei ce voiesc să o prezinte drept rezultat al combinațiilor oportuniste ale celor ce au contribuit și dânșii cu amănunte prețioase la legiferarea ei.

Cadrele largi ale organizației bisericești, nemuritorul mitropolit s'a silit să le umple printr'un corespunzător cuprins de viață religioasă morală și culturală...

Indeosebi organizația bisericii atât de consecventă evoluției sale din cursul timpului și împrejurărilor de existență a credincioșilor săi, i-a asigurat veșnica pomenire și o strălucită pagină în istoria neamului său, și i-a câștigat și admirația creștinilor de pretutindenea.

Principiile probate ale acestei organizații, vor sta în liniamente generale și la baza unificării organizării bisericii ortodoxe din România întreagă" (Tel. Rom., 1923, nr. 54—55).

Evocând fapta cea mare a lui Șaguna, și făcându-i apologia ei, I. P. S. Mitropolit Nicolae făcea totodată și apologia scopului — pe care-l urmărea de mult — de a da bisericii o organizație pe baza principiilor șaguniene. Iar chemând oficialitățile, în frunte cu Regele, la mormântul lui Șaguna, îi obliga pe toți să-i respecte moștenirea acestuia, pe care însuș vlădica le-a tălmăcit-o atât de limpede și de frumos. Ii chemase pe toți ca să-l cunoască și ca astfel să-l știe prețui și să-i știe cinsti memoria.

Tot cu prilejul comemorării lui Şaguna, I. P. S. nostru Mitropolit îl caracterizează din două puncte de vedere, în următorul chip elocvent pentru înţelegerea ce-o avea ca nimeni altul pentru marele ierarh: *„Şaguna a fost mai presus de toate preot"*.

„Conştiinţa clară şi profundă a misiunii divine a fost sâmburele central al personalităţii sale, şi cine nu vede acest centru de lumină în sufletul lui, acela nu poate vedea bine nici razele pe cari le-a trimis în toate părţile" (Rev. Teol. 1923, p. 178).

„Fapta cea mare a Mitropolitului Andreiu Şaguna, este fără îndoială, restaurarea vechei mitropolii, dar mărimea omului în legătură cu această faptă, constă în aceia că a ştiut turna în reînviata mitropolie duh din duhul său. Constituţia noastră bisericească şi aşezămintele pe cari ni le-a lăsat, poartă timbrul personalităţii sale, iar amănuntele adăugate de alţii, s'au încadrat cu binecuvântarea Constructorului, în legăturile fundamentale ale planului său.

Generaţia de astăzi, poate cere satisfacerea nevoilor sale, dar nu are dreptul să dărâme ceiace a trecut în conştiinţa obştei şi s'a împletit cu viaţa acesteia de mai multe decenii.

In ziua în care prăznuim amintirea marelui ierarh, se va simţi mai vie prezenţa moştenirii sale în sufletul credincioşilor bisericii noastre" (Tel. Rom., 1923, nr. 51—53).

Cea mai firească şi mai justă înţelegere a personalităţii lui Şaguna, rezultă din aceste caracterizări, prin care se relevă acele laturi ale personalităţii lui creatoare, din cari a izvorât întreaga sa operă, lăsată nouă moştenire sfântă. Numai dintr'o mare chemare şi dintr'o limpede conştiinţă a chemării acesteia preoţeşti, putea să pornească râvna spre fapte mântuitoare pentru biserica şi neamul său. Aceasta a fost pârghia conştiinţii şi a muncii lui: chemarea preoţească. Numai cine vede acest lucru pricepe de unde a luat şi pentru ce ne-a dat Şaguna organizaţia bisericească în care a turnat duh din duhul său.

Inţelegerea operei şi a moştenirii şaguniene dovedită din primele zile ale activităţii publice a I. P. Sfinţitului nostru Mitropolit, se contureează mereu în toiul luptei pentru

șagunism, și ia forme din ce în ce mai expresive în cugetul, cuvântul și scrisul său, ca să ia apoi forme concrete, pozitive, în înfăptuirile sale.

In opera la care lucra cu o dibăcie ce nu-și poate găsi asemănare decât în aceia a marelui său înaintaș, și cu o tenacitate vrednică de un mare ocârmuitor de noroade, părintele nostru Mitropolit se inspira mereu din duhul lui Șaguna, pe care-l aducea printre ai săi oridecâteori preconiza sau intreprindea ceva pe linia trasată de vizionarul reformator, devenit figură legendară.

Urmărind de aproape mersul lucrărilor pentru unificarea organizației noastre bisericești, a avut satisfacția să constate, că punctul de vedere pe care l-a reprezentat, câștigă mereu teren, și să-și întărească nădejdile bune, că în cele din urmă va triumfa. Această stare de mulțumire și-o vădește în cuvântarea de deschidere a Congresului național-bisericesc pe 1924—1925, la 14 Oct. 1924, spunând că „ne găsim pe punctul de a da forma definitivă Statutului de organizare al bisericii", și că speră *„să avem satisfacția de a vedea într'însul principiile largei noastre autonomii și organizații democratice, cu participarea tuturor forțelor vii la conducerea bisericii"* (Protocolul Congres. național-bis. 1924/25, Sibiu, 1925, p. 115—116).

De fapt, în sesiunea din Martie 1925 a acestui congres, s'a și ajuns la desbaterea ultimelor proecte de lege și de statut pentru unificarea organizației bisericii ortodoxe române, după ce mai nainte ele au fost discutate în ședințele plenare ale Consistorului Mitropolitan din Sibiu, dela 1 și 2 Martie 1925.

La aceste ședințe ale Consistorului Mitropolitan, a luat parte și Ministrul Cultelor *Alexandru Lapedatu*, și sub preșidenția I. P. S. Nicolae, s'a lucrat la completarea și redactarea definitivă a proectelor pe cari mai târziu Ministrul le-a prezentat corpurilor legiuitoare și au fost întocmai votate, cu excepția unor adause ulterioare cari nu schimbau nimic, ci adăugau unele dispozițiuni ce nu privesc biserica ardeleană, nici principiile pe cari ea isbutise să le impună întregii biserici, făcând un bine aproape cu sila acelora cari nu-l înțelegeau și se apărau de el.

Membrii Consistorului Mitropolitan în frunte cu I. P. Sf. Nicolae, în ședința din 1 Martie 1925, *„accentuiază punctul de vedere al Mitropoliei noastre, dela care în temeiul răspunderii mari de a păstra ce s'a dovedit bun și de a nu expune biserica primejdiei de a se desorganiza...,* *nu se pot abate"*. Se combate în continuare art. 141 și 142 din statut, care prevedea că hotărârile corporațiunilor bisericești eparhiale sunt obligatorii „sub rezerva aprobării lor prin chiriarh", socotindu-se de către toți, că urmarea unei astfel de rezerve n'ar fi decât înstrăinarea de biserică a unor elemente valoroase și ea ar fi *„un izvor de conflict între episcop și organele bisericești"*. Drept aceia, I. P. S. Nicolae declară, că *„în numele său și al episcopatului Mitropoliei Ardealului, renunță la acest drept"*. Tot atunci mai cere ca episcopii și mitropoliții să fie aleși de eparhiile lor, căci pentru stat e suficientă garanție faptul că cei aleși sunt examinați canonic de Sf. Sinod și confirmați de rege.[1]

In ședința din 2 Martie s'a continuat discuția proectelor, a căror formă în cele din urmă reprezenta „atât punctul de vedere și intențiunile dlui ministru cât și al mitropoliei noastre" (Arhiva Consist. Mitrop. Sibiu. Ședințe plenare 1925, 2 Martie, I).

Desbaterile asupra proectelor s'au continuat în ședința a XIII-a a Congresului național-bisericesc ardelean, ținută în ziua următoare, 3 Martie 1925, fără a li se aduce alte modificări decât cele cerute de Consistorul Mitropolitan. Cu prilejul discutării în Congres a proectelor, I. P. S. Mitropolit Nicolae luând cuvântul, arată că unificarea se apropie de realizare, ea făcându-se pe temeliile „șaguniene", că discuția îndelungată a fost de folos, servind pentru apropierea concepțiilor și la aprofundarea lor, și că s'au întâmpinat greutăți mari pentru menținerea elementului mirean în corporațiile bisericești. Repetă declarația de re-

[1] Arhiva Consist. Mitrop. Ședințe plenare. 1925 1 Martie, II. Acest din urmă desiderat, care se întemeiază pe un punct strict canonic și adânc înrădăcinat în tradiție, a fost combătut de unii canoniști oportuniști și cu principii labile de tot „cari au pledat confuz pentru o evoluție *centralizatoare a bisericii*" în cursul discuțiilor purtate pentru unificarea organizației bisericești.

nunțare la dreptul prevăzut de art. 141, 142 din statut, şi dă binecuvântarea pentru opera de unificare (Protocolul Congres. național-bis. din 1924—1925 p. 96—105).

Nu multe zile după aceia, proectul de lege, la care era alăturat şi cel de statut, a fost prezentat corpurilor legiuitoare. Discuția proectului de lege în senat, a fost un prilej pentru I. P. S. nostru Părinte să facă un expozeu sintetic, complet, cât se poate de lămuritor şi edificator, asupra principiilor pe cari le-a apărat cu atâta căldură şi până aci, şi pe cari le vedea însfârşit înscrise într'o lege ce-şi aştepta pecetluirea prin votul reprezentanților voinței obşteşti.

Ca o ultimă lecție de şagunism, dată reprezentanților obştei şi ai bisericii, ca o prelegere de înalt nivel academic, străbătută de un suflu cald, convingător şi creştinesc, cuvântarea I. P. Sf. Nicolae frânge sau îndoaie ultimele rezistențe.

„Legea a ieşit şi din voința noastră — spune ierarhul conştient de drepturile bisericii — *şi vreau să mă fac ecoul simțămintelor de frăție şi de dragoste caldă cu care clerul şi poporul ardelean îşi încheagă şi contopeşte aşezământul sfânt al sufletului său, într'o unitate nedespărțită cu biserica ortodoxă a țării noastre.*

In organizația cuprinsă în această lege şi în statutul ei, noi vedem chipul organizației noastre şaguniene".

Relevă apoi autonomia ca prim temeiu al noii organizări, spunând că: *„In principiul autonomiei noi am văzut condiția esențială pe seama bisericii de a se păstra ca ceiace este şi ca ceiace trebue să fie în mijlocul poporului".* In orice împrejurări s'ar găsi, *biserica „este datoare față de ea însăşi să-şi reclame autonomia"* pentru a putea răspunde *„înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor"* de misiunea ei.

„Autonomia bisericii însă trebue înscrisă nu numai în lege, ci mai presus de lege, ea trebue adânc înrădăcinată în sufletul credincioşilor".

Dacă prin noua lege, autonomia e pusă în grija clerului şi poporului, aceasta nu înseamnează o slăbire a răspunderii

ierarhice, ci prin aceasta *„noi chemăm clerul şi mulţimea cea mare a poporului, biserica cea vie, ca să-şi ia şi ea partea de răspundere pentru bunul mers al vieţii bisericeşti, şi aşa se va întări comunitatea spirituală dintre turmă şi păstor, lucru care reprezintă o forţă de căpetenie a bisericii.*

Aplicarea acestui principiu aşa cum se face .... înseamnă un însemnat pas înainte în legislaţia bisericii ortodoxe. Un pas atât de avansat nu l-a făcut nici una dintre bisericile ortodoxe şi pot să spun, nici dintre celelalte biserici creştine din lume.

In această organizaţiune avem de remarcat un progres care trece peste punctele de orientare cari au fost hotărâtoare în organizaţiunea bisericilor ortodoxe până acum". Dar este permis un asemenea progres, se 'ntreabă oratorul? Intrucât nu se referă la dogme şi la principii de drept divin în organizaţia bisericii, un asemenea progres este permis, *„căci în alte privinţe şi 'n biserică trebue să existe progres, biserica trebue să ţie seamă de necesităţile credincioşilor ei, de cerinţele vremilor prin cari trece şi de factorii vieţii cu cari intră în contact".*

Pavel Apostolul compară biserica cu un organism viu „ce ştie să se adapteze condiţiilor sale de trai", rămânând credincioasă principiilor şi scopurilor pe cari i le-a dat Hristos. Noi am făcut pasul spre progres, pentru a putea aşeza biserica *„în situaţiunea de a-şi îndeplini misiunea ei între împrejurările de astăzi ale vieţii neamului nostru. Din acest gând a ieşit legea ce o discutăm şi statutul alăturat ei".*

Masele poporului credincios şi preoţimea, sunt chemate în corporaţiunile bisericeşti de sus până jos, pentru ca biserica să-şi poată îndeplini misiunea ei.

„Sunt foarte fericit — declară apărătorul aprig al şagunismului, — *că am putut să contribuim şi noi, biserica din Ardeal, la alcătuirea acestei legi, prin principiile cuprinse în organizaţia bisericii noastre;"* şi mai adaugă în continuare, că biserica ortodoxă cu principiile ei de organizare, e tot ce-a putut da Ardealul românesc mai de preţ şi mai *trainic*, pentru întărirea ţării româneşti (Tel. Rom. 1925 nr. 25—26, Cuvântarea I. P. S. Sale rostită în 24 Martie la Senat).

Această cuvântare venea ca un ultim argument și ca o binecuvântare ce se dă noii legi, despre care înaltul ierarh vorbește ca despre un făt al străduințelor sale. Și pe drept cuvânt, căci, *dacă la temelia Statutului Organic stă spiritul marelui Andreiu Șaguna, și Statutul Organic este fiul său spiritual,* apoi *„la temelia noii legi de organizare a bisericii ortodoxe din România întregită, stă spiritul lui Nicolae Bălan“*,[1] *și această lege și statutul ei, sunt fiii săi spirituali.*

Legea s'a votat în Martie 1925, și a fost promulgată cu data de 6 Maiu 1925, și astfel străduințele Părintelui nostru Mitropolit au fost încununate de succes, iar biserica României întregite și-a primit legea pe care o aștepta spre a fi emancipată din sclăvia absolutismului ierarhic, și din aceia și mai umilitoare a puterii de stat, sau a vreunui fond bisericesc oarecare.

Dacă Șaguna a avut de luptat greu cu adversități ireductibile și cu fosilele unei mentalități medievale de stat, dacă el a avut de luptat cu străini pentru impunerea Statutului Organic, apoi apărătorul moștenirii sale a avut de luptat tot atât de greu cu frații și cu mentalitățile lor tributare diverselor rătăciri. Lupta lui n'a fost mai ușoară, energia și priceperea cheltuite n'au fost mai mici, încât la capătul acestei înfățișeri sumare a luptei pe care a dus'o I. P. S. Mitropolit Nicolae Bălan, pentru extinderea organizației șaguniene asupra întregei biserici românești, putem repeta mai apăsat cuvântul spus mai nainte, că *ceiace a făcut Șaguna pentru biserica ardeleană, a isbutit să facă Mitropolitul Nicolae pentru biserica României întregite. Ceiace ne-a dat Șaguna nouă Ardelenilor, le-a dat Mitropolitul Nicolae tuturor Românilor.*

I. P. S. Mitropolit Nicolae a apărat organizația șaguniană cu o energie fără seamăn și a dăruit-o întregii biserici românești, convins adânc de adevărul principiilor pe cari se'ntemeia întreagă organizația aceasta.

---

[1] Nichifor Crainic, în cuvântul rostit de Sf. Nicolae 1939, cu ocazia urărilor ce i s'au făcut I. P. Sf. Nicolae la reședința mitropolitană din Sibiu (Tel. Rom. 1939, nr. 50).

O luptă ca aceia prin care I. P. S. nostru Mitropolit a isbutit să impună şagunismul, nici nu putea fi susţinută decât de-o convingere clară şi neşovăelnică pe care a pus-o în slujba acţiunii desfăşurate pe teren în vederea ţintei, din faţa căreia a înlăturat toate obstacolele. Intreaga sa acţiune practică este împletită cu tâlcuiri şi completări teoretice ale principiilor şaguniene.

Acestora le descifrează sensul teologic, desvăluindu-li-l dincolo de canonicitatea lor cea atât de strălucit tălmăcită de Şaguna.

Cuvântul şi scrisul său, încă dintru început urmăreşte făptura principiilor şaguniene dincolo de expresiunea lor juridică, în adâncurile doctrinei din care-şi trag viaţa, în care-şi găsesc suportul existenţial.

Şaguna nu mersese atât de departe; le cunoştea desigur temeiurile doctrinare, dar nu le-a cercetat îndeosebi şi nu le-a trecut prin retorta gândirii teologice.

Acest lucru îl face cu o măestrie rară I. P. S. Mitropolit Nicolae, interpretând teologic sensul tradiţiei şaguniene în general, şi în special principiul autonomiei bisericeşti, piatra de temelie a organizaţiei cuprinsă în Statutul Organic. Prin aceasta se realizează o completare doctrinară a şagunismului, o desvoltare firească a lui şi-o ancorare în absolut a unor principii de drept bisericesc, cari ne sunt arătate ca expresii concrete ale unor adevăruri ce ţin de fiinţa cea neschimbabilă a bisericii.

Tradiţia şaguniană nu o socoteşte ca pe un tezaur static, ca pe-o sumă de bunuri ce trebuesc menţinute într'o stare de încremenire — în care caz ele ar fi o piedecă în calea desvoltării şi a progresului în viaţa bisericească, — ci ca pe nişte bunuri vii, formând un tezaur dinamic, cu virtuţi de adaptare la condiţiile noi de viaţă. Fără îndoială că numai o tradiţie dinamică, bogată în valori netrecătoare, cari se potrivesc tuturor timpurilor, poate fi una prielnică progresului, şi aşa vede şi tâlcueşte I. P. S. nostru Părinte şi tradiţia şaguniană.

Tocmai posibilităţile ei de progres, de desvoltare şi de aplicare la împrejurările noi de viaţă, deschizând pers-

pective largi și stimulând chiar ele progresul, tocmai pe acestea le desvoltă și le duce la împlinire maximă.

Aprofundează intensiv, pe plan doctrinal principiile și le aplică extensiv, în proporție corespunzătoare, pe plan de realizări practice. Centrul acțiunii desfășurate de I. P. S. nostru Mitropolit, în lupta pentru noua lege de organizare, îl constitue principiul autonomiei bisericești, temeiul organizării și vierii libere a bisericii. Acestui principiu îi dă sensul lui real, îi arată rădăcinile și temelia lui doctrinară, formându-și o convingere clară, ce nu se va schimba toată viața, și nu va accepta niciun compromis, tocmai fiindcă-i găsise — teologhisind asupra lui — temeliile neschimbabile.

Deoarece lupta pentru noua lege de organizare are caracterul unei lupte pentru *autonomia bisericii*, fără de care nu era nici legea aceasta posibilă, îmi voiu îngădui să adaug — pentru documentare și pentru lămurirea celor ce mai agită și astăzi pe dos și fără pricepere chestiunea aceasta — o expunere specială a felului în care I. P. S. Nicolae concepe, strict ortodox, principiul autonomiei.

Incă de pe vremea când se turburase pacea bisericii din regatul României, pela 1909, din pricina legii sinodale care lovea în autonomia bisericii, arhipăstorul nostru de acum, pe atunci profesorul de teologie Dr. Nicolae Bălan, a dat la iveală un studiu asupra autonomiei bisericești sub titlul: „Chestiunea bisericească din România și autonomia bisericii noastre", Sibiu 1910 (retipărire din „Telegraful Român" pe 1909).

In acest studiu, reproduce unele considerațiuni principiale pe cari le făcuse în „Revista Teologică" nr. 2 pe 1909, în legătură cu proiectul legii sinodale, considerațiuni mereu valabile, pentrucă prin ele se arată că *autonomia ține de ființa bisericii.* Biserica având o ființă a sa proprie distinctă de stat, un scop propriu și mijloacele proprii pentru realizarea acestui scop, trebue să aibă și libertatea de a-și organiza și conduce singură viața prin mijloacele pe cari le are, în vederea realizării scopului său propriu, pe care nu-l poate realiza nimeni altul, și pentru care iarăș nu poate avea responsabilitate nimeni afară de ea.

Având numai ea însași responsabilitatea pentru scopul său, numai ei însăși îi revine și dreptul de a se conduce iar nu altcuiva care e străin de ea.

Iată cum întemeiază însuș autorul principiul autonomiei, însoțind expunerea și de unele considerațiuni practice:

„Puterea în virtutea căreia are să trăiască biserica nu poate emana din alt isvor, decât din principiile sale de viață religioasă, pe cari i le-a încredințat Cel ce a întemeiat-o cu menirea sfântă ca să le întrupeze în împărăția mare a sufletelor din lume. Scoasă din baza acelor principii, cari singure şi neîmpiedecat ar avea să-i determine ființa şi apariția ei în lume, şi aservită unor interese de altă natură, biserica îşi slăbeşte legătura cu scopurile inherente ființei sale, conştiința chemării ei mari adoarme, viața i se usucă treptat ca a unei plante căreia i se ia lumina şi căldura soarelui. Slujitorii unei atari biserici nu vor fi în stare să asculte de Dumnezeu mai mult decât de oameni şi de propriile lor păcate, fiindcă nu se vor simți apostoli trimişi în lume să lupte o luptă sfântă însuflețită de un mare ideal: întemeierea împărăției lui Dumnezeu între oameni, în sânul căreia ar avea să readucă ca la isvorul vieții tot ce e căzut din ființa noastră omenească. Iar dela o asemenea biserică şi dela păstorii ei, ori cât de națională ar fi, țara şi poporul nu poate aştepta mult bine, căci o putere nechemată i-a luat răspunderea pentru ceeace ar trebui să fie în vârtutea originei, a principiilor şi a scopurilor sale. Cel ce nu este în stare să dee lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu, nu va fi desigur în stare să dea nici chezarului cele ce sunt ale chezarului“ (Dr. N. Bălan o. c. p. 6—7).

Fără de autonomie biserica nu mai este biserică nicidecum, *„căci Hristos nu poate fi subordonat ordonanțelor afară de biserică“* (Idem o. c. p. 13).

„În rosturile interne ale bisericii, statul n'are dreptul să se amestece. Biserica e o instituțiune de origine dumnezeiască, care-şi are stabilite scopurile ei şi mijloacele pentru realizarea acelor scopuri. Din cauza aceasta evident, nu statul este chemat să prescrie bisericii cum are să organizeze, nici să aprobe ori desaprobe mijloacele şi organele prin cari are să lucreze ea la realizarea scopurilor ei între

oameni. O situație, care dă statului dreptul de a pătrunde atât de adânc în organismul bisericesc, este o situație nefirească, care în anumite cazuri poate deveni direct primejdioasă pentru biserică, răpindu-i libertatea, *dar la jertfa libertății sale biserica nu s'ar putea învoi niciodată"* (Idem o. c. p. 41).

„*Noi considerăm* — zice autorul în aceiaș ordine de idei — *autonomia ca un postulat și drept cardinal al ei* (al bisericii), *ca un element constitutiv și ca o instituțiune canonică a ei, în fine ca un lucru fără de care biserica rămâne știrbită.* **Noi derivăm autonomia bisericii din însaș ființa bisericii ca instituțiune de origine dumnezeiască.** *Acest principiu de drept formează baza canonică de îndreptățire a tuturor acțiunilor... intreprinse pentru păstrarea și apărarea autonomiei bisericii noastre"* (Idem o. c. p. 31—32).

După fixarea acestor pozițiuni teoretice, trecând la considerațiuni de natură practică în legătură cu autonomia, autorul declară că nu ar renunța la autonomia bisericii nici „*în cazul când statul, guvernul și ministrul de culte ar fi român"* (Idem o. c. p. 31), și aceasta spre a sublinia tăria convingerii sale teologice în ce privește autonomia, și spre a le arăta fraților de dincolo cari acceptau jertfirea autonomiei, că ținea la autonomie nu din pricina situației politice în care se găsea pe atunci Ardealul, ci dintr'un principiu asupra căruia nu avea nicio îndoială și că la acest principiu ținea cu strășnicie în orice împrejurări.

Accentuând importanța practică a autonomiei, și felul în care servește ea la desvoltarea bisericii, mai face următoarele considerațiuni, deopotrivă de importante și de actuale și pentru zilele noastre: „*In chestiunile interne ale vieții sale, biserica trebue să-și păstreze cea mai mare libertate și cea mai deplină autonomie, chiar și atunci când trăiește în raporturi bune cu statul. Altcum, admite în principiu dreptul statului de a se amesteca în daraverile ei și când n'ar trăi în armonie. In această libertate și autonomie a bisericii residă pentru ea cea mai puternică garanție că se va păstra nealterată în ființa ei și se va desvolta în conformitate cu scopurile ei. Această garanție biserica nu și-o poate vinde pe prețul unui ajutor bănesc ce i l-ar da statul. Mai bine re-*

nunţă la acest ajutor, decât să intre în robia Faraonilor — printr'un târg ruşinos.

Ne însufleţeşte şi ne chezăşueşte mântuirea mai mult acea biserică, care preferă să trăiască prin propria-i putere din jertfele şi dragostea credincioşilor ei, decât să renunţe la puritatea şi integritatea fiinţei sale" (Idem o. c. p. 43).

Iată cât de limpede era convingerea asupra unui principiu și cât de puternică era conștiința unui drept, în sufletul arhipăstorului nostru de azi.

Claritatea convingerii şi fermitatea ei în ce priveşte autonomia bisericii, l-au făcut să ia o atitudine, pe pozițiile căreia s'a menținut neclintit timp de peste 30 de ani, și se menține și astăzi cu aceiaș siguranță și hotărâre.

A isbutit să cucerească pe seama întregii biserici *autonomia* ca un drept viu, l-a impus prin legea de organizare din 1925, dupăce în lupta pentru ea îl lămurise pentru toți și-l afirmase în fața tuturor factorilor cu răspundere în viața noastră de stat (vezi expunerile anterioare).

Prin autonomie a impus un principiu şi a întărit un drept din care derivă şi pe care se sprijină celelalte principii ale organizaţiei şaguniene prin cari se realizează autonomia. Arătându-i temeiurile doctrinare, l-a fixat pentru totdeauna în conştiinţa bisericii, completând s'au plinind prin aceasta şi moştenirea şaguniană, căreia astfel i-a dat o tărie de viaţă nouă, la care este chemată, prin garanţii suficiente pentru desvoltarea elementelor ei dinamice.

Prin realizarea operii de unificare a organizației bisericii pe baza principiilor Statutului Organic, moștenirea șaguniană în primul ei element, în partea ei mai de seamă, era apărată și dăruită ca o binefacere întregii suflări românești.

Bisericii românești i s'au trasat prin noua lege, liniile largi pentru desvoltare spre o împlinire cât mai desăvârșită. I s'au deschis posibilități pe cari ea nu le avusese până acum, i s'a dat un așezământ nou, temeinic, potrivit misiunii sale și cu sorți de mari realizări. I s'a dat un așezământ stabil și unitar.

După ce i s'a dat bisericii, prin râvna primului ierarh al Ardealului, o organizație menită să-i îndrumeze

mai ușor și mai direct viața spre idealurile ei permanente, și să-i ofere cele mai largi perspective de progres și de realizări, *după ce așezământul sfânt al sufletului nostru* și-a revărsat bunătățile asupra întregului trup al bisericii românești, reorganizându-l și punându-i fiecare element constitutiv la locul său potrivit, gata spre a-și îndeplini funcțiunea firească în cadrele organismului viu al ei, mai trebuia ceva ca acest organism bine întocmit să poată produce roadele vieții creștine, mai trebuia o revărsare de duh, pe care-o cereau însăși formele pentru a se împlini și pentru a-și îndeplini apoi fiecare în parte și toate împreună scopul lor firesc.

Coborârea duhului și înzestrarea formelor cu un fond corespunzător de viață creștină, pentruca noul așezământ și făptura organismului închegat prin el să pulseze de-o viață intensă și elevatoare, este un postulat firesc al însăși formelor acestui așezământ, dar și un postulat al tradiției șaguniene, un element al acestei tradiții, pentrucă patriarhul ortodoxiei noastre n'a conceput organizația sa ca un instrument care să alunge și să înlocuiască viața creștină din biserică, ci tocmai ca pe-o pârghie a acestei vieți, căreia îi da prin organizație puncte de sprijin, centre de rezistență, și-i deschidea perspective. Și nu numai că n'a conceput astfel rostul organizației, ci el însuși s'a străduit din răsputeri „să umplă cadrele largi ale ei, printr'un corespunzător cuprins de viață religioasă morală și culturală" (I. P. Sf. Nicolae: Cuvântare comemorativă la Rășinari în 1923. Tel. Rom. 1923, Nov. 54—55).

Dar Șaguna turnase în viața bisericească duh din duhul său încă înainte de a o înzestra cu Statutul Organic. Lucrase în acest sens timp îndelungat dela data venirii sale în Ardeal, așa că noua sa organizație s'a aplicat unei bogate vieți în curs de desvoltare, viață ce primise prin Statut cadre mai bine conturate, forme călăuzitoare și puncte de razim. Cu toate silințele sale de dinainte și de după impunerea Statutului Organic, mai rămăseseră încă multe de adăugat. Se deschisese vad adânc și larg de muncă, și neputându-se învrednici toți urmașii de purtarea grijilor și răspunderilor grele cari le rămăseseră, și de satisfacerea

nevoilor tot mai mari ale vremii și ale vieții, trebuia, era timpul suprem să se intreprindă o acțiune pentru a se înfăptui cât mai mult din ceiace rămăsese abia urnit din loc, sau înafară de preocupări și de câmpul realizărilor.

Trebuia reluată și continuată linia tradiției șaguniene și pe plan spiritual.

Pornind dela această înțelegere și convingere, pe care de mult și-o manifestase în repetate rânduri, insistând asupra ei și preconizând mijloace pentru traducerea ei în realitate, I. P. Sf. nostru Mitropolit, încă înainte de extinderea organizației șaguniene pe întreg cuprinsul țării românești, — având pentru biserica sa o organizație pe care nimeni nu ne-o putea lua, și având nădejdea și convingerea, clar oglindite în conștiința superiorității chemării pe care o simțea, că va isbuti să impună punctul său de vedere și 'n noua organizație unitară a bisericii întregi — îndată după ocuparea scaunului lui Șaguna, a trecut cu tot dinadinsul la acțiune pentru chemarea la viață a duhului turnat odinioară de marele Andreiu în formele vieții bisericești, a trecut la înfăptuirea imperativelor spirituale ale moștenirii șaguniene.

La imperativele acestea, I. P. Sf. Nicolae aducea o notă personală de mare importanță, un imperativ vechiu al vieții creștine, adus la viață nouă: *imperativul înoirii.* „Câți întru Hristos v'ați botezat întru Hristos v'ați și 'mbrăcat" — a trezit ecou adânc în sufletul său, s'a împletit cu razele de lumină ale unei adânci convingeri teologice și s'a afirmat ca centru de iradiere spirituală în toate acțiunile sale. Imperativul acesta al înoirii prin îmbrăcarea întru Hristos, prin coborârea Lui în viața creștină pentru înoirea continuă a acestei vieți, imperativ predilect al marelui nostru ierarh, constitue iarăși o fericită completare spre plinire a tradiției șaguniene. Ce perspective de muncă și de realizări i se deschideau unei personalități cu astfel de convingeri? Mai târziu, chiar lupta pentru impunerea noii legi de organizare a bisericii nu l-a împiedecat pe arhipăstorul nostru să-și desvolte acțiunea pentru re'nviorarea duhovnicească a vieții bisericești; și realizarea unificării organizației, a însemnat o întețire a acestei acțiuni

susţinute, pe seama căreia s'au concentrat de-acum toate puterile şi preocupările.

Primul lucru ce trebuia făcut pentru a crea fondul de viaţă bisericească necesar vivificării, însufleţirii cadrelor de organizaţie, era verificarea şi selecţionarea elementelor apte pentru a fi angajate la munca aceasta, apoi angajarea lor efectivă şi sporirea lor,sporirea forţelor prin formarea unei falange de oameni cu chemare, de oameni idealişti şi devotaţi cauzei.

Selecţionate primele elemente şi angajate la muncă, a apărut Societatea *„Oastea Domnului“*,[1] care curând se transformă într'o adevărată mişcare de renaştere religioasă, ce a cuprins întreaga ţară, declanşând un curent puternic de trăire în Domnul, de re'noire a vieţii bisericeşti. Oastea Domnului este în ortodoxie singura mare mişcare religioasă de masse, care e şi bine organizată în acelaş timp. Din Oastea Domnului odrăsli apoi *„apostolatul laic“*, în slujba căruia se aliniază toţi ostaşii, agenţii vii ai învăţăturii şi ai trăirii mântuitoare întru Domnul.

Curând fu întemeiată Societatea *„Sf. Gheorghe“*, pentru creşterea religioasă a tineretului credincios al bisericii noastre.

Pentru educaţia religioasă a femeilor s'a înfiinţat *„Reuniunea sf. Maria“*, iar pentru ridicarea vieţii culturale a poporului sub oblăduirea bisericii, au luat naştere: *„Casele culturale“*.

Tot preocuparea de a crea condiţiile cele mai prielnice desvoltării vieţii religioase a poporului, I. P. Sf. Nicolae o manifestă în grija pentru şcolile confesionale şi mai ales în grija de a trimite în mijlocul credincioşilor un cler cât mai cult şi mai bine format pentru misiunea ce avea s'o îndeplinească. De aceia ridică Seminarul teologic „Andreian“ la rangul de „Academie teologică“ cu 4 ani de studii, echivalente studiilor universitare. Crescu şi dete acestei Academii profesori bine pregătiţi, cari nu întârziară să-şi dea contribuţia pentru formarea noilor generaţii

---

[1] Despre marea importanţă a „Oştii Domnului“, a se vedea studii speciale în acest volum.

de preoţi la înălţimea vremii şi a misiunii lor, precum şi pentru propăşirea ştiinţii teologice, încât Sibiul deveni în scurtă vreme centrul cel mai viu şi mai activ al culturii teologice, un adevărat şantier al spiritualităţii ortodoxe. Aceasta, graţie conducătorului care-şi crescuse oameni cu însemnate jertfe, dar şi cu o stăruinţă şi cu o înţelegere fără egal în întreaga biserică ortodoxă. Nimeni dela Şaguna încoace nu mai făcuse acest lucru într'un stil atât de mare şi după un plan de muncă atât de bine chibzuit.

„*Vreau să ştiu* — repeta adeseori arhipăstorul nostru — *că după noi vor rămânea bisericii oameni formaţi cu conştiinţa deplină a misiunii lor şi cu pregătirea care să nu ne îngrijoreze de soarta bisericii*".

Dar nu numai clerul de mir, ci şi clerul monahal era necesar unei biserici din care acest cler, cu instituţiunile lui, fusese isgonit şi nimicit prin tunurile generalului Buccow, mercenar deopotrivă al Mariei Therezia şi al Vaticanului.

Insă în vremurile noastre, un cler monahal şi o viaţă monahală perimate ca acelea cari sălăşluesc în majoritatea instituţiunilor vechi monahale, nu-şi mai aveau rostul. Necesităţile bisericii şi ale vremii reclamă un monahism luminat şi activ, care să nu fie numai refugiul desamăgiţilor vieţii acesteia, şi nici numai prilej de retragere pentru agonisirea mântuirii personale, ci centru dinamic de acţiune pe raze întinse în sânul bisericii vii. Centru de formare, de întărire a vieţii religioase şi a culturii teologice.

Pentru crearea unui monahism nou, voluntar, cu astfel de ţeluri, pentru reformarea monahismului de azi, s'a străduit I. P. Sf. nostru arhipăstor, în tot ceiace a lucrat pe planul acesta de preocupări.

Prima vatră a unei astfel de vieţi monahale, este sf. mănăstire dela Sâmbăta de Sus, ctitoria lui Vodă Brâncoveanu; vatră veche şi alegere simbolică pentru înodarea trecutului glorios al vieţii monahale cu noua ei aşezare iniţiată de I. P. Sf. Nicolae.

Pe deoparte grija pentru viaţa religioasă a poporului, adecă pentru una din părţile constitutive ale bisericii, pe de altă parte grija pentru cultura teologică şi pentru for-

marea clerului, pentru a doua parte constitutivă a bisericii, le vedem manifestate în toate aceste preocupări și realizări.

Supraveghind îndeaproape viața religioasă atât de încercată și de turburată în zilele noastre prin nenumăratele curente smintitoare ce-și dispută stăpânirea asupra sufletelor oamenilor, și observând schimbările ce le-a adus vremea în viața diverselor pături sociale, I. P. S. Nicolae a preconizat noi metode pastorale, a stăruit mereu cu sfaturi și îndemnuri, cu certări și îndreptări, pentru ca munca păstorilor sufletești să fie cât mai rodnică.

Preocupat de starea religioasă a intelectualilor, cea mai dificilă clasă de credincioși, cea mai expusă și mai bântuită de vânturi străine, arhipăstorul luminat s'a îngrijit de organizarea „Frăției Ortodoxe Române", frăție menită să grupeze lumea intelectuală în cadre largi în jurul bisericii și a tăriilor ei spirituale. Prin această frăție, sunt chemați și angajați într'o viață bisericească mai intensă toți cei cari se 'ndepărtaseră de biserică, fie voluntar, fie printr'o pasivitate rezultată din izolarea lor spre periferia vieții bisericești.

Larga organizație șaguniană chemase la muncă pentru biserică toată suflarea credincioșilor; totuș vremurile noi cereau o nouă angajare, un nou fel de angajare a intelectualilor ortodocși, nu la o muncă administrativă, ci la una strict duhovnicească, care să dea întărire și strălucire nouă bisericii. Aceasta s'a făcut prin „Frăția Ortodoxă Română" (Vezi despre „Frăția Ortodoxă Română", Dr. N. Bălan: Ortodoxia în mijlocul frământărilor de azi", Sibiu, 1933).

Munca și realizările acestea pozitive pentru întărirea internă a bisericii prin continuarea, prin apărarea și plinirea tradiției șaguniene, au fost dublate de munca și de luptele pentru apărarea ortodoxiei împotriva unor ingerințe prea mari din partea statului în drepturile sfinte ale bisericii, și împotriva atacurilor directe sau piezișe ale prozelitismului catolic, sprijinit nu odată de inconștiente figuri ale vieții noastre publice.

Apărător pe primul parapet al bisericii ortodoxe și al drepturilor ei, și-a spus cuvântul răspicat și greu, de neclintit, în fața reprezentanților obștei românești și ai pu-

terii de stat, rostind două discursuri epocale, ce sunt tot atâtea lecții magistrale de naționalism și ortodoxie, făcute dela tribuna senatului țării întregi și fraților rătăciți. Primul a fost rostit la 27 Martie 1928, asupra legii pentru regimul cultelor ce se pregătea atunci, iar al doilea, la 23 Maiu 1929 împotriva Concordatului (Dr. N. Bălan: Biserica Neamului și drepturile ei. Sibiu 1928, și Dr. N. Bălan: Biserica împotriva Concordatului, Sibiu 1929).

Viața bisericii noastre nu cunoaște cuvântări și apărări ale drepturilor ei, la 'nălțimea acestor două discursuri. Niciodată biserica n'a vorbit mai clar, mai demn, mai frumos și mai conștient, despre drepturile ei, cum a vorbit prin cuvântul primului ierarh al bisericii ardelene.

*
* *

Când acestea sunt faptele cari vorbesc mai mult decât orice stihii și cuvinte despre felul în care marele nostru ierarh a înțeles, a apărat, a plinit doctrinar și a lucrat și năzuiește continuu spre plinirea și pe teren a tradiției șaguniene, ce vom putea zice la vederea lor, mai bun și mai drept, decât ceiace s'a zis proorocindu-se prin arhimandritul I. Scriban la instalarea I. P. Sfințitului nostru Mitropolit: *„Cu adevărat Șaguna a găsit pe urmașul vrednic de dânsul"* pe apărătorul și plinitorul sau desăvârșitorul moștenirii sale.

MITROPOLITUL NICOLAE CA TEOLOG

de

Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE

Rectorul Academiei teologice „Andreiane"

Oricine a avut ocazia să cunoască pe I. P. S. Mitropolit Nicolae, din cuvântări, din convorbiri, din atitudinile de impunătoare prestanță, din linia consecventă a activității Sale, a experiat ca pe o impresiune covârșitoare ceeace se cheamă o personalitate în cel mai potențat înțeles al cuvântului. Dacă pe atâția oameni îi simți moi, ușor de purtat încoace și încolo printr'o afirmare mai energică a voinții tale sau printr'o mai insistentă pledoarie, I. P. S. Mitropolit Nicolae îți dă impresia unei mari și adânci puteri stăpână pe sine și nestăpânită de nimic altceva decât de propria convingere, o putere ce nu poate fi clătinată din poziția proprie și de care trebue să se țină cont în toate planurile ce au o atingere cu sfera de probleme și de interese superioare pe care o reprezintă. Totuși dacă am vrea să ne concretizăm această putere personală în imaginea unei stânci dominatoare ce înfruntă vânturile și respinge valurile, nu ne-am tălmăci adecvat impresia ce ne-o lasă personalitatea I. P. S. Sale, care e de un dinamism și de un avânt opus radical oricărei statici. Menținându-se suveran pe poziția proprie, I. P. S. Sa nu face aceasta dintr'un atașament rigid la ceeace este, ci pentrucă nu vrea să se lase deviat sau oprit din linia de realizare a unei concepții cu care este profund identificat. Și face acest lucru nu într'o formă negativă, ci pozitivă, împrăștiind atâta putere năvalnică de convingere, de captivare, încât rezultatul este totdeauna că-i câștigă și pe convorbitori pentru punctul de vedere propriu.

I. P. S. Sa este o personalitate nu numai în sensul că nu e dus de curent, de lume, ci și în sensul că formează curent, duce lumea după Sine; este una din acele rari și

privilegiate ființe cari nu sunt obiect, ci subiect de istorie, factor care crează răscruci și deschide drumuri noui în viața popoarelor. Este o forță uriașă întinsă înainte, știind ce vrea și prin aceasta un conducător de elită, un conducător prin excelență al celor mulți. Din personalitatea I. P. S. Sale emană o forță spirituală covârșitoare, o forță însuflețită și disciplinată de o concepție unitară cu caracter de convingere absolută, în a cărei slujbă stă cu desăvârșire.

Trecând peste întrebarea dacă această forță personală e produsul concepției, sau invers concepția a fost căutată de forța personală, fapt e că acestea două sunt contopite la I. P. S. Sa în unitatea dinamică și armonioasă a unei personalități, stăpânită în chip total și conștient de o convingere și de un scop superior în viață.

Scăldată în mediul unei impunătoare forțe personale, concepția s'a transformat la I. P. S. Sa într'o convingere năvalnică în voința ei de a se manifesta și de a-și realiza principiile. Iar forța personală primind în focarul ei o concepție superioară de viață, s'a luminat necontenit superiorizându-și metodele de acțiune, căldura pledoariei, elocința și înțelepciunea argumentelor, atitudinile de prestanță sau cele de farmec personal.

I. P. S. Sa e dacă nu unica figură a Bisericii noastre la care concepția și acțiunea fac un singur corp, în orice caz cel la care această sudare s'a făcut mai complect, mai vizibil.

Concepția I. P. S. Sale este, firește, una teologică. Dar pe când la cei mai mulți teologia rămâne un sistem limitat la funcția unei teorii mintale, care nu afectează personalitatea și conduita ei, la I. P. S. Sa doctrina teologică s'a transformat într'un impuls atotdiriguitor, așa încât I. P. S. Sa apare în tot ce întreprinde ca omul de concepție și deci de linie unitară. Teologia I. P. S. Sale nu e simplă teorie, iar activitatea nu e dispersiune laică.

Personalități creatoare sub impulsul unei concepții am mai avut, dar originalitatea Mitropolitului Nicolae în viața Ardealului și chiar a Țării întregi se datorește faptului că

e poate singurul, în epoca modernă, la care această concepţie e cea teologică.

După Şaguna în viaţa bisericească din Ardeal dominau în chip preponderant preocupările politice, economice şi administrative. Se înstăpânise un spirit de imanenţă, util şi generos ce e drept, străbătut chiar şi de o oarecare mistică naţionalistă, lipsit însă de perspectiva înaltă şi de fiorul cald al duhului religios-teologic. A avut Ardealul şi câţiva teologi în acel timp. Dar teologia lor era o îndeletnicire praticată şi admirată teoretic ca un lucru interesant, rămânând ca eficacitate la periferia vieţii publice bisericeşti şi naţionale. Era o teologie de lucruri ce se adresau doar memoriei.

In astfel de împrejurări scrisul, graiul, aspiraţiunile cu cari a apărut pe arena publică profesorul Dr. Nicolae Bălan se înfăţişau ca o voce nouă, impresionând puternic, pe cei mai mulţi în chip plăcut, iar pe mai puţini în chip neplăcut. Era o voce care arăta, în primul rând preoţimii, ca datorie principală adâncirea în conştiinţă a adevărurilor de credinţă, înviorarea religioasă a sufletului, pentruca să facă din el izvorul întregei lor propovăduiri şi acţiuni.

In locul motivărilor imanente, profesorul Dr. Nicolae Bălan voia să vadă preoţimea găsind o motivare adânc religioasă, interioară şi suprapământească, activităţii ei, care în felul acesta trebuia să se coloreze şi înviooreze puternic de prezenţa cerului. Iată de pildă programul pe care îl anunţa, iniţiând „Revista Teologică", organul prin care voia să coboare adevărul dogmatic în conştiinţa preoţimii pentru a-l transforma într'o convingere religioasă atoteficientă:

„Să facem ca în organismul bisericesc să pulseze în măsură progresivă elementul viu şi de viaţă făcător: credinţa vie şi nestrămutată, convingerea şi însufleţirea religioasă". „Vom dedica silinţele noastre ridicării nivoului cultural al clerului parohial, *spre a întări în aceşti gregari ai lui Hristos, convingerile dogmatice ale bisericii noastre, spre a alimenta în sufletele lor conştiinţa religioasă-morală* şi spre a-i face să-şi înţeleagă tot mai bine îndoita misiune, — ca astfel să poată deveni paznici şi mai convinşi şi luminaţi

ai instituțiunilor noastre, apostoli devotați ai altarului și culturii românești" (Către cetitori, Ian. 1907).

Concepând cultura teologică nu ca o teorie de lux, ca un plus de cunoștințe cu cari să se facă paradă intelectuală, ci ca un mijloc de adâncire și lămurire a convingerii religioase, profesorul Dr. Nicolae Bălan voia să vadă închegându-se cu ajutorul ei în conştiinţa fiecărui slujitor al altarului adevărata *„personalitate de preot"*. Iar prin personalitate de preot înțelegea pe slujitorul *„pătruns de vecinicul adevăr al învăţăturilor ce le propovădueşte, pătruns de conştiinţa vredniciei chemării ce o îndeplineşte, un preot în sufletul căruia legea creştinească să fie sălăşluită, cu adânci rădăcini, ca un nestrămutat* **principiu de viaţă,** *din care să izvorască toată vorba ce o rosteşte și toată fapta ce o săvârşeşte"* („Revista Teologică", Răspuns 1907, p. 76).

Năzuința profesorului Dr. Nicolae Bălan nu se îndrepta spre imaginea unui preot unilateral, retras din câmpul larg al vieții obștești și mângăindu-se, alăturea și străin de preocupările ei, cu specialitatea unor meditații de rosturi strict personale. Trăirea religioasă, adâncită prin teologie, trebuia să aibă funcția de focar central care să-și reverse binefacerile și influințele peste toată vastitatea vieţii. Vom vedea mai încolo lărgimea de preocupări naţionaliste și sociale ale I. P. S. Sale; ne vom convinge că I. P. S. Sa are o concepție integrală despre viață, dar în lumina învăţăturii creștine. Aci amintim numai de răspunsul ce l-a dat profesorul Dr. Nicolae Bălan încă dela începutul scrisului său propovăduitor, acelora cari interpretau glasul său ca o chemare a preoțimii la îndeletniciri izolate de specialitatea teologică. Revista „Luceafărul" dând expresie unei neînțelegeri împărtășită de foarte puţini şi întâmpinând acțiunea profesorului Dr. Nicolae Bălan cu judecăți ca acestea: preoţimea n'are lipsă de o revistă teologică, fiindcă-i revistă „de specialitate"; nu *„chițibușurile dogmatice,* nici excursiunile fără sfârşit pe *câmpul mlăştinos al canoanelor...* nu corectitudinea în înșirarea chestiunilor dela nu știu care sobor dela Nicheea"... nu *„contemplația stearpă a pravilelor moarte"* — „pot clădi temeiul *moral* și *intelectual* al preoţimii noastre" — profesorul Dr. Nicolae

Bălan dădu răspunsul prea evident că numai un preot pătruns de o adâncă convingere religioasă, luminată prin meditaţie teologică „va putea fi *părintele* şi povăţuitorul cuminte al poporului *în toate trebuinţele vieţii lui*" (Rev. Teol., Răspuns, 1907, p. 76).

* * *

Vom urmări deocamdată străduinţele profesorului Dr. Nicolae Bălan de-a creia prin teologie *acea conştiinţă preoţească*, focar al întregei activităţi preoţeşti, lăsând pentru partea a doua a articolului trecerea în revistă a vastului câmp de preocupări şi de probleme asupra căruia are să se aplece atenţiunea acestei conştiinţe.

Epoca în care şi-a început misionarismul prin teologie profesorul Dr. Nicolae Bălan, era prea raţionalistă, prea pozitivistă — nu numai la noi, ci în toată Europa — ca să trezească vre-o simpatie preocuparea cu probleme dens dogmatice. Prezentarea creştinismului şi apărarea lui trebuia să se facă într'un chip care să se adreseze raţiunii, stăpâna timpului, deci pe cale apologetică, scoţându-se la vedere tezele generale ale credinţei. Numai treptat, pe măsură ce omul acelui timp era satisfăcut raţional, se putea trece la prezentarea anumitor învăţături mai specific dogmatice.

Iată de ce primele preocupări teologice cu cari apare în publicistică profesorul Dr. Nicolae Bălan, sunt de caracter apologetic. Iar dintre problemele apologetice, însemnătatea principală o avea în acel timp aceea despre putinţa religiei de-a se mai menţine în urma uriaşului progres al ştiinţelor naturii. Mulţi credeau că rezultatele acestor ştiinţe nu mai lasă loc pentru religie, iar omul de ştiinţă nu mai poate fi şi religios. Opinia aceasta, vulgarizată în Apus mai cu seamă de Haeckel, era propovăduită şi la noi chiar de unii profesori dela Iaşi ca de pildă: Dr. N. Leon şi D. Voinov. Lucrarea unei desţeleniri a conştiinţii religioase fireşte că trebuia să înceapă dela înlăturarea timidităţii în care o astfel de mentalitate a timpului ţinea sufletele. *Ştiinţa nu e potrivnică religiei,* aceasta era

teza ce trebuia mai întâi de toate evidenţiată. Profesorul Dr. Nicolae Bălan dedică problemei primul său studiu remarcabil, publicând în Anuarul Institutului pedagogic-teologic din Sibiu de pe anul şcolar 1905—6, la începutul activităţii profesorale, lucrarea temeinică, de-o logică strânsă: *„Problema religioasă în timpul nostru"*. Nu e locul să rezumăm aci bogăţia de idei şi de argumente cari se succed într'o înlănţuire impresionantă în acest studiu de largă respiraţie şi de impunătoare mişcare pe planul abstracţiunilor, neîntrecut până azi în această problemă. Infăţişăm numai concluziile la cari ajunge autorul: „Nu ştiinţa adevărată este acest duşman al credinţei religioase, ci *neştiinţa*, adausurile personale şi sistemele preconcepute, în cari cred unii a fi găsit piatra înţelepciunii, pe când ea este departe de ei, acestea pot să ajungă în contrazicere cu adevărurile credinţei" (p. 48). Sau în altă formulare: „Dar un astfel de conflict între adevărurile credinţei şi ale ştiinţei nu există şi nici nu poate exista, fiindcă *domeniul credinţei este deosebit de domeniul ştiinţei şi pe câtă vreme va rămânea atât credinţa cât şi ştiinţa între marginile domeniului lor, ivirea unui conflict între ele este cu totul exclusă*" (p. 30).

Dar mai mult, raportul dintre religie şi ştiinţă nu este numai unul de neagresiune, ci chiar unul de reciprocă ajutorare şi promovare: „Concepţia creştină despre lume, departe de a împedeca cercetarea şi mărturisirea adevărurilor neîndoelnice ale ştiinţii, este dintre toate concepţiile despre lume, aceea care îi garantează bărbatului de ştiinţă mai mare libertate şi obiectivitate" (p. 51—52). Mai cu seamă asupra acestui aspect al raportului dintre religie şi ştiinţă a accentuat I. P. S. Mitropolit Nicolae necontenit în pronunţările Sale. I. P. S. Sa este o personalitate purtată de un mare elan pozitiv faţă de toate laturile şi problemele vieţii omeneşti. Pe cât de mult stărue asupra ancorării într'o concepţie şi într'o trăire centrală religioasă, tot pe atât de mult insistă asupra necesităţii ca această răzimare într'un punct arhimedic religios să se manifeste ca o revărsare de putere în toate domeniile de activitate omenescă, creind, afirmând şi înrâurind asupra tuturor în

bine. Concepţia unitară religioasă la I. P. S. Sa nu înseamnă izolare în interior şi negaţie faţă de toate. Poate că n'am avut o personalitate religioasă atât de pozitiv şi de dinamic aplecată asupra întregei game a preocupărilor ştiinţifice, filosofice, sociale, economice ale vieţii. I. P. S. Sa vrea să îmbrăţişeze totul şi nu are stimă pentru preotul care rămâne la o parte de vre-o acţiune publică, fie din indiferentism, fie din incapacitate.

Problema raportului între religie şi ştiinţă a rămas — în ciclul preocupărilor apologetice ale I. P. Sf. Sale — centrală, ca şi opinia clară susţinută în studiul amintit. Ea e exprimată într'o formă clasică în cuvântarea dela întemeierea F. O. R. în 1933: „Veniţi voi luminaţi *dascăli* ai Universităţii şi reprezentanţi consacraţi ai literilor şi ştiinţei, şi primiţi mâna unei armonioase colaborări, pe care cu încredere V'o întinde credinţa şi Biserica. Noi n'am oprit pământul să se mişte după interpretările noastre şi n'am ars pe rug ştiinţa nimănui. Nu vă cerem altă intuiţie despre această lume accesibilă simţurilor decât aceea pe care v'o dă cercetarea experimentală, dar vă rugăm să folosiţi rezultatele pozitive ale acesteia ca tot atâtea columne de pe cari sufletul să-şi poată înălţa aspiraţiunile sale către cer. Voi ştiţi mai bine, că realităţile cele mai mari şi profunde se sustrag metodelor laboratorului, şi că credinţa singură este organul sufletului care le poate capta pentru fericirea oamenilor".

Rând pe rând apoi orizontul spiritual şi temeiurile de credinţă ale cetitorilor „Revistei Teologice" primesc lumină nouă şi întărire prin alte studii apologetice ca „Universalitatea religiunii" (1907, Nr. 1), „Religiunea primordială şi originea religiunii" (1907, Nr. 2, 3, 4, 6), „Armonia dintre ştiinţă şi religiune" (1911, Nr. 6), aceasta din urmă în polemică cu profesorul dela Iaşi Dr. C. Thiron, „Religiune şi ştiinţă" (1915, Nr. 13—15), „Este religiunea o invenţie a preoţilor?" (1909, Nr. 4), „Scepticismul religios" Sibiu, 1913, traducere după Hettinger. Unele din ele, ca cele două dintâi de pildă, impun în chip deosebit prin seriozitatea lor, fiind întemeiate pe o literatură savantă şi modernă. Ele nu veneau numai ca un sector nou de cunoştinţe şi de pro-

bleme pentru preoţime, ci şi ca un preţios mijloc în lupta ce i se impunea şi ei tot mai mult cu valurile raţionalismului şi ale positivismului cari, pornite din Apus, începeau şi la noi să exercite o influinţă.

Datorită nevoilor vremii, just sesizate, dar şi personalităţii Sale dinamice, I. P. S. Sa ni se înfăţişează din primul moment ca un teolog luptător. Dar ca lupta să fie eficace, ea trebuia să vizeze victorii nu numai pe planul intelectual-apologetic, ci şi pe planul de trăire religioasă. Propriu zis aceasta din urmă era ţinta urmărită de I. P. S. Sa. Deaceea studiile de caracter apologetic le alternează încă dela început cu îndemnurile unei adânciri sufleteşti, prin meditaţie, a valorilor religioase. Mai târziu, pe măsură ce lupta pe plan apologetic devenea mai puţin necesară, atenţiunea I. P. S. Sale se concentrează tot mai mult în direcţia trezirii duhovniceşti a conştiinţei religioase.

Incă din primii ani ai scrisului său, profesorul Dr. Nicolae Bălan prezintă Evanghelia nu numai ca o doctrină nouă, ci mai ales ca o putere de viaţă nouă, ca un duh nou. „Evanghelia creştină a sosit în lume nu numai ca o putere nouă, ci şi ca un *principiu de viaţă* în stare să ridice sufletele spre înălţimea celui mai mare şi mai sfânt ideal" (Caractere creştine, Rev. Teol. 1910, Nr. 1).

Iar această putere de viaţă nouă a Evangheliei se datoreşte faptului că în centrul ei stă Iisus Hristos. „Acest ideal nu ne-a venit ca rezultatul abstract al reflexiunilor unui filosof, ci idealul nostru are existenţă personală în cel ce pildă vie ni s'a făcut, zicând despre sine cum nimeni altul n'a fost în drept a zice: „eu sunt calea, adevărul şi viaţa" (Art. cit.).

Cu aceasta am atins izvorul întregei însufleţiri religioase şi obiectul principal al propovăduirii teologice a I. P. S. Sale. Mai ales predicile şi pastoralele I. P. S. Sale au în mijlocul lor ca un focar interesul pentru Hristos, privirea la Hristos. Nu ne stă în intenţiune să numim în parte nenumăratele predici (v. d. ex. „Rămâneţi întru dragostea mea", Sibiu, 1936), dar e sigur că greu se va găsi între ele şi în pastoralele I. P. S. Sale una care să nu pornească dela Iisus Hristos, să nu se desfăşoare în jurul Lui, să nu deducă

dela credința în El toate îndemnurile și sfaturile. I. P. S. Sa însuși a mărturisit adeseori că s'a străduit să introducă la noi „predica cu Hristos" (ceea ce e deplin adevărat), că înainte se rosteau, când se rosteau, predici fără simțire religioasă, niște argumentări raționale și utilitariste ale virtuților burgheze.

I. P. S. Sa și-a dat dela început seama că o trezire religioasă nu se poate realiza prin prezentarea creștinismului ca un sistem intelectual, ci prin aducerea persoanei lui Iisus Hristos, cu căldura, cu iubirea, cu jertfa, cu viața Lui concretă din Evanghelii în sfera nu numai a minții, ci a inimii fiecărui credincios. Numai printr'un contact viu, personal între Iisus Hristos și sufletul credinciosului, se poate desmorți și sensibiliza sufletul acestuia. Inviorarea religioasă nu se poate înfăptui decât în sufletul care își pune personal, pentru sine, problema relației cu Iisus Hristos. Nu ajunge să cugeți asupra rostului lui Iisus Hristos pe plan cosmologic, în obiectivitatea generală, ci trebue să cauți să simți ce înseamnă El pentru tine. Problema trezirii religioase este în primul rând o problemă de intimitate și de meditație.

Preocupat de înviorarea și adâncirea personală a credinții, I. P. S. Sa va acorda un mare loc în scrisul și cuvântul Său, lucrării Duhului Sfânt. (De pildă: Cuvântarea rostită cu ocazia instalării ca mitropolit). De nenumărate ori vorbește de „Duhul lui Hristos", a cărui putere o aseamănă cu o căldură de primăvară sau cu o apă ce se revarsă în suflete împrospătându-le și făcându-le să rodească o viață nouă. „Că nu din lut, nici din carne, ci din Duhul Sfânt a voit Domnul să se nască vestitorii adevărului său. Foc dumnezeesc, flacără curățitoare, văpaia credinții și a dragostei a turnat-o în sufletele lor, ca luminați și încălziți și înoiți să-i trimită la propovăduire. Printr'înșii, ca prin organele sale, *Duhul cel sfânt pornește să cucerească lumea*... Din focul inimii lor o căldură înviorătoare de primăvară se răspândește pe întinsul pământului, sufletele amorțite se trezesc la o nouă conștiință și din răsadul Duhului Sfânt crește frumoasa grădină a omenirii: Biserica lui Hristos. Acum începe istoria adevăratei vieți omenești. Ca un val de apă vie, izvorâtă din contactul pământului cu

cerul, această nouă viață curge fără încetare, trece dela popor la popor, și veac după veac revărsându-și darurile peste câmpiile însetate ale sufletului omenesc, printre lupte și prigoniri, cu trudă și jertfe izbăvitoare, face să rodească măreața agoniseală a culturii creștine" (Cuv. citată).

Să remarcăm în această legătură accentul pe care-l pune I. P. S. Sa pe înoirea, pe renașterea, pe convertirea sufletelor. La noi nu se mai vorbise așa. Creștinismul nu e în concepția I. P. S. Sale unul din multele adjective și îndeletniciri tocite de obișnuință ale societății și insului, ci el trebue să însemneze măcar odată în viața fiecăruia o cutremurare care îngroapă felul de viață de mai înainte și face să se nască unul nou, raportat cu desăvârșire la Iisus Hristos. Cei renăscuți astfel sunt pentru I. P. S. Sa *„un neam nou de oameni"* (Caractere creștine, „Rev. Teol." 1910, Nr. 1). Creștinismul aduce o *„reformă a omului"*; el crează „oameni noi, renăscuți sufletește, caractere integre", dar aceasta se face *„prin suflarea unui nou duh de viață"* („Făptura descoperirea fiilor lui Dumnezeu așteaptă", „Rev. Teol.", 1909, Nr. 1).

Numai cine concepea astfel lucrarea creștinismului în suflet, putea să se facă inițiatorul unei mișcări puternice de trezire religioasă, cum este „Oastea Domnului" și să țină neîncetat la suprafață, ca problemă nouă a Bisericii și a preoțimii noastre, problema renașterii religioase a poporului.

Înoirea religioasă este considerată de I. P. S. Sa ca lucrul principal nu numai pentru viața individuală, ci și pentru neamul românesc în întregime. De ea atârnă viitorul neamului nostru, sănătatea și tăria lui, ca și rezolvarea tuturor celorlalte probleme ce i se pun în calea existenții lui. Și importanța „Oastei Domnului" este privită în lumina acestui larg rost național. Iată sintetizat într'o pagină de vibrantă antologie religioasă, acest mare gând și cald îndemn al I. P. S. Sale:

„*Oastea Domnului* este *Oastea Bisericii* și prin lucrarea ei vrem să înfăptuim acea *renaștere sufletească*, acea *înoire morală* în sânul poporului nostru, de care avem cea mai mare nevoie astăzi. Mai mult decât oricând și decât orice ne trebuiește acea *naștere de sus*, despre care i-a

vorbit Mântuitorul în taina unei nopţi lui Nicodim (Ioan c. 3). Căci sufletele renăscute prin puterea de prefacere a evangheliei Domnului, sunt purtătoarele luminei şi adevărului, ale binelui şi virtuţii în viaţa unui popor. Pe ele se sprijineşte progresul cel adevărat şi siguranţa în viitor. Dacă toţi fiii ţării noastre, dela plugari, la meşteşugari, la neguţători, la advocaţi, doctori, funcţionari, profesori, învăţători, ostaşi şi ofiţeri, preoţi, învăţaţi şi neînvăţaţi, tineri şi bătrâni, dacă toţi s'ar pătrunde de duhul lui Hristos, dacă ar primi în sufletele lor lumina Lui şi în inimile lor darul cel sfinţitor al Lui, şi cu El împreună şi-ar trăi viaţa şi şi-ar împlini datorinţele lor, o, atunci s'ar schimba dintr'odată şi ar lua altă înfăţişare viaţa din ţara noastră. *Atunci n'ar fi popor mai fericit ca poporul nostru.* Dacă toţi ar asculta glasul Bisericii, prin care-i chiamă la mai multă credinţă, la rugăciune, la iubire şi dreptate, atunci s'ar stinge neînţelegerile şi vrajbele, ura şi duşmănia cari otrăvesc viaţa din zilele noastre. Atunci păcatele nu s'ar răsfăţa fără de ruşine, ar amuţi sudalmele şi ar înceta beţiile şi poftele nesăturate după plăceri şi avere" („Oastea Domnului" şi Biserica, Sibiu, 1935).

Dar I. P. S. Mitropolit Nicolae îndemnând la stabilirea unui raport personal cu Iisus Hristos, la o adâncire personală a bunurilor creştinismului, nu aprobă un individualism religios, o separare şi o deosebire a insului de Biserică şi de învăţătura ei. Învăţătura şi harul Bisericii trebuesc asimilate personal, dar insul trebue să fie continuu în acord cu acea învăţătură şi cu Biserica. Lumina soarelui e făcută pentru a-i cunoaşte fiecare din proprie experienţă binefacerile, nu numai din auzite, dar cel astfel luminat nu are să-şi închipue că numai pentru el e soarele, sau că el cunoaşte un soare deosebit de al altora. Lucrul acesta îl spune I. P. S. Sa încă dela începutul activităţii publicistice, în studiul „Problema religioasă în timpul nostru": „Credinţa ce-am moştenit-o dela strămoşi, credinţa bisericească, trebue să ni-o însuşim *sufleteşte*, căci de-am primit-o numai autoritativ, extern, nu o putem numi şi *a noastră*". Însă „ceeace credem şi cu ce ne mângăiem prin credinţa noastră, trebue să fie şi *obiectiv adevărat*" (p. 10—11). Iar adevărul

obiectiv a fost păstrat intact numai de Biserica ortodoxă. „O singură Biserică a întemeiat Mântuitorul în lume şi i-a dat toate mijloacele de lipsă ca să conducă pe oameni la mântuire. Care este acea Biserică? Fără îndoială, aceea care a păstrat întreg şi nefalsificat *adevărul* dumnezeeştii descoperiri. Dar aceasta o poate afirma despre sine cu toată dreptatea numai Biserica ortodoxă, a cărei origine se ridică prin Apostoli până la Hristos şi care a păstrat prin toate veacurile visteria adevărului mântuitor" (La Biserică! „Rev. Teol." 1911, nr. 7).

Pentru I. P. S. Sa, Iisus Hristos nu se află decât în Biserică, Duhul Sfânt nu-şi comunică harul Său decât în Biserică. Biserica e concepută ca corp mistic al Domnului, în care curg darurile Duhului Sfânt. In ea e mişcarea cerească de înoire şi desăvârşire a mădularelor ei, mişcare susţinută de Duhul Sfânt, Domnul Iisus Hristos fiind de faţă.

Când vorbeşte despre Biserică, I. P. S. Sa vorbeşte despre adevărul ei, care se cuprinde atât în Sf. Scriptură cât şi în Sf. Tradiţie, de mijloacele harice, cari sunt Sf. Taine şi de preoţia săvârşitoare a lor. Biserica este chiar mai înainte de cărţile Testamentului Nou, cari s'au scris în sânul ei şi al căror adevăr ea numai ni-l garantează şi ni-l explică corect, fiind păzită de Duhul Sfânt. „Noi bine ştim că întâi a fost Biserica şi cărţile sfinte în sânul ei au răsărit, căci sfinţii apostoli şi evangheliştii erau păstorii Bisericii şi glasul lor, ca şi scrisul lor, Bisericii s'au adresat. Nu numai ceeace au scris ei, ci şi ceeace au propovăduit prin graiu viu s'a păstrat în sânul Bisericii ca o comoară sfântă şi s'a predat din această comoară, pe care o împărtăşeşte prin propovăduirea ei tuturor sufletelor spre mântuire". Am citat din cuvântarea antisectară: „Ca toţi una să fim" („Rămâneţi întru dragostea mea", Sibiu 1936) în care se expun şi se apără pe rând aproape toate învăţăturile Bisericii. (A se vedea şi cuvântarea: „Oastea Domnului" şi Biserica, Sibiu 1935).

Se cuvine totuşi să subliniem că *doctrina despre Iisus Hristos primează în scrisul şi propoveduirea I. P. S. Sale.* Şi aceasta, pentrucă, cum spunea odată I. P. S. Sa, dacă vreai să trezeşti o lume indiferentă la viaţa religioasă nu

poţi începe decât cu motive cari pot încălzi sufletele şi condiţia aceasta o împlineşte în cea mai mare măsură Iisus Hristos, ca persoană plină de iubire faţă de oameni. Când şi-a început lucrarea I. P. S. Sa, activitatea religioasă a preoţimii se reducea la recitarea externă a textelor din Molitvelnic. Trebuia o adâncire emoţională a acelor texte, o sensibilizare religioasă pentru a le descoperi puterea. Aceasta însă nu se putea face printr'o concentrare simultană asupra tuturor punctelor de foc cari luminează potenţial din ele. Puterile sufletului trebuiau concentrate cu deosebită vigoare asupra punctului celui mai luminos: Iisus Hristos. E adevărat, că acum, după ce se sesizează just copleşitoarea realitate a lui Iisus Hristos, cercul atenţiunii, lacomă de a-şi spori motivele cari să alimenteze foamea religioasă trezită, se poate lărgi privind la toate punctele doctrinei mântuitoare a ortodoxiei. Dar acum treizeci şi cinci de ani era cu totul altfel.

Imprejurările acelea cari cereau luptă pentru elementele fundamentale ale creştinismului, explică şi faptul că I. P. S. Sa nu a întreprins să clădească un sistem în care să expună în legăturile lor organice şi în extensiunea proporţională fiecare punct din învăţătura bisericească. In luptă omul îşi dă contribuţia în fiecare moment acolo unde se simte mai multă nevoie.

*
* *

Cum am amintit în treacăt înainte, I. P. S. Mitropolit Nicolae nu concepe conştiinţa religioasă ca element izolat de multilateralitatea problemelor vieţii, ci ca un punct arhimedic din care posesorul unei astfel de conştiinţe trebue să lucreze la transformarea lumii. O conştiinţă religioasă trebue să interpreteze prin lumina concepţiei creştine toate aspectele vieţii şi întreaga ei misiune în lume. I. P. S. Sa însuşi a interpretat câteva din aspectele principale ale realităţii prin prisma doctrinei ortodoxe şi a activat în conformitate cu această interpretare. Cugetarea prin prismă creştină asupra diferitelor fenomene şi îndatoriri ale vieţii omeneşti, sociale şi individuale, fără a fi teologie propriu zis, e totuşi o cugetare creştină şi cel ce nu vrea să facă din

teologie şi creştinism o îndeletnicire izolată de viaţă, se sileşte inevitabil să întindă asupra întregei sfere a existenţii o lumină creştină. Credinţa adevărată, adică dinamică şi o teologie conformă cu ea, cum am văzut că reprezintă I. P. S. Sa, cuprinde în sine tensiunea unei explicări creştine şi a unei atitudini creştine de natură integrală. Deaceea chiar în concepţia teologică în sens restrâns a I. P. S. Sale am văzut tendinţa de a face din ea o lumină şi o putere centrală pentru întreaga filosofie şi activitate a omului.

Aci e locul doar să arătăm în detail cum s'a desfăşurat această tendinţă.

Incă dela începutul activităţii sale, profesorul Dr. N. Bălan pune problema aceasta în ansamblul ei, aşezând în cumpănă pe de o parte religia, iar pe de alta totalitatea activităţilor spirituale ale omului, cultura. Cu ocazia adunării generale a „Astrei" din Septemvrie 1907, rosteşte o conferinţă, care poartă titlul: „Religiune și cultură" („Rev. Teol." 1907, nr. 9—10).

Descriind în partea întâi a conferinţei impasul la care a ajuns cultura modernă care, începând cu epoca Renaşterii, s'a separat tot mai mult de religie, devenind o cultură cu totul exterioară, fără putinţa de-a înălţa viaţa morală și sufletească a oamenilor, profesorul Dr. Nicolae Bălan postulează în partea a doua reîntoarcerea sufletului și a întregei culturi la legătura cu *acel punct de razim* și de putere care este religia. Când puterile creștinismului se nesocotesc „cultura întreagă a acelui timp își pierde echilibrul, își pierde cumpăna dreaptă între factorii cari o constituesc și pornește pe căile unilaterale și piezișe". In general *„cultura modernă reclamă creştinismul ca pe un factor fundamental şi esenţial al fiinţei sale"*.

In partea de încheiere a conferinţii profesorul Dr. Nicolae Bălan, aplicând acest principiu general la viața poporului român, găsește că la nici un neam n'a fost o mai strânsă legătură între creştinism și toate manifestările de viață ca la neamul nostru. Nu numai cultura, ci chiar ființa românească are la temelia ei, ca parte integrantă a ei, creștinismul. Deaceea „Român" și „Creștin" înseamnă în graiul poporului acelaș lucru.

Profesorul Dr. Nicolae Bălan enunţa aci un nou element scump al concepţiei sale, un element pe care îl va reprezenta în toată activitatea şi lupta vieţii sale, clarificându-l ulterior tot mai deplin: este *ideea de sinteză între ortodoxie şi românism* şi prin aceasta fierbintele *său naţionalism creştin*, sau *ortodoxism naţional*.

Incă în conferinţa amintită găsim propoziţiuni, cari nu sunt de cât anticipările unor formulări recente ale I. P. S. Sale, devenite azi bunuri de circulaţie generală. Atunci spunea: „Drept aceea, precum am zis mai înainte, că acela care nu are religiune, nu este *om întreg*, fiindcă îi lipseşte o parte integrantă a fiinţii omeneşti, — astfel pot să zic acum, că *acela din neamul nostru, care nu este creştin bun şi credincios, nu este şi nu poate fi nici Român întreg, fiindcă-i lipseşte o parte esenţială a firii şi a fiinţii noastre româneşti*".

Iar în 1933, la adunarea de constituire a F. O. R-ului, I. P. S. Mitropolit Nicolae formula definitiv: *„Rasa şi ortodoxia sunt componentele originare ale substanţei româneşti"*. In anii de după războiu a apărut şi a crescut puternic în gândirea, în arta şi în politica românească fenomenul superb al naţionalismului creştin. Naţionalismul a fost şi înainte de războiu o preocupare şi o putere a sufletului românesc. Dar acest naţionalism s'a spiritualizat, s'a încreştinat şi cu aceasta a devenit un izvor creator de cultură superioară numai după războiu, cum prea bine observă dl Vasile Băncilă („Naţionalism şi Teologie la Nichifor Crainic", „Gândirea", Oct. 1939).

I. P. S. Mitropolit Nicolae a avut o contribuţie însemnată la naşterea şi amplificarea acestui mare curent. Ideile din conferinţa „Religie şi cultură" dela 1907, ne îndreptăţesc să spunem că a fost chiar un premergător al acestui curent. Iar în mişcarea de după războiu, care l-a creat şi mai ales în partea a doua a mişcării care l-a amplificat (de pe la 1933 încoace), I. P. S. Sa a avut rolul de a-l ajuta prin îndemnuri şi argumente din planul dogmatic-bisericesc.

Trebuiau adecă efectuate în această lucrare de spiritualizare a naţionalismului două mişcări: una a naţionalismului spre spiritualitatea ortodoxă prin evidenţierea faptului că

aceasta o impune fiinţa adâncă a neamului, alta a Bisericii ortodoxe spre naţionalism evidenţiindu-se adevărul că ortodoxia e naţională în duhul ei. Prima mişcare, *înălţarea* naţionalismului spre creştinism, s'a efectuat datorită verbului revelator şi arzător al unor gânditori şi scriitori de mare talent în frunte cu Nichifor Crainic şi Lucian Blaga, cari au operat cu argumente din planul etnic, arătând *caracterul ortodox al românismului.* Mişcarea a doua, de coborîre, de dilatare a ortodoxismului spre naţionalism, s'a efectuat în mare parte prin contribuţia capitală a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, care, aşezat în planul bisericesc-dogmatic, a arătat cu argumente din acest plan *caracterul naţional al ortodoxiei* spre deosebire de caracterul internaţional al catolicismului şi al protestantismului. Desigur însă că în opera I. P. S. Sale se împletesc şi argumente din planul etnic-istoric al românismului, deşi predomină cele dintâi. Lucrarea aceasta de limpezire a realizat-o I. P. S. Sa cu deosebire în cuvântarea programatică rostită la adunarea de constituire a Frăţiei Ortodoxe Române, la Cluj, în Martie 1933, şi în magistralele studii: „Biserica şi Naţiunea" şi „Ortodoxie şi Românism" din revista „Viaţa Ilustrată", Sibiu 1934, an I, nr. 1 şi 2.

Cred că s'a putut observa că gândirea I. P. Sf. Sale se înlănţuieşte cât se poate de sistematic. Reprezentând concepţia creştinismului care trebuia să se dilate în duh apostolic asupra ştiinţii, culturii şi tuturor aspectelor şi manifestărilor organice ale vieţii, nu pentru a le stingheri, ci pentru a le ajuta să-şi realizeze adevărata lor idee, I. P. Sf. Sa nu putea gândi decât la fel şi în chestiunea naţionalismului. Din fericire ortodoxia oferă posibilitatea unei aplicări pe toată linia a acestei concepţii de dilatare.

Dată fiind această concepţie a I. P. S. Sale, fireşte că problema raporturilor între Biserică şi mireni, atât de mult discutată la noi în legătură cu unificarea organizării bisericeşti, este implicit rezolvată în acelaş sens pozitiv de extindere a Bisericii pentru a cointeresa o sferă socială cât mai largă la problemele şi străduinţele ei. Dar precum prin atitudinea pozitivă faţă de ştiinţă Biserica nu părăseşte doctrina sa, iar prin apropierea sa de naţie nu iese din

orbita ecumenicităţii, la fel extinderea asupra lumii mireneşti, atragerea mirenilor cât mai aproape de vatra sacramentală a Bisericii, nu înseamnă o părăsire a acestei vetre. Biserica se dilată prin razele ei, nu prin părăsirea sau destrămarea centrului ei doctrinar sau ierarhic, aşa cum se dilată soarele prin lumină, fără a se descompune, sau cum se face Dumnezeu imanent lumii (mai ales în Iisus Hristos) fără a înceta să fie transcendent. Mirenii sunt chemaţi cât se poate mai înlăuntru în intimitatea caldă a Bisericii, fără a li se da dreptul să substitue pe slujitorii sacramentali ai împărţirii harurilor, ai propovăduirii oficiale a învăţăturii şi ai conducerii sufletelor.

Lucrarea mântuitoare o exercită Biserica prin preoţi, dar la efectuarea ei ajută convorbirile şi împreună sfătuirile cu cei pe care are să-i mântuiască.

* * *

Concepţia teologică a I. P. Sf. Sale, expusă în linii extrem de sumare, e însufleţită în toate trăsăturile ei de duhul expansiv al Evangheliei, care vrea să se întindă peste toate ca pe toate să le mântuiască, fără a le sugruma. In actualitatea timpurilor noastre, în care spiritul omenesc descătuşat şi-a extins uriaş orizontul lumii cunoscute şi şi-a aservit mari forţe naturale, lărgind gospodăria preocupărilor şi a uneltelor şi domeniul visurilor sale creatoare de cultură, Evanghelia nu poate rămânea în atitudine de neîncredere sau de protestare faţă de această bogată înflorire a puterilor cuprinse în om şi a rezultatelor lucrării lor. Orice nouă extindere a realităţii trebue ocupată îndată de duhul Evangheliei, aşa cum în orice nou colţ de pământ descoperit şi ocupat de o naţiune, se prezintă îndată misionarii creştini. Evanghelia nu se poate lăsa influinţată nici de duhul nestorian al izolării de realitatea umană, nici de duhul monofizit al înăbuşirii acestei realităţi unde se face prezentă. Ea nu va fi nici simplă îndeletnicire de paraclisier, nici teroare hildebrandică a realităţii. Amândouă atitudinile trădează o concepţie pesimistă neiertată despre creaţiunea lui Dumnezeu.

Concepţia teologică şi acţiunea bisericească a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae vădeşte o puternică străduinţă

de-a apropia Evanghelia de noile extinderi ale spiritului și ale vieții omenești și de-a arăta care este misiunea ei în epoca modernă. *Evanghelia pentru zilele noastre*, ar putea fi titlul rezumativ al întregei activități a I. P. S. Sale.

Am avut ocazia să vedem însă că această străduință stă în linia duhului și a istoriei ortodoxiei, singura care *s'a împletit* cu iubire de mamă — nu cu orgoliu despotic ca alte confesiuni — cu viața întreagă a popoarelor cari au mărturisit-o. Totuși în timpurile mai noui acest caracter al ortodoxiei a trăit o epocă de mai puternică actualizare în Ardeal, unde Mitropolitul Andreiu Șaguna a codificat și adâncit în instituții și forme regulate de viață această extindere a grijii Bisericii peste tot complexul de preocupări ale neamului românesc. Ardealul a fost învrednicit astfel de Providență să dea ortodoxiei generale prilejul să-și actualizeze în chipul cel mai deplin până acum virtuțile duhului ei, e drept deocamdată mai mult pe plan de organizare, pe plan de cadru și de intenție. Cadrul oferă însă latitudini nemărginite pentru umplerea cu spiritualitate, în direcția intențiilor sale. Dovada că desvoltarea ortodoxiei în etapa ardeleană a desfundat virtualitățile organice ale ei, este faptul că formula de organizare a activității bisericești din Ardeal a devenit azi model pentru organizarea tuturor Bisericilor ortodoxe.

Concepția teologică a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae poartă pe ea semnul acestui moment ardelean al ortodoxiei, adâncit, spiritualizat, trecut prin prisma reflexiunii conștiente și al trăirii în plinătate de duh. I. P. S. Sa este un reprezentant al Ardealului ortodox, al șagunismului adâncit în spirit, cel mai de seamă până azi și cel mai reprezentativ și mai corăspunzător pentru timpurile noastre de răspântie. Incorporând marile tradiții bisericești și vlădicești ale Ardealului și adaptându-le vremurilor noui, I. P. S. Sa le înalță în pilda personalității Sale de ierarh, ca pe o torță sortită să lumineze nu numai cuprinsul acestui început de veac nou românesc, ci și cărarea viitorului.

O PAGINĂ DE PASTORALĂ ARHIEREASCĂ

de

Protopop EMILIAN STOICA

Venisem în toamna anului 1926 ca protopop în Sighișoara, cu speciala menire de a fi nu numai un ziditor de suflete, ci și ziditorul unei noui biserici de proporții mai mari, potrivită centrului important care este capitala de județ Sighișoara, dar potrivită și vremurilor noui de libertate națională și bisericească, în locul smeritei bisericuțe din marginea orașului, mărturie a trecutului de umilință din era străină.

Pe lângă strângerea fondurilor necesare, alcătuirea unui plan potrivit stilului nostru de zidire și cadrului local, o mare problemă era și alegerea celui mai nimerit loc pentru clădirea bisericii noui.

Cine cunoaște Sighișoara, cu dealul pe care e zidită cetatea, cu piața ei neregulată, strâmtă și în pantă, cu ramificația orașului în trei direcțiuni și trei străzi, cu cartierul gării, pe care-l inundă Târnava tot la 10 ani, va înțelege greutatea problemei.

Comisia agrară acordase un loc, spre acest scop, în parcul orașului, o mică insulă formată de Târnava și de iazul uzinei electrice. Arhitectul D. Petrescu Gopeș pregătise o schiță de plan pentru acest loc. Ne apropiam repede de începerea clădirii, când, într'o adunare parohială, poporul întreg a ridicat un vifor de proteste împotriva așezării nouei biserici în parcul orașului, pe motiv că locul e inundabil și lăturalnic și într'un glas cerea ca noua biserică să se clădească în piața orașului.

Sub presiunea opiniei populare am făcut sondagii în piață și am aflat, la adâncime de 5 metri, noroiu.

Tot noroiu am aflat și în piațeta din strada Morii.

Unii cereau să se așeze biserica pe dealul cetății, ca și bisericile ev.-luth. și rom.-cat.; alții pe dealul din față, sau să cumpărăm unul sau două imobile din centrul orașului.

Lucrurile ajunseseră la un punct mort, când Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae convocă toată preoțimea din județul Târnava-Mare la o conferință în Sighișoara, pe zilele de 25—27 Aprilie 1933.

Nu despre această conferință, care a fost un adevărat curs pastoral ținut de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit, vreau să vorbesc aici, ci despre fericita împrejurare că din acest prilej, Inalt Prea Sfințitul s'a interesat și de stadiul în care se află pregătirile pentru zidirea nouei biserici.

I-am raportat impasul în care ne găsiam și ne-a promis că va veni într'o zi anume pentru acest lucru.

A venit, a cercetat toate locurile propuse și apoi mi-a vorbit cam așa:

„Biserica nu mai poate fi așezată în nici un caz pe dealuri. Așezarea bisericilor pe dealuri, la marginea satelor, în locuri mai retrase, era potrivită în vremurile de demult, când biserica era considerată numai ca un loc de meditație, de retragere din vâltoarea vieții.

Azi însă biserica trebue să devină o forță luptătoare, să intre în șuvoiul cel mare al vieții, cu rugăciunile ei, cu învățăturile ei, cu propaganda ei, și să caute a îndrepta alvia vieții sociale în făgașurile evangheliei lui Hristos.

Nu mai ducem azi pe oameni la biserică, ci ducem biserica între oameni.

De altfel bisericuțele de pe dealuri, din marginea satelor, sunt reminiscențe ale trecutului plin de suferință și de umilire, sunt semnele stării noastre de biserică prigonită, surghiunită în locuri retrase, unde abia ni se îngăduia să ne ridicăm smeritele noastre lăcașuri de închinare.

Astăzi când biserica ortodoxă este dominantă în statul român, astăzi, mai ales la orașe, trebue să clădim biserici mari, cu proporții de catedrale, în stil bizantin ortodox și să le așezăm în locuri de frunte.

Dar piața Sighișorii în nici un caz nu e potrivită spre acest scop. Lasă că e mică, triunghiulară, în pantă, dar

nu e potrivit de loc cadrul ei. A așeza o biserică de stil bizantin între aceste palate medievale, clădite în stil gotic, e o disonanță.

Piațeta din strada morii e cu totul prea mică. O biserică mare are trebuință de perspectivă, altfel se înăbușe. Și apoi e chestiune și de igienă materială și spirituală a feri biserica de sgomotul și murdăria circulației prea intense a pieții și de vecinătatea imediată a traficului material. Toate celelalte locuri arătate au aceleași defecte.

Dar nu vezi Sf. Ta că parcul acesta e lăsat anume de Dumnezeu spre a sluji ca loc de clădire pentru biserica noastră? E un loc ideal, dacă l'aș putea numi așa. E așezat între ape (gândește-te la mănăstirea Cozia, în zidurile căreia bat valurile Oltului), în mijlocul parcului, între arbori seculari și cu un frumos covor de iarbă verde împrejurul ei.

Când vor veni credincioșii la biserică, tineri și bătrâni, înălțimea arborilor le ridică gândurile spre culmi și verdeața ierbii le odihnește ochii și le predispune astfel sufletele spre meditație și rugăciune. Iar când ies din biserică băncile din parc îi îmbie la odihnă, murmurul iazului le încântă urechea, mersul lin al apelor Târnavei le topește grijile și le duce cu ea la vale supărările. Biserica, cu mireasma ei, se prelungește astfel în sufletele celor ce o caută și zăbovesc în preajma ei".

„Dar Inalt Prea Sfințite, consiliul și adunarea parohială refuză cu încăpățînare să-și dea aprobarea la clădirea bisericii în parcul inundabil până la o înălțime de 2 metri aproape, și eu nu voiu putea trece, cum este obligator pentru mine, planul, devizul și licitația prin organele parohiale" — am reflectat eu timid. „Și am însumi îndoieli asupra solidității bisericii clădite pe un teren aluvial, cum e acesta".

„Dar părinte protopoape, astăzi când se clădește pe fundul apelor, Sf. Ta te temi a clădi pe pământ? Tehnica zidirii a progresat foarte mult, chiar dela strămoșii noștri Romani, vestiți constructori, și betonul armat poate înfrunta chiar și furia apelor. Dar văd în jurul parcului și în bătaia apei clădiri mari, cum e uzina electrică și altele. Și apa n'a stricat nici parcul nici clădirile. Apa vine și se duce

repede. De inundaţie ferim biserica uşor. Ii ridicăm padimentul mai sus decât cea mai înaltă inundaţie.

Cu vremea se va regula cursul Târnavei, apa nu va mai ieşi din alvia sa, şi aici în jurul bisericii se va desvolta cel mai românesc şi mai frumos cartier şi se vor înălţa cele mai importante edificii. (E adevărat că abia am terminat biserica şi în stânga şi în dreapta ei, s'a înălţat câte-o şcoală primară şi palatul casei cercuale). Privitor la rezistenţa şi soliditatea terenului vom consulta un inginer geolog dela societatea de gaz metan din Mediaş, care am nădejdea că va da aviz favorabil (precum a şi dat).

Consultarea organelor parohiale se face în chestiuni în cari acestea pot fi competente. Designarea locului de clădire a unei biserici comportă însă o orientare estetică, urbanistică, tehnică, mai presus de priceperea majorităţii acestor organe. De altfel, de aceea te-am aşezat aici protopop şi paroh, ca să ştii, cu priceperea şi experienţa ce le ai, să-ţi impui părerile şi să le şi transformi în hotărâri ale organelor parohiale. In biserica noastră propovăduirea a mers totdeauna de sus în jos, nu de jos în sus. Incearcă să convingi întâi pe intelectuali, comunicându-le cuvintele mele 'şi printr'ânşii şi prin curentul de opinie creiat de dânşii vei isbuti a convinge şi poporul".

Aşa a şi fost.

Şi astfel Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a tăiat nodul gordian şi, ca un alt voevod, a fixat locul de clădire al nouei biserici din Sighişoara. Ne-a dat o lecţie de neuitat.

Lecţiile Sale nu sunt simple cuvântări, ci adevărate clădiri arhitectonice. Eu am impresia, când vorbeşte Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae, *că nu cuvântează* numai, *ci clădeşte.*

REALIZAREA UNEI VOCAȚII

de

Prof. HORIA TECULESCU
Directorul liceului „Principele Nicolae", Sighișoara

De-o sută de ori de m'aș naște, tot preot m'aș face *(Mitropolitul Andreiu Șaguna).*

Nu toate amintirile au farmec... deși le 'nvălue căldura duioșiei, iar poezia depărtării le 'ndulcește și pe cele mai triste. Emoțiile adânci, de durere, de spaimă sau de îngrijorare, retrase în subconștient ca într'un cimitir al sufletului, sunt retrăite în visurile grele și urîte, când se ivesc neoprite de paznicul ațipit la porțile conștiinței.

Mai ales torturile din anii de studii creiază coșmare. De aci paginile negre ale memoriilor și povestea mai totdeauna dureroasă a adolescenței noastre.

Nedibăcia dascălului închide sufletele, dezamăgește aspirațiile și 'ntârzie vocațiile, pustiește tinerețea de raza mântuitoare a soarelui care nu poate răsări decât din privirea lui. De aci nesfârșita galerie a celor înconjurați de repulsie și uneori chiar de blesteme, căci tinerețea răstignită nu se poate uita decât în mormânt.

Cu cât mai rar, cu atât mai drag apare profilul educatorului destoinic, înțelegător al tuturor văpăielilor tinereții, care altoește cu iscusință un ideal, se strecoară discret în inimă, încălzind-o cu mângâiere și întărind-o cu încredere, care formează o sănătoasă concepție de viață, deschizând sufletul cu 'n zâmbet.

L-am văzut, mai întâiu, pe îndrumătorul nostru Nicolae Bălan, în toamna anului 1914. Seninătatea ființei lui a rămas

dominantă în impresiile mele. Păşind legănat spre catedra dela Institutul teologic din Sibiu, după câteva clipe de 'ncordare şi concentrare, cuvântul s'a revărsat cuceritor, într'o sală plină de priviri iscoditoare, multe din ele înzestrate cu spirit critic şi capabile de sbor mai înalt de gândire. Suflete bântuite de îndoieli şi devastate de doctrina lui Haeckel etc., priveam nedumeriţi spre dascălul care mărturisea credinţa mântuitoare şi stăruia asupra rolului celor 12 iluminaţi de cuvântul lui Hristos.

Dumnezeu unul ni se părea mai greu de acceptat ca „Unicul" lui Stirner; iar Nietzsche, înălţător prin dispreţul lui faţă de morala turmei. Pentru unii — şi nu mă sfiesc a mă număra printre ei — un ideal estetic îşi revărsa zorile peste ruinele credinţei creştine, ireligiositatea viitorului (Guyau) părând aşa de verosimilă, încât Venera de Milo luase locul Fecioarei Maria la căpătâiul nostru, unde nu se mai auzea şoapta unei rugăciuni, iar gestul unei cruci ni s'ar fi părut umilitor.

In această clipă sbuciumată a tinereţii noastre, profesorul Nicolae Bălan s'a apropiat cu dibăcie de noi, ne-a dat un echilibru moral, adunându-ne în jurul altarului vechei credinţe, care nu înjoseşte pe cel mai preţios intelectual şi poate fi chiar un act de mândrie, pe lângă o statornică mângâiere. O parte din sufletul nostru îl datorăm lui, pentru atâtea gânduri curate şi îndemnuri nobile, pentru întoarcerea noastră spre biserica străbună, pentru zidirea de conştiinţă la care ne-a ajutat.

El ne-a cercetat în afară de ore, ne-a dus în excursie şi la preumblare, a încercat să ne cunoască în clipe de sinceritate şi amiciţie, neimpuse de legi şi regulamente.

— *Eşti prea trist pentru tinereţea dtale; îţi trebue o bucurie de viaţă* — spunea el unuia pe care nu-l spovedise până atunci nimeni, descreţindu-i fruntea şi sugerându-i mângăierile unei credinţe. N'a întins un dar nepreţuit (o frunză din teiul dela mormântul lui Eminescu, cu câteva fire de pământ) studentului ispitit de-o interpretare originală a marelui poet? Ce dar de lumină mai cuceritor

s'ar fi putut da unui tânăr care întâlnise așa de rar înțelegerea? Sunt ani la mijloc, dar neșterse rămân zilele înrourate de bucurie. L-am văzut, apoi, în refugiul dela Oradea (1916), *păstrându-și nădejdea neștirbită în izbânda idealului național și creând cu o privire îndemnuri spre ziua de mâne,* când cuvântul deschis era urmărit. Câte nădejdi n'a îndreptat el spre România de azi, urmărind zilnic cu pasiune, soarta războiului (în „Zuercher Zeitung").

L-am văzut, alături de Silviu Dragomir, apărând școalele românești, pe care profitorii de atunci și de totdeauna le-au jertfit comisarului maghiar, fără tresărire de suflet, în bucuriile unei mese rămase de pomină.

L-am văzut ducând solia de unire a Ardealului în Moldova, urcând cu demnitate treptele scaunului mitropolitan și apărând ortodoxia în fața îndrăsnelilor catolice, ca nimeni altul.

L-am auzit, la 25 Aprilie 1933, vorbind tineretului școlar la Sighișoara și apoi la punerea pietrei fundamentale a bisericii, împletind noțiunile de credință și cultură, iar la sfințire risipind prisosință de suflet într'o captivantă predică despre farmecul luminii.

L-am auzit, în 26 Aprilie 1933, la conferința pastorală dela Sighișoara, fiind de față peste o sută de preoți. A desfășurat atunci un steag, un adevărat program de muncă pentru preoțimea de azi. Intre altele, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a spus: Dogmele nu sunt supuse schimbării, dar metodele pastorale sunt legate de nevoile vremii, cu care preoțimea conștientă de misiunea ei trebue să stea mereu în contact. Căci dacă cei păstoriți ar lucra pământul ca acum o sută de ani, cu plugul de lemn, n'ar putea ține concurență cu cei cari folosesc tractorul.

Deaceea, trebue să vă perfecționați metodele de păstorire; din zi în zi trebue să vă adânciți conștiința misiunii. Și, dacă înaintașii noștri interpretau misiunea preoțească în mod mai mult ritualist, azi, numai cu ajutorul molitvelnicului, nu putem purta cârma vieții sufletești a poporului nostru, pe care tot noi trebue s'o purtăm.

Mai înainte, poporul nostru de plugari ducea o paşnică viaţă patriarhală, trecând prin puţine schimbări. Viaţa satelor, până la războiul cel mare, a rămas în vechile tipare. Războiul a venit ca o mare zguduire a acestei vieţi. Sute de mii de credincioşi au fost duşi din satele lor, au văzut alte ţări, au cunoscut alte feluri de a se manifesta viaţa religioasă, iar în transee au stat în faţa morţii.

Aceste împrejurări, şi consecinţele războiului, au schimbat în mare parte mentalitatea ţăranului nostru. Trebue să ne dăm seama de fenomenul acesta şi să ne schimbăm formele de păstorire, căci el iese de sub patrafir şi nu-l mai putem convinge cu vechile molitve.

Deodată cu întregirea neamului, s'a schimbat rolul preotului. Inainte, era el conducătorul poporului în toate, şi a îndeplinit un rol frumos. Făcând atâtea, s'o recunoaştem, a cam lăsat din cele bisericeşti. Schimbându-se referinţele, rostul lui economic s'a îngustat, iar rolul lui religios încă nu-i destul de bine lărgit.

Am pornit s'arăt calea de urmat...

Să ne lărgim brazda vieţii noastre religioase, să ne adâncim conştiinţa de slujbaşi ai bisericii, şi s'avem credinţa că idealul Evangheliei are şi azi aceeaş putere de convingere. Astfel, şi între noile împrejurări poţi să porţi cu demnitate cârma vieţii religioase, căci de nimic nu are nevoe poporul nostru ca de credinţă. Ultimele depresiuni economice şi financiare, sunt mai mult crize ale sufletului, deşi unii cred că se pot rezolvi problemele vieţii cu nesocotirea factorului moral. Ceeace vedem noi este aparenţa unei boale mai profunde: pretutindeni sufletul omului e bolnav.

Atunci, noi cari stăm pe culmea de cugetare a Evangheliei, noi trebue să chemăm şi pe ceilalţi la înălţimi, căci prin aceasta trăeşte un popor. Ce însemnează calculele mărunte faţă de problema mare a înoirii de conştiinţă a unui popor? Noi trebue să facem să fie străbătută viaţa de alt duh, ca poporul să păşească prin credinţă spre un viitor de aur.

Dar aceasta o poate face numai omul care are un ideal, numai slujitorul altarului căruia i-au fost încredințate sufletele să le întoarcă la lumină și credință. Noi suntem purtătorii acestei sinteze vitale între cultură și credință și prin munca noastră, să nu ne lăsăm înlăturați din mijlocul curentelor vieții. Să aruncăm tot aurul și razele ce se desprind din idealul nostru, ca ele să formeze frământătura. Clopotul sună bine când în metalul topit arunci ultimul ban de argint, ca să dea rezonanță creștinească întregului neam.

Trebue să avem o mai largă înțelegere a misiunii preoțești, să ne adâncim conștiința misiunii. Altcum nu mai poți trezi alipirea sufletească față de biserică. Trebue să fii un apostol devotat misiunii tale și un purtător de cultură în acelaș timp, ca să nu ajungi o piesă de muzeu. Biserica a purtat până acum steagul culturii și, în complexul vieții de azi, nu putem reprezenta idealul evanghelic fără să fim și exponenți ai culturii. Cultura singură nu poate mântui, ci credința în Dumnezeu cu puterile ei tainice. Reprezentanții credinței trebue să meargă și pe teren cultural „cu crucea'n frunte". A fost o vreme când conștiința preoțimii se înălțase, pe timpul lui Șaguna, care a ridicat preoțimea din epoca de umiliri de pe la 1848.

Au venit apoi vremuri mai apăsătoare.

Au fost profesori cu merite, care făceau pedagogie, dar teologie nu. Dacă teologie n'ai învățat, dacă Biblia n'ai cetit-o, atunci... Iar când preotul mergea în sat, nu mai cetea, nici cu studii pastorale nu se îndeletnicea și nici pagini de teologie morală nu răsfoia. Certificatul de bacalaureat credea că-l dispensează de orice efort. Era, ca preot, lipsit de arme. Preotul n'avea contact cu Hristos, cu cuvântul Lui.

Să predicăm fără Hristos?

De aci morala burgheză a lui „nu", morala codului penal. Asta-i morala lui Hristos? Pentru altceva a murit El pe cruce, nu pentru morala sterilă burgheză. Apostolii

vorbeau despre vestea cea bună, despre Dumnezeu, despre suflet. Acestea era realitățile vieții religioase. Sufletele le răscolește numai credința.

Dar trebue deosebită religia de morală. Religia te leagă de Dumnezeu, te ridică pe culmile nemărginirii; e apropierea de Dumnezeu prin Hristos. Morala te leagă de semenii tăi. Fă-l pe om credincios și nu va mai fi imoral; căci, dacă ai altoit pomul, produce fructe nobile. In zadar vei striga pomilor pădureți: Faceți poame bune! Ei trebue altoiți. Tot așa, altoiește-l pe Hristos în sufletul omului, fă-l pom nobil prin seva coborîtă dela Dumnezeu. Asta-i calea pe care umblând, vei putea aduce pe oameni la fapte bune.

Preotul nepregătit a vestit morala burgheză cu accente naționale, iar vechile conferințe pastorale, care discutau unificarea serviciului liturgic, îmblăteau pleava în zadar.

Nu mai merge așa!

Nu mai putem salva biserica noastră cu această metodă întârziată și cu o astfel de conștiință scăzută.

Iată dece am venit: Să spun realitatea, spre îndreptare, nu spre descurajare. Tagma noastră trebue să aibă mai multă autocritică, să se smerească înaintea sa și a lui Dumnezeu. Numai omul care-și deschide larg ferestrele sufletului pentru a primi impulsul de viață nouă, numai acela va fi factor de propășire.

Azi trebue să ne ridicăm la o altă conștiință. Ne trebue o largă pregătire religioasă, altcum nu corespundem chemării. S'avem setea religioasă de-a asculta cuvântul lui Dumnezeu, să nu fie zi lăsată de El în care să nu fi citit măcar ceva. Ori câte necazuri am avea, să nu ne dăm odihnei până n'am stat de vorbă cu Dumnezeu, ca să ne strângem noi puteri și să încheiem frumos ziua. Trebue să medităm asupra misterelor religiei creștine, căci dogmele și învățătura religioasă nu sunt teorii în nori, cum se credea, ci putere de viață, o putere dinamică a sufletului. Invățătura Mântuitorului nu-i teorie, ci tot ce-ți leagă mai

strâns sufletul de profunzimile vieţii religioase trăită cu Hristos.

După cum s'a desvoltat o pedagogie ştiinţifică în contact cu sufletul, clădită pe experienţă, s'a creiat şi o ştiinţă pastorală. Nu se poate să nu mai citeşti, căci fără teologie nu poţi fi preot. Ne trebue biblioteci parohiale, cu munca cugetătorilor teologi, căci câtă sudoare de râvnă pastorală e în cărţile lor. Şi, tocmai fiindcă e criză, vă oblig să citiţi cât mai multe cărţi bune. Nu te mai poţi face preot din cântăreţ, iar preotul ideal, pretins de vremea de azi, va trebui să fie cât mai luminat, el fiind gura prin care vorbeşte biserica.

Imi aleargă gândul la polemica rodnică dintre profesorul Nicolae Bălan şi Octavian Goga (1907) referitor la chemarea preoţimii noastre, despre care au apucat să scrie alţii, în articolele precedente.

Ca întotdeauna, din ciocnire a ieşit scânteia adevărului, lămurindu-se rostul preoţimii, care nu putea lăsa ţăranul fără sfaturi economice, dar, în acelaş timp, nu se putea dispensa de lumina cărţii. Iar în faţa rătăcirilor provocate de secte, simţindu-se seceta şi năpădind buruienile în ostrovul înflorit, *preotul luminat ajunse o necesitate de viaţă pentru neam.* Trebuia să vină grădinarul iscusit, care să smulgă buruienile şi să ude florile.

Duhul lui Şaguna se înscăunează din nou la cârma bisericii, se intensifică prin îndrumări luminate, prin trimiterea la studii superioare a clericilor merituoşi, prin năzuinţa statornică de-a ridica prestigiul preoţimii, pregătind-o la nivelul cerut de vremurile de azi, prin transformarea fundamentală a climatului moral al bisericii noastre. Hristos a fost adus din nou în mijlocul nostru, iar Biblia a ajuns cartea de fiecare zi a preotului. Un alt ritm, o altă concepţie despre menirea slujitorilor altarului a început să străbată pretutindeni, dinamizând viaţa bisericii. Reverenzile înverzite au fost scuturate, iar conştiinţele adormite au tresărit.

La vremuri noi, preoţi noi, slujind vechile altare, spre limpezirea sufletelor.

Un mare preot al preoţilor, ajuns la o culme morală, împarte tuturora darul de lumină, din sufletu-i senin. In vorba lui se simte svâcnirea unei vocaţii şaguniene, care-şi serveşte cu devotament neclintit altarul. Deaceea ne plecăm genunchii, sărutând dreapta dascălului nostru, care a ştiut să ne înalţe sufletele prin credinţă.

MITROPOLITUL NICOLAE, GLASUL ORTODOXIEI NOASTRE

de

NICHIFOR CRAINIC
Profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti

Acum douăzeci de ani, eram redactor la ziarul *„Dacia"*, de sub direcţia lui Vlahuţă şi Brătescu-Voineşti, — întâiul mare organ de presă, care a dat glas sentimentului unanim al unirii, — când a venit vestea din Ardeal că profesorul Nicolae Bălan a fost ales mitropolit şi urmaş al lui Şaguna. O bucurie negrăită m'a pătruns şi, sub impulsul ei, am scris un articol prim în care salutam cu entusiasm pe bărbatul trimis de Dumnezeu în fruntea ortodoxiei de peste munţi. Nu-l văzusem până atunci, dar încă dinnainte de războiu îi cunoşteam activitatea desfăşurată la *„Revista Teologică"*, urmărită de tinereţea mea cu frenezie, fiindcă vedeam în ea forma ideală de expresie a intelectualităţii creştine. Omul, care o redactase cu profundă înţelegere a doctrinei, înfăţişată în superbă ţinută filosofică, îmi ziceam, va şti să fie un mare ierarh.

L-am urmărit de-atunci an de an, şi cu fiecare nouă manifestare publică a mitropolitului, entusiasmul meu s'a transformat în admiraţie, în aderenţă, în iubire şi în veneraţie. E o mare bucurie ca gândurile, pe care le nutreşti pentru Biserica ta, contrazise de carenţa oamenilor şi de pogorămintele împrejurărilor, să le găseşti întrupate aevea într'un om, dar e o bucurie şi mai mare ca, după această descoperire, să i le dăruieşti întregi şi fără rezervă. Timp de douăzeci de ani, aproape n'a existat act public al I. P. S. Nicolae să nu-l fi secundat cu scrisul şi cu participarea sufletească la triumfurile sale. Căci e vorba de un ierarh, care cugetă bizuit pe principiile veşnice ale Evangheliei şi lucrează absorbit în destinul sacru al Bisericii. Nu m'am

îndoit nici o clipă că arhipăstorul dela Sibiu e însuşi glasul de azi al ortodoxiei româneşti.

Momentele ei de afirmare bisericească în conştiinţa ţării sunt ale Innalt Prea Sfinţiei Sale şi nu cunosc altele de altcineva făurite. Şi dacă ele caracterizează o epocă de lămurire şi de orientare, e fiindcă îşi au izvorul în această excepţională personalitate care are privilegiul de a face din orice pas în public un eveniment.

Sunt sigur că, dacă Nicolae Bălan n'ar fi existat, organizaţia unitară a Bisericii naţionale ar fi alta sau, poate, n'ar fi încă nici una. Când, în anii de după unire, s'a pus problema grea a unificării bisericeşti, Regatul vechiu cu sistemul său a suferit o mare înfrângere. Concepţia lui s'a ciocnit atunci cu cea ardelenească moştenită dela Şaguna. Dincoace era concepţia unei organizaţii de orizont restrâns în cadrele clericale, cu ignorarea elementului mirean; dincolo o cuprindere de ansamblu, care îmbrăţişa şi pe mireni în participare activă la viaţa bisericească. Sistemul acesta de viziune integrală a societăţii creştine venea verificat de experienţa unei Biserici şi a unui popor care, sub stăpânire străină şi duşmănoasă, îşi găsise, prin geniul lui Şaguna, mijlocul de a solidariza întreaga existenţă etnică sub cupola confesională. Regăţenii nu erau obişnuiţi cu el, nu-i înţelegeau valoarea şi s'au opus la generalizarea lui, socotindu-l de provenienţă protestantă. Cu toată opoziţia, şagunismul a biruit şi el stă astăzi la temelia întregei vieţi bisericeşti a României ortodoxe. Biruinţa însă nu se datoreşte cui s'a crezut, ci Mitropolitului Nicolae Bălan. Dârzenia acestei lupte au dat-o mai multe elemente:

1. Conştiinţa ierarhului dela Sibiu că moştenirea lui Şaguna trebue păstrată intactă;

2. Priceperea sa de a împinge în luptă întregul Ardeal ortodox pentru afirmarea acestei moşteniri, şi

3. Convingerea că această concepţie e în spiritul just al Bisericii noastre.

Pentru Şaguna, care a fost, în giubeaua mitropolitană, adevăratul Principe al Ardealului românesc, I. P. S. Nicolae are un cult. In reşedinţa sibiană, îi păstrează mobilele,

tapetele, farfuriile şi cele mai neînsemnate lucruri, care, toate laolaltă, concretizează ceva din marele spirit al păstorului care a fost. Pentru urmaş, aşezămintele şaguniene sunt aproape sfinte şi vrednice de atins numai atunci când e vorba de perfecţionarea lor. Rareori se poate vedea la un om atâta pietate adâncă şi înţeleaptă pentru marii săi înaintaşi. Sentimentul acesta merge până acolo încât ierarhul de azi pare personificarea vie a celui care nu mai este. La conştiinţa aceasta a datoriei de moştenitor se adaugă convingerea că Statutul şagunian, departe de a fi protestant, reprezintă adevărata concepţie de viaţă ortodoxă. „Mitropolitul Şaguna n'a fost un protestantizant când şi-a chemat poporul, prin fruntaşii lui, la colaborare cu ierarhia, şi organizaţiunea pe care ne-a lăsat-o nu este ieşită din făgaşele ortodoxiei", — afirmă Innalt Prea Sfinţitul Nicolae. Pot mirenii într'adevăr să participe la conducerea practică a Bisericii? Nu este acesta protestantism? Ar fi, fără îndoială, dacă în Biserica noastră n'ar exista ierarhia harică, supraordonată mirenilor. Dar aceşti mireni pot ei participa activ la viaţa bisericească? Răspunsul la această întrebare e limpede şi categoric: „Duhul Sfânt e cu Biserica *în totalitatea ei*, povăţuind-o şi inspirând-o. Harisma lui nu se opreşte la barierele ierarhiei, ci trece tot atât de vie şi binefăcătoare dincolo de ele, revărsându-se în unde sfinte şi asupra drept credinciosului popor al Bisericii lui Dumnezeu". Iată principiul dogmatic, prin care I. P. S. Nicolae justifică sistemul şagunian. Poporul însuş, participând la viaţa în har, e „templu al Duhului Sfânt" şi, deci, face parte integrantă şi vie din Biserică. Se poate un principiu mai ortodox? In vechea şi glorioasa doctrină ierarhică a lui Dionisie Areopagitul, poporul credincios apare organizat în trei trepte după modelul celor preoţeşti, cu alte cuvinte, el participă efectiv la comunitatea harică a Bisericii, putând cu atât mai uşor să-şi aducă sporul de puteri la organizaţia ei practică sub egida treptelor supraordonate ale clerului. In această lumină, care nu înseamnă nicio inovaţie dincolo de cadrul ortodox, vechiul sistem regăţean, care lăsa la o parte pe mireni, în totală pasivitate faţă de problemele bisericeşti, aducea foarte

Lupta pentru afirmarea acestei idei și-a căpătat expresie în cele trei discursuri parlamentare, de însemnătate epocală, unul rostit la discuția Constituției din 1923, al doilea la legea Cultelor din 1928 și al treilea la ratificarea concordatului din 1929. E cuprinsă în ele însăși doctrina permanentă a Bisericii noastre în raport cu statul. Niciodată nu s'au rostit în viața publică a țării drepturile ortodoxiei cu o competință mai suverană, cu un curaj mai răspicat, cu o dialectică mai uimitoare. Recitind azi aceste discursuri, cu știința și cu forța pusă în ele și cu acea replică fulgerătoare, pe cât de elegantă, în fața căreia orice adversar cădea zdrobit, rămâi cu impresia unor monumente de elocință, în care nimic nu e retoric, fiindcă totul e substanță de cugetare realistă. Pulsează în ele toată drama istorică a românismului umilit împreună cu credința sa, și toată încrederea de piatră în destinul ortodox al acestui neam. Statul e adesea mustrat și sfătuit cu durere, dar totdeauna apărat cu cea mai înnaltă conștiință de cetățean în demnitatea și în suveranitatea lui națională, care nu trebuie să cedeze în fața presiunilor interesate din afară. Dece să n'o recunoaștem? Poziția noastră față de cultele minoritare, în special față de catolicism, e foarte stânjenită. Ca organizație religioasă națională, noi nu ne putem bizui decât pe forțele proprii; și nu totdeauna aceste forțe alcătuiesc în luptă un bloc solidar. Catolicismul e o organizație mondială, în fața căreia omul politic al unei țări mijlocii, mai ales când el însuș nu are încă o conștiință religioasă clară, se intimidează și cedează. Am pierdut astfel unele poziții, nu *reale*, ci *legale;* ceeace nu e tot una. Dar în aceste lupte, care au atins uneori tensiuni maxime, dacă n'am avut un bloc, am avut un singur om prin care s'a exprimat covârșitor de tare însuș glasul conștiinței ortodoxe a neamului nostru. Ori de câte ori Mitropolitul Nicolae a ridicat cuvântul în apărarea credinței, Biserica noastră ca totalitate națională, a vibrat alături de dânsul. Și dacă restul ierarhiei nu l-a secundat decât pasiv, onoarea și recunoștința revin cu atât mai mult acestui cavaler fără frică și fără pată al Domnului nostru Iisus Hristos. Cum să nu-l iubim și cum să nu-l venerăm, când harul l-a deosebit

ca singur să ne poarte inima şi spiritul întreg în confruntare bărbătească cu adversarii de totdeauna ai credinţei şi ai solidarităţii româneşti? La Sibiu, şi numai la Sibiu, pe jilţul glorios al lui Şaguna, veghează şi se frământă cugetul militant cel mai înnalt al ortodoxiei contimporane.

Şi tot de aici ne vin, nu numai atitudinile de apologie cele mai înfocate, dar şi organizaţiile de luptă constructivă cele mai potrivite timpului nostru. Concepţia despre elementul mirean şi participarea lui activă la viaţa religioasă îmbracă în Ardeal diferite forme. Una e „Oastea Domnului" ca mişcare de evlavie populară şi asociaţia corelată a „Sfântului Gheorghe" pentru tineretul satelor. E adevărat, această frumoasă mişcare de regenerare sufletească, neînţeleasă suficient în unele eparhii, a trecut la un moment dat printr'o mare criză de orientare doctrinală. E întâia dată când I. P. S. Nicolae s'a arătat fără milă. Această atitudine, dacă a uimit pe unii, era în consensul cel mai strict al disciplinei ortodoxe. In istoria Bisericii noastre există un singur caz când mila nu e îngăduită: cazul ereziei. Fiinţa Bisericii noastre e dogma ecumenică. Orice se tolerează şi se iartă în Răsărit, afară de încăpăţinarea diabolică de a ştirbi dogma şi aşezămintele tradiţionale, ce decurg din ea. Un ierarh slab, cu prilejul unei astfel de crize şi-ar fi dus Biserica de râpă. Ceeace am admirat la mitropolitul Sibiului a fost intransigenţa de oţel cu care a rezolvat criza, salvând mişcarea în cadrele Bisericii. Atitudinea sa ar trebui să fie pilduitoare oricărui păstor pentru a curma în multe privinţe echivocurile şi confuziile dăunătoare clarei orientări ortodoxe.

Cealaltă organizaţie de caracter social, care complimentează „Oastea Domnului", e „Frăţia Ortodoxă Română", liga care adună cărturarii Ardealului în jurul Bisericii, întreţinând totdeodată spiritul solidarităţii româneşti în mijlocul „celor şeapte păcate de căpetenie" care bântuie mândrul pământ al lui Horia şi al Iancului. Nu voiu uita niciodată ziua întemeierii ei, la Cluj, când în delirul unanim, mitropolitul iniţiator a rostit discursul program al acestei mişcări, capodopera doctrinală a oricărui creştinism militant. Şi cum am participat la unele reuniuni anuale, unde

Lupta pentru afirmarea acestei idei şi-a căpătat expresie în cele trei discursuri parlamentare, de însemnătate epocală, unul rostit la discuţia Constituţiei din 1923, al doilea la legea Cultelor din 1928 şi al treilea la ratificarea concordatului din 1929. E cuprinsă în ele însăşi doctrina permanentă a Bisericii noastre în raport cu statul. Niciodată nu s'au rostit în viaţa publică a ţării drepturile ortodoxiei cu o competinţă mai suverană, cu un curaj mai răspicat, cu o dialectică mai uimitoare. Recitind azi aceste discursuri, cu ştiinţa şi cu forţa pusă în ele şi cu acea replică fulgerătoare, pe cât de elegantă, în faţa căreia orice adversar cădea zdrobit, rămâi cu impresia unor monumente de elocinţă, în care nimic nu e retoric, fiindcă totul e substanţă de cugetare realistă. Pulsează în ele toată drama istorică a românismului umilit împreună cu credinţa sa, şi toată încrederea de piatră în destinul ortodox al acestui neam. Statul e adesea mustrat şi sfătuit cu durere, dar totdeauna apărat cu cea mai înnaltă conştiinţă de cetăţean în demnitatea şi în suveranitatea lui naţională, care nu trebuie să cedeze în faţa presiunilor interesate din afară. Dece să n'o recunoaştem? Poziţia noastră faţă de cultele minoritare, în special faţă de catolicism, e foarte stânjenită. Ca organizaţie religioasă naţională, noi nu ne putem bizui decât pe forţele proprii; şi nu totdeauna aceste forţe alcătuiesc în luptă un bloc solidar. Catolicismul e o organizaţie mondială, în faţa căreia omul politic al unei ţări mijlocii, mai ales când el însuş nu are încă o conştiinţă religioasă clară, se intimidează şi cedează. Am pierdut astfel unele poziţii, nu *reale*, ci *legale;* ceeace nu e tot una. Dar în aceste lupte, care au atins uneori tensiuni maxime, dacă n'am avut un bloc, am avut un singur om prin care s'a exprimat covârşitor de tare însuş glasul conştiinţei ortodoxe a neamului nostru. Ori de câte ori Mitropolitul Nicolae a ridicat cuvântul în apărarea credinţei, Biserica noastră ca totalitate naţională, a vibrat alături de dânsul. Şi dacă restul ierarhiei nu l-a secundat decât pasiv, onoarea şi recunoştinţa revin cu atât mai mult acestui cavaler fără frică şi fără pată al Domnului nostru Iisus Hristos. Cum să nu-l iubim şi cum să nu-l venerăm, când harul l-a deosebit

ca singur să ne poarte inima și spiritul întreg în confruntare bărbătească cu adversarii de totdeauna ai credinței și ai solidarității românești? La Sibiu, și numai la Sibiu, pe jilțul glorios al lui Șaguna, veghează și se frământă cugetul militant cel mai înnalt al ortodoxiei contimporane.

Și tot de aici ne vin, nu numai atitudinile de apologie cele mai înfocate, dar și organizațiile de luptă constructivă cele mai potrivite timpului nostru. Concepția despre elementul mirean și participarea lui activă la viața religioasă îmbracă în Ardeal diferite forme. Una e „Oastea Domnului" ca mișcare de evlavie populară și asociația corelată a „Sfântului Gheorghe" pentru tineretul satelor. E adevărat, această frumoasă mișcare de regenerare sufletească, neînțeleasă suficient în unele eparhii, a trecut la un moment dat printr'o mare criză de orientare doctrinală. E întâia dată când I. P. S. Nicolae s'a arătat fără milă. Această atitudine, dacă a uimit pe unii, era în consensul cel mai strict al disciplinei ortodoxe. In istoria Bisericii noastre există un singur caz când mila nu e îngăduită: cazul ereziei. Ființa Bisericii noastre e dogma ecumenică. Orice se tolerează și se iartă în Răsărit, afară de încăpățînarea diabolică de a știrbi dogma și așezămintele tradiționale, ce decurg din ea. Un ierarh slab, cu prilejul unei astfel de crize și-ar fi dus Biserica de râpă. Ceeace am admirat la mitropolitul Sibiului a fost intransigența de oțel cu care a rezolvat criza, salvând mișcarea în cadrele Bisericii. Atitudinea sa ar trebui să fie pilduitoare oricărui păstor pentru a curma în multe privințe echivocurile și confuziile dăunătoare clarei orientări ortodoxe.

Cealaltă organizație de caracter social, care complimentează „Oastea Domnului", e „Frăția Ortodoxă Română", liga care adună cărturarii Ardealului în jurul Bisericii, întreținând totdeodată spiritul solidarității românești în mijlocul „celor șeapte păcate de căpetenie" care bântuie mândrul pământ al lui Horia și al Iancului. Nu voiu uita niciodată ziua întemeierii ei, la Cluj, când în delirul unanim, mitropolitul inițiator a rostit discursul program al acestei mișcări, capodopera doctrinală a oricărui creștinism militant. Și cum am participat la unele reuniuni anuale, unde

Ardealul intelectual capătă un aier de legendă eroică și festivă, nu voiu uita iarăși un moment dela Arad când, în catedrala reînnoită azi de Prea Sfințitul Andrei, am văzut floarea științei universitare, în frunte cu Sextil Pușcariu, îngenunchind în fața altarului să primească Sfânta Împărtășanie. E opera lui Nicolae Bălan, profund semnificativă pentru vremea de azi și pentru gloria de mâine a Bisericii noastre, dar cu totul neînțeleasă în celelalte părți ale țării. Căci cu toată reforma generalizată în organizația practică a vieții bisericești, lumea de dincoace de munți nu știe să tragă consecințele rodnice din principiul colaborării cu mirenii. In afară de Ardeal, șagunismul a rămas încă mai mult un formalism legal, valabil mai ales în zilele elective ale Bisericii. Innalt Prea Sfințitul Nicolae adâncindu-l și amplificându-l, a făcut însă din el marea concepție de viață religioasă, din care izvorăsc, logic încadrate, multiplele acțiuni de regenerare spirituală prin flacăra credinței.

Asemenea organizații, care sunt tot atâtea prelungiri sociale ale lucrării de încreștinare reală, ieșite din concepția că întreaga națiune trebuie adusă să participe la viața harică a Bisericii, sunt determinate pe de altă parte de existența unor alcătuiri și curente cu totul negative față de doctrina creștină și idealul ei de viață. Aceste fenomene morbide au fost identificate de Biserică în demagogia partidistă de până ieri, în francmasonerie și în pornografie, prin cele trei declarații solemne rostite de Sfântul Sinod în anul 1937.

Cerându-se atunci ca preoțimea să nu mai aibă niciun amestec în viața socială și politică, Sfântul Sinod a răspuns prin declarația „Nihil sine Deo", în care se afirmă că Biserica, având o concepție totalitară despre existență, misiunea preoțimii e angajată în toate ramurile de activitate ale vieții pentru a le creștina". „Personalitatea care slujește — stă scris acolo — iar nu individul care se îmbogățește este idealul creștin". Biserica n'ar putea să rămână cu mâinile legate când doctrinele politice i-ar tăgădui învățătura și când acțiunile demagogice ar zădărnici idealul etic al vieții sociale.

A doua declarație sinodală e osândirea energică a francmasoneriei cu ideologia ei ateistă și cu acțiunea ei ocultă de subminare a românismului și a creștinismului. E întâia oară când Biserica noastră s'a rostit solemn asupra acestei racile blestemate, hotărînd cu bărbăție apostolică sancțiuni morale împotriva francmasonilor.

A treia declarație sinodală e înfierarea literaturii pornografice, pe temeiul metafizicei ortodoxe pentru care frumosul slujit de artă nu e altceva decât un alt nume al binelui suprem, care e Dumnezeu.

Toate aceste declarații poartă pecetia vizibilă a cugetării Innalt Prea Sfințitului Nicolae și logica strânsă a stilului său. Astfel, nu numai în luptele parlamentare, dar și în forul suprem al Sfântului Sinod, glasul mitropolitului dela Sibiu e însuși glasul de azi al Bisericii noastre ortodoxe.

In declarația sinodală dată împotriva pornografiei, găsesc aceeași concepție înnaltă despre frumos, pe care I. P. S. Sa o formula în anul 1928 cu prilejul inaugurării sanatorului dela Păltiniș. Precum frumosul în artă nu poate fi decât o iradiere a frumuseții ce strălucește „din plenitudinea lui Dumnezeu", tot astfel măreția naturii e un reflex al celei dumnezeiești. Ierarhul sibian e un estet în sensul autentic al ortodoxiei, al lui Vasile cel Mare, al lui Grigorie de Nazianz, al lui Ioan Damaschin. Estetica joacă un rol covârșitor în manifestările culturale ale Bisericii noastre, fiindcă toate aceste manifestări năzuiesc să reproducă în formele vieții terestre ceva din frumusețea fără asemănare a paradisului ceresc. Să ne gândim, bunăoară, la mânăstirile noastre. Ele sunt sintezele minunate ale frumosului artistic și ale frumuseții naturii. Prin instinct, odorul artistic al unui locaș de rugăciune monahală e așezat totdeauna în mijlocul unui „colț de raiu". Insăși asceza ce se practică în mânăstire nu e altceva decât modelarea spirituală după frumusețea lui Iisus Hristos. Codul fără moarte al ascetismului și al contemplației răsăritene se numește *Filocalia,* adică iubirea de frumusețe. Ridicând sanatoriul dela Păltiniș și reînoind mânăstirea dela Sâmbăta de Sus, I. P. S. Nicolae se integrează în această mare

tradiţie a Bisericii. Păltinişul e o creaţie a darului său estetic. Aşezarea în locul acela înnalt şi însorit, planurile construcţiei şi configuraţia decorativă, toate aceste lucruri ce fac din el unul dintre cele mai strălucite cuiburi de retragere din munţii noştri, sunt opera Innalt Prea Sfinţitului. Cuvântarea prin care l-a inaugurat cuprinde o mărturisire revelatorie: „Iubirea de natură pentru mine n'a izvorît dintr'un studiu de specialitate al puterilor şi fenomenelor ei, ci e un dar pe care mi l-a coborît în suflet credinţa religioasă... In afară de mângâierile credinţei, rezultând din contactul cu Divinitatea, cu greu cred să existe simţăminte atât de curate şi desinteresate ca acelea pe care ţi le trezeşte în suflet contemplaţia misterelor din marele templu al naturii". E aici tot secretul preocupărilor estetice care îmbracă toate creaţiile acestui mare ierarh. Pe masa de lucru din reşedinţa mitropolitană, alături de ultimele cărţi şi reviste teologice, filosofice şi literare, autohtone şi străine, stau cele mai recente publicaţii de artă decorativă. Din sugestiile lor combinate, au răsărit acele splendide renovaţii ale palatului, cu acel poem de grădină, unde colonadele ritmice şi florile parterelor se îngână cu ciripitul paserilor rare, şi unde căprioarele, ca nişte îngeri ai codrului, îşi oglindesc candoarea ochilor în unda bazinelor. Măreţele catedrale ieşite ca din pământ în oraşele ardeleneşti, pustiite până ieri de podoabele geniului ortodox, din acelaş gând au răsărit.

La Sâmbăta de Sus însă estetica ierarhului e amplificată de alte două gânduri, magistral mărturisite în cuvântarea despre „Monahismul ortodox". A fost acolo o mânăstire zidită de Brâncoveanu însuşi ca şi biserica înstrăinată azi din Făgăraş. Zdrobită de furia austriacă, ea rămăsese la picioarele muntelui o ruină absorbită din veac în veac sub vegetaţia naturii. Mitropolitul Nicolae a redat-o gloriei dela început, restaurând-o, răsbunând astfel pe marele voievod martir şi făcând din ea un „simbol" al reînvierii monahismului în Ardeal. Ardealul ortodox nu mai are mânăstiri; i-au fost nimicite cu tunul de Austriaci, după însăşi instigaţiile unor Români care şi-au renegat credinţa. Fără monahism însă, ortodoxia îşi pierde jumătate din vi-

talitatea duhovnicească. Clerul de mir, trăind în lume, își diminuiază pe nesimțite zelul apostolic „în oportunismul pactizărilor cu lumea". El trebue să aibă permanent în ochi modelul vieții îngerești întrupat în monahism. Această problemă, una dintre cele mai grave ale Bisericii noastre de azi, o ridică pe primul plan I. P. S. Nicolae. „Drumul bărbaților cu rol determinant în istorie a pornit din popasurile roditoare ale singurătății", constată dânsul. Ca urmare, Sâmbăta de Sus e destinată să fie matca unor călugări cărturari, dedicați în întregime spiritualității și propagandei creștine. Planul acestei restaurări în duh e urmărit cu o metodă lucidă, paralel cu reconstrucția materială. Tineri teologi, o întreagă pleiadă, au fost și sunt crescuți în școlile înnalte de peste hotare de către I. P. Sfințitul, trimiși la Athos și oriunde se pot familiariza cu adânca disciplină a spiritualității ortodoxe. Cultura unită cu asceza au fost gloria și puterea monahismului nostru. Opera aceasta urmărită la Sibiu cu jertfe și cu o vedere profundă în esența și în destinul credinței, ar fi singură deajuns să facă dintr'un ierarh un om epocal.

Innalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Bălan este acest om epocal prin concepția integrală pe care o are despre ortodoxie, prin vasta și multipla operă izvorîtă din ea. Personalitatea profesorului de acum douăzeci de ani a crescut în acest timp în proporțiile unei întregi Biserici militante.

Dumnezeu i-a dăruit un chip și o fire pe măsura acestui mare rol. Innalt și armonios închegat, când își coboară din munte distincția sobră și prestanța ierarhică pe străzile Capitalei, lumea care nu-l cunoaște simte nemijlocit că e *cineva*. De câte ori am bucuria să-l revăd, impresia primă e că îmi revăd Ardealul întreg, Ardealul acesta care e provincia cea mai mândră a patriei mele, Ardealul acesta care a știut să îndure cu demnitate morală și să trăiască în stil autentic românesc. In mitropolitul lui, văd geniul lui țărănesc ridicat la suprema lumină a culturii, văd toți popii și păstorii lui sculați din sate să stea namile neclintite în urgia veacurilor. Mitropolitul îi poartă vii în conștiința sa, în care simțul biruinții unui neam întreg n'a

adormit în satisfacţia de sine, ci s'a ascuţit eroic în folosirea înţeleaptă şi metodică a acestei biruinţi. Căci sunt extraordinar de puţini oameni în România Mare, cari s'au priceput să facă din marea biruinţă stofă de noi cuceriri pentru a spori necontenit acel „bine de peste veacuri al neamului". Singură prezenţa ierarhului sibian în viaţa ortodoxă ne insuflă nouă, celorlalţi, care îl secundăm cu veneraţie de fii duhovniceşti în aceiaşi luptă, dârzenia de a ne afirma credinţa, demnitatea de a îndura loviturile, vigoarea de a nădăjdui în slava lui Hristos. Mitropolitul Nicolae Bălan e astăzi, mai mult decât un om, un stil de viaţă ortodoxă.

ATITUDINI

„BIRUINȚĂ REGELUI NOSTRU DĂRUEȘTE-I...“

Au trecut zece ani de atunci, cu iuțeala unei zile încărcată de trebi din zori până 'n amurg. Țara lipsită de căpetenie, dornică să se știe stăpânită și supraveghiată de conducătorul ei firesc, l-a chemat lângă sbuciumul ei. Și Prințul nădejdilor românești a venit. Era în 6 Iunie 1930. După două zile, în uralele Adunării naționale și 'n chiotele de bucurie cari străbăteau Țara întreagă, începea domnia lui Carol al II-lea.

Imi vine 'n minte un elogiu al Regalității, pe care-l făcuse sub cupola Academiei Române, într'unul din primii ani de după Restaurație, genialul Octavian Goga. Dinastia română numără trei regi, cu tot atâtea misiuni: Carol al neatârnării, Ferdinand al întregirii, Carol II al contopirii. Toți trei au onorat împărătește nădejdile pe cari Țara le-a pus într'înșii.

Primul deceniu de la Restaurație, pe care-l prăznuim cu îmbelșugată bucurie, ne oferă cel mai bun prilej pentru a verifica adevărul spuselor profetului de la Academie.

Domnia Majestății Sale Regelui Carol II înscrie o pagină glorioasă în istoria României noui. Această Românie e opera Sa. Cu braț puternic, cu minte înțeleaptă și cu voință neînfrântă, a clădit și a orânduit în toată bună vremea și în toate compartimentele vieții obștești. Administrația, școala, armata, Biserica au cunoscut rând pe rând binefacerile atențiunii care veghiază la bunul mers al tuturor instituțiilor și fiilor Neamului, de la înălțimea Tronului României. A fost un deceniu de omenie, crutare, ordine și propășire omnilaterală această primă etapă a domniei Suveranului nostru iubit.

Avântul pe care l-a dat culturii românești, a făcut epocă: epoca neo-brâncovenismului.

Bărbăția cu care a curmat desmățul politic și împărecherile dintre frați, i-a agonisit Majestății Sale lauda de ctitor al renașterii naționale. Ne-a hărăzit pacea înlăuntru și în aceste vremuri cumplite, ne-o apără față de vrăjmașii dinafară. Ce-ar fi fost acum dacă prevederea regală ar fi șovăit să ia inițiativa redresării interne și a întăririi fruntariilor?...

Față de Biserica noastră a avut întotdeauna o atitudine de înțelept basileu bizantin. A vrut-o vie, dinamică... și a ajutat-o cu orice prilej să fie întocmai.

Creștin convins și om al rugăciunii, Suveranul României are dreptul la toată recunoștința noastră. I-o mărturisim din toată inima,

şi-l însoţim cu rugăciunile noastre curate pe drumul anevoios al viitoarelor măriri româneşti.

„Mântueşte, Doamne, poporul Tău şi binecuvântă moştenirea Ta. Biruinţă Regelui nostru Carol II asupra protivnicilor dărueşte-i, şi cu crucea Ta păzeşte pre poporul Tău" !

Dr. GRIGORIE T. MARCU

TREI PILDE DE EROISM ORTODOX

De aproape un an de zile prăpăd de fier şi foc preface în scrum anumite aşezări europene, rod al unor strădanii de veacuri, şi tot de-atâta vreme albul porumbel al păcii se sprijină 'n cârji de mare mutilat. Suntem în plină epocă de incendiu spiritual şi material. Aripa morţii se plimbă sinistră peste ţările fruntaşe ale frământatului nostru continent, la braţ cu cel mai teribil sbucium care a cercetat vreodată omenirea...

Şi totuşi... noi petrecem !... Petrecem cu inimi înălţate pe culmi de mândrie şi mulţumire obştească, pentrucă noi preamărim — în aceste vremuri destul de vrăjmaşe ca să-i vâre 'n panică pe toţi laşii — trei pilde de eroism autentic, consfinţit nu pe câmpuri de bătălie, ci 'n albia vieţii de toate zilele. La dreptul vorbind, bravura eroului care înfruntă ploaia de obuze se trece curând. Odată cu ultimul foc tras din tranşeele adverse, s'a isprăvit şi misiunea combatantului. Greul redresării şi al propăşirii de la ruina lăsată de războiu la înfloririle păcii — care oricum ocupă un spaţiu temporal mai larg în istoria lumii decât contrarul ei — apasă pe umerii oamenilor excepţionali cari nici când nu şi-au prefăcut fierul de plug în sabie ucigătoare. Răspunderile cari împovărează puterile acestor eroi, sunt cu atât mai înfricoşătoare cu cât de ei depinde în primul rând şi în cea mai covârşitoare măsură nu numai valoarea *creaţiilor durabile ale unui popor, ci şi* continuitatea *lor, influinţa lor* permanentă *şi* eficace *asupra obştei care i-a săltat din anonimatul ei la locuri de conducere, la poziţii cari implică posedarea încrederii mulţimii faţă de cei ce le deţin. Am cunoscut oameni pe cari* întâmplarea *abia a apucat să-i plaseze în centrul atenţiunii obşteşti, şi s'au şi prăbuşit de pe soclul de nisip care le sprijinea făptura deşartă, în hohotul de râs al celor ce i-au purtat trecător, triumfal, pe umeri şi pe buze. Istoria nu cunoaşte însă nici un* erou *care să fi păţit o asemenea ruşine, pentrucă pe erou îl creiază Dumnezeu. Rolul mulţimii, aici, e de ordin secundar: ea îl acceptă, îl aclamă, nădăjdueşte în el şi — ceea ce-i esenţial — culege totdeauna dobânzile urcate ale capitalului de încredere — oarbă ca orice încredere pornită din suflet — cu care îl urmează fără şovăire.*

Nici o categorie de eroi nu a egalat vreodată — de cum să depăşască — faima acelora cari s'au dedicat fortificării sufletului *obştesc. Pământurile cucerite cu sabia, au fost adeseori abandonate — cu toate*

osemintele împrăştiate pe întinderea lor, cu tot sângele de bravi pe care l-a absorbit glia lor — în jurul unei mese verzi la care se purtau tratative pacinice. Pe când din împărăţia sufletelor, pe care a câştigat-o fără sabie Dumnezeul întrupat, fosta-a pierdută vreo palmă de loc? Nu vă cer să judecaţi un fenomen îndoielnic, ci doar să constataţi o situaţie reală, existentă.

Eroii pe cari îi întâmpinăm cu stâlpările admiraţiei şi recunoştinţei noastre neprecupeţite — în ciuda cerului încruntat al acestei Europe dinamitate care contrastează atât de violent cu rodirile însorite ce alintă acest început de vară — ţin de categoria — şi flutură 'n lume idealurile — Aceluia care a cucerit lumea fără să verse sângele nimănui. Sunt eroi creştini şi români, legaţi de Cer şi de pământul Patriei deopotrivă şi pentru toată durata vieţii lor. Toţi trei ne-au călăuzit paşii spre Lumina cea necreată, dar pe cărările bătătorite 'n glia românească de convoiul interminabil al atâtor luptători cari şi-au cheltuit vlaga până la epuizare şi adeseori până la moarte silnică în slujba unei legi pe care o mărturiseau cu mândrie şi cu curaj mucenicesc de lege a lor. *Scriptura însaşi ne porunceşte în atâtea locuri sfinte ale ei să le pomenim vârtutea — totdeauna cu scopul mărturisit de a dobândi folosinţă, adică încurajare şi îndemn spre tot lucrul bun, din pilduitoarele lor vieţi (vezi b. o. Evrei 13, 7).*

Iată numele şi cea mai modestă înşiruire a vredniciilor ce şi le-au agonisit aceşti eroi ai Ortodoxiei româneşti — precum şi arătarea prilejului care justifică acest popas festiv:

I. P. Sf. MITROPOLIT NICOLAE AL ARDEALULUI

Se împlinesc trei zeci şi cinci de ani de când îşi slujeşte Biserica, şi două decenii de când o păstoreşte cu o inegalată vrednicie şi cu tot atâta devotament. Apreciată sumar această epocă — am zis: epoca Mitropolitului Nicolae *— ea întrece nu numai orice păstorire precedentă din istoria Mitropoliei Ardealului, ci şi nădejdile ce le-au putut nutri vreodată cei mai iluştri binevoitori ai ei. Am cunoscut epoca de depăşire a normalului pe care ne-a hărăzit-o „principele neîncoronat al Ardealului", pururea pomenitul Mitropolit Andreiu Şaguna. Iar a doua — adică nu repeţirea ci continuarea, desăvârşirea ei — o străbatem povăţuiţi de toiagul vlădicesc al Mitropolitului Nicolae Bălan. Ce-a însemnat ea pentru viaţa obştească de dincoace de munţi, o ştiu toţi, cu prisosinţă: luptă năprasnică pentru biruinţa adevărului, opintiri isbutite spre lumina care vine de Sus şi încurajare statornică a vârtuţii, oricare ar fi numele ei.*

Un chiot de bucurie a străbătut Ardealul de la un capăt la altul când s'a aflat vestea alegerii Sale. Cu gândul la garanţiile solide ce le ofereau înfăptuirile profesorului seminarial de până atunci, obştea ortodoxă română de pe aceste plaiuri aclama în tânărul Mitropolit pe un al doilea Şaguna.

Douăzeci de ani de arhipăstorie au fost suficienți ca să ne convingă deplin că era vorba de ceva mai mult de cât atât: de Mitropolitul Nicolae I.

A avut caracterul, supleţea, râvna şi prestigiul lui Şaguna. A apărat şi desăvârşit înfăptuirile lui. Şi mai presus de cât atât: a avut bucuria de-a fi primul Mitropolit al Ardealului în Ţara mărită, a avut înţelepciunea şi prevederea de-a hărăzi Bisericii Sale prima trupă de teologi temeinic pregătiţi şi mulţumirea de-aşi vedea înţeleasă şi apreciată grandioasa operă încă la o vârstă care făgădueşte Bisericii ardelene alte realizări demne de trecutul ei şi de însuşirile eminente ale celui ce o păstoreşte.

La Rusaliile anului 1920, testamentul uriaşului care odihneşte la Răşinari, era pornit pe drumul înfăptuirii lui integrale.

După trecerea alor douăzeci de ani de atunci, noi luăm act de această înfăptuire, cu o bucurie care ne va mâna mereu înainte, spre limanul mântuirii Neamului românesc.

IOAN LUPAŞ

Numit profesor la Institutul teologic-pedagogic „Andreian“ deodată cu actualul nostru Arhipăstor — la 1/14 August 1905 — încheie cu mare laudă treizeci şi cinci de ani de dăscălie în vara aceasta, şi şaizeci de ani de viaţă (la 9 Aug. 1940). A străbătut o cale lungă şi demnă de eminentele-i însuşiri. Profesor seminarial şi protopop al Săliştei, ceasul isbăvirii Ardealului de sub robie străină l-a găsit încărcat de gloria unei tinereţi care n'a cunoscut şovăiala de nici un fel. Pentru simţămintele sale româneşti, a stat trei luni de zile între zidurile mucede ale temniţei de la Seghedin. Despre trecutul neamului nostru, a scris pagini nemuritoare nu numai prin temeinicia ci şi prin căldura lor. Bisericii ortodoxe i-a dăruit cea mai documentată evocare a epocii lui Şaguna — şi tot sufletul său. Chemat din bunăvreme în rândurile „nemuritorilor“ Academiei Române şi apoi la catedra de la Universitatea Daciei Superioare, unde-l întâmpină astăzi omagiile noastre însufleţite, Părintele Profesor universitar Dr. Ioan Lupaş ne este îndeosebi drag pentru că n'a uitat nici când vatra de la care a plecat spre mai multă mărire şi folos obştesc. E mai mult decât dascăl şi învăţat cu faimă europeană: un crescător de caractere creştineşti şi româneşti. Toată opera sa ştiută de cititori şi ascultători, e mărturie elocventă a sfărmării sale zilnice care ţinteşte dincolo de catedra pe care o onorează cu atâta vrednicie: la apărarea şi întărirea Neamului şi a Legii strămoşeşti.

Praznicul ce i se pregăteşte, îl surprinde în plină vigoare creatoare. Iată al doilea motiv al bucuriei cu care-i trimitem urările noastre entuziaste.

NICHIFOR CRAINIC

Un splendid caiet al revistei „Gândirea", ne-a anunțat în miez de primăvară că a împlinit cincizeci de ani de viață. Știm cât îi datorește Biserica și Neamul, fiindcă serviciile strălucite pe cari le-a făcut amândoura, întrec orice cuvânt de apreciere. Toată roada geniului său parcă e smulsă din „darurile pământului" pe care ne mișcăm și miruită de binecuvântările Cerului prin care viem. Poet de cea mai pură inspirație creștină și românească, esseist neîntrecut, gânditor profund și original, însuși numele lui Nichifor Crainic e un simbol lămurit ca o încurajare. Tâmpla lui dogorită de suflarea geniului, a visat și definit întotdeauna o altă Românie, clădită pe butucul tradițiilor autohtone și respectuoasă față de luminile Ortodoxiei naționale. Fuziunea organică dintre românism și credința strămoșească, și-a găsit într'ânsul unul din cei mai străluciți interpreți și apologeți. Nichifor Crainic e profetul unui veac nou, și-un mare dascăl al generației de-acum. „Nichifor Crainic a fost într'o așa măsură purtătorul de cuvânt al adevăratelor aspirațiuni naționale din timpul nostru, încât când viitorul va întreba ce a gândit epoca noastră, generația de azi, la el se va adresa" *(Mitropolitul Nicolae al Ardealului).*

Lovit adeseori și brutal pentru ideile sale mântuitoare, n'a contenit nici când să lupte cu și mai multă vigoare, încrezător în biruința finală, care a și venit. In România renăscută, vredniciile lui Nichifor Crainic au fost încununate sărbătorește prin recenta sa alegere ca membru activ al Academiei Române, în locul cinstit oarecând de neuitatul cântăreț al pătimirilor noastre, poetul Octavian Goga.

*

De-un lucru suntem siguri: elogiul pe care-l vor face urmașii acestor trei vajnici apărători ai Legii strămoșești, va depăși toate omagiile pe cari le culeg ei — ca tot atâtea brațe de flori — din prisosul recunoștinței contimporanilor.

Dr. GRIGORIE T. MARCU

„NOSTALGIA PARADISULUI"

CORELAȚIA DINTRE CULTURĂ ȘI RELIGIE

Cultura, în înțelesul de prelucrare a materiei în vederea unui scop, a unor valori, este apanagiul exclusiv al omului. Singură ființa omenească are posibilitatea de a zămisli cultură, de a transcende datele realității imediate și de a le atribui o semnificație mai înaltă cu ajutorul valorilor suprapuse naturii: adevăr, bine și frumos.

Prin adevăr, materia, în stare de natură, devine rațională; prin frumos, devine estetică; iar prin valoarea binelui, primește diferențieri morale. Aceste trei valori nu pot fi concepute, între ele, în raporturi de subordonare sau de supraordonare, ci de coordonare. Pentru a-și

găsi unitatea, ele trebue să fie supuse unei valori supreme, din care să-şi extragă seva şi aceasta e valoarea religioasă. Prin valoarea religioasă, celelalte valori îşi găsesc punctul de convergenţă şi primesc darul de a lucra armonic în arena creaţiilor spirituale, considerând aceste creaţii ca mijloace indispensabile pentru desăvârşirea vieţii omeneşti.

Credinţa — în înţelesul de valoare religioasă — e un factor decisiv pentru perenitatea creaţiilor culturale. Adevărul acesta îl atestă, până la evidenţă, istoria culturii omeneşti. De câte ori religia a fost eliminată din viaţa culturii, — aceasta fie pentru a introna atotputernicia şi infailibilitatea raţiunii, fie în numele unui simulacru al ştiinţei „pozitive" — au apărut epocile de dezechilibru, pe cari le întâlnim sub numele de: hedonism, nihilism, scepticism, materialism, amoralism ş. a. Dr. Grigorie Tăuşan în cartea: „Filosofi români şi streini", la capitolul: „Sentimentul religios şi cultura modernă", arată importanţa credinţei în formularea concepţiilor unitare despre lume şi viaţă, spunând următoarele: „Credinţa religioasă, care face din suflet temelia lumii, poate sugera ştiinţei, cum a şi sugerat în ultimii ani, o nouă viziune despre formele biologice şi despre complexul uman în special, în care conştiinţa a ajuns la una din fazele cele mai ridicate... Credinţa a adus un aport considerabil culturii în genere, prin întoarcerea omului spre frumuseţile idealului, spre contemplări de puritate substanţială, spre directive etice sublime... Credinţa în Dumnezeu, ca şi conceptul providenţial ca factor cosmic, sunt astfel lumini excepţionale care aruncă razele lor în haosul faptelor, în negura îndoelilor, în răscrucea ezitărilor dintre bun şi rău" (pag. 78).

Contaminată de miasmele negativismului din Occident, unde s'a idolatrizat raţiunea cu magicele ei puteri creatoare şi i s'a atribuit exclusiv ei dreptul şi putinţa de a scruta tainele lumii şi ale vieţii, cultura noastră românească a făcut, uneori, greşala de a elimina religia, şi în special religia strămoşească, din conţinutul ei şi de a-i nesocoti rolul coordonator în toate creaţiile culturale. Acestea au fost încercări sporadice şi mai presus de toate eterogene spiritualităţii româneşti, al cărei isvor de viaţă rezidă în tăriile albastre ale cerului şi în sentimentul de aderenţă indisolubilă cu pământul strămoşesc, pe întinsul căruia au fost martirizaţi fiii aleşi ai neamului.

Astăzi, când omnipotenţa nefastă a factorului politic a amuţit şi când trăim vremuri apocaliptice, necesitatea repunerii religiei în centrul vieţii omeneşti, precum şi la originea tuturor producţiilor sufleteşti, se vădeşte mai mult decât oricând. O simt chiar şi cei şovăelnici şi ostili până acum.

Cuvântul în această problemă îl au personalităţile creatoare ale naţiunii, exemparele de elită, aristocraţii spiritualităţii româneşti. Acestora le datorăm trecerea noastră în veşnicie; prin ei, cultura — ca expresie a geniului etnic — devine o posibilitate de măsurare a raportului de forţe spirituale cu celelalte neamuri.

Intre aceşti aristocraţi ai eflorescenţei noastre culturale, astăzi numărăm cu legitimă mândrie, la loc de frunte, pe „crainicul ortodoxiei româneşti“ poetul şi teologul erudit Nichifor Crainic, *din a cărui viaţă s'au scurs cincizeci de ani de rodnică şi aleasă activitate pe teren cultural.*

La împlinirea vârstei de cinci zeci de ani, pe lângă creaţia sa poetică inspirată din realităţile etnicului românesc şi pe lângă apologia ortodoxismului românesc conceput ca o profundă realitate populară, dl N. Crainic şi-a pus singur pe cap cununa dreptei şi binemeritatei răsplătiri, scoţând la lumina zilei opera de maturitate spirituală „Nostalgia Paradisului“, *al cărei cuprins înfăţişează limpede şi documentat interdependenţa dintre cultură şi religie.*

Consecvent cu sine însuşi şi îndrăgostit ca nimeni altul de valoarea intrinsecă a adevărurilor eterne şi general valabile ale religiei creştine şi în special de a celor ortodoxe, dl N. Crainic aşează cultura sub directa povăţuire şi oblăduire a religiei şi mai ales a religiei creştine, despre care spune chiar în prima propoziţie a cărţii că e o a doua creaţie a lumii, adică refacerea ei în har prin jertfa pe cruce a Mântuitorului. Omul, cu puterile lui proprii, nu e capabil de creaţie durabilă, socotind-o sub raportul semnificaţiei istorice. Prin creştinism e asociat şi omul la lucrarea divină şi în felul acesta se realizează modul de lucrare divin omenesc, modul teandric. *Colaborea teandrică e posibilă şi suntem în măsură s'o înţelegem referindu-ne la cele două concepte de antropologie creştină:* chip şi asemănare. *„Omul e chipul real al lui Dumnezeu prin creaţia divină, dar omul e asemănarea posibilă a lui Dumnezeu. Nu atârnă de om să poarte chipul lui Dumnezeu sau nu, fiindcă acest chip e dat în făptura lui, în structura lui spirituală,... Dar atârnă de el să se asemene sau nu cu Dumnezeu, şi această posibilitate stă în libertatea voinţei lui, care are în faţă modelul de perfecţiune morală, Iisus Hristos... Gradul culminant al chipului lui Dumnezeu e geniul, care poate să fie sau nu creştin; gradul culminant al asemănării e sfântul, care nu poate fi decât creştin“ (pag. 17—18). E adevărat că omul are dorinţa şi lăcomia de a sbura prin plăsmuirile sale — de orice natură ar fi ele — într'o împărăţie a seninătăţilor şi a idealurilor, de a se întoarce parcă într'o stare de linişte şi tihnă, pe care i se pare că a avut-o cândva şi a pierdut-o. Această dorinţă, şi totodată durere, de a reveni la o stare de euforie trăită cândva, dl N. Crainic o numeşte „Nostalgia Paradisului“. „Orice creaţie omenească se naşte din nostalgia paradisului“ (pag. 346). Nu mai încape nici o îndoială că din acest sentiment fundamental şi complex al vieţii noastre sufleteşti porneşte şi cultura cu toate adiacentele şi componentele ei, pentru a-l transporta pe om într'o lume lipsită de patimi şi adversităţi şi pentru a-i satisface sau cel puţin a-i potoli setea metafizică de care este stăpânit. Ţinând seamă de impulsul ei determinant şi de cooperarea teandrică, cultura apare ca indisolubil*

legată de religie, atât în începuturile ei sfielnice cât şi pe culmile ei de glorie (e vorba de glorie câştigată cu ajutorul valorilor ideale eterne).

In definiţia culturii, dl N. Crainic pleacă dela opoziţia dintre natură şi cultură. „Natura e opera lui Dumnezeu, cultura e opera spiritului. Cultură e tot ceeace crează omul cu elemente din natură, dar înafară de natură, în vederea necesităţilor practice sau a scopurilor ideale, potrivite cu firea lui proprie" (p. 27). Fără a fi identificată cu civilizaţia, care îşi are impulsul primar în memoria paradisului terestru şi e fixată pentru cuceriri materiale, „cultura îşi are impulsul primar în aspiraţia către paradisul ceresc" (p. 358). Cultura ca produs spiritual al personalităţii etnice diferă dela popor la popor şi se caracterizează prin atracţia spre înălţimile simbolice pe care o exercită asupra sufletelor. Civilizaţia e uniformă, internaţională şi imitabilă. „Cultura şi civilizaţia pot să existe în raport de simultaneitate pe cele două planuri deosebite ale vieţii, cel spiritual şi cel material" (p. 35). Cultura e definită prin raportare la religie ca totalitate a creaţiilor geniului omenesc, neavând un sens în sine, ci integrându-se ca parte în concepţia religioasă. Ea iradiază din credinţă ca văpaia din focul aprins (p. 15). Istoria diferitelor neamuri ne furnizează dovezi suficiente despre simbioza dintre religie şi cultură, una constituind fondul şi cealaltă forma; credinţa e puterea de viaţă a culturii. Pentru ilustrarea şi întărirea acestui adevăr se face asemănarea cu izvorul, captat din munte şi adus în vale, unde ţâşneşte în strălucitoarea jerbă de apă a unei fântâni arteziene. Intocmai aşa e şi sborul nostru către culmile pierdute, a căror nostalgie o purtăm în sufletul nostru şi am vrea să ajungem în posesia lor.

Determinarea raportului genetic dintre religie şi cultură a iscat discuţii numeroase şi îndelungate. Astfel Iacob Burckhardt vede posibilă naşterea culturii din cultul religios, iar N. Berdiaeff o consideră ca rezultat al diferenţierii şi al extensiunii cultului. Dl N. Crainic, considerând religia ca stimulent şi ordonator în ansamblul variatelor manifestări ale culturii (p. 46), pentru a aduce dovezi în sprijinul susţinerii ei, se provoacă la cercetările fructuoase ale etnologiei şi în special la cartea lui W. Schmidt: Originea şi evoluţia religiei. *Autorul cărţii, după cercetări serioase, ajunge la concluzia că forma primordială a religiei este* monoteismul. *Concluzia şi-o sprijineşte pe studiul vieţii sufleteşti a popoarelor primitive, existente azi pe pământ; acestea, aproape fără excepţie, au cultul „Fiinţei Supreme", concepută spiritual, personal, infinit, supramundan, şi purtând de grijă nu numai familiei, clanului sau tribului, dar lumii întregi pe care a creat-o" (p. 50). Cu acest monoteism curat stă în legătură originea culturii. Fiinţa supremă e adorată prin acte de cult, ca rugăciuni, ceremonii, sacrificii. Toate acestea trebuie aşezate la baza primelor înfiripări de cultură şi civilizaţie, adică sentimentul religios, în exteriorizarea lui, prin actele de cult, devine producător al creaţiilor culturale. Monoteismul ne apare drept cauză primară a culturii şi totodată sorginte a ideii că*

civilizația și cultura e inspirată direct de Dumnezeu. Doctrina biblică întărește acest adevăr, socotind pe om colaboratorul și continuatorul creației divine, în ordinea finalității, pe care Dumnezeu a încredințat-o acestei lumi (p. 55). Apostul neamurilor spune în ep. I către Corinteni, cap. 12 v. 6: „Și lucrări deosebite sunt, dar este acelaș Dumnezeu, care lucrează toate în toți".

Convietuirea dintre religie și cultură n'a fost și nu este totdeauna cea mai fericită. In monoteism, religia primează față de cultură și acest primat al religiei este spre binele culturii; în politeism formele de cultură iau locul religiei, ajungându-se — în felul acesta — la divinizarea culturii. Acest fenomen se poate observa în Grecia antică; îl întâlnim și în epoca modernă sub forma umanismului neopăgân, a estetismului absolut și în religia umanității preconizată de ctitorul sociologiei ca știință, Auguste Comte. In creștinism, unde găsim monoteismul cel mai curat, nu poate fi vorba de o divinizare a culturii, cultura fiind pornită dintr'un isvor supranatural și „rânduită după modul divin de a lucra" (p. 63). E de prisos să mai accentuăm influiența covârșitoare pe care a avut-o creștinismul asupra culturii, aceasta fiind dovedită suficient în nenumărate rânduri. Ar fi nimerit să adăugăm și să pomenim influința culturii asupra religiei, problemă abordată de dl N. Crainic în „Ortodoxie și clasicism" (capitol în cartea: Ortodoxie și Etnocrație), unde se arată atitudinea doctrinală a creștinismului, care îndreptățește faptul asimilării elementelor din cultura antică. Unii sfinți Părinți și scriitori bisericești au considerat pe filosofii greci drept instrumente ale revelației naturale, care e un mod de descoperire a ființei și voinței Dumnezeești.

Conflicte între religie și cultură s'au produs în momentul când antropocentrismul a pus stăpânire pe sufletul omenesc, adică în clipa când trufia rațiunii l-a determinat pe om să rupă orice contact cu adevărul revelat. Fenomenul e ușor de înțeles, considerând religia ca vița, iar cultura mlădița; viața și prosperitatea culturii e în funcție de seva pe care o extrage din viță. Criza culturii — de care se vorbește așa de des — își are obârșia în acest exces de individualism, în depărtarea de centrul vieții spirituale, în ceeace N. Berdiaeff numește „secularizarea culturii". Fr. W. Foerster, abordând problema culturii moderne, constată că nota ei caracteristică este utilitarismul și sărăcia în latura morală. Cauza? Tot individualismul.

Dl N. Crainic, prin merituoasa și voluminoasa lucrare „Nostalgia Paradisului", a cărei temă centrală o constituie cultura și valoarea religioasă ca inspiratoare și ordonatoare a tuturor creațiilor spirituale, se situiază în rândul celor mai alese și prodigioase personalități ale neamului. Operele de până acum i-au dovedit talentul, perseverența și înțelepciunea; aceasta din urmă îi desvăluie originalitatea, varietatea de preocupări, imaginația creatoare, ușurința de a opera cu sinteza creatoare, fecunditatea creatoare și ceeace H. Bergson numește „in-

tuiţia intelectuală". Insuşirea din urmă îi înlesneşte să se apropie simpatetic de natura intimă a problemelor pentru surprinderea adevărului.

Luând în desbatere cultura, considerată ca posibilitate de a transcende fenomenalitatea şi de a ancora viaţa în lumea idealităţii, unde rezidă isvorul valorilor, dl N. Crainic, alături de I. Petrovici, D. Stăniloae, V. Băncilă ş. a., se strădueşte din răsputeri să croiască bază şi totodată drum solid vieţii noastre artistice, ştiinţifice şi filosofice. Nu-i scapă nimic din ceeace se incorporează în conţinutul culturii. Dă o importanţă deosebită artei. Aceasta o face pentru a arăta sterilitatea şi caracterul efemer al artei, atunci când lucrează independent de religie, căreia îi datorează viaţa. Cu astfel de opere ca cea realizată de dl N. Crainic, cari deslușesc şi definesc misterele existenţei cu ajutorul valorii religioase, cultura noastră naţională se găseşte pe linia majoră a destinului istoric.

Preot Prof. ION BUNEA

PROBLEMA MISIONARĂ

Iată o problemă care se impune tot mai mult în orbita preocupărilor bisericeşti: problema misionară. Misionarismul a fost forma elementară în care s'a manifestat creştinismul primar, forţa lui dinamică şi idealul său primordial. Insuşi Mântuitorul mărturiseşte Apostolilor că El i-a ales să meargă şi să aducă roadă (Ioan 15, 16) adică să răspândească sământa învăţăturii Lui. Dar definitiv şi cu toată claritatea, Domnul pune temelie misionarului creştin prin cuvintele cu care a instituit şi Taina Sf. Botez: „Drept aceea, mergând învăţaţi toate neamurile, *botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh şi* învăţându-le *să păzească toate câte v'am poruncit vouă" (Matei 28, 19—20).*

In Faptele Apostolilor, misionarismul sau apostolia era o slujbă aparte de celelalte. Acest lucru se vede din cuvintele prin care Apostolii justifică întemeierea treptei diaconeşti: „Nu este potrivit pentru noi ca să lăsăm cuvântul lui Dumnezeu şi să slujim la mese" (Fapte 6, 2). Şi tot la Fapte se pomeneşte de alegerea unor oameni cari să fie trimişi „împreună cu preacinstiţii noştrii Barnaba şi Pavel" (Fapte 15, 25) spre a limpezi opera tulburătoare a unor fraţi cari au plecat în Antiohia şi au propoveduit „fără vreo însărcinare" din partea Apostolilor. Fără îndoială că aceşti oameni trimişi anume din partea Bisericii din Ierusalim la Antiohia erau misionari, trimişi cu scopul misionar de a linişti spiritele tulburate de idei cari nu erau conforme cu învăţătura Centrului apostolic. Unul dintre aceşti misionari „Sila a găsit cu cale să rămână acolo" (Fapte 15, 34). Mai apoi, Sila şi-a ales definitiv slujba misionară şi fiind ales de Pavel, a plecat împreună cu el (Fapte 15, 40).

Iată deci că în epoca celor dintâi creştini misionarismul era ţinut la loc de cinste. Era o instituţie deosebită de celelalte şi le predomina.

Era o organizație bine stabilită, care își trimitea oameni aleși din sânul ei, cu scopuri precise, misionare. Astăzi parcă elanul misionar a scăzut. Temperamente din ce în ce mai calme abundă tagma clericală. Nebunia creștină a Sf. Ap. Pavel, focul său misionar, par o candelă depărtată în care arde gloria postumă a unui sbucium strivit de veacuri. Misionarismul pare ceva inactual pentru vremurile noastre mândre de o tradiție aproape bimilenar creștină. Pare că tot ce am avut de cucerit am cucerit și că orice fel de misionarism e inutil și fără sens.

Dar realitatea e cu totul alta. Misionarismul este tot atât de necesar și astăzi, ca și altă dată. Trăim într'un mediu cu tradiții creștine, cu o cultură și o civilizație fondată pe marea revoluție spirituală și socială a creștinismului. Cu toate acestea, trebue să recunoaștem că lipsește esențialul: duhul lui Hristos. Indiferentismul religios, comod și subuman, este un lucru în nota timpului. Lipsa de interes și scepticismul față de problemele religioase, lipsa de respect față de Biserică și cler sunt simptomatice. Trăim un neopăgânism feroce, deghizat sub aspectul liniștit și plin de rafinată ipocrizie tradițională și o falsă cucernicie protocolară. Dar Duhul lui Hristos, cel viu, duhul marilor răsturnări de conștiință, e absent. Pentru reîntronarea lui Hristos în conștiința răvășită de rătăcire a lumii se cere o mare ofensivă misionară. Și lucrul este mai greu decât a fost la început. Acum se cere nu o cucerire în afară, ci o cucerire în interior, o reconvertire a creștinismului modern la punctul său de plecare: Hristos.

Ce să mai vorbim apoi despre necesitatea unui misionarism perfect organizat în vederea luptei antisectare. Când sectarii duc o acțiune sistematică de răpire a credincioșilor dela matca Bisericii, ei n'au aflat și nu află nici până acum o rezistență serioasă din partea noastră. Pentrucă la noi lipsește o concepție bine lămurită despre rostul vital pe care îl are misionarismul în cadrul Bisericii; pentrucă la noi adesea misionarismul este o tristă improvizație.

Trebue să ajungem odată la concepția bine lămurită că misionarismul nu trebue să fie lăsat la voia întâmplării. El trebuește încurajat și organizat serios. Trebuește încurajat pentrucă a fi misionar este în mare parte chestie de vocație. Nu oricine dispune de entuziasmul necesar de „a merge și a învăța“ pe alții. Trebuește o conștiință incendiată de flacăra apostoliei, plină de un fel de nebunie paulină: pentru Hristos. E necesară o doză mare de iubire, de această harismă, care alături de Cuvântul lui Dumnezeu, posedă o putere convertivă irezistibilă, misterioasă. Deaceea, unde se găsesc astfel de exemplare rare, trebuesc scoase din angrenajul comun al parohiilor și alese, spre a fi la dispoziția Bicericii, pentru scopuri misionare, așa cum am văzut că a făcut la începutul ei, Biserica apostolică a Ierusalimului.

Insfârșit, misionarismul trebuește organizat aparte și cu temeinicie și din pricină că cuprinde un domeniu destul de vast, ca să-i dea dreptul de a se constitui într'o disciplină teologică aparte. Pentru a fi predi-

cator, care să mişte masele şi să provoace conversiuni, se cere un studiu tot atât de vast ca şi la orice specialitate Teologică. Dar pentru a fi misionar antisectar? Se cere să cunoşti pe lângă istoricul, doctrina, contradoctrina şi metodele sectare, o mulţime de alte chestiuni de ordin teologic, psihologic, etc. Dar oare nu tot în sarcina misionarismului cade şi presa? Cine poate scrie cu mai mult succes convertiv decât misionarul care cunoaşte până în străfunduri sufletul şi nevoile sufleteşti ale oamenilor? Dar când în anumite regiuni se iveşte un pericol pentru unitatea credinţei n'ar fi acolo rostul echipei de misionari?

Sunt multe slujbele pe cari le-ar putea îndeplini misionarii. Şi noi nu spunem că nu există misionarism, dar credem că este prea redus. Este insuficient numărul misionarilor faţă de necesităţile momentului. Este prea improvizată activitatea lor şi prea puţin susţinută. Trebueşte reaprins zelul misionar, încurajat, educat şi organizat, căci e nevoie de o mare ofensivă creştină misionară. Trebueşte să renască apostolia căci nu mai putem rămânea în ceea ce suntem. Lumea trebue să aleagă între Hristos şi Antihrist.

Preot IOAN OPRIŞ

MIŞCAREA LITERARĂ

Nicodim, Mitropolitul Moldovei: PRIMELE ZILE ALE CREŞTINISMULUI. Traducere după *F. V. Farrar*; 3 volume; Editura Tipografiei sfintei Monastiri Neamţu, 1938; p. 600+440+494; Preţul Lei 180+180+180.

De opera oamenilor cari se trudesc îndelung şi cu folos pentru luminarea obştei, te apropii totdeauna cu respect. E un simţământ firesc acesta şi totuşi, nu oricine isbuteşte să ţi-l deştepte.

Vreme de aproape o jumătate de veac, venerabilul înainte stătător al Bisericii ortodoxe române, I. P. Sf. Patriarh Dr. *Nicodim Munteanu* a alcătuit sau tradus câteva zeci de lucrări impunătoare, cari fac ocolul tuturor iubitorilor de înţelepciune şi adevăr. Activitatea Sa cărturărească e atât de prodigioasă, încât putem spune că vestita tiparniţă de la sf. mânăstire Neamţu a trebuit să-şi cheltuiască cele mai bune osteneli ale ei ca s'o dovedească. Unele din cărţile I. P. Sf. Sale au apărut aici la Sibiu. Altele, în alte părţi. Totuşi, teascurilor nemţene le-a revenit partea leului. Au avut oarecum „monopolul" lor şi au cules multe aprecieri pozitive pentru grija cu care le-au imprimat.

„Primele zile ale Creştinismului" este una din cele mai grele — la propriu şi la figurat — lucrări nemţene. Materialul imens pe care l-a adunat şi orânduit în această operă învăţatul teolog englez F. V. Farrar, este demn de faima ce şi-a câştigat-o autorul în toate cercurile ştiinţifice creştine continentale şi de peste ocean. In timp, cartea îmbrăţişează istoria primelor trei veacuri de creştere şi consolidare a Bisericii lui Hristos în lume, hărţuită mereu de cei doi mari vrăjmaşi ai ei: iudaismul şi păgânismul. E o istorie caldă şi vie, scrisă cu destulă înţelegere şi cu multă dragoste pentru adevăr. Să nu se uite că această carte crescută în plină epocă raţionalistă, a vrut să fie un protest îndreptat împotriva exagerărilor acestui curent extravagant. Şi a isbutit.

Darul ei, în româneşte, ne-a venit prin mijlocirea versiunii ruseşti, care i-a servit de filtru pentru cernerea anumitor opinii cu neputinţă de adoptat de către răsăriteni. E mai mult decât o traducere ceeace a făcut I. P. Sf. Patriarh Nicodim: o prelucrare care urmăreşte îndoitul scop de a instrui şi de-a educa, scop mărturisit chiar de I. P. Sf. Sa. Iată motivul care explică de ce ea este deopotrivă de utilă atât cititorului obicinuit, cât şi cercetătorului exigent.

Dimensiunile grandioase ale luptei pe care a trebuit s'o ducă Creştinismul primar ca să-şi înstăpânească lumina peste ruinele trecutelor veacuri de perdiţie religioasă-morală, o carte ca aceasta ţi le prezintă fără lacune şi fără falsificări. Dr. GRIGORIE T. MARCU

Panoit I. Brațiotis: Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ. Atena, 1940.

Vechiul Testament a fost întâia Scriptură sfântă a Bisericii creștine. După ivirea și alcătuirea Noului Testament, Vechiul Testament rămâne mai departe comoară spirituală a creștinilor de pretutindenea și obiect de studiu pentru învățați.

In lucrarea cu titlul de mai sus, profesorul din Atena I. P. Brațiotis face un scurt istoric al Vechiului Testament în biserica greacă. Autorul pleacă dela anul 1453 (anul căderii Constantinopolului) și ajunge, parcurgând secol de secol, până la anul 1940.

Lucrările ivite în legătură cu Vechiul Testament le împarte în: 1. lucrări științifice, 2. manuale, 3. traduceri, 4. omilii etc.

Dintre învățații cari își câștigă merite în domeniul biblic se disting mai ales profesorii dela Teologia din Atena și cei din Halki (Constantinopol). Menționez pe *Farmakides* († 1860), care a scris despre profetul Zaharia; *Apostolides* († 1862), care a lăsat niște istorii biblice; *K. Kontogonos* († 1878), dela care a rămas o Arheologie biblică și o Introducere în sf. cărți; *N. Papageorgea*, Introducere la V. T.; *N. Papagiannopulus* († 1926), Gramatica limbei ebraice, pentru trebuințele studenților; *C. Diovuniotis*: Introducere; *Gr. Papamihail:* Limba greacă și raportul ei cu Sf. Scriptură (după S. Sompolevski).

Activi sunt în privința aceasta actualii doi profesori de Vechiul Testament dela Universitatea din Atena: *Brațiotis* și *Vellas*. Cele mai remarcabile lucrări ale primului sunt: Ioan Botezătorul ca profet (1921), Femeea în Biblie (1913), Filisteii și cultura egeo-cretană în Palestina (1926), Limba Septuagintei (1927); dar mai ales merită a fi citată Introducerea în sf. cărți ale Vechiului Testament, un volum de vreo 700 pagini, despre care a mai fost vorba în revista noastră.

Dintre lucrările prof. *Vellas* citez: Analiza cărții Naum (1930), Malak Iahve (1931), Notițe critice la Exod (1932), Profețiile lui Amos (1938), Omul după Vechiul Testament (1939).

In genere se observă la Greci o simpatie crescândă față de Vechiul Testament. La rândul lor, profesorii de teologie din Atena se silesc a face Vechiul Testament cunoscut și iubit, în care scop s'au introdus la Universitate prelegeri de istoria biblică și studiul Septuagintei.

Prof. Dr. NICOLAE NEAGA

Ioan G. Coman: TERTULIAN SABIA LUI HRISTOS. Sugestii pentru o metodică a misiunii creștine moderne. București, 1939.

Dl Ioan G. Coman, acest tânăr talentat, care prin însușirile alese cu care l-a înzestrat Dumnezeu, prin puterea de muncă pe care o face vădită pretutindeni pe unde trece, prin ușurința cu care pătrunde în miezul problemelor și prin darul ce-l are de a se exprima frumos și clar, s'a impus ca om de știință și ca scriitor chiar și în fața profesorilor săi din străinătate, precum și în fața tuturor acelora care l-au

citit, fie in ceeace a publicat în franţuzeşte, fie în româneşte. Dsa schiţează în broşura de faţă, cu trăsături de adevărat artist, portretul unui misionar din primele veacuri ale erei creştine. Acesta este Quintus Septimius Florens Tertullianus.

„Puţine spirite au jucat în istoria culturii un rol aşa de covârşitor. Puţini sunt acei cărora misionarismul creştin antic le datorează aşa de mult ca lui Tertullian. El este cel dintâi pionier al ofensivei creştine împotriva păgânismului latin şi al statului roman. Spărturile făcute de el în cetatea culturii romane au fost aşa de profunde şi ireparabile, încât ele n'au putut fi astupate ulterior de nimeni şi au făcut posibilă năvala şuvoiului creştin care a cucerit totul încetul cu încetul. Literatura şi ştiinţa creştină ulterioară se sprijină în mare măsură pe opera lui Tertullian. Hristos e adânc şi pentru totdeauna implântat în inima imperiului roman de mintea diamantină şi sufletul de foc ale lui Tertullian. Care sunt secretele acestui succes fulgerător? Care sunt elementele acestui spirit singular, din care Paracletul a făcut o sabie aşa de victorioasă?"

La aceste întrebări autorul răspunde în cele patru capitole ale lucrării, în care ne arată că Tertullian a fost mai presus de orice *un vulcan de credinţă, o comoară de ştiinţă, un adevărat ostaş al lui Hristos* şi un bărbat care a ars ca o flacără pururea nestinsă pentru Hristos. „Credinţa, ştiinţa, combativitatea şi ardoarea lui Tertullian pentru Imperator Christus sunt adevărate puncte cardinale pentru misionarii din toate timpurile", deci şi pentru cei din zilele noastre.

Preot Dr. SPIRIDON CÂNDEA

P. Badet: RUGĂCIUNEA, SCARĂ CĂTRE CER. Trad. de Preot Anton I. Popescu şi Prof. N. Creangă; Bârlad, Atelierele N. Chiriac, 1939; p. 324, Preţul Lei 85.

Nu-i o carte de teologică apologie a rugăciunii, dar e o carte necesară şi scrisă în aşa fel încât celce o citeşte să rămână într'adevăr cu sufletul legat de tainicele puteri ale rugăciunii. Ea nu vrea să convingă speculativ, ci concret, descriptiv: e rugăciunea cu rădăcinile şi cu luminile ei din şi peste vâltorile vieţii. De aceea cartea întreagă condensează în 14 capitole descrieri de stări, icoane, în care simţi frământarea vieţii, sbuciumul sufletului. Sunt icoane de întunerec (viaţă fără rugăciune) îmbinate cu icoane de lumină (viaţa în rugăciune). Icoane, nu povestiri. Ne mărginim la o enumerare a capitolelor.

Dumnezeu este iubire: de aceea rugăciunea deschide calea sufletului spre Dumnezeu şi apleacă mila Lui divină peste sbuciumările vieţii. Viaţa fără rugăciune, e viaţă materială şi biologică, viaţă fără sens. Dar „a te ruga... nu înseamnă numai a trăi frumos, ci şi mai mult decât atât: a muri frumos" (p. 37).

Cap. II dovedeşte că rugăciunea e sufletul religiozităţii. Rugăciunea, percepţie a suprafirescului, temeiniceşte convingerile creştine.

Fără rugăciune creştinismul nostru e abstract, formal şi neputincios. Prin rugăciune devine viu, adânc şi înnoitor.

Rugăciunea luminează mintea asupra adevărului creştin (o viaţă fără rugăciune se descreştinează) şi dă har voinţei spre a ne sălta pe cărările desăvârşirii (cap. III.) Ea e arma de luptă împotriva păcatului; ea dă sufletului adevărata fericire; e încununarea bucuriilor vieţii: „dacă am stărui într'o necurmată rugăciune, viaţa ni s'ar părea ca o lungă zi de sărbătoare. Ar fi ca o umbră a vieţii cereşti..." (p. 101) şi plăcerile lumii ni s'ar părea grosolane şi vulgare (cap. IV). Rugăciunea e alinarea durerilor (cap. V); ea „preface lanţurile mucenicilor în brăţări..., sdrenţele, în hlamidă împărătească, ocările... în şoapte armonioase..., lacrimile în zâmbete..., moartea lor în copleşitoare fericire" (p. 112). Ea coboară pacea lui Hristos în suflete (cap. VI), alungând desgustul şi plictiseala celor pământeşti şi desrobind „de asupririle dinafară şi de robiile dinlăuntru" (p. 134).

Capitolele VII, VIII şi IX prezintă rugăciunea ca ocrotitoarea familiei. Fără rugăciune familia decade pe plan biologic şi se distruge prin patimi. Prin rugăciune, ea devine „o icoană" din viaţa sfintei Treimi, această „măreaţă şi veşnică Familie" (p. 177). Sunt aici pagini impresionante şi adevărate, cari trebuesc citite cu atenţie.

Cap. X şi XI pune rugăciunea în faţa problemei sociale: „Inima bogaţilor s'ar îmbuna, a săracilor s'ar lecui" (p. 256). Sunt pagini mişcătoare despre Mântuitorul şi săracii Lui.

Cap. XII se urcă pe culmile sfinţeniei: „rugăciunea e slăbiciunea cea mare a sfinţilor" (p. 265). Ei sunt „prietenii lui Dumnezeu" pentrucă „ştiu să se roage, (şi)... se roagă întotdeauna" (p. 260)

Cap. XIII e apologia rugăciunii în viaţa de stat; nefericit poporul care a uitat să se roage. Cap. XIV desvăluie valoarea dumnezeiască pe care o primeşte rugăciunea umană prin mijlocirea Mântuitorului. Rănile lui sunt „gurile prin care trec rugăciunile... spre a ajunge la Tatăl" (p. 321).

O viaţă fără rugăciune e moartă sau animalică; viaţa în rugăciune se hrăneşte din sensurile suprafireşti ale vieţii veşnice.

E o carte de experienţă, în care viaţa, sufletul şi inima mărturisesc despre necesitatea şi frumuseţea rugăciunii: o carte care ne aminteşte că *nu poate exista convingere şi viaţă creştină, fără rugăciune.* De aceia o carte necesară şi folositoare pentru creştinii de azi. Preoţii o pot primi ca solia unui preot frământat de puterile rugăciunii. Traducătorii pot fi mulţumiţi de alegerea ce-au făcut-o, căci nu se va găsi cititor al acestei cărţi care să nu se gândească cu recunoştinţă şi la autor şi la traducători.

Diacon NICOLAE MLADIN

